

ISSN 1857-1999
E-ISSN 2345-1963

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

*Moldavian Journal
of International Law
and International Relations*

*Молдавский журнал
международного права
и международных отношений*

**Nr. 2
2021**

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Apare din 2006 de 4 ori pe an, din 2018 apare de 2 ori pe an

Nr. 2 (Volumul 16), 2021

Publicație periodică științifico-teoretică
și informațional-practică fondată de
Asociația de Drept Internațional din Republica Moldova

Asociați:

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
Universitatea de Studii Europene din Moldova,
Asociația pentru Politică Externă
și Cooperare Internațională din Republica Moldova

Înregistrată
de către Camera Înregistrării de Stat
de pe lângă Ministerul Justiției al Republicii Moldova
Certificatul nr. MD 000039 din „04” august 2009

Acreditată
prin Hotărârea C.S.Ș.D.T. al A.Ș.M. și C.N.A.A.
Nr. 93 din 18.07.2017

în calitate de publicație științifică de profil, Categoria „B”,
la specialitățile: 12.00.10 - drept internațional public; 12.00.03 - drept
internațional privat (*profilul drept*) și 23.00.04 – teoria și istoria
relațiilor internaționale și dezvoltării globale (*profilul științe politice*)

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații
Internaționale” este o revistă științifică care publică articole
cu acces deschis în baza Licenței
Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (CC BY).

Revista este inclusă în bazele de date internaționale:
International Scientific Indexing (ISI) – /Factorul de impact - 0.845 (2016),
European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH
PLUS), Social Science Research Network (SSRN), Biblioteca Științifică
Electronică eLIBRARY.RU, Instrumentul Bibliometric Național
pentru calcularea factorului de impact și indexului de citare

ADRESA NOASTRĂ:

Republica Moldova, mun. Chișinău,
str. Gh. Iablocikin, 2/1, bir. 802, MD 2069.

Tel: (+373) 69185527

Fax: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandrurubian@mail.ru; alexandrurubian@yahoo.com;

WEB pagina: <http://usem.md/md/p/rmdiri>

Indexul poștal: PM 32028

Toate articolele științifice primite de biroul editorial al revistei în
mod obligatoriu sunt supuse recenzării. Revista folosește
recenzarea „double-blind reviewing” (recenzentul nu știe cine este
autorul articolului, autorul nu știe cine este recenzent).

Formulările și prezentarea materialelor nu reprezintă întotdeauna
poziția revistei și nu angajează în nici un fel redacția.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor
revine în exclusivitate autorilor.

©„Revista Moldovenească de Drept Internațional
și Relații Internaționale”, 2006-2021.

Toate drepturile rezervate

SUMAR

DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC

- **CAZACU Doina, POZNEACOVA Veronica.** Funcțiile
instituțiilor consulare și specificul activității consulatelor
Republicii Moldova.....9

DREPT INTERNAȚIONAL UMANITAR

- **GAMURARI Vitalie, BADIR Kordee.** Drepturile omului
în Dreptul Internațional Umanitar în timp de ocupație:
regimurile juridice și complementarea acestora.....29

RELAȚII INTERNAȚIONALE

- **BURIAN Alexandru.** Repere geopolitice ale statalității
moldovenești.....38
- **CHINDÎBALIUC Oleana.** Securitatea energetică: aspecte
teoretice.....48
- **DERGACHEV Vladimir.** Transformarea spațiului
geopolitic sovietic și formarea perifericii mondiale a
instabilității.....55

TRIBUNA TINERILOR CERCETĂTORI

- **CIGULEA Aliona.** Asigurarea intereselor victimelor în
lumina Dreptului Internațional Penal ca efect al
recunoașterii caracterului universal al drepturilor omului
pe baza exemplului Bosniei și Herțegovinei.....68

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

- **HRINKO Ján.** Examinarea cauzalității investițiilor
străine directe, exportul și implementarea lui în regiunea
v4.....77

TRIBUNA DISCUȚIONALĂ

- **ČECH Lubomír.** Fundații religioase și ideologice ale
politicii externe a Iranului.....91

NOI PUBLICAȚII

- Ediția a 5-a a manualului de Drept Internațional
Public.....102

RUBRICA REVISTEI

- Consiliul redacțional al revistei „Revista Moldovenească de
Drept Internațional și Relații Internaționale”.....108
- Colegiul de redacție (Recenzenții).....115
- Date despre autori.....120
- Cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor
pentru publicare în „Revista Moldovenească de Drept
Internațional și Relații Internaționale”.....123
- Declarație privind etica publicațiilor științifice.....135

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

Nr. 2 (Volumul 16), 2021

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

CONSILIUL REDACȚIONAL:

REDACTOR-ŞEF:

BURIAN Alexandru

doctor habilitat în drept, profesor universitar

REDACTOR-ŞEF ADJUNCT:

CHINDĂBALIUC Oleana

doctor în științe politice, conferențiar universitar

SECRETAR ȘTIINȚIFIC:

CHIRTOACĂ Natalia

doctor în drept, profesor universitar

MEMBRI AI CONSILIULUI REDACȚIONAL:

ANGEL Jose Luis IRIARTE
ARHILIUC Victoria
ABASHIDZE Aslan
BALAN Oleg
BENIUC Valentin
BOSHITSKY Iuryi
DERGACIOV Vladimir
DYULGEROVA Nina
FUEREA Augustin
HABÁNIK Jozef
HEINRICH Hans-Georg
KAPUSTIN Anatolie
LIPKOVA Ludmila
MAZILU Dumitru
PAPAVA Vladimer
POPESCU Dumitru
STRATIEVSCHI Dmitrii
SEDLETCHI Iurie
TIMCENCO Leonid
VERESHCHETIN Vladlen

Doctor în drept, profesor universitar (Spania)
Doctor habilitat în drept, profesor cercetător (Republica Moldova)
Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)
Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Republica Moldova)
Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar (Republica Moldova)
Doctor în drept, profesor universitar (Ucraina)
Doctor habilitat în științe geografice, profesor universitar (Ucraina)
Doctor habilitat în economie, profesor universitar (Bulgaria)
Doctor în drept, profesor universitar (România)
Doctor în economie (Slovacia)
Doctor în drept, profesor universitar (Austria)
Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)
Doctor, ing., profesor universitar (Slovacia)
Doctor în drept, profesor universitar (România)
Doctor habilitat în economie, profesor universitar (Georgia)
Doctor în drept, profesor universitar (România)
Doctor în științe istorice (Republica Federală Germania)
Doctor în drept, profesor universitar (Republica Moldova)
Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Ucraina)
Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)

COLEGIUL DE REDACȚIE (RECENZENȚII):

REDACTOR-ŞEF ADJUNCT, PREȘEDINTE AL COLEGIULUI DE REDACȚIE:

CHINDĂBALIUC Oleana

doctor în științe politice, conferențiar universitar

MEMBRI AI COLEGIULUI DE REDACȚIE:

ANIȚEI Nadia Cerasela
BURIAN Cristina
CAZACU Doina
CIUCĂ Aurora
DORUL Olga
EVSEEV Vladimir
GENTIMIR Alina Mirabela
GLADARENCO-STOIAN Maia
GLUHAIA Diana
GUO Ping
IOVIȚĂ Alexandrina
JANAS Karol
LIȘENCO Vladlena
MATTOȘ Boris
METREVELI Levan
MOUSMOUTI Maria
SÂRCU Diana
ȘICI Alexandru
SMOCHINĂ Carolina
SOLNȚEV Alexandr
ISMAYL Togrul
ȚIGĂNAȘ Ion

Doctor în drept, profesor universitar (România)
Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)
Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)
Doctor în drept, profesor universitar (România)
Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)
Doctor în științe tehnice (Federația Rusă)
Doctor în drept (România)
Doctor în istorie (Marea Britanie)
Doctor în drept (Spania)
Doctor în drept maritim, profesor universitar (Republica Populară Chineză)
Doctor în drept (Republica Moldova – Elveția)
Doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar (Slovacia)
Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)
Doctor în științe politice (Slovacia)
Doctor în științe politice (Georgia)
Doctor în drept (Grecia)
Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)
Doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar (Ucraina)
Doctor în drept, conferențiar universitar (Cipru)
Doctor în drept, conferențiar universitar (Federația Rusă)
Doctor în istorie, doctor în economie, conferențiar universitar (Turcia)
Doctor în drept (Republica Moldova)

© „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, 2006-2021.

Toate drepturile rezervate

MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Issued since 2006. Published 4 times a year
Since 2018, it is published 2 times a year

No. 2 (Volume 16), 2021

Scientific-theoretical and information-practical
periodical publication founded by
[Association of International Law from
the Republic of Moldova](#)

Co-founders:

[The Institute of Legal, Political and Sociological Research,](#)
[The University of European Studies of Moldova,](#)
[The Association of Foreign Policy](#)
[and International Cooperation from the Republic of Moldova](#)

Registered
by the State Registration Chamber
of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova
[the Certificate No. MD 000039 „4” august 2009](#)

Accredited
by decision [Nr. 93 din 18.07.2017](#)
of the Supreme Council for Science and Technological Development
of the Academy of Sciences of Moldova and the National Council
for Accreditation and Attestation of the Republic of Moldova
as of profile scientific publication, Category „B”,
in the field of: 12.00.10 - Public International Law; 12.00.03 - Private
International Law (profile of legal science) and 23.00.04 -Theory and
History of International Relations and Global Development (profile of
political science)

„Moldavian Journal of International Law and International
Relations” is a scientific journal that publishes articles
with open access, is licensed under
[Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY).

The journal is included in the international database:
[International Scientific Indexing \(ISI\)](#) – / Impact Factor - 0.845 (2016),
[European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH
PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Scientific Electronic
Library eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#)
to calculate the impact factor and citation index

OUR ADDRESS:

MD-2069, The Republic of Moldova, Chisinau, of. 305,
2/1 Ghenadie Iablocikin str.

Tel: (+373) 69185527

Fax: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandrurubian@mail.ru; alexandrurubian@yahoo.com;

WEB site: <http://www.rmdiri.md>; <http://usem.md/md/p/rmdiri>

Edition index PIN: PM 32028

All scientific articles, received by the Editorial Board of our journal
are subject to mandatory review. The journal uses *double-blind*
reviewing – (authors do not know who reviews their paper, and
reviewers do not know the names of the authors).

The views of the Editorial Board does not necessarily coincide with
the views of authors.

The responsibility for the authenticity and accuracy of the facts
in the published articles rests with the authors.

© Moldavian Journal of International Law
and International Relations, 2006-2021.
All rights reserved.

CONTENTS

PUBLIC INTERNATIONAL LAW

- **CAZACU Doina, POZNEACOVA Veronica.** Functions of consular institutions and specifics of activity of consulates of Republic of Moldova.....9

INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW

- **GAMURARI Vitalie, BADIR Kordee.** Human rights in International Humanitarian Law during the occupation: legal regimes and their complementarity.....29

INTERNATIONAL RELATIONS

- **BURIAN Alexander.** Geopolitical milestones of Moldovan Statehood.....38
- **KINDIBALYK Olyana.** Energy security: theoretical aspects.....48
- **DERGACHEV Vladimir.** Transformation of the Soviet geopolitical space and the formation of the world periphery of instability.....55

THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS

- **CIGULEA Aliona.** Ensuring the interests of victims in the light of International Criminal Law as a result of the recognition of the universal character of human rights based on the example of Bosnia and Herzegovina.....68

THE SCIENTIFIC COMMUNICATIONS

- **HRINKO Ján.** Examination of the causality of foreign direct investment and export and implication in the region.....77

THE TRIBUNE OF DISCUSSION

- **ČECH Eubomír.** Religious and ideological foundations of Iran's foreign policy.....91

NEW PUBLICATIONS

- 5th edition of the textbook on Public International Law.....104

OUR JOURNAL

- Editorial board of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”.....108
- Reviewers.....115
- About authors.....120
- Requirements to papers for publication in the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”.....127
- Declaration on the ethical and legal basis of the editorial policy.....137

MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

Nr. 2 (Volume 16), 2021

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

EDITORIAL BOARD (CONSILIUM):

EDITOR –IN – CHIEF:

BURIAN Alexander

Doctor of Juridical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR–IN–CHIEF:

KINDIBALYK Olyana

Ph.D in Political Sciences, Associate Professor

SCIENTIFIC SECRETARY:

CHIRTOACA Natalia

Ph.D in Law, Professor

MEMBER OF THE EDITORIAL BOARD (CONSILIUM):

ANGEL Jose Luis IRIARTE	Doctor of Law, Professor (Spain)
ARHILIUC Victoria	Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Republic of Moldova)
ABASHIDZE Aslan	Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)
BALAN Oleg	Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Republic of Moldova)
BENIUC Valentin	Doctor of Political Sciences, Professor (The Republic of Moldova)
BOSHITSKYI Iurii	Ph.D in Law, Professor (Ukraine)
DERGACHEV Vladimir A.	Dr. Sc. (Geography), Professor, Expert in geopolitics (Ukraine)
DYULGEROVA Nina	Doctor of Economic Sciences, Professor (Bulgaria)
FUEREĂ Augustin	Doctor of Law, Professor (Romania)
HABÁNIK Jozef	Doctor of Economic Sciences (The Slovak Republic)
HEINRICH Hans-Georg	Doctor of Juridical Sciences, Professor (Austria)
KAPUSTIN Anatoly	Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)
LIPKOVA Ludmila	Doctor Eng., Professor (The Slovak Republic)
MAZILU Dumitru	Doctor of Law, Professor (Romania)
PAPAVA Vladimir	Doctor of Economic Sciences, Professor (Georgia)
POPESCU Dumitru	Doctor of Law, Professor (Romania)
STRATIEVSKI Dmitri	Doctor of History (The Federal Republic of Germany)
SEDLITSCHI Yuri	Ph.D in Law, Professor (The Republic of Moldova)
TIMCHENKO Leonid	Doctor of Juridical Sciences, Professor (Ukraine)
VERESHCHETIN Vladlen	Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)

EDITORSHIP (REVIEWERS):

DEPUTY EDITOR–IN–CHIEF, HEAD OF EDITORSHIP:

KINDIBALYK Olyana

Ph.D in Political Sciences, Associate Professor

MEMBER OF THE EDITORSHIP:

ANITEI Nadia Cerasela	Ph.D in Law, Professor (Romania)
BURIAN Cristina	Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)
CAZACU Doina	Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)
CIUCA Aurora	Ph.D in Law, Professor (Romania)
DORUL Olga	Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)
EVSEEV Vladimir	Ph.D in Technical Science (The Russian Federation)
GENTIMIR Alina Strobela	Ph.D in Law (Romania)
GLADARENCO-STOIAN Maia	Ph.D in History (United Kingdom)
GLUHAIA Diana	Ph.D in Law (Spain)
GUO Ping	Doctor in Law, Professor of Maritime Law (The People's Republic Of China)
IOVITA Alexandrina	Ph.D in Law (The Republic of Moldova – Switzerland)
JANAS Karol	Doctor of Political Sciences, Associate Professor (The Slovak Republic)
LISENCO Vladlena	Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor (The Republic of Moldova)
MATTOS Boris	Ph.D in Political Sciences (The Slovak Republic)
METREVELI Levan	Doctor of Political Sciences (Georgia)
MOUSMOUTI Maria	Ph.D in Law (Greece)
SARCU Diana	Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor (The Republic of Moldova)
SYCH Alexander	Doctor of History, Professor (Ukraine)
SMOCHINA Carolina	Ph.D in Law, Associate Professor (Cyprus)
SOLNTSEV Alexander	Ph.D in Law, Associate Professor (The Russian Federation)
ISMAYL Togrul	Ph.D in History, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor (Turkey)
TIGANAS Ion	Ph.D in Law (The Republic of Moldova)

© Moldavian Journal of International Law and International Relations, 2006-2021.

All rights reserved.

МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Выходит с 2006 года. Издавался 4 раза в год

С 2018 года издаётся 2 раза в год

№ 2 (Том 16), 2021 год

Научно-теоретический и информационно-практический
периодический журнал, основанный
Ассоциацией международного права Республики Молдова

Соучредители:

Институт юридических, политических и социологических
исследований

Европейский университет Молдовы,

Ассоциация внешней политики

и международного сотрудничества Республики Молдова

Зарегистрирован

Государственной Регистрационной Палатой

при Министерстве юстиции Республики Молдова

Сертификат № MD 000039 от «4» августа 2009 года

Аккредитован

решением № 93 din 18.07.2017

Верховного Совета по Науке и Технологическому развитию

Академии наук Молдовы и Национального Совета по

Аккредитации и Аттестации Республики Молдова как

профильная научная публикация, категория «Б»,

по специальностям:

12.00.10 - международное публичное право; 12.00.03 –
международное частное право (*профиль юридические науки*) и
23.00.04 - теория и история международных отношений и
глобального развития (*профиль политические науки*)

«Молдавский журнал международного права и международных
отношений» является научным журналом, который публикует
статьи с *открытым доступом* под лицензией
Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (CC BY).

Журнал включен в международные базы данных:

International Scientific Indexing (ISI) – / Импакт-фактор - 0.845 (2016),

European Reference Index for the Humanities and Social Sciences

(ERIH PLUS), Social Science Research Network (SSRN), Научная

электронная библиотека eLIBRARY.RU, Instrumental Bibliometric
National для учета импакт-фактора и индекса цитирования

НАШ АДРЕС:

ул. Г. Яблочкин, 2/1, оф. 305, мун. Кишинёв,

Республика Молдова, MD 2069

Тел. (+373) 69185527

Факс: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandrururian@mail.ru; alexandrururian@yahoo.com;

WEB страница: <http://www.rmdiri.md>; <http://usem.md/md/p/rmdiri>

Почтовый индекс: RM 32028

Все научные статьи, поступившие в редакцию журнала,
подлежат обязательному рецензированию.

В журнале используются двустороннее слепое рецензирование
(„double-blind reviewing” – рецензент не знает, кто автор статьи,
автор статьи не знает, кто рецензент).

Мнения редакции не обязательно совпадают
с мнениями авторов публикаций.

Ответственность за точность проводимой информации
и изложение фактов лежит на авторах.

© «Молдавский журнал международного права
и международных отношений», 2006-2021.

Все права зарегистрированы

СОДЕРЖАНИЕ

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО

- **КАЗАКУ Дойна, ПОЗНЯКОВА Вероника.** Функции
консульских учреждений и особенности деятельности
консульств Республики Молдова.....9

МЕЖДУНАРОДНОЕ ГУМАНИТАРНОЕ ПРАВО

- **ГАМУРАРЬ Виталие, БАДИР Кодрее.** Права
человека в международном гуманитарном праве во
время оккупации: правовые режимы и их
дополнительность.....29

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

- **БУРИАН Александр.** Геополитические вехи
молдавской государственности.....38
- **КИНДЫБАЛЮК Оляна.** Энергетическая безопасность:
теоретические аспекты.....48
- **ДЕРГАЧЕВ Владимир.** Трансформация советского
геополитического пространства и формирование
мировой периферии нестабильности.....55

Трибуна молодых ученых

- **ЧИГУЛЕА Алиона.** Обеспечение интересов жертв в
свете Международного уголовного права как
следствие признания универсального характера прав
человека на основе примера Боснии и
Герцеговины.....68

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ

- **ХРИНКО Жан.** Изучение причинно-следственной связи
прямых иностранных инвестиций а также экспорт и его
влияние в регионе V4.....77

ДИСКУССИОННАЯ ТРИБУНА

- **ЧЕХ Любомир.** Религиозные и идеологические
основы внешней политики Ирана.....91

НОВЫЕ ПУБЛИКАЦИИ

- 5-е издание учебника по Международному
публичному праву.....106

О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ

- Редакционный совет «Молдавского журнала
международного права и международных
отношений».....108
- Редакционная коллегия (Рецензенты).....115
- Наши авторы.....120
- Требования к оформлению статей для публикации в
«Молдавском журнале международного права и
международных отношений».....131
- Декларация об этических и правовых основах
редакционной политики.....139

МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Nr. 2 (Том 16), 2021

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

БУРИАН Александр

доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

КИНДЫБАЛЮК Оляна

кандидат политических наук, доцент

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

КИРТОАКЭ Наталья

кандидат юридических наук, профессор

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

АНХЕЛ Хосе Луис ИРИАРТЕ

Доктор права, профессор (Испания)

АРХИЛЮК Виктория

Доктор юридических наук, профессор (Республика Молдова)

АБАШИДЗЕ Аслан

Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)

БАЛАН Олег

Доктор юридических наук, профессор (Республика Молдова)

БЕНЮК Валентин

Доктор политических наук, профессор (Республика Молдова)

БОШИЦКИЙ Юрий

Кандидат юридических наук, профессор (Украина)

ВЕРЕЩЕТИН Владлен

Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)

ДЕРГАЧЕВ Владимир

Доктор географических наук, профессор (Украина)

ДЮЛГЕРОВА Нина

Доктор экономических наук, профессор (Болгария)

КАПУСТИН Анатолий

Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)

ЛИПКОВА Людмила

Доктор, профессор (Словацкая Республика)

МАЗИЛУ Думитру

Доктор права, профессор (Румыния)

ПАПАВА Владимир

Доктор экономических наук, профессор (Грузия)

ПОПЕСКУ Думитра

Доктор права, профессор (Румыния)

СТРАТИЕВСКИЙ Дмитрий

Доктор исторических наук, (ФРГ)

СЕДЛЕЦКИЙ Юрий

Кандидат юридических наук, профессор (Республика Молдова)

ТИМЧЕНКО Леонид

Доктор юридических наук, профессор (Украина)

ФУЕРЕА Августин

Доктор права, профессор (Румыния)

ХАБАНИК Джозеф

Доктор экономических наук (Словацкая Республика)

ХЕЙНДРИЧ Ханс-Георг

Доктор права, профессор (Австрия)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ (РЕЦЕНЗЕНТЫ):

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА,

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

КИНДЫБАЛЮК Оляна

кандидат политических наук, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

АНИЦЕЙ Надия Черасела

Доктор права, профессор (Румыния)

БУРИАН Кристина

Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)

ГЛАДАРЕНКО-СТОЯН Майя

Доктор истории (Великобритания)

ГЛУХАЯ Диана

Доктор права (Испания)

ГУО Пинг

Доктор права, профессор морского права (Китайская Народная Республика)

ДЖЕНТИМИР Алина

Доктор права (Румыния)

ДОРУЛ Ольга

Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)

ЕВСЕЕВ Владимир

Кандидат технических наук (Российская Федерация)

ИОВИЦЭ Александрина

Кандидат юридических наук (Республика Молдова – Швейцария)

КАЗАКУ Дойна

Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)

КОВАЛЕВА Наталья

Кандидат педагогических наук, доцент (Российская Федерация)

ЛЫСЕНКО Владлена

Доктор юридических наук, доцент (Республика Молдова)

МАТТОШ Борис

Доктор политических наук (Словацкая Республика)

МЕТРЕВЕЛИ Леван

Доктор политических наук (Грузия)

МОУСМУТИ Мария

Доктор права (Греция)

СЫРКУ Диана

Доктор юридических наук, доцент (Республика Молдова)

СЫЧ Александр

Доктор исторических наук, профессор (Украина)

СМОКИНА Каролина

Доктор права, доцент (Кипр)

СОЛНЦЕВ Александр

Кандидат юридических наук, доцент (Российская Федерация)

ИСМАИЛ Тогрул

Доктор истории, доктор экономики, доцент (Турция)

ЦИГЭНАШ Ион

Кандидат юридических наук (Республика Молдова)

ЧИУКЭ Аурора

Доктор права, профессор (Румыния)

ЯНАС Карол

Доктор политических наук, доцент (Словацкая Республика)

© «Молдавский журнал международного права и международных отношений», 2006-2021.

Все права зарегистрированы

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, a fost lansată în anul 2006 ca proiecție a unui forum ce promovează valorificarea diferitelor opinii, uneori diametral opuse, cu privire la starea actuală a dreptului internațional și a relațiilor internaționale, familiarizând cititorii săi cu punctele de vedere ale experților și oamenilor de știință din diferite țări, atât din Orient, cât și din Occident.

Revista publică articole cu *acces liber*, este licențiată de [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY), este acreditată în Moldova ca o publicație științifică, fiind inclusă în diverse baze de date internaționale: [International Scientific Indexing \(ISI\)](#), [European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Biblioteca electronică științifică eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#) et al., pentru calcularea factorului de impact și indicii de citare. Revista folosește recenzarea „*double-blind reviewing*” — (recenzentul nu știe cine este autorul articolului, autorul nu știe cine este recenzent).

Actualmente, publicația este o revistă conceptuală despre diferite domenii ale dreptului internațional și relațiilor internaționale, devenind un centru de atracție pentru forțele de creație, care a obținut recunoașterea publicului și a creat un colectiv larg de autori.

De-a lungul perioadei 2006-2021 în revistă au fost publicate mai mult de 700 de articole a autorilor din peste 25 de țări (Republica Moldova - 441, Ucraina - 77, România - 57, Federația Rusă - 50, Republica Slovacă - 36, Bulgaria - 10, Republica Belarus - 8, Republica Federală Germania - 7, Georgia - 7, Republica Franceză - 6, Grecia - 5, Turcia - 5, Azerbaidjan - 4, Regatul Spaniei - 3, Tadjikistan - 2, Ungaria - 2, Republica Polonă - 3, Cehia - 1, Cuba - 1, Israel - 1, SUA - 1, Republica Populară Chineză - 1, etc.). Spectrul problemelor examinate a devenit extrem de larg. O atenție sporită este acordată elucidării problemelor teoretico-practice din domeniul dreptului internațional și al relațiilor internaționale.

MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

The „[Moldavian Journal of International Law and International Relations](#)” was launched in 2006 as an open forum for different, sometimes diametrically opposite points of view on the current state of international law and international relations, acquainting its readers with the views of scientists and experts from different countries, both in the East and the West.

The journal that publishes articles with *open access*, is licensed under [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY), accredited in the Republic of Moldova as a scientific publication, is included in the international database: [International Scientific Indexing \(ISI\)](#), [European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Scientific Electronic Library eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#) etc., to calculate the impact factor and citation index. The journal uses *double-blind reviewing* — (authors do not know who reviews their paper, and reviewers do not know the names of the authors).

Today it is a conceptual journal about various fields of international law and international relations, which became the centre of attraction of creative forces and managed to find its readers, forming around a wide group of authors.

Over the period 2006-2021 more than 700 articles have been published in the journal, by authors from more than 25 countries (The Republic of Moldova - 441, Ukraine - 77, Romania - 57, The Russian Federation - 50, The Slovak Republic - 36, Bulgaria - 10, The Republic of Belarus - 8, The Federal Republic of Germany - 7, Georgia - 7, The French Republic - 6, Greece - 5, Turkey - 5, Azerbaijan - 4, Spain - 3, Tajikistan - 2, Hungary - 2, Poland - 3, Czech Republic - 1, Cuba - 1, Israel - 1, USA - 1, The People's Republic of China - 1, etc.). Spectrum of the issues was as broad as possible. Particular attention is given to coverage of theoretical and practical issues of international law and international relations.

МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Издание «[Молдавского журнала международного права и международных отношений](#)» стартовало в 2006 г. как открытая трибуна для различных, подчас диаметрально противоположных точек зрения на современное состояние международного права и международных отношений, знакомя своих читателей с взглядами ученых и экспертов из разных стран, как с Востока, так и с Запада.

Журнал публикует статьи с *открытым доступом* под лицензией [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY), аккредитован в Молдавии как научное издание, включен в различные международные базы данных: [International Scientific Indexing \(ISI\)](#), [European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Научная электронная библиотека eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#) и др. для учета импакт-фактора и индекса цитирования. В журнале используются двустороннее слепое рецензирование (*double-blind reviewing* – рецензент не знает, кто автор статьи, автор статьи не знает, кто рецензент).

Сегодня это концептуальный журнал о самых различных сферах международного права и международных отношений, который стал центром притяжения творческих сил и сумел найти своего читателя, сформировав вокруг себя широкий авторский коллектив.

За 2006-2021 гг. в журнале было опубликовано более 700 статей авторов из более 25 стран (Республика Молдова - 441, Украина - 77, Румыния - 57, Российская Федерация - 50, Словацкая Республика - 36, Болгария - 10, Республика Беларусь - 8, Германия - 7, Грузия - 7, Французская Республика - 6, Греция - 5, Турция - 5, Азербайджан - 4, Королевство Испания - 3, Таджикистан - 2, Венгрия - 2, Польша - 3, Чехия - 1, Куба - 1, Израиль - 1, США - 1, КНР - 1, и т.д.). Спектр рассматриваемых проблем стал максимально широким. Особое внимание уделяется освещению теоретических и практических вопросов международного права и международных отношений.

 REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova	Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений 2021, Issue 2, Volume 16, Pages 9-28. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 04. 2021 Accepted: 15.10. 2021 Published: 30.10. 2021
---	--

**DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC
PUBLIC INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО**

**FUNCȚIILE INSTITUȚIILOR CONSULARE ȘI SPECIFICUL
ACTIVITĂȚII CONSULATELOR REPUBLICII MOLDOVA**

**FUNCTIONS OF CONSULAR INSTITUTIONS AND SPECIFICS OF
ACTIVITY OF CONSULATES OF REPUBLIC OF MOLDOVA**

**ФУНКЦИИ КОНСУЛЬСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ И ОСОБЕННОСТИ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОНСУЛЬСТВА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА**

CAZACU Doina* / CAZACU Doina / КАЗАКУ Дойна
POZNEACOVA Veronica** / POZNEACOVA Veronica / ПОЗНЯКОВА Вероника

ABSTRACT:

**FUNCTIONS OF CONSULAR INSTITUTIONS AND SPECIFICS OF
ACTIVITY OF CONSULATES OF REPUBLIC OF MOLDOVA**

The consulate represents a state body with authority in the field of the foreign offers headquartered abroad. The complexity of the consular functions and duties stands out from the specifics of the bilateral relations established between the two states, as well as the regulation of international conventions governing this institution, that has customary origin. The development of consulates determines the specifics of consular duties, which differ from state to state.

The purpose of this study is to analyze the content of consular functions regulated in the Vienna Convention on Consular Relations of 1963, the limits of their activity, as well as the specifics of national regulations on consular issue.

Keywords: consular office, bilateral relations, consular functions.

JEL Classification:: K33, K19, F55

REZUMAT:

**FUNCȚIILE INSTITUȚIILOR CONSULARE ȘI SPECIFICUL
ACTIVITĂȚII CONSULATELOR REPUBLICA MOLDOVA**

Consulatul reprezintă organul de stat cu atribuții în domeniul relațiilor externe cu sediul în străinătate. Complexitatea funcțiilor și atribuțiilor consulare reiese din specificul relațiilor bilaterale stabilite între două state, cât și din prevederile convențiilor internaționale, care reglementează instituția respectivă. Consulatele ca

* **CAZACU Doina** - doctor în drept, conferențiar universitar la Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova/ **Cazacu DOINA** - Ph. D. in Law, Associate Professor, The Moldova State University (Chisinau, Republic of Moldova) / **КАЗАКУ Дойна** - доктор права, доцент, Молдавский Государственный Университет (Кишинев, Республика Молдова).

** **POZNEACOVA Veronica** - studenta anul 2, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat (Chișinău, Republica Moldova). **POZNEACOVA Veronica** - 2nd year student, Faculty of Law, Moldovan State University (Chisinau, Republic of Moldova). / **ПОЗНЯКОВА Вероника** – студентка 2 курса, Факультет Права, Молдавский государственный университет (Республика Молдова)/

organ de speciale își are origine cutumiară, ceea ce determină specificul atribuțiilor consulare, care diferă de la stat la stat.

Scopul studiului dat este cercetarea conținutului funcțiilor consulare reglementate de Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963, a limitelor activității acestora, cât și a specificului reglementărilor naționale în materie consulară.

Cuvintele-cheie: oficiul consular, relații bilaterale, funcțiile consulare.

JEL Classification:: K33, K19, F55

УДК: 341(4/9), 327.009

РЕЗЮМЕ:

ФУНКЦИИ КОНСУЛЬСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ И ОСОБЕННОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОНСУЛЬСТВ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

Консульство представляет государственный орган с полномочиями в области внешних отношений со штаб-квартирой за рубежом. Сложность консульских функций и полномочий исходит из специфики двусторонних отношений, установленных между двумя государствами, а также положений международных конвенций, регулирующих этот государственный институт. Консульское учреждение имеет свое происхождение из обычаев, что определяет специфику консульских обязанностей, которые отличаются, отражая специфику каждого государства.

Целью данного анализа является исследование содержания консульских функций регламентированных Венской конвенцией о консульских сношениях 1963 года, ограничений их деятельности, а также специфики национальной регламентации консульских правоотношений.

Ключевые слова: консульское бюро, двусторонние отношения, функции консульства.

JEL Classification:: K33, K19, F55

УДК: 341(4/9), 327.009

Introducere

Instituția oficiului consular constituie un organ al relațiilor consulare care ocupă o poziție centrală în Dreptul Consular, reprezentând punctul de gravitație în jurul căruia se grupează și din care derivă majoritatea aspectelor sistemului relațiilor consulare.¹ Importanța oficiilor consulare se manifestă mai ales prin necesitatea oferi protecției cetățenilor pe teritoriul altui stat.² Întreagă complexitate a activității consulare și importanța acestei instituții în stabilirea și dezvoltarea relațiilor bilaterale poate fi determinată și analizată prin prisma funcțiilor consulare reglementate de Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963³. Cu toate acestea, datorită dezvoltării cutumiare a dreptului consular, funcțiile consulare variază de la un stat la altul, oglindind specificul dezvoltării acestuia, cât și tradițiile legate de instituția respectivă. Scopul studiului dat este analiza funcțiilor consulare, a reglementărilor pertinente ale Dreptului consular, analiza legislației naționale, pentru a stabili specificul activității consulare a Republicii Moldova.

Pentru a analiza funcțiile consulare considerăm oportun să începem cu stabilirea organelor de specialitate care exercită funcții consulare. Aceste organe sunt fie create exclusiv în acest scop – oficiile consulare, fie reprezintă organele care, atât prin structura lor, cât și contextul în care își desfășoară activitatea, sunt apte să îndeplinească, fără adaptări speciale, asemenea funcții – misiunile diplomatice.⁴ Oficiul consular constituie organul permanent și de factură completă, care a fost înființat

¹ Ion M. Anghel, Dreptul diplomatic și Dreptul consular, Universul Juridic, București, 2011, p. 550

² A. Verdross, Volkerrecht, Viena, 1995, pp.270 și urm.

³ Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963 În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, Publicată în: Tratatate Internationale Nr. 4 din 30.12.1998

⁴ Ibidem p. 550

pentru o perioadă de durată, în vederea întreținerii, realizării și dezvoltării relațiilor consulare.¹ Oficiul consular este independent, în ceea ce privește existența sa, de prezența efectivă la post a funcționarului consular – astfel că, el există deja în momentul în care funcționarul consular însărcinat cu conducerea oficiului își începe misiunea sa individuală - după cum, el subzistă, independent de încheierea misiunii acestuia, a înlocuirii persoanei lui.² Oficiul consular este un organ de sine-stătător, având organizație proprie, cu atribuții bine delimitate și un statut special.³

Funcțiile consulare sunt reglementate de normele dreptului internațional – de cutume, de tratate bi și multilaterale – care stabilesc domeniile și limitele în care un oficiu consular poate acționa în statul de reședință; normele dreptului intern al statelor stabilesc, în principal, sarcinile oficiilor consulare și forma în care acestea urmează a realiza aceste funcții, cu observarea cadrului prescris de normele dreptului internațional și admis de legislația internă a statului de reședință. Volumul funcțiilor consulatelor variază de la stat la stat. De exemplu, SUA, Australia, India nu încredințează misiunilor diplomatice funcții economice, pe care le îndeplinesc consulatele. În Anglia, șeful oficiului consular este principalul consilier economic al ambasadorului.⁴

Funcțiile consulare reprezintă totalitatea atribuțiilor pe care le au oficiile consulare și personalul lor consular; ele constituie conținutul relațiilor consulare – substanța și rațiunea de a fi a oficiilor consulare.⁵ Acest ansamblu de atribuții și îndatoriri care revin consulilor, activitatea pe care ei o desfășoară, stau la baza relațiilor consulare⁶; funcțiile pe care le are explică apariția instituției consulare și dă justificare statutului consular și întregii structuri instituționale a consulatelor.⁷ În esență funcțiile consulare exprimă atributul pe care îl au organele consulare de a desfășura o anumită activitate menită să asigure protecția drepturilor și intereselor cetățenilor statului trimițător (să le acorde protecția și asistența consulară) și să contribuie în orice alt mod, la dezvoltarea relațiilor de colaborare între cele două state în cele mai diferite domenii.⁸

Funcțiile consulare apar ca un drept recunoscut organelor consulare ale statului trimițător, de către statul de reședință și, în același timp, ca o obligație de care este ținut acesta din urmă. În raport cu organele statului de reședință (deci, interstatale), funcțiile consulare constituie o prerogativă și nu o obligație, pentru că funcționarii consulari nu sunt ținuți a exercita funcție protectoare într-un caz anume, ci li se recunoaște numai competența de a face acest lucru. În raport cu cetățenii și organele statului trimițător, aceste prerogative capătă forma unor obligații de serviciu, potrivit cu reglementările legale ale acestui stat.⁹

Prin urmare, întinderea și conținutul funcțiilor consulare dau expresie raportului existent între jurisdicțiile statului în cauză, a echilibrului realizat între două ordini juridice naționale, pentru că oficiile consulare și consulii, în calitatea lor de organe și agenți ai statului trimițător, să desfășoare activități pe teritoriul statului primitor.¹⁰

Funcțiile consulare întruchipează punctul de întâlnire a două ordii juridice - prin definiție distincte și autonome, sunt generate de prezența unor persoane – cetățeni ai statului trimițător pe teritoriul

¹ Ibidem, p. 550

² Ibidem, p. 551

³ Ibidem, p. 551

⁴ Bonciog Aurel, Drept consular, București, Editura Fundației România Mare, 2000, p. 34-35

⁵ L. Oppenheim, International Law, A Treatise, vol. I, Peace, eighth ed. 1955, p. 837

⁶ N. A. Maryan Green, International Law – Law of Peace London, 1973, p. 140-144

⁷ Ion M. Anghel, op. cit., p. 591

⁸ Ibidem, p.592

⁹ Ibidem, p.592

¹⁰ Ibidem, p.592

statului de reședință – astfel că acestea aparțin unui stat și cad sub puterea de jurisdicție personală a acestuia dar, în același timp, devin supuși, temporar jurisdicției teritoriale a statului de reședință.¹

Aceste funcții sunt stabilite prin acordurile intervenite între statele în cauză sau conferite prin legea statului trimițător, în măsura în care statul de reședință nu se opune la exercitarea lor.²

Funcțiile consulare sunt divizate în două grupe:

- * Funcții similare cu cele ale misiunilor diplomatice (funcții de reprezentare și ocrotire a intereselor statului și conaționalilor săi, de promovare a relațiilor prietenești și de cooperare între statul trimițător și statul de reședință și de informare, prin mijloace licite, cu privire la evoluția vieții comerciale, economice, culturale și științifice din statul de reședință);

- * Funcții specifice privind reprezentarea, protecția și asistența acordată conaționalilor aflați pe teritoriul statului de reședință și în unele domenii cu caracter civil sau comercial.³

Analiza și clasificarea funcțiilor consulare

În cele ce urmează vom analiza succint funcțiile consulare reglementate de Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963 (în continuare – Convenția din 1963)⁴. Trebuie să remarcăm faptul că funcțiile consulare, cât și atribuțiile consulilor care diferă de la stat la stat sunt stabilite prin convențiile consulare ce se încheie între statul trimițător și statul de reședință, în care sunt enumerate atribuțiile consulilor, cât și condițiile de exercitare a acestora. Ca urmare funcția consulară este rezultatul unui acord dintre state, ea constituie o expresie concretă a colaborării acestora.⁵

În conformitate cu prevederile Convenției de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963, consulatele exercită următoarele funcții:

- *Funcții economice* ale consulatelor sunt reglementate de art. 5 alin. b) și c) în conformitate cu care: “Funcțiile consulare constau în: b) a favoriza dezvoltarea relațiilor comerciale, economice, culturale și științifice între statul trimițător și statul de reședință și a promova în orice alt mod relații amicale între ele în cadrul dispozițiilor prezentei Convenții; c) a se informa, prin toate mijloacele licite, despre condițiile și evoluția vieții comerciale, economice, culturale și științifice a statului de reședință, a face rapoarte în această privință către guvernul statului trimițător și a da informații persoanelor interesate”.⁶ Activitate consulară care se referă la dezvoltarea relațiilor economico-comerciale se manifestă prin protecție comerțului și navigației în străinătate și urmărirea vieții economice locale, cât privește industria și comerțul, studierea pieții locale și tendințelor care au loc, descoperirea noii pieți pentru produsele naționale și a modului de a se pătrunde pe piață cu noi produse. Consulul are posibilitatea să facă propuneri și să consilieze organele sale naționale competente, în legătura cu inițiativa de a intensifica schimburile economice, în vederea extinderii și adâncirii pătrunderii pe piață din circumscripția sa consulară, cu produsele naționale sau pentru înlăturarea dificultăților în aplicarea acordurilor comerciale ori a unor restricții sau a unui regim nefavorabil ce se aplică produselor naționale, pentru înscrierea în acordurile economico-comerciale a anumitor clauze. Consulii se vor interesa de calitatea produselor, de executarea corectă a obligațiilor rezultând din contracte și vor examina sistemul de plăți practicat pe acea piață; ei veghează ca tratatele de comerț și de navigație să fie respectat cu strictețe și insistă ca țara lor să se bucure de un tratament favorabil; vor studia sistemul bancar și de credit din circumscripția consulară, recomandând servicii bancare naționale sau cointeresând la înființarea de bănci naționale și de servicii de asigurare ori, în

¹ Ibidem, p.592

² Burian A. Vornicov M., Protecția consulară a persoanelor fizice și a persoanelor juridice în străinătate, Chișinău 2004, Ed. Poligr. al USM p. 81

³ Geamanu Grigore, Drept internațional public, vol. 1, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981, p. 54-55

⁴ CONVENȚIE Nr. 1963 din 24.04.1963 de la Viena cu privire la relațiile consulare* Publicat : 30.12.1998 în Tratatate Internaționale Nr. 4 art Nr : 7 În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993 [CP1107/2002 \(legis.md\)](http://legis.md)

⁵ Ion M. Anghel, op. cit., p.592

⁶ Convenția din 1963 atr. 5

sfârșit, studiind și inițiind forme de cooperare economică, mai ales în țările unde sunt în curs acțiuni de dezvoltare economică.¹ Respectiv, funcția economică se rezumă la: organizarea de acțiuni promoționale cu scopul de a face cunoscute interesele reciproce, comerciale, economice ale statului trimițător în statul de reședință; avizarea și informarea persoanelor interesate din statul trimițător despre “oportunitatea unei acțiuni concrete” în diverse domenii economice, comerciale, acordarea protecției și asistenței consulare comercianților “în fața autorităților țării de reședință”.²

Prin urmare, semnificația funcției economice a consulatelor se manifestă mai ales prin dezvoltarea comerțului între statul în care este acreditat și statul trimițător. Activitatea consulului este esențială pentru dezvoltarea economiei naționale, sistemului bancar al statului, cât și a exportului în statul acreditar.

- *Funcții privind relațiile culturale*, la care poate fi atribuit dreptul consulatelor de a se informa, prin toate mijloacele legale, asupra condițiilor și evoluțiilor vieții culturale și științifice ale statului acreditar și să le comunice guvernului statului acreditar precum și să ofere informații persoanelor interesate. Funcționarul consular contribuie la organizarea acelor acțiuni de cunoaștere a valorilor spirituale ale colectivității din care face parte, cu atât mai mult, cu cât în statul de reședință există interes pentru acestea. Activitatea consulului pe linie culturală se desfășoară în două direcții. În primul rând, funcționarul consular își va exercita funcție culturală în raport cu cetățenii statului trimițător, în cadrul comunității conaționalilor săi. Cea de-a doua acțiune a consulului se exercită, în afara comunității cetățenilor săi, în colectivitatea statului gazdă. Pentru aceasta, el va iniția crearea de comitete, instituții de cultură, academii, asociații culturale locale, va organiza și încuraja difuzarea de cărți, traduceri, manifestări artistice.³ Observăm că anume consulii desfășoară funcție cunoscută în drept diplomatic și consular contemporan sub denumirea de “diplomație populară”. Consulul, pe de o parte, trebuie să întrețină relații cu comunitatea conaționalilor săi, iar, pe de alt parte, trebuie să întreprindă acțiuni pentru familiarizarea cetățenilor statului acreditar cu cultura statului acreditant ceea ce va duce la îmbunătățirea relațiilor bilaterale între state. Observăm că semnificația diplomației populare se manifestă mai ales prin susținerea de populația statului acreditar a politicii promovate de statul de reședință. Prin promovarea culturii proprii, consulul ajută la stabilirea relațiilor de prietenie și de bună-vecinătate între două state.

- *Funcție de protecție și asistență în favoarea conaționalului*, potrivit Convenției de la Viena din 1963 „Funcțiile consulare constau în a proteja în statul de reședință interesele statului trimițător și ale cetățenilor săi, persoane fizice sau juridice, în limitele admise de dreptul internațional”.⁴ Funcția de protecție a intereselor statului trimițător se manifestă prin acordarea asistenței naționalilor acestuia,⁵ atât persoanelor fizice, cât și persoanelor juridice înregistrate în statul de reședință. Prin urmare, funcționarului consular este în drept să protejeze drepturile și interesele cetățenilor statului trimițător, în care scop el poate comunica cu resortisanții săi, el este în drept să se informeze despre incidentele care ar afecta interesele cetățenilor statului trimițător, de a asista cetățenii statului său și de a-i ajuta pe lângă autoritățile statului trimițător, având dreptul de a le asigura un om de lege, de a face pe interpretul la autorități etc.⁶

- *Funcție de protecție consulară*, ca și cea diplomatică are scopul de a restabili drepturile încălcate sau recuperarea pagubei cauzate cetățeanului statului său prin înaintarea pretențiilor corespunzătoare faptului dat sau a protestului.⁷ Această funcție este cea mai importantă și cea mai

¹ Ion M. Anghel, op. cit., p. 603

² Burian A. Vornicov M., op. cit., p. 141

³ Ion M. Anghel, op. cit., p. 604

⁴ Convenția din 1963 art. 5

⁵ Bonciog Aurel, op. cit., p. 43

⁶ Bonciog Aurel, op. cit., p. 44

⁷ Burian A. Vornicov M., op. cit., p. 83

activă sarcină a consulului, componentă esențială a funcției consulare, care se manifestă prin dreptul de a întreprinde demersuri oficiale pe lângă autoritățile statului de reședință, în scopul de a conserva și apăra drepturile și interesele acestuia, ale cetățenilor săi, persoane fizice sau juridice, sau pentru obținerea de reparații legale, în cazul în care drepturile legitime ale acestora au fost încălcate.¹ Trebuie să remarcăm faptul că funcția respectivă este exercitată atât de misiunea diplomatică, cât și de oficiile consulare. Spre deosebire de misiunile diplomatice care, exercitând protecția diplomatică, se adresează guvernului statului de reședință, deci în plan național, protecția consulară constă în apărarea intereselor legale ale statului sau ale conaționalilor săi în fața autorităților competente din circumscriptia sa, deci pe plan local.²

Această funcție este reglementată de dreptul intern al statului de reședință care este obligat să asigure și să garanteze anumite drepturi pentru străini. Ca urmare intervenția consulului nu este creatoare de obligații noi, ci ea are efectul de a determina acțiunile, care sunt deja prevăzute ca sarcini ale autorităților statului de reședință, urmând ca dreptul intern, aplicabil străinilor, să fie operant în cazul concret, iar dreptul consular stabilește competența consulului în ceea ce privește prezentarea autorităților statului de reședință prin cereri în favoarea și pentru cetățenii statului trimițător, cu rugămintea de a li se asigura drepturile legitime sau a li se stabili reparațiile legale. Protecție consulară se manifestă prin asigurarea generală a intereselor economice și comerciale ale statului trimițător și ale cetățenilor săi, persoanele fizice sau juridice.³

Ne radiem opiniei autorilor Burian A. Vornicov M., care afirmau că dreptul de protecție nu poate fi calificat ca o intervenție în treburile interne ale unui stat, el este recunoscut misiunilor diplomatice, care exercită protecția diplomatică, și oficiilor consulare, care exercită protecția consulară.⁴

În practica activității consulare apare un număr foarte mare de situații, care necesită acordarea serviciilor de apărare a intereselor și drepturilor cetățenilor de către organele consulare, și care au un caracter destul de divers și diferite grade de dificultate.⁵ Funcție de protecție consulară se poate realiza și prin acțiuni privind activitatea de protecție a comerțului și navigației, care cuprinde urmărirea modului în care autoritățile statului de reședință respectă în raporturile cu statul trimițător și față de cetățenii acestuia propriile reglementări privind regimul comerțului internațional și al navigației, cum aplică tarifele vamale, dacă fac discriminări față de comercianții statului trimițător sau față de navele sub pavilionul său, dacă sunt instituite bariere comerciale nejustificate, dacă sunt respectate convențiile bi și multilaterale privitoare la comerț și navigație. Protecție consulară se manifestă prin intervenția consulului pentru a împiedica acțiunile discriminatorii sau încălcările normelor juridice interne sau internaționale, din partea oricui ar veni acestea, pentru a contracara sau preveni campanii de presă, tendențios orientate, pentru a corija date statistice care nu reflectă realitatea economică din țara sa, ori de câte ori aceste acțiuni afectează interesele statului trimițător. Intervenția consulului trebuie să urmărească protejarea unui interes legal și legitim al cetățeanului statului trimițător, astfel cum el este asigurat de legea statului de reședință.⁶

- *Funcțiile administrative*, în sensul strict al cuvântului, se manifestă prin activitatea de acordare a vizelor, fiind legată de dreptul persoanelor la liberă circulație. Instituția vizelor face parte din dreptul discreționar al statului, reglementând condiții de acordare, respingere, suspendare sau anularea vizelor acordate străinilor, potrivit legislației interne a statului. Respectiv, procedura de acordare a vizelor face parte din legislație internă a statului, consulul fiind împuternicit să acorde vize pentru intrare/ ieșire

¹ Bonciog Aurel, op. cit., p. 45-48

² Burian A. Vornicov M., op. cit., p. 95

³ Ibidem, p. 45-48

⁴ Burian A. Vornicov M., op. cit., p. 112

⁵ Ibidem, op. cit., p. 86

⁶ Bonciog Aurel, op. cit., p. 45-48

din țara sa de reședință.¹ Prin urmare, consulul are dreptul să emită pașapoarte și document de transport cetățenilor statului acreditant și vize sau alte documente similare persoanelor care doresc să călătorească în statul acreditat.²

Consulatelor i le sunt atribuite și funcțiile în materie de exercitare a *drepturilor electorale*, prevăzute de Convenția europeană privind funcțiile consulare (art. 8 lit., b) unde se prevede că *“funcționarii consulari au dreptul să trimită notificări individuale resortisanților statului trimitător în caz de referendumuri și alegeri naționale și locale și să primească buletine de vot de la resortisanții lor abilitați să participe la respectivele referendumuri și alegeri”*.³ În unele convenții bilaterale privind asistența consulară, există o prevedere generală care permite fundamentarea acestei funcții; alte convenții cuprind formulări mai ample și, în sfârșit, trebuie să menționăm tratate în care găsim o formulare care arată că enumerarea anumitor funcții, *in terminis*, nu exclude și exercitarea, în anumite condiții, a altor funcții consulare care nu au fost menționate expres. Cu toate acestea, nu este admisibil ca, pe teritoriul statului de reședință, să se desfășoare campanii electorale în formele de publicitate și de propagandă cunoscute, care sunt posibile numai pe teritoriul statului în numele căruia ele au loc, adică în cadrul statal al țării în care alegerile urmează să se desfășoare.⁴

Respectiv, în vederea exercitării dreptului electoral, secția consulară este obligată să amenajeze circumscripție de votare, astfel încât cetățeni rezidenți și care au cetățenia statului de reședință să poată vota, pentru alegeri generale și să nu li se îngreșească dreptul al vot. În vederea asigurării acestui drept, consulul va întocmi listele de alegători, va asigura bună desfășurare a alegerilor, va înregistra persoane care se prezintă la vot. După încheierea alegerilor, consulul, împreună cu comisia electorală stabilită, va număra voturile, va întocmi un Proces – verbal pe care îl va transmite Ministerului Afacerilor Externe din țara trimitătoare.⁵

• Specificul funcțiilor consulare în materia drepturilor electorale s-a manifestat în cadrul alegerilor prezidențiale din noiembrie 2020, în cadrul cărora, în conformitate cu raportul CEC, peste hotare au fost deschise 139 de secții de votare în care și-au exercitat dreptul constituțional de vot – 262 739 de alegători, ceea ce reprezintă cel mai mare număr de votanți de la organizarea secțiilor de votare peste hotare. În 7 secții de votare a fost înregistrată epuizarea buletinelor de vot printre care 1/348 de la Berlin, 1/349 de la Frankfurt, 1/344 de la Montreuil, 1/367 de la Bologna, 1/369 de la Parma, 1/394 de la Londra, 1/393 de la Londra, 1/397 de la Northampton.⁶ *Funcții consulare în materie de stare civilă* reprezintă o totalitate de acte care dau expresie echilibrului stabilit între două ordini juridice (fiecare în parte exprimând propriile interese), interesele statului trimitător rezidă în aceea că, întrucât actele și faptele juridice (căsătoria, nașterea sau moartea) privesc situația juridică a cetățenilor săi, ele ar trebui, în virtutea jurisdicției sale personale, să fie supuse competenței organelor sale - oficii consulare; statul de reședință își întemeiază opțiunea prin împrejurarea că aceste fapte se produc pe teritoriul său, și, de asemenea, privesc și ordinea sa juridică (fiind vorba de crearea unui nou nucleu familial, de apariția sau de dispariția unui subiect de drept). Din această confruntare de interese, în funcție de gradul de prevalență acordat unei ordini juridice sau altei. În Dreptul Consular sunt cunoscute mai multe soluții: potrivit unora, se acordă prioritatea ordinii juridice a statului de reședință, astfel ca atribuțiile funcționarului consular în materie de stare civilă sunt considerabil reduse în favoarea organelor locale; într-un alt sistem, se stabilește un conținut, mai mult sau mai puțin amplu, competenței funcționarului consular, potrivit cu gradul de cooperare care există între oficiul consular și autoritatea locală. Soluțiile care predomină sunt cele care recunosc anumite atribuții pentru

¹ Burian A., op. cit., 83

² Convenția din 1963, art. 5

³ European Convention on Consular Functions Paris, 11.XII.1967 European Treaty Series - No. 61 [CETS 061](#) art. 8 lit, b)- [European Convention on Consular Functions \(coe.int\)](#), vizitat la 12.05.2021

⁴ Ion M. Anghel, op. cit., p. 652

⁵ Burian A. Vornicov M., op. cit., p. 138

⁶ Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europe, Online: [Guvernul Republicii Moldova Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova Alegeri prezidențiale 2020 Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova \(gov.md\)](#), vizitat la 5.05.2021

funcționarul consular în materie de stare civilă, fără a fi vorba însă, de o partajare de competențe, ci mai degrabă de competențe paralele impuse de cele două ordini juridice care necesită a fi observate de către persoanele în cauză, dacă vor ca acele fapte care privesc starea lor civilă, să fie recunoscute în ambele state. Prin urmare, competența în materie de stare civilă aparține, după caz, organelor locale, în principal, și oficiului consular sau, în sfârșit, competența oficiului consular prevalează, în raport cu cea a organelor locale. Oficiul consular exercită doar unele acte de stare civilă.¹

Putem concluziona că funcționarul consular poate îndeplini acte de stare civilă, dar sub condiția ca legislația statului de reședință să nu se opună, în consecința dacă funcționarul consular, pe baza legii consulare a propriului stat, procedează la întocmirea de acte de stare civilă, cu toate că legea statului de reședință nu o admite, asemenea acte ar putea fi valabile în ordinea juridică a statului trimițător, dar vor rămâne lipsite de efecte juridice în aceea a statului de reședință sau pot fi calificate chiar ca acte ilicite, întrucât funcțiile de stare civilă fiind publice, anumite state consideră că ele nu ar putea fi exercitate de către agenți străini, fără a constitui o atingere a suveranității lor.

Poate fi adus exemplu țărilor care au adoptat asemenea poziție, și anume: Argentina, Columbia, Marea Britanie, Norvegia, Elveția, Federația Rusă. Trebuie să remarcăm faptul că, competența oficiilor consulare se circumscrie la sfera cetățenilor statului trimițător, legătura cetățeniei constituind rațiunea de bază, pentru care se face derogarea de la competența teritorială.² Potrivit practicii internaționale, în calitatea de funcționar consular, consulul ține registrele de stare civilă (nașterile, căsătoriile, decesele, legitimarea), conform legilor statului trimițător.³

Dreptul consular convențional bilateral poate prevedea reglementări mai amănunțite, dar și soluții mai largi, cum ar fi: funcționarul consular este competent să întocmească orice act de stare civilă, iar acestor competențe i se aduce o singură limitare – aceea care decurge din *status civitatis* al individului la care actele respective se referă.⁴

Prin urmare, funcția respectivă se manifestă prin înregistrarea actelor și faptelor de stare civilă petrecute în străinătate cu respectarea strictă a normelor imperative a statului trimițător dacă reglementările statului de reședință nu se opun la acestea. În legătura cu încheierea căsătoriei, menționăm că încă din 1902 s-a adoptat Convenția pentru a regula conflicte de legi în materie de căsătorie care în art. 6 a stabilit că căsătoria celebrată înaintea unui agent diplomatic sau consular, în conformitate cu legea sa, va fi recunoscută pretutindeni ca valabilă dacă nici una din părțile contractante nu este național al statului unde s-a celebrat căsătoria și dacă acest stat nu se opune.⁵ El nu se va putea opune la aceasta atunci când este vorba de o căsătorie care din cauza altei căsătorii anterioare sau a unei împiedicări de ordine religioasă ar fi contrară legilor sale. Potrivit acestei convenții, există, indirect, limitele în privința competențelor reprezentanților străine numai dacă una dintre părți nu este cetățean al statului trimițător. Condițiile de fond cerute pentru încheierea căsătoriei sunt determinate de legea națională a fiecăruia dintre viitori soți. Totuși dacă legea națională a viitorului soț prevede un impediment la căsătorie, incompatibil cu libertatea de a încheia o căsătorie, acel impediment va fi înlăturat.⁶

Trebuie să remarcăm faptul că în competența consulului intră și eliberarea pașapoartelor mortuare, dacă această este prevăzută de acorduri bilaterale. Pentru eliberarea unui pașaport mortuar este necesar: certificatul de deces, certificatul medical cu privire la cauza morții, din care să rezultă că nu

¹ Ion M. Anghel, op. cit., p. 611

² Ibidem, p. 611

³ Rapport de la Commission du Droit Internațional, 1-er mai-7 juillet 1961, doc. A/4848, p. 25

⁴ Ibidem, p. 611

⁵ CONVENTION DU 12 JUIN 1902 POUR RÉGLER LES CONFLITS DE LOIS EN MATIÈRE DE MARIAGE [HCCH | 1902 Marriage Convention](http://www.unhcr.org/refugees/article/3a666666.html) art. 6

⁶ Bonciog Aurel, op. cit., p. 78

sunt impedimente de natură sanitară cu privire la transportul internațional al cadavrului, dovadă a înscrierii cadavrului¹.

- *Funcțiile notariale* ale consulatelor includ în sine dreptul consulului de a acționa în calitate de notar.² Activitatea notarială a funcționarilor consulari este reglementată de normele dreptului internațional și de normele dreptului intern al statului trimițător.³ Funcționarul consular întocmește actul în formele prevăzute de legea statului trimițător, în limba sa. În competența consulului intră actele încheiate *inter vivos*, și cele *mortis causa*, în unele cazuri, chiar în convenții, se face o trimitere globală la funcțiile notariale pe care statul trimițător i le încredințează funcționarului său consular.⁴

Activitatea notarială a consulului are ca scop să confere incontestabilitate documentelor (înscrierilor) care au o însemnătate juridică, atestând, astfel, existența unor raporturi juridice, care joacă un rol însemnat în activitatea economică și în existența oamenilor. Activitatea notarială a consulului este reglementată de normele dreptului internațional și de normele dreptului intern al statului trimițător. În The Research Draft, publicat în anul 1932, funcția notarială este trecută detaliat. Potrivit acestui proiect consulul are dreptul: “a) să legalizeze copiile și traducerile înscrierilor oficiale întocmite în statului trimițător; b) să legalizeze copiile și traducerile înscrierilor oficiale întocmite în statul de reședință, care servesc intereselor statului trimițător, cetățenilor săi sau navelor acestuia, c) să primească declarații și se legalizeze semnături, să primească spre păstrare copii legalizate de pe înscrieri care privesc pe naționalii statului trimițător ori pe alte persoane sau care se referă la interesele statului trimițător, ale cetățenilor săi sau navelor acestuia, ori privesc interesele altor persoane, aflate pe teritoriul statului trimițător; d) să legalizeze înscrieri eliberate de autoritățile statului de reședință privitoare de afaceri civile și comerciale, necesare naționalilor statului trimițător; e) să întocmească și să legalizeze copii de pe dispoziții și declarații făcute în prezența consulului de către naționalii statului trimițător.”⁵

Domeniile și limitele în care acționează un consul în calitate de notar, recunoscute de normele dreptului internațional sunt:

a) Dreptul la întocmirea, legalizarea sau autentificarea de documente pentru cetățenii statului trimițător este general pentru funcționarul consular, funcția notarială a consulului este limitată pentru cetățenii statului de reședință la activitățile notariale care conferă puterea actelor ce urmează să fie folosite la autoritățile publice ale statului trimițător, adică este restrânsă la operațiunile de legalizare a semnăturilor, copiilor și traducerilor;

b) Documentele încheiate să nu se refere la bunurile imobile situate pe teritoriul statului de reședință, oricare ar fi finalitatea actelor încheiate: transferarea, restrângerea sau grevarea dreptului de proprietate asupra acestora, indiferent de natura actelor ce se încheie (*inter vivos*, *mortis causa*);

c) Funcționarul consular nu poate primi și autentifica contracte între cetățenii statului de reședință sau între cetățenii unui stat terț, chiar dacă acestea sunt destinate a fi folosite în statul trimițător;

d) Funcționarul consular onorific poate primi, înregistra și legaliza acte și copii sau extrase de pe documente, dar nu poate autentifica înscrieri de orice fel.⁶

- *Funcțiile jurisdicționale* a oficiilor consulare se exprimă prin dreptul a transmite acte judiciare și extrajudiciare sau a efectua comisii rogatorii în conformitate cu acordurile internaționale în vigoare

¹ idemm, op.cit, p. 77

² Ion M. Anghel, op. cit., p.635

³ Burian A. Vornicov M., op.cit., p. 118

⁴ Ion M. Anghel, op.cit., p.635

⁵ The Research Draft 1932 citat după Bonciog Aurel, Drept consular, București, Editura Fundației România Mare, 2000, p. 79

⁶ Bonciog Aurel, op. cit., p. 79-81

sau, în lipsa unor asemenea acorduri, în orice mod compatibil cu legile și regulamentele statului de reședință¹ și a reprezenta pe cetățenii statului trimițător sau a lua măsuri în scopul asigurării reprezentării lor adecvate în fața tribunalelor sau a altor autorități ale statului de reședință pentru a cere, în conformitate cu legile și regulamentele statului de reședință, adoptarea de măsuri provizorii în vederea apărării drepturilor și intereselor acestor cetățeni atunci când, datorită absenței lor sau din orice altă cauză, ei nu-și pot apăra în timp util drepturile și interesele.²

Această funcție respectivă este reglementată de Convenția de la Haga din 17 iulie 1905 privitoare la procedura civilă care reglementează transmiterea actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă și comercială. În conformitate cu Convenția respectivă transmiterea actelor judiciare și extrajudiciare se face pe cale diplomatică, prin autoritatea competentă a statului de reședință.³ Trebuie să remarcăm faptul că actele pot fi trimise direct tribunalului desemnat de autoritățile statului de reședință.

Comisia rogatorie reprezintă o cerere de a se constitui un act judiciar (ascultarea unor martori sau a părâtului într-un proces, cercetarea la fața locului, efectuarea unei expertize, etc.)⁴, fiind creată la cererea unei instanțe către o altă instanță, de a face un act de cercetare. Activitatea consulului se referă la transmiterea autorității desemnate de statul de reședință cererilor de comisii rogatorii primare de la ministerul său al afacerilor externe: fie ministerul afacerilor externe al statului de reședință, fie autorității desemnate de acest stat. Consulul verifică dacă cererile primare sunt întocmite potrivit cu competența instanței locale solicitate, dacă cerea este tradusă în limba statului solicitat, dacă conținutul cererii nu ar fi de natură să afecteze suveranitatea sau securitatea statului de reședință. În plus la această consulul poate să sprijine pe conaționalul său să obțină dreptul la asistența judiciară gratuită în conformitatea cu legislația statului unde are loc judecata.⁵

- *Funcțiile în materie maritimă comercială* acordă consulului dreptul de a exercita control și inspecție prevăzut de legile și regulamentele statului trimițător asupra navelor maritime și a navelor fluviale având naționalitatea statului trimițător și asupra aeronavelor înmatriculate în acest stat, ca și asupra echipajelor lor și a acorda asistență navelor și aeronavelor, precum și echipajelor lor, a primi declarațiile asupra curselor acestor nave, a examina și a viza documentele de bord și, fără a prejudicia prerogativele autorităților statului de reședință, a face anchete privind incidentele survenite în cursul călătoriei și a reglementa, în măsura în care legile și regulamentele statului trimițător autorizează aceasta, divergențele de orice natură între căpitan, ofițeri și marinari.⁶

Respectiv, funcția de control și sprijin a navelor maritime, fluviale și a avioanelor se manifestă prin sarcinile oficiilor consulare referitoare la vizitele documentelor navale. Consulul se implică în cazul în care oficialitățile statului de reședință constată nereguli în actele navelor, care sunt comunicate consulului. În situația respectivă, consulul va acționa după caz: a) va informa prin Ministerul Afacerilor Externe, autoritatea unde este înmatriculată nava statului trimițător; b) va adresa demersuri la autoritățile statului de reședință, dacă s-a constatat că o navă poartă ilegal drapelul statului trimițător.⁷

De asemenea, consulul are dreptul de acces la bordul navelor pe toate vasele, iar căpitanul și membrii echipajelor nu pot fi împiedicați să ia legătura cu consulul (art. 30 pct. 1 și 2 din Convenția

¹ Convenția din 1963, art. 5

² ibidem, op.cit., p. 89-91

³ Конвенция по вопросам гражданского процесса (Гаага, 1 марта 1954 года), Online: [Конвенция по вопросам гражданского процесса \(alppp.ru\)](http://www.alppp.ru), vizitat la 15.05.2021

⁴ Burian A. Vornicov M., op. cit., p.131

⁵ ibidem, op.cit., p. 89-91

⁶ Ion M. Anghel, op.cit., p.653

⁷ Ibidem, p.653

europeană asupra funcțiilor consulare)¹. Potrivit art. 35 al Convenției europene, funcționarul consular încuviințează sau cere intervenții autorităților statului de reședință la bordul navei statului trimițător.² Convenția de la Viena din 1963, prevede dreptul de control și de inspecție pe nave, făcând trimitere la legile și reglementările statului trimițător; aceasta înseamnă că pentru realizarea controlului și inspecției pe nave de către funcționarul consular există doar obligația statului de reședință de a face viabil acest drept, dacă este prevăzut în legea statului trimițător. Convenția din 1963 nu instituie dreptul de control al navelor funcționarului consular.³

Sarcinile consulului în caz de avarii, naufragiu, eșuări de nave diferă de cele care sunt prevăzute în cazul situațiilor ordinare. Consulul este obligat să acorde asistența navei, protecție pasagerilor și încărcăturii. Convențiile consulare bilaterale prevăd că funcționarul consular poate acorda orice asistență navei naufragiate, eșuate sau aruncate la țarm, pasagerilor și echipajelor, iar autoritățile statului de reședință sunt obligate să acorde sprijinul necesar în vederea luării acestor măsuri. Asistența acordată navigatorilor constă în rezolvarea tuturor problemelor de asistență și protecție acordate cetățenilor, inclusiv sprijin pentru tratament medical, asistența în vederea repatrierii, potrivit convențiilor menționate. O formă de asistență specifică se referă la carnetul de marinar, care se eliberează de căpitaniile de port, pe timp limitat, marinarii fiind obligați să obțină viză anuală. În străinătate, această viză se obține de la oficiile consulare sau de la secțiile consulare ale misiunilor diplomatice.⁴

- *Funcțiile în materie de obligații militare* se realizează prin exercitarea atribuțiilor cu privire la efectuarea serviciului militar de către cetățenii statului trimițător și se referă la dreptul consulului de recrutare a cetățenilor statului de reședință pentru serviciul militar. Această funcție se aplică în cazul îmbinării cumulative a două condiții și anume: statul de reședință nu trebuie să se opune la exercitarea acestor funcții și, în al doilea rând, realizarea ei să nu implice din partea consulului, nici un act de coercițiune militară, față de cetățenii săi care ar refuza să satisfacă, de bunăvoie obligațiile lor militare.⁵

Referindu-ne la alte clasificări ale funcțiilor consulare, aceste pot fi grupate din punctul de vedere al surselor normelor dreptului internațional. Putem evidenția funcții care rezultă din dreptul consuetudinar și pot fi exercitate chiar și în lipsa normei convenționale între statele în cauză (de exemplu, funcția de protecție și asistență consulară pentru cetățenii statului trimițător) și funcții consulare care, dimpotrivă nu pot fi îndeplinite, decât dacă sunt prevăzute de norma convențională (oficierea de căsătorii, funcții notariale).⁶

În raport cu beneficiarii funcțiilor consulare, există funcții consulare care sunt exercitate numai în favoarea persoanelor care sunt cetățeni ai statului trimițător și funcții care pot fi îndeplinite în favoarea cetățenilor statului de reședință sau/și ai statelor terțe.⁷

Din punct de vedere al modului în care se pun în mișcare, se declanșează exercitarea lor, funcțiile consulare pot fi cele pe care consulul le îndeplinește *ex officio*, (informații generale, protecție consulară), la cererea conaționalului său (eliberarea de certificate sau pașapoarte, oficierea unei căsătorii) și funcții îndeplinite la cererea autorității locale înseși (transmiterea către organele

¹ European Convention on Consular Functions Paris, 11.XII.1967 European Treaty Series - No. 61 [CETS 061](#) art. 4 - [European Convention on Consular Functions \(coe.int\)](#)

² Ibidem, art. 4

³ Bonciog Aurel, op.cit., p. 72

⁴ Ibidem, p. 72

⁵ Ion M. Anghel, op.cit., p.653

⁶ Ion M., op.cit., p.595

⁷ Anghel, op.cit., p.595

competente ale statului propriu a actelor de stare civilă întocmite de organele locale și care privesc pe un concetățean).¹

În funcție de locul unde își produc efecte unele actele îndeplinite de funcționari consulari își produc efectele numai pe teritoriul statului căruia-i aparține consulul (de exemplu o procură notarială este destinată să producă efecte pe teritoriul statului trimițător), alte acte tind a-și produce efectele numai în cadrul ordinii juridice a statului de reședință (spre pildă, reprezentarea unui conațional absent, pentru apărarea intereselor acestuia în statul de reședință în cadrul unei proceduri care-l privește) și, în sfârșit, alte funcții pot produce efecte juridice în ambele state sau/și în state terțe (căsătoria oficiată de consulul).²

Convenția de la Viena din 1963 al art.5 prevede și alte funcții consulare, printre care:

de a apăra, în limitele fixate de legile și regulamentele statului de reședință, interesele minorilor și incapacabililor, cetățeni ai statului trimițător, mai ales atunci când este cerută instituirea unei tutele sau curatele cu privire la ei;

- De a exercita orice alte funcții încredințate unui post consular de către statul trimițător, care nu sunt interzise de legile și regulamentele statului de reședință sau la care statul de reședință nu se opune, sau care sunt menționate în acordurile internaționale în vigoare între statul trimițător și statul de reședință.³

Aceste atribuții pot fi exercitate, cu consimțământul tuturor guvernelor implicate, de un ofițer consular și în numele unui stat terț. Astfel, în unele situații dreptul de a acționa nu este absolut, ci depinde de legislația statului gazdă. De asemenea, în ciuda naturii quasi-legale a multora dintre atribuțiile sale, un consul nu se poate substitui unui jurist sau altor specialiști.⁴

Limitele desfășurării activității consulare

În determinarea limitelor de exercitare unei funcții consulare pe teritoriul său, statul de reședință pornește de la anumite criterii sau considerente:

- În primul rând, în statul de reședință funcțiile consulare au un caracter excepțional, derogatoriu și restrâns, limitate numai la anumite categorii de relații sociale, la cazuri bine determinate pentru ca coincidențe concordate unor organe străine să nu vină în concurență cu jurisdicția sa teritorială și să nu o elimine pe aceasta.⁵ Ca urmare, funcțiile consulare sunt concepute ca activități care privesc, în principal, pe cetățenii statului trimițător și numai rareori pe cetățenii statelor terțe. Statul trimițător își legitimează interesul său, numai pentru ceea ce are legătura cu cetățenii proprii și este firesc ca atribuțiile încredințate consulului să nu se îndepărteze de la ceea ce, în mod original, justifică acordarea lor.⁶

- În al doilea rând, se iau în vedere actele care urmează să producă efect, în principal, pe teritoriul statului trimițător ori pe teritoriile unor state terțe și nu pe teritoriul statului de reședință.⁷

- Indiferent de sfera de acțiune a funcțiilor consulare sau de locul unde acestea ar urma să-și producă efectele, oficiile consulare nu pot îndeplini acte care ar contraveni unor principii fundamentale care stau la baza statului de reședință. Consulul, deși primește dispoziții de la statul trimițător, este supus în același timp, și legilor statului de reședință, întrucât activitatea lui se desfășoară în spațiul în care acesta din urmă își exercită puterea de jurisdicție. În consecință, orice

¹ Ibidem, p.595

² Ibidem, p.595

³ Convenția din 1963

⁴ R. G. Feltham, Introducere în dreptul și practica diplomației, Traducere din limba engleză de Roxana-Aura Duma și Marius Ioan, p. 61

⁵ Burian A. Vornicov M., op.cit.,p. 92

⁶ Ion M. Anghel, op.cit., p. 593

⁷ Ibidem, p.595

activitate, chiar și cea exercitată de un organ străin, trebuie să aibă loc cu consimțământul lui și, într-o anumită măsură, cu respectarea legilor și regulamentelor sale.¹

- În sfârșit, condiția reciprocității este de menționat, ca una dintre premisele admiterii unei funcții consulare, statul de reședință permite exercitarea unei funcții consulare pe teritoriul său, în considerațiunea asigurării exercitării aceleiași funcții de către oficiile sale consulare, pe teritoriul celuilalt stat contractant. Trebuie să remarcăm faptul că principiul reciprocității se referă mai mult la reciprocitate formală, decât la cea cantitativă, fiindcă în unele cazuri în convenții se face trimitere la legislația statului de reședință, cât privește condițiile de admitere la o anumită funcție.²

Condițiile de exercitare a funcțiilor consulare

Oficiul consular nu-și poate exercita funcțiile decât pe teritoriul statului care l-a admis, dar chiar și în acest caz, el nu este înrudit să acționeze oriunde, ci numai în localitatea sau în districtul ce i-a fost stabilit pentru exercitarea funcțiilor sale, care este determinat prin stabilirea circumscripției consulare. De regulă, unui oficiu consular i se recunoaște dreptul de a-și desfășura activitatea, numai pe o anumită parte din teritoriul unui stat și, numai în cazuri speciale, pe întregul teritoriu al statului de reședință. În cazul în care funcțiile consulare sunt exercitate de misiunile diplomatice, problema stabilirii unor circumscripții consulare nu se mai pune că ea are competența cu privire la întregul teritoriu al statului acreditar. În cazul în care statul acreditar are și consulatele în teritoriul cauză, exercitarea funcțiilor consulare de misiunea diplomatică se limitează la acea parte a teritoriului statului de reședință care rămâne în afara circumscripției sau circumscripțiilor consulare atribuite consulatelor existente ale statului trimitător. Ca excepție, în unele state, organizarea Secției consulare în cadrul unei misiuni diplomatice este subordonată consimțământului statului de reședință, așa cum se întâmplă și cu deschiderea oricărui oficiu consular, însă, ca regulă generală, exercitare funcțiilor generale de misiunea diplomatică nu are loc fără nici o restricție.³

Activitatea consulară a Republicii Moldova este exercitată în principiu de către misiunile diplomatice permanente, care au secții sau cancelarii consulare, în care activează funcționari consulari de carieră. Modalitățile de numire și admitere a funcționarilor consulari de carieră sunt efectuate conform înțelegerilor bilaterale și au ca bază prevederile Convenției de la Viena din 1963, cât și prevederile legislației naționale.⁴

Referindu-ne la legislația națională care reglementează regimul juridic și funcțiile consulare, prevederile normative din domeniul respectiv se regăsesc în Statutul consular aprobat prin Hotărârea de Guvern a Republicii Moldova nr.368 din 28 martie 2002 (publicată în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art. 484)⁵ în continuare Statutul consular și în Ordin Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene nr. 683-b-114 din 20.06.2007⁶ (publicat în Monitorul Oficial nr.107-111/471 din 27.07.2007). = Astfel, activitatea consulară se realizează de misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova, în baza legislației naționale și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, respectându-se principiul reciprocității dreptului internațional.⁷

¹ Burian A. Vornicov M., op.cit.,p. 93

² Ion M. Anghel, op.cit., p.595

³ Ibidem, p. 555-556

⁴ Burian A., Balan O. Drept internațional public, Chișinău, 2005, Ed. a 2-a, CEP USM, p. 348

⁵ Hotărârea Guvernului Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484

⁶ Ordin Nr. 683 din 20.06.2007 în scopul reglementării juridice a instituțiilor consulului onorific al Republicii Moldova, Publicat : 27.07.2007 în Monitorul Oficial Nr. 107-111 art Nr : 471

⁷ Alexandru Burian, op.cit., p. 215

Conform prevederilor pct. 6 al Statutului consular,¹ Republica Moldova poate înființa și desființa un oficiu consular sau schimba clasa acestuia numai cu consimțământul prealabil al statului de reședință. În lipsa unor tratate internaționale de stabilire a relațiilor consulare, stabilirea relațiilor diplomatice presupune și stabilirea relațiilor consulare.² Pct. 9 al Statutului menționat supra stabilește că ruperea relațiilor diplomatice nu atrage după sine ruperea relațiilor consulare sau încetarea activității Oficiului Consular în statul de reședință.

Referindu-ne la stabilirea sediului și circumscripției, acestea sunt stabilite de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, care va solicita, prin canale diplomatice, acordul expres al autorităților statului de reședință cu privire la înființarea Oficiului Consular, sediul, rangul și circumscripția sa consulară sau modificarea acestora. (pct.10 al Statutului consular). Înființarea și desființarea Oficiului Consular sau schimbarea clasei acestuia sunt inițiate de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și aprobate prin hotărâre de Guvern.

Pct. 7, 8 al Statutului reglementează clasele oficiilor consulare printre care: a)clasa I - consulat general; b)clasa II - consulat; c)clasa III - viceconsulat; d)clasa IV - agenție consulară. Oficiile consulare sunt conduse, în funcție de clasa pe care o deține, de consul general, consul, viceconsul, agent consular, gerant interimar - care poartă răspundere pentru activitatea instituției pe care o conduce. (pct.15) Consulul general este desemnat și rechemat din funcție prin hotărâre de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor externe și integrării europene. Șefii celorlalte oficii consulare, la propunerea Direcției Generale Afaceri Consulare, sunt numiți și rechemați din funcție prin ordinul ministrului afacerilor externe și integrării europene.³

Pct.18 reglementează personalul Oficiului Consular din care fac parte: funcționari publici în funcții consulare, care fac parte în exclusivitate din rândul diplomaților de carieră, angajați permanent în cadrul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene; funcționari publici care nu dețin funcții consulare, personal administrativ-tehnic și de serviciu.⁴

Referindu-ne nemijlocit la exercitarea de funcționarii Ministerului Afacerilor Externe și a Integrării Europene a funcțiilor consulare (pct.17), aceste sunt exercitate de către:

- a) funcționarii consulari în cadrul oficiilor consulare;
- b) diplomații cu funcții consulare din cadrul misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova.⁵

Pe teritoriul Republicii Moldova funcțiile consulare se exercită de către Direcția Generală Afaceri Consulare a Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene. (pct. 29)

Pct. 31 al Statutului consular reglementează exercitarea funcțiilor consulare prin cumul, stabilind că Republica Moldova, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, după notificarea de către statele interesate și dacă nici unul dintre ele nu se opune în mod expres la aceasta, va împuternici o misiune diplomatică sau un oficiu consular stabilit într-un stat să-și asume exercitarea funcțiilor consulare și în alt stat. De asemenea, dacă după recepționarea notificării statul de reședință nu are obiecții, o misiune diplomatică sau un Oficiu Consular poate exercita funcții consulare în statul de reședință în numele unui stat terț. Misiunile diplomatice pot exercita funcții consulare prin secțiile consulare sau prin diplomații desemnați în acest scop. (pct.33) Misiunea diplomatică nu poate exercita

¹ Hotărâre Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484

² Ibidem, p. 215

³ Hotărârea Guvernului Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484, pct. 7, 8, 15

⁴ Hotărâre Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484 pct. 18

⁵ Hotărârea Guvernului Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484 pct. 17

atribuții consulare pe întreg teritoriul statului de acreditare dacă în acest stat există un Oficiu Consular cu circumscripție stabilită. (pct. 34)¹

Funcționarii consulari, în exercitarea funcțiilor lor, pot să se adreseze cu demersuri autorităților locale competente din cadrul circumscripției consulare. Ei se pot adresa autorităților centrale competente ale statului de reședință numai dacă acest lucru este admis de legislația statului de reședință sau de tratatele internaționale la care Republica Moldova și respectivul stat sunt parte. În caz contrar, se pot adresa autorităților centrale ale statului de reședință prin intermediul misiunii diplomatice.² (pct. 36) Funcționarii consulari vor “*sprijini dezvoltarea relațiilor de prietenie între Republica Moldova și statul de reședință, vor favoriza dezvoltarea relațiilor bilaterale în domeniul economic, comercial, cultural, științific, vor apăra și promova drepturile și interesele Republicii Moldova și ale cetățenilor Republicii Moldova în statul de reședință.*” (pct. 39) Activitatea de informare consulară are drept scop promovarea și apărarea intereselor naționale, realizarea obiectivelor politicii externe și interne a statului, precum și favorizarea participării Republicii Moldova la viața internațională și trebuie să contribuie la lărgirea cadrului juridic bi și multilateral, la asigurarea dreptului cetățenilor moldoveni la tratament egal cu cetățenii altor state”.³ (pct. 43) O altă atribuție a funcționarilor consulari a Republicii Moldova este de a *sprijini dezvoltarea relațiilor comerciale, economice, culturale, științifice și turistice cu statul de reședință, a sprijini comerțul și cooperarea economică prin acțiuni de prospectare, propagandă și promovare în mediile de afaceri sau mass-media a intereselor Republicii Moldova, asigurând condiții favorabile atât agenților economici ai Republicii Moldova, cât și dezvoltării ansamblului relațiilor cu statul de reședință.* În domeniile cultural-științific și de presă, *funcționarul consular va sprijini derularea acordurilor culturale, programele de aplicare a lor, cunoașterea și prezentarea valorilor culturii, științei și învățământului, participarea la manifestări în statul de reședință - festivaluri, congrese, reuniuni, expoziții, târguri de cărți etc.* (pct. 48)⁴ Funcționarul consular va acorda, în conformitate cu normele și principiile dreptului internațional, *asistență în protecția drepturilor și intereselor cetățenilor Republicii Moldova, care nu dețin cetățenia statului de reședință, în calitatea sa oficială de organ al statului învestit și recunoscut cu astfel de funcții.* (pct. 49)⁵ Funcționarul consular va interveni la autoritățile statului de reședință pentru *instituirea tutelei sau curatelei în favoarea minorilor și persoanelor cu handicap, cetățeni ai Republicii Moldova aflați în statul de reședință.* (pct. 51)⁶ Funcționarul consular are *dreptul de a comunica cu cetățenii Republicii Moldova privați de libertate, cu respectarea tratatelor internaționale și a legislației statului de reședință.* El are dreptul să solicite de la autoritățile competente numirea avocaților și interpreților din oficiu pentru asigurarea drepturilor procesuale ale cetățenilor prevăzute de legislația statului de reședință. (pct. 52) Funcționarul consular va acționa pentru *apărarea drepturilor și intereselor patrimoniale ale Republicii Moldova și ale cetățenilor săi, cu respectarea legilor și procedurilor în vigoare ale statului de reședință și a prevederilor tratatelor internaționale.* În caz de litigii el va recomanda avocați și va sprijini pregătirea apărării, procurarea de documente oficiale, efectuarea de traduceri, legalizări etc. (pct. 53) *Activitatea notarială a misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare ale Republicii Moldova se desfășoară conform legislației*

¹ Ibidem, pct. 31,33,34

² Ibidem, pct. 36

³ Ibidem, pct. 39, 43

⁴ Ibidem, pct. 48

⁵ Ibidem, pct. 49

⁶ Hotărîre Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484 pct. 51

Republicii Moldova și tratatelor internaționale la care ea este parte, precum și potrivit uzanțelor internaționale. (pct.54)¹

Pct. 55. stabilește exhaustiv lista actelor notariale care pot fi îndeplinite de oficiile consulare și anume: a) redactarea actelor și a proceselor-verbale în vederea autentificării sau legalizării semnăturii; b) autentificarea actelor; c) legalizarea semnăturilor; d) certificarea datei de prezentare a actelor de către părți; e) certificarea unor fapte; f) legalizarea de copii de pe documente; g) efectuarea și legalizarea traducerilor; h) primirea la păstrare a actelor și documentelor prezentate de părți; i) eliberarea de copii de pe actele notariale întocmite de misiunile diplomatice sau oficiile consulare; j) alte acte prevăzute de lege.²

Legalizarea semnăturilor, legalizarea de copii de pe documente și efectuarea și legalizarea traducerilor pot fi îndeplinite de către misiunile diplomatice și oficiile consulare și la cererea persoanelor fizice sau juridice străine, dacă aceste acțiuni nu contravin legislației statului de reședință. Actele notariale se perfectează la sediile misiunilor diplomatice sau ale oficiilor consulare, la bordul navelor și aeronavelor sub pavilionul Republicii Moldova, care acționează în raza de activitate a acestor organe, precum și, în cazurile excepționale, la domiciliul cetățeanului Republicii Moldova ori în alt loc dacă acest lucru este permis de tratatele internaționale la care Republica Moldova și statul de reședință sunt parte sau dacă legislația acesteia permite. Funcționarii consulari sunt obligați să perfecteze acte de stare civilă în baza legislației Republicii Moldova, tratatelor la care Republica Moldova este parte, iar în lipsa reglementărilor respective doar în măsura în care legislația statului de reședință permite acest lucru.³ În conformitate cu prevederile Legii privind actele de Stare Civilă nr. 100-XV din 26 aprilie 2001⁴, funcționarul consular va înregistra actele de stare civilă privind cetățenii Republicii Moldova, produse în străinătate și va elibera acte de stare civilă, după caz de naștere, de căsătorie, de schimbare a numelui, prenumelui, de divorț sau de deces.

Funcționarul consular va *încheia*, în temeiul legii, *căsătorii* între doi cetățeni ai Republicii Moldova sau între un cetățean moldovean și un cetățean străin, dacă tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte prevăd aceasta, iar legislația statului de reședință permite (pct.60) și va îndeplini *funcții în materie de cetățenie*, în temeiul legislației Republicii Moldova și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. (pct. 61)⁵ În temeiul legii funcționarii sunt obligați să primească spre examinare: a) cereri de redobândire a cetățeniei Republicii Moldova de la foștii cetățeni moldoveni; b) cereri de renunțare la cetățenia Republicii Moldova de la persoanele care deja au dobândit cetățenia unui alt stat sau prezintă garanția dobândirii cetățeniei unui alt stat, dovedite cu acte oficiale și care îndeplinesc celelalte cerințe legale; c) cerere de acordare a cetățeniei Republicii Moldova. Aceste cereri sunt transmise în țară spre a fi soluționate de către autorități abilitate prin lege. Persoanele care, la cerere, au redobândit cetățenia Republicii Moldova, în condițiile legii, cu păstrarea domiciliului în străinătate, vor depune jurământul de credință în fața șefului misiunii diplomatice sau a Oficiului Consular al Republicii Moldova din țara în care domiciliază. Funcționarii consulari au dreptul de a elibera, la cerere, în caz de necesitate, certificate privind apartenența sau neapartenența la

¹ Hotărîre Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484 pct.52, 53, 54

² Hotărîre Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484 pct. 55

³ Burian A., Balan O., op.cit., p. 353

⁴ LEGE Nr. 100 din 26.04.2001 privind actele de stare civilă Publicat : 17.08.2001 în Monitorul Oficial Nr. 97-99 art Nr : 765 lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=312727

⁵ Hotărîre Nr. 368 op.cit, pct. 61, 62

cetățenia Republicii Moldova pentru cetățeni moldoveni sau foștii cetățeni ai țării noastre aflați în străinătate.¹

Atribuțiile privind *procurarea și transmiterea de acte judiciare și extrajudiciare* se îndeplinesc în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova și tratatelor internaționale. (pct. 65)² Aceste acte se transmit pe cale diplomatică, cu excepția cazului în care, prin tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, s-a stabilit un alt mod de transmitere în străinătate a unor acte, precum: citații, copii sau extrase de pe acțiuni, comisii rogatorii în materie civilă sau penală, cereri de extrădare și altele. Funcționarul consular are dreptul de a înmâna direct sau de a transmite prin poșta cetățenilor Republicii Moldova, domiciliați în statul de reședință, citațiile și copiile de pe acțiunile primite de la instanțele judecătorești ale Republicii Moldova, dacă legislația statului de reședință permite. De asemenea, funcționarul consular poate înmâna citațiile și copiile de pe acțiunile, membrilor misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare ale Republicii Moldova, funcționarilor moldoveni al organizațiile internaționale, precum și membrilor familiilor acestora care locuiesc împreună cu ei.³

Atribuțiile funcționarului consular în *problemele de transport naval, aerian, rutier și feroviar* vor fi exercitate în conformitate cu legislația Republicii Moldova și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. (pct.69) Atribuțiile funcționarului consular în *materie de navigație maritimă și fluvială* se exercită în legătură cu navele comerciale de mărfuri și de pasageri care navighează sub pavilionul Republicii Moldova. De asemenea, funcționarul consular va exercita funcții privind navele de război, navele de stat, navele-școală pentru pregătirea personalului navigant, navele pentru cercetarea științifică ș.a. (pct.70)⁴ În materie de *navigație aeriană* funcționarul consular va obține, pe cale diplomatică, de la autoritățile statului de reședință autorizații prealabile pentru survolarea spațiului aerian sau pentru a ateriza pe teritoriul acestuia, în cazul aeronavelor moldovenești care execută zboruri necomerciale sau prezidențiale, parlamentare, guvernamentale, transporturi de trupe, tehnică militară, armament și altele asemănătoare. (pct.72) Funcționarul consular va *elibera*, în condițiile legii, cetățenilor Republicii Moldova aflați în străinătate *buletine de identitate și pașapoarte*, iar apatrizilor cu drept de ședere permanentă pe teritoriul Republicii Moldova aflați în străinătate – documente de călătorie, de întoarcere în țară (titluri de călătorie), (pct.74) vize de intrare-ieșire, în conformitate cu legislația în vigoare, cetățenilor străini care se deplasează în teritoriul Republicii Moldova în interes oficial, de afaceri, particular, turistic, la studii sau pentru desfășurarea de activități lucrative. (pct. 75)⁵

Funcționarul consular, cu respectarea normelor stabilite, poate negocia cu autoritățile statului de reședință posibilitatea încheierii tratatelor bilaterale privind facilitatea călătoriilor reciproce a cetățenilor ambelor state și abolirea regimului de vize.

Funcționarul consular va îndeplini orice *altă funcție* dată prin lege, dacă nu se contravine reglementărilor statului de reședință sau tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. (pct. 78)⁶

Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, cu acordul autorităților competente ale statului de reședință, poate împuternici un funcționar consular onorific cu exercitarea funcțiilor

¹ Burian A., Balan O., op.cit.,p. 353

² Hotărîre Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484 pct. 65

³ Ibidem, p. 353

⁴ Hotărîre Nr. 368, op. cit., pct. 69, 70

⁵ Hotărîre Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484 pct. 72, 75

⁶ Ibidem, pct. 78

consulare. În cadrul Oficiului Consular onorific al Republicii Moldova, în cazul în care este recepționat acordul prealabil al statului de reședință, pentru efectuarea atribuțiilor consulare poate fi delegat un funcționar consular din cadrul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene. (pct. 82)¹ Numirea și activitatea funcționarilor consular onorifici ai Republicii Moldova este reglementată de Regulament cu privire la consulul onorific al Republicii Moldova. Regulamentul menționat reglementează procedura de numire a consulului onorific, modul exercitării funcțiilor și obligațiile consulului onorific. În Regulament sunt determinate funcțiile consulului onorific în diverse domenii de activitate consulară.²

Prin urmare, observăm că legislația internă a Republicii Moldova nu face careva derogări de la prevederile tratatelor internaționale, reglementând funcțiile consulatelor prevăzute în Convenția de la Viena din 1963.

Concluzii

Pornind de la cele expuse mai sus, putem concluziona că consulatele joacă un rol important în bună-desfășurare a relațiilor diplomatice între state. Acestea pot fi stabilite cu acordul expres sau tacit al statelor, cât și *ex officio* la stabilirea relațiilor diplomatice. Funcțiile consulare pot fi îndeplinite atât de oficiile consulare, cât și de misiunile diplomatice. Specificul activității consulare se manifestă prin acordarea asistenței conaționalilor statului acreditant în statul acreditat. Diversitatea funcțiilor consulare se reliefează din natura acestora, care include atât funcții cu caracter economic, juridic, administrativ, cât și cel cultural, Reglementarea națională a Republicii Moldova reprezintă o transpunere a prevederilor internaționale ținând cont de specificul național.

Bibliografie:

- 1) ANGHEL Ion M., Dreptul diplomatic și Dreptul consular, Universul Juridic, București, 2011, p. 550.
- 2) BONCIOG A., Drept consular, București, Editura Fundației România Mare, 2000, p. 34-35
- 3) BURIAN A., VORNICOV M., Protecția consulară a persoanelor fizice și a persoanelor juridice în străinătate, Chișinău 2004, Ed. Poligr. al USM p. 81
- 4) BURIAN A., BALAN O. Drept internațional public, Chișinău, 2005, Ed. a 2-a, CEP USM, p. 348
- 5) Convenția internațională pentru reglementarea conflictului de lege în materie de căsătorie, Online: [HCCH | 1902 Marriage Convention](#); (Visited 02.04.2021).
- 6) Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963 În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, Publicată în: Tratatate Internaționale Nr. 4 din 30.12.1998
- 7) Convenție Nr. 1963 din 24.04.1963 de la Viena cu privire la relațiile consulare, Publicat : 30.12.1998 în Tratatate Internaționale Nr. 4 art Nr : 7 În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, Online: [CP1107/2002 \(legis.md\)](#) (Visited 02.04.2021).
- 8) Convenția Europeană privind funcțiile consulare, Paris, 11.XII.1967 European Treaty Series - No. 61 [CETS 061](#) art. 8 lit, b) Online: [European Convention on Consular Functions \(coe.int\)](#) (Visited 02.04.2021).
- 9) FELTHAM R. G., Introducere în dreptul și practica diplomației, Traducere din limba engleză de Roxana-Aura Duma și Marius Ioan, p. 61
- 10) GEAMANU G., Drept internațional public, vol. 1, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981, p. 54-55
- 11) Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al R.M., Comunicat de presă: Online: [Guvernul Republicii Moldova Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova Alegeri prezidențiale 2020 Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova \(gov.md\)](#) (Visited 02.04.2021).
- 12) Hotărârea de Guvern Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484

¹ Ibidem, pct. 82

² Alexandru Burian, op.cit., p. 226

- 13) Legea Nr. 100 din 26.04.2001 privind actele de stare civilă Publicat : 17.08.2001 în Monitorul Oficial Nr. 97-99, art Nr : 765
- 14) MARYAN GREEN N. A., International Law – Law of Peace London, 1973, p. 140-144
- 15) OPPENHEIM L., International Law, A Treatise, vol. I, Peace, eighth ed. 1955, p. 837
- 16) Ordin Nr. 683 din 20.06.2007 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la consulul onorific al Republicii Moldova, Publicat : 27.07.2007 în Monitorul Oficial Nr. 107-111 art Nr : 471
- 17) Rapport de la Commission du Droit International, 1-er mai-7 juillet 1961, doc. A/4848, p. 25
- 18) The Research Draft 1932 citat după Bonciog Aurel, Drept consular, București, Editura Fundației România Mare, 2000, p. 79
- 19) VERDROSS A., Volkerrecht, Viena, 1995, pp.270 și urm.
- 20) Конвенция по вопросам гражданского процесса (Гаага, 1 марта 1954 года), Online: [Конвенция по вопросам гражданского процесса \(alppp.ru\)](http://alppp.ru) (Visited 02.04.2021).

Transliteration:

- 1) ANGHEL Ion M., Dreptul diplomatic și Dreptul consular, Universul Juridic, București, 2011, p. 550.
- 2) BONCIOG A., Drept consular, București, Editura Fundației România Mare, 2000, p. 34-35
- 3) BURIAN A., VORNICOV M., Protecția consulară a persoanelor fizice și a persoanelor juridice în străinătate, Chișinău 2004, Ed. Poligr. al USM p. 81
- 4) BURIAN A., BALAN O. Drept internațional public, Chișinău, 2005, Ed. a 2-a, CEP USM, p. 348
- 5) Convenția internațională pentru reglementarea conflictului de lege în materie de căsătorie, Online: [HCCCH | 1902 Marriage Convention](http://HCCCH/1902MarriageConvention) (Visited 02.04.2021).
- 6) Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963 În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, Publicată în: Tratatate Internationale Nr. 4 din 30.12.1998
- 7) Convenție Nr. 1963 din 24.04.1963 de la Viena cu privire la relațiile consulare, Publicat : 30.12.1998 în Tratatate Internationale Nr. 4 art Nr : 7 În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, Online: [CP1107/2002 \(legis.md\)](http://CP1107/2002(legis.md)) (Visited 02.04.2021).
- 8) Convenția Europeană privind funcțiile consulare, Paris, 11.XII.1967 European Treaty Series - No. 61 CETS 061 art. 8 lit, b) Online: - European Convention on Consular Functions (coe.int) (Visited 02.04.2021).
- 9) FELTHAM R. G., Introducere în dreptul și practica diplomației, Traducere din limba engleză de Roxana-Aura Duma și Marius Ioan, p. 61
- 10) GEAMANU G., Drept internațional public, vol. 1, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981, p. 54-55
- 11) Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al R.M., Comunicat de presă: Online: [Guvernul Republicii Moldova Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova Alegeri prezidențiale 2020 Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova \(gov.md\)](http://GuvernulRepubliciiMoldovaMinisterulAfacerilorExterneșiIntegrăriiEuropenealRepubliciiMoldovaAlegeriprezidențiale2020MinisterulAfacerilorExterneșiIntegrăriiEuropenealRepubliciiMoldova(gov.md)) (Visited 02.04.2021).
- 12) Hotărârea de Guvern Nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular Publicat : 11.04.2002 în Monitorul Oficial Nr. 50-52 art Nr : 484
- 13) Legea Nr. 100 din 26.04.2001 privind actele de stare civilă Publicat : 17.08.2001 în Monitorul Oficial Nr. 97-99, art Nr : 765
- 14) MARYAN GREEN N. A., International Law – Law of Peace London, 1973, p. 140-144
- 15) OPPENHEIM L., International Law, A Treatise, vol. I, Peace, eighth ed. 1955, p. 837
- 16) Ordin Nr. 683 din 20.06.2007 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la consulul onorific al Republicii Moldova, Publicat : 27.07.2007 în Monitorul Oficial Nr. 107-111 art Nr : 471
- 17) Rapport de la Commission du Droit International, 1-er mai-7 juillet 1961, doc. A/4848, p. 25
- 18) The Research Draft 1932 citat după Bonciog Aurel, Drept consular, București, Editura Fundației România Mare, 2000, p. 79
- 19) VERDROSS A., Volkerrecht, Viena, 1995, pp.270 și urm.
- 20) Конвенция по вопросам гражданского процесса (Гаага, 1 марта 1954 года), Online: [Конвенция по вопросам гражданского процесса \(alppp.ru\)](http://alppp.ru) (Visited 02.04.2021).

**Copyright©CAZACU Doina,
POZNEACOVA Veronica , 2021**

Contacts/Contacte/ Контакты:

CAZACU Doina,

Ph. D. in law, Associate Professor,
Department of Protection, Guard and Security,
State University of Physical Education and Sports,
22, A.Doga Street, Chisinau mun., MD- 2009,
Republic of Moldova,
web page: www.ufesf.md
web page: <http://drept.usm.md/>
Phone number: (+373) 60737423
E-mail: doina.cazacu@yahoo.com

POZNEACOVA Veronica

Adresă: bd. Constantin Negruzzi nr. 6 ap.61,
mun. Chișinău, Republica Moldova, cod poștal MD – 2001
Nr. telefon: (+373) 67648753
E-mail: veronicapozneacova@gmail.com

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений
2021, Issue 1, Volume 16, Pages 29-37.
ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963
Submitted: 15. 09. 2021 | Accepted: 15.10. 2021 | Published: 30.10. 2021

**DREPT INTERNAȚIONAL UMANITAR
INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ГУМАНИТАРНОЕ ПРАВО**

**DREPTURILE OMULUI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL UMANITAR ÎN TIMP DE
OCUPAȚIE: REGIMURILE JURIDICE ȘI COMPLEMENTAREA ACESTORA**

**HUMAN RIGHTS IN INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW DURING THE
OCCUPATION: LEGAL REGIMES AND THEIR COMPLEMENTARITY**

**ПРАВА ЧЕЛОВЕКА В МЕЖДУНАРОДНОМ ГУМАНИТАРНОМ ПРАВЕ ВО ВРЕМЯ
ОККУПАЦИИ: ПРАВОВЫЕ РЕЖИМЫ И ИХ ДОПОЛНИТЕЛЬНОСТЬ**

GAMURARI Vitalie* / GAMURARI Vitalie / ГАМУРАРЬ Виталие
BADIR Kordee** / BADIR Kordee / БАДИР Кодрее

ABSTRACT:

**HUMAN RIGHTS IN INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW DURING THE OCCUPATION:
LEGAL REGIMES AND THEIR COMPLEMENTARITY**

The evolution of international humanitarian law has led to an awareness of the importance of the so-called "core" of fundamental human rights and freedoms under all conditions, including in the event of military occupation of a territory. However, the "competition" between international humanitarian law and international human rights law has ultimately facilitated the cooperation of the two areas of international law in general is dedicated – individuals and subjects / actors of relations and international law. Only in this way can international law achieve those objectives which it has set itself in the context of the codification and familiarization of that society.

Key-words: human rights, occupation regime, conventional rules, customary rules, the law of armed conflict.

JEL Classification: K33, K12, F53

РЕЗЮМЕ:

**ПРАВА ЧЕЛОВЕКА В МЕЖДУНАРОДНОМ ГУМАНИТАРНОМ ПРАВЕ ВО ВРЕМЯ
ОККУПАЦИИ: ПРАВОВЫЕ РЕЖИМЫ И ИХ ДОПОЛНИТЕЛЬНОСТЬ**

Развитие международного гуманитарного права привело к осознанию важности так называемого «ядра» основных прав и свобод человека при любых условиях, в том числе в случае военной оккупации территории. Однако «конкуренция» между международным гуманитарным правом и

* **GAMURARI Vitalie** - Doctor în drept, conferențiar universitar, Prorector pentru Cercetare Științifică și Studii Doctorale, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Chisinau, Republic of Moldova). / **GAMURARI Vitalie** - PhD in Law, Associate Professor, Vice-Rector for Scientific Research and Doctoral Studies, Free International University of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova). / **ГАМУРАРЬ Виталий** - Доктор юридических наук, доцент, проректор по научным исследованиям и докторантуре, Свободный международный университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). E-mail: vgamurari@ulim.md

** **BADIR Kordee** - Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Chisinau, Republic of Moldova; Bagdad, Irak). / **BADIR Kordee** - PhD student, Free International University of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova; Baghdad, Iraq). / **БАДИР Кодрее** - Аспирант, Свободный международный университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова; Багдад, Ирак). E-mail: msnft@yahoo.com

международным правом прав человека в конечном итоге облегчила сотрудничество двух областей международного права в целом - отдельных лиц и субъектов / субъектов отношений и международного права. Только так международное право может достичь тех целей, которые оно поставило перед собой в контексте кодификации и ознакомления с этим обществом.

Ключевые слова: права человека, оккупационный режим, общепринятые нормы, обычные нормы, право вооруженных конфликтов.

JEL Classification: K33, K12, F53

УДК: 341.9, 341.924, 341.983.42

REZUMAT:

DREPTURILE OMULUI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL UMANITAR ÎN TIMP DE OCUPAȚIE: REGIMURILE JURIDICE ȘI COMPLEMENTAREA ACESTORA

Evoluția dreptului internațional umanitar a dus la conștientizarea importanței așa numitului „nucleu” al drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în orice condiții, inclusiv în caz de ocupație militară al unui teritoriu. Or, „concurența” între dreptul internațional umanitar și dreptul internațional al drepturilor omului până la urmă a facilitat cooperarea celor două domenii de drept internațional în interesul celor cărora este dedicat dreptul internațional în general – indivizilor și subiecților/actorilor relațiilor și dreptului internațional. Doar astfel dreptul internațional poate atinge acele obiective pe care și le-a propus în contextul codificării și familiarizării societății respective.

Cuvinte-cheie: drepturile omului, regim de ocupație, norme convenționale, norme cutumiare, dreptul conflictelor armate.

JEL Classification: K33, K12, F53

CZU: 341.9, 341.924, 341.983.42

Introducere

Abordarea subiectului aplicabilității dreptului internațional al drepturilor omului în timp de ocupație supune o reflecție prealabilă privind aplicabilitatea acestui regim juridic situațiilor deja acoperite de dreptul de Haga și dreptul de Geneva. Acest subiect a făcut obiectul numeroaselor argumente și a unor largi dezbateri doctrinare.

Două aspecte speciale sunt plasate în centrul evoluției următoare – recurgerea la forța armată, în special dreptul la viață și privarea de libertate din considerente de securitate, în special chestiunea *habeas corpus*. Aceste teme sunt destul de bogate pentru un studiu în conștientizarea rapoartelor dintre dreptul internațional umanitar și dreptul internațional al drepturilor omului în timp de ocupație. Or, autoritățile statelor au făcut și fac tot posibilul pentru a nu admite aplicarea dreptului internațional umanitar în contextul situațiilor conflictuale interne, chiar dacă este expres faptul prezenței unui conflict armat – internațional sau non-internațional – regula cutumiară se impune prin caracterul imperativ al cadrului normativ ce constituie așa numitul „nucleu” al drepturilor omului, respectarea căruia nu poate fi condiționată de careva situații de urgență sau de criză. Anume o astfel de abordare este tot mai des impusă de știința dreptului internațional, deminuind acea delimitare clasică existentă timp de secole între dreptul internațional umanitar și dreptul internațional al drepturilor omului. Specificul conflictelor armate contemporane, caracterizat prin numărul sporit de victime printre populația civilă, este un argument în plus în susținerea poziției importanței recunoașterii caracterului imperativ al normelor ce constituie „nucleul” drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, în contextul în care victimele erau ignorate în mod tradițional, accentul fiind pus pe interesul „național” al statelor implicate într-un conflict armat. Or, o astfel de abordare este una depășită, fapt demonstrat de multiple studii elaborate în ultimele două-trei decenii, în contextul în care dreptului internațional al drepturilor omului i se acordă o importanță majoră și un interes sporit. Studiile în baza conflictelor din Irak și Afganistan, conflicte pornite la începutul secolului XXI, demonstrează actualitatea subiectului propus pentru examinare, fie că este vorba despre populația civilă, prizonieri de război, răniți, bolnavi, naufragiați, refugiați, intern-deplasați etc. Evoluția dreptului internațional în ultimele decenii demonstrează interesul sporit față de „persoanele afectate” în timpul și în urma conflictelor armate,

astfel, putem presupune că dreptul internațional umanitar cu adevărat își merită denumirea – de la dreptul de război, la dreptul conflictelor armate și, în final – la dreptul internațional umanitar.

Articularea regulilor dreptului internațional umanitar și ale drepturilor civile și politice în timp de ocupație

Putem susține că protecția acordată populației de Convenția IV de la Geneva (1949) nu este una suficientă, de unde și dezbaterea privind aplicabilitatea dreptului internațional al drepturilor omului în situațiile teritoriilor aflate sub regim de ocupație. Astfel, drepturile enumerate de Convenție sunt fundamentale și nu reflectă toată așteptarea de protecții conținute în tratatele internaționale în materie de drepturi ale omului, cum ar fi de exemplu, dreptul de exprimare, de conștiință, libertatea presei etc. Or, drepturile copiilor și ale minorităților etnice nu sunt la fel protejate. Este deci important să înțelegem în ce măsură dreptul drepturilor omului este aplicabil într-o situație luată aparte, cum ar fi cazul Irakului, astfel de a determina fixând obligațiile și competențele puterilor ocupante.

Dreptul drepturilor omului s-a dezvoltat după cel de-al Doilea Război Mondial și este compus din dreptul convențional și dreptul cutumiar. La originea sa se află Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), care nu este de fiecare dată imperativă. Principalele tratate internaționale în materie de drepturi ale omului sunt Pactele internaționale privind drepturile civile și politice și privind drepturile economice, sociale și culturale (1966). Dreptul internațional al drepturilor omului cuprinde la fel instrumente regionale, cum ar fi Convenția Europeană a Drepturilor Omului, precum și instrumente ce tratează aspecte speciale, cum ar fi Convenția privind interdicția torturii (1948), de exemplu. Acest drept acordă doar un cadru general și lasă statului o oarecare libertate în ceea ce ține de politica de punere în aplicare a prevederilor respective. Abordarea tradițională reiese din faptul că drepturile omului se aplică doar în timp de pace, iar dreptul de ocupație în timp de război. Între timp, această viziune fusese schimbată prin ideea că drepturile omului sunt destinate unei aplicări mult mai largi, fapt confirmat de jurisprudența internațională. Nu există astăzi nici n fel de dubii, că acest drept este aplicabil în egală măsură în timp de conflict armat/război, chiar fiind subiect al unei derogări.¹ Curtea Internațională de Justiție a confirmat acest lucru în avizul său consultativ privind armele Nucleare: „protecția oferită de Pactul internațional privind drepturile civile și politice nu încetează în timp de război, doar dacă nu intervin efectele articolului 4 al Pactului, care prevede că de la el se poate deroga, în caz de pericol public, de la unele obligații pe care le impune acest instrument”.² Aceasta a fost confirmat și de Avizul consultativ privind Zidul: „Curtea consideră că protecția oferită prin convențiile ce reglementează drepturile omului nu încetează în timp de conflict armat, doar dacă nu sunt efecte ale clauzelor derogatorii”.³ Comitetul pentru Drepturile Omului al ONU,⁴ la fel ca și Comisia Interamericană pentru Drepturile Omului,⁵ au recunoscut în egală măsură, aplicabilitatea drepturilor omului pentru puterile ocupante. Începând cu 1968, ONU avea să joace un rol important la apelul de aplicare al dreptului drepturilor omului în timp de conflicte armate și ocupații.⁶

Pactul internațional privind drepturile civile și politice conține astfel o dispoziție ce stipulează că statele trebuie să facă să fie respectate și să asigure drepturile pe care le recunoaște tuturor indivizilor „în interiorul său și subiect al jurisdicției sale”. În hotărârea sa privind Zidul, Curtea astfel a interpretat, susținând că Pactul este aplicabil de aceeași manieră „pentru actele ce sunt comise de un stat în

¹ Dinstein Yoran. The International Law of Belligerent Occupation. Cambridge: University Press, 2009, p.85.

² Curtea Internațională de Justiție. Avizul consultativ privind legalitatea amenințării sau aplicării armelor nucleare. 08.07.1996 [on-line] <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/95/095-19960708-ADV-01-00-FR.pdf> (consultat la 12.02.2020).

³ Curtea Internațională de Justiție. Avizul consultativ privind consecințele legale ale edificării unui zid pe teritoriile palestiniene ocupate, 09.07.2004 [on-line] <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-00-FR.pdf> (consultat la 12.02.2020).

⁴ UN Human Rights Committee. International Covenant on Civil and Political Rights. General Comment nr.31. The Nature of the General Legal Obligation imposed on States Parties to the Covenant. 29.05.2004 [on-line] <https://www.refworld.org/docid/478b26ae2.html> (consultat la 12.02.2020).

⁵ Coard v. US. Case 10.951. Inter-American Commission of Human Rights, 1999 [on-line] <https://casebook.icrc.org/case-study/inter-american-commission-human-rights-coard-v-united-states> (consultat la 12.02.2020).

⁶ Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.2444 din 19.12.1968 “Respect for Human Rights in Armed Conflicts” [on-line] [https://undocs.org/en/A/RES/2444\(XXIII\)](https://undocs.org/en/A/RES/2444(XXIII)) (consultat la 12.02.2020).

exercitarea jurisdicției sale în afara propriului teritoriu”, incluzând teritoriile ocupate. Marea Cameră a Curții Europene a Drepturilor Omului a confirmat în 2001 în speța *Bancović* că chiar dacă noțiunea de jurisdicție este „esențialmente teritorială”, unele acte extra-teritoriale pot ca excepție „constitui un exercițiu de jurisdicție”.¹ Aceasta ar putea fi ilustrat prin cazul *Loizidou*, în care se menționează „controlul efectiv” asupra teritoriului în principiu și a locuitorilor săi în străinătate ca consecință a ocupației militare. Astfel, o parte contractantă poate în egală măsură, să fie responsabilă în urma unei acțiuni militare, legale sau ilegale, exercită *de facto* controlul asupra unei zone situate în afara teritoriului său național. Obligația de a asigura într-o astfel de regiune drepturile și libertățile fundamentale garantate de Convenție decurge de faptul acestui control pe care îl exercită în mod direct, prin intermediul forțelor armate ale statului menționat sau prin intermediul unei administrări locale subordonate.²

Convenția Europeană pentru Drepturile Omului se aplică în teritoriile ocupate, așa ar fi poziția expresă. Ne bazăm deci pe faptele și exercițiul efectiv al puterii pentru a determina aplicabilitatea Convenției într-o manieră ca fiind dreptul aplicabilitatea dreptului de ocupație. Aceasta poate fi privit fie ca conexiune între stat și teritoriul aflat sub regim de ocupație, altfel spus, o conexiune în spațiu sau o conexiune personală cu individul afectat prin acte. Exisă permanent incertitudini ce țin de aplicabilitatea acestor două categorii de fapte, dat fiind numărul redus de spețe examinate, dar și a varietății viziunilor statelor și a experților.³ Populația teritoriilor ocupate beneficiază în egală măsură de dreptul cutumiar al drepturilor omului. Aceasta a fost confirmat de Curtea Internațională de Justiție în speța *Activităților Armate*: „cele două ramuri ale dreptului internațional, este vorba despre dreptul internațional umanitar și dreptul internațional al drepturilor omului, rebuie să fie luate în considerație” în teritoriile ocupate.⁴ Drepturile omului, de la care este posibil de derogat, ar putea, în principiu fi suspendate în timp de război. În caz că o putere ocupantă a emis o declarație necesară și ea satisface tuturor condițiilor de derogare, persoanele protejate rămân a fi dependente doar de dreptul de ocupație. Nici o dispoziție al ultimului nu poate fi suspendat, la fel cum nici un drept stabilit nu este derogatoriu. Astfel, Convenția IV de la Geneva (1949) prevede că nici un acord nu poate fi încheiat, care „ar afecta într-o manieră defavorabilă situația persoanelor protejate”. Articolele 8 și 47 protejează în egală măsură drepturile acordate. O derogare poate fi posibilă în condiții excepționale prevăzute de articolul 5, dar care nu are implicații majore.⁵ Dreptul drepturilor omului ar fi astfel într-un raport de complementaritate cu prevederile dreptului de ocupație.⁶ În hotărârea privind activitățile Armate pe teritoriul Congo, Curtea i-a astfel dreptul de ocupație ca punct de reper al raționamentului său și consideră că respectarea drepturilor omului face parte din cadrul legal stabilit de Regulamentul de la Haga. Articolul 43 nu ar putea astfel fi pus pe deplin în aplicare fără a fi asigurate drepturile omului. Tododată, dat fiind că dreptul drepturilor omului și dreptul de ocupație sunt ambele aplicabile și faptul că ele merg în poziții opuse, dreptul de ocupație prevalează asupra dreptului drepturilor omului în calitate de *lex specialis*. Acest statut de *lex specialis* ce caracterizează dreptul conflictelor armate (DIU) a fost susținut de CIJ în Avizul consultativ privind Armele Nucleare și reafirmat în contextul ocupației în Avizul privind Zidul.

¹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Reports of Judgement and Decisions. 2001-XII. Speța *Bancović* v. Belgia. 12.12.2001, p.346-350 [on-line] https://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2001-XII.pdf (consultat la 12.02.2020).

² Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Speța *Loizidou* v. Cipru, 19.12.1996.

³ Speța *Al-Skeini* din decembrie 2005 examinată de Curtea de Apel a Marii Britanii se bazează exact pe cazul ocupației Irakului. Curtea făcuse o distincție între situațiile în care un individ este complet sub controlul ocupației britanice, în cazul dat este vorba despre un individ reținut, și cazurile în care în timpul ocupației, ultimii nu sunt supuși unui asemenea control. Ea determină, deci, eficacitatea controlului în raport cu victimele încălcării mai degrabă decât în raport cu teritoriul unde a avut loc.

⁴ Curtea Internațională de Justiție. Speța privind Activitățile Armate pe teritoriul Congo (Republica Democrată Congo v. Rwanda). Hotărârea din 03.02.2006 [on-line] <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/126/126-20060203-JUD-01-00-EN.pdf> (consultat la 12.02.2020).

⁵ Dinstein Yoran, op. cit., p. 94.

⁶ UN Human Rights Committee. International Covenant on Civil and Political Rights. General Comment nr.31, op. cit.

La momentul invaziei, atât Irakul, cât și Marea Britanie erau părți la cele două Pacte Internaționale, precum și la alte convenții internaționale, în timp ce SUA era parte doar la Pactul privind drepturile civile și politice. Puterile ocupante erau în orice caz angajate să respecte toate instrumentele pe teritoriul irakian, în baza principiului respectării „legilor în vigoare”, prevăzut de articolul 43 al Regulamentului de la Haga. Chiar dacă ocupantul și cel ocupat nu sunt legați prin aceleași convenții, forțele de ocupație sunt obligate să respecte toate instrumentele ratificate de cele două părți în baza articolul 43 și al principiului extraterritorialității. Altfel spus, chiar dacă SUA nu ratificase Pactul privind drepturile economice, sociale și culturale, în principiu erau obligate să respecte acest document. SUA și Marea Britanie erau obligate, în egală măsură, să respecte Convenția contra torturii, chiar dacă Irakul nu o ratificase. Marea Britanie era în egală măsură legată prin Convenția Europeană pentru Drepturile Omului. Comitetul pentru Drepturile Omului al ONU astfel a considerat că activitățile SUA în Irak ar trebui să se conformeze dispozițiilor Pactului drepturilor civile și politice, fără a fi necesar de a face distincție între cele ce decurg sau nu din ocupație.¹ Între timp, unii experți, printre care Michael Dennis din Departamentul de Stat, exprimându-se în calitatea sa personală, rămân a fi sceptici în raport cu aplicarea extra-teritorială al acestui drept.² Este criticat Avizul consultativ referitor la Zid (2004), deoarece ar fi făcut o interpretare discutabilă din punct de vedere al *travaile preparatoire* al Pactului și făcea puțin caz din rolul și responsabilitatea pe care Autoritatea Palestiniană putea să aibă în punerea în aplicare ale drepturilor omului în teritoriile aflate sub controlul său. SUA au putut, în egală măsură, nega aplicabilitatea extra-teritorială al acestui corp de drept. Astfel, într-un memoriu secret (la acel moment) din martie 2003, elaborat de Departamentul pentru Apărare, era raportat, că SUA au „susținut sistematic” că Pactul internațional privind drepturile civile și politice „nu se aplică în afara SUA sau a jurisdicției sale maritime și teritoriale și nu se aplică operațiunilor armate în timp de un conflict armat internațional”.³ Mai mult, dl Paul Bremer, Administratorul APC, a putut exprima poziția că coaliția nu ar fi legată decât prin dreptul internațional umanitar și nicidecum nu prin dreptul internațional al drepturilor omului, luând în considerație caracterul său specific.⁴ Rezoluția 1483 (2003) a Consiliului de Securitate al ONU reieșea din necesitatea aplicabilității drepturilor omului în aceeași manieră ca și dreptul ocupației militare, chiar dacă nu este explicită asupra acestui subiect, aceasta fiind poziția lui Benvenisti.⁵ Or, nu există un text oficial al APC care ar invoca instrumentele drepturilor omului ce leagă forțele de ocupație. Unele garanții au fost totodată recunoscute în baza măsurilor întreprinse de Autoritate.

Pentru Adam Roberts, profesor la Oxford și specialist recunoscut în aspecte ce țin de ocupație, unul din avantajele aplicării drepturilor omului în cazurile de ocupație este că indivizii ar putea face valoare revendicărilor sale pe lângă diverse curți regionale, în timp ce dreptul de război nu oferă astfel de posibilitate. Mai mult, pentru Marco Sassoli, ocupantul ar avea dreptul să abolească legislația și instituțiile care contravin dreptului internațional al drepturilor omului.⁶ Pentru dlui, dacă Convenția IV nu ar fi făcut stare de această excepție în articolul 64, este deoarece dreptul internațional al drepturilor omului era pe cale de consolidare și că acesta nu exista la timpul Regulamentului de la Haga (1907).

¹ UN Human Rights Committee. International Covenant on Civil and Political Rights. Consideration of Reports Submitted by States Parties under Article 40 of the Covenant. Concluding Observations. United States of America, 18.12.2006 [on-line] <https://www.refworld.org/docid/45c30bec9.html> (consultat la 12.02.2020).

² Dennis Michael. Application of Human Rights Treaties Extraterritorially in Times of Armed Conflict and Military Occupation. In: The American Journal of International Law. Vol.99, nr.1, 2005, p.119-141 [on-line] http://www.lex.unict.it/sites/default/files/files/Winter_School/01_03_17_Dennis-Application_of_Human_Rights_Treaties_Extraterritorially_in_Times_of_Armed_Conflict_and_Military_Occupation.pdf (consultat la 12.02.2020).

³ U.S. Department of Defence. Working Group Report on Detainee Interrogations in the Global War on Terrorism: Assessment of Legal, Historical, Policy and Operational Considerations. April 4, 2003 [on-line] <http://hrlibrary.umn.edu/OathBetrayed/Rumsfeld%204-4-03.pdf> (consultat la 12.02.2020).

⁴ Kolb Robert et Vite Silvian. Le droit de l'occupation militaire. Perspectives historiques et enjeux juridiques actuels. Bruxelles: Bruylant. 2009. ISBN 978-2-8027-2717-0, p. 106.

⁵ Benvenisti Eyal. The International Law of Occupation. Princeton University Press. 2004, p. 85.

⁶ Sassoli Marco. Article 43 of the Hague Regulations and Peace Operations in the Twenty-First Century. Background Paper for Informal High-Level Expert Meeting on Current Challenges to International Humanitarian Law. Cambridge, 2004, p. 73.

Pentru Grand Harris, aplicarea drepturilor omului regimurilor de ocupație, este o prima cauză de schimbare fundamentală a obiectivelor în condițiile ocupațiilor moderne, deoarece necesitatea de a proteja aceste drepturi obligă ocupanții să se angajeze în națiunea-building. S-a ajuns chiar până la afirmația că aceste norme sunt impuse ocupantului pentru ca el să instituie un sistem de guvernare și să creeze instituții care asigură și respectă drepturile omului, parte a cărora este și dreptul popoarelor de a dispune de ele însele. Un consensus se va forma chiar conform lui pentru a vedea democrația ca un drept al omului. Obiectivul principal al dreptului de ocupație ar fi deci puternic afectat de obligațiile ocupantului în materie de drepturi ale omului și ar deveni noi obiective ale puterilor ocupante, cum ar fi cele de reconstrucție ale instituțiilor statului. În cadrul ocupațiilor moderne, comunitatea internațională va trebui deci să caute între apelul de a observa dreptul de ocupație sau al drepturilor omului pentru a se angaja în națiunea-building. Conform dlui, ultima opțiune ar fi una privilegiată.¹ Acest impediment ar fi permanent unul discutabil, deoarece unele principii ale dreptului drepturilor omului au preluat statut de drept cutumiar, devenind recunoscute norme cu caracter *jus cogens*. În contrapunerea acestei viziuni radicale pentru Comitetul Internațional al Crucii Roșii, un ocupant nu ar putea face schimbări în legislația locală, doar pentru a le pune în acord cu propriile concepte juridice, chiar dacă aceasta ar fi compatibil cu standardele drepturilor omului.

Am demonstrat deci importanța principiului conservacionist prevăzut de dreptul de ocupație, în special de articolele 43 și 64 ale Regulamentului de la Haga (1907) și Convenția IV de la Geneva (1949). În pofida controverselor doctrinare, bilanțul se înclină în favoarea *statu quo ante bellum* rămâne unul important și larg progresiv ale circumstanțelor, ce ar putea convinge ocupantul să legifereze, rămâne totuși limitat, în pofida justificării prezentate de o parte a doctrinei pentru adaptarea unor mari schimbări de amploare în scopul de a pune în aplicare principiile conținute de drepturile omului în condiții de ocupație, nu pot avea sens decât în limitele impuse de dreptul de ocupație. Obligațiile pe care le au puterile ocupante nu pot fi similare cu cele ale unui suveran legitim. Doar schimbări absolut necesare în respectarea standardelor și rațiilor locale ar fi, deci, justificabile.

Studiul în cauză ne permite să constatăm că regimul juridic de ocupație a cunoscut schimbări esențiale din momentul codificării sale în 1907 și 1949. Interacțiunea dintre dreptul internațional umanitar și dreptul internațional al drepturilor omului pe un terne comun a dus până la urmă la lărgirea și îmbogățirea acestui sistem normativ. Lărgirea se caracterizează prin faptul că drepturile omului instituie uneori noi protecții în raport cu cele oferite de dreptul internațional umanitar. Și este aprofundat, deoarece conținutul lor este suficient de detaliat pentru a concretiza unele dispoziții ce figurează în Regulamentul de la Haga sau Convenția IV de la Geneva.

Această transformare nu este menită doar pentru a dubla extinderea domeniului de aplicare ale drepturilor omului: extinderea *ratione materiae*, cu recunoașterea aplicabilității acestora situațiilor deja acoperite de dreptul internațional umanitar; extindere *ratione loci*, cu principiul extraterritorialității. Convergența celor două ramuri de drept internațional apăruse deja în primele texte convenționale privind dreptul de ocupație. Obligația articolului 43 al Regulamentului de la Haga, în baza căruia Puterile ocupante trebuie să asigure securitatea și viața publică în teritoriile aflate autoritatea sa, este în principiu, atât de generală și vastă, că regulile ce figurează în instrumentele dreptului internațional umanitar, nu permit conceperea întregii dimensiuni. Articolul 43 suscită o necesitate de concretizare normativă. Acesta nu este pe deplin satisfăcut de dreptul internațional umanitar, chiar dacă odată cu adoptarea Convenției IV de la Geneva (1949) lucrurile s-au mai clarificat. De aceea el deschide un spațiu pentru dezvoltarea regulilor care nu sunt doar concentrate asupra necesităților imediate ale populațiilor afectate de conflictele armate, dar care ar trebui la fel să fie adoptate pentru gestionarea societăților, odată ce situația a cunoscut o revenire la calm. Această necesitate este între timp și mai importantă, în condițiile în care ocupațiile tind să se prelungească. Astfel, dreptul de ocupație apelează în mod normal și logic la dreptul internațional al drepturilor omului.

Încheiere

Referitor la raportul între dreptul internațional umanitar și dreptul internațional al drepturilor omului, putem distinge patru configurații.

¹ Harris Grant. The Era of Multilateral Occupation. In: Berkeley Journal of International Law. Vol.24, nr.1, 2006, p.63.

-1- Deoarece dreptul internațional umanitar și dreptul internațional al drepturilor omului tratează același subiect, constatăm că primul din aceste regimuri propune o regulă suficient de clară, detaliată și adaptată mai bine la realitățile în care se aplică. În acest caz, trebuie aplicat cu titlu prioritar, în calitate de *lex referens*. Aceasta nu înseamnă că regula ce reiese din dreptul internațional al drepturilor omului ar fi anulată. În măsura posibilității, conținutul său este integrat cu titlu de interpretare în regula corespunzătoare a dreptului internațional umanitar. Principiul aplicabil este cel al „interpretării conforme”.

În utilizarea forței armate, de exemplu, dreptul la viață are un sens diferit, în condițiile în care ne situăm în rol de combatant sau non-combatant. În primul caz, unicul mijloc de a cunoaște dacă un atentat la viață este unul „arbitrar”, în sensul Pactului internațional privind drepturile civile și politice, este de a se referi la ceea ce prevede dreptul specific dezvoltat pentru aceste circumstanțe, a celui a conflictelor armate. De aceeași manieră, interdicția de privare de libertate arbitrară trebuie să fie inclusă, în timp de ocupație, conform prevederilor Convenției IV de la Geneva (1949) privind reședința forțată și internarea.

Poate la fel să se ajungă că armonizarea celor două ramuri să fie posibilă datorită restricțiilor admise pentru unele reguli ale drepturilor omului. Articolul 12 al Pactului internațional privind drepturile civile și politice prevede de exemplu, că libertatea de deplasare poate fi limitată pentru protejarea unor interese generale, cum ar fi „securitatea națională, ordinea publică, sănătatea sau moralitatea publică sau drepturile și libertățile ale altuia”. Or, în timp de ocupație articolul 49 al Convenției IV de la Geneva (1949) permite conștientizarea mai precisă cum de găsit acel echilibru între libertate și constrângere. Pe de o parte, această dispoziție fără excepție transferurile forțate și deportările din teritoriile ocupate. Ea autorizează în principiu, evacuările în caz că securitatea persoanelor protejate din considerente militare este impusă. În principiu, aceste persoane nu ar trebui să fie deplasate în afara teritoriului ocupat și trebuie să aibă acces să revină acasă imediat ce condițiile vor permite acest lucru. În timp de ocupație nicio interpretare a articolului 12 al Pactului internațional privind drepturile civile și politice nu poate veni în contradicție cu aceste prescripții, fapt confirmat și de Comitetul pentru Drepturile Omului al ONU.¹

-2- În alte cazuri ipoteza este inversă. Deoarece dreptul internațional umanitar nu este suficient de detaliat asupra unui punct, pare a fi corect de a recurge la dreptul internațional al drepturilor omului pentru a determina conținutul acestora. În acest caz, cele secundare apar ca mai mult specifice. Ele completează primele, combinând carențele sale de densitate normativă.

Pentru dreptul la viață, de exemplu, dreptul internațional al drepturilor omului, permite de a cunoaște care sunt criteriile normative ce reglementează utilizarea forței legale în exercitarea funcțiilor poliției. Conform circumstanțelor, *lex specialis* în materie poate la fel fi un drept la ostilități, un drept la menținerea ordinii și securității publice. În domeniile economice, sociale și culturale, în special în materie de sănătate și alimentație drepturile omului se suprapun regimului de ocupație. Ele au avantajul de a propune un pachet normativ destinat de a fi în mod progresiv pus în aplicare. Ele permit de a deplasa starea de urgență pentru a asigura situația populației civile pe termen lung. Este prevăzut la fel dreptul la un proces echitabil în procedurile judiciare. Garanțiile stabilite în acest sens de Convențiile de la Geneva din 1949 trebuie să fie concepute în lumina articolului 14 al Pactului internațional privind drepturile civile și politice (1966), dar și a practicii aplicabile.

-3- Cel de-al treilea modul de relație între cele două regimuri au apărut în contextul în care este posibilă aplicarea acestora într-o manieră cumulativă. În acest caz, există complementaritatea, în sensul că fiecare din ele aduce elemente distincte în interacțiunea argumentativă.

În materie de detenție administrativă, de exemplu, dacă Convenția IV de la Geneva (1949) admite recursul pentru reședința forțată sau pentru internare și fixează unele condiții, aporturi specifice decurg la fel din drepturile omului. Ultimele sunt indispensabile pentru a concretiza dreptul de a contesta în apel motivele detenției. El demonstrează, în special, că organismul susceptibil de a se pronunța, contrar ce prevede dreptul internațional umanitar, nu poate fi decât un tribunal independent și

¹ Human Rights Committee, General Comment 29, States of Emergency (article 4), U.N. Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.11 (2001) [on-line] <http://hrlibrary.umn.edu/gencomm/hrc29.html> (consultat la 12.02.2020).

imparțial. Deoarece cele două regimuri sunt incompatibile pe un subiect special, poate apărea necesitatea de a găsi un numitor comun, în măsura în care această operațiune să poată duce la reabilitarea garanțiilor persoanei. Drepturile omului sunt printre altele importante în domeniul protecției deținuților. Ele prevăd în special condițiile de acces la un avocat sau la un medic sau modalitățile de contacte cu membrii de familie.

Armonizarea dreptului internațional umanitar și al dreptului internațional al drepturilor omului pe calea cumulului normativ este la fel ilustrată prin chestiunea pedepsei cu moartea. Acest tip de sentință nu poate fi pronunțat decât cu respectarea unor garanții stabilite de articolul 6, paragraful 2 al Pactului internațional privind drepturile civile și politice (proportionalitate, legalitate, proces echitabil). La aceasta se adaugă o garanție suplimentară pentru persoanele protejate în baza Convenției IV de la Geneva (1949), articolul 75:

„Persoanele condamnate la moarte nu vor fi lipsite în nici un caz de dreptul de a cere grațierea.

Nici o condamnare la moarte nu va fi executată înainte de executarea unui termen de cel puțin șase luni cu începere din momentul în care Puterea protectoare va fi primit comunicarea hotărârii definitive prin care se confirmă această condamnare la moarte sau de la primirea deciziei prin care se refuză grațierea.

Termenul de șase luni va putea fi redus în anumite cazuri precise, când rezultă din împrejurări grave și critice că securitatea Puterii ocupante sau a forțelor sale armate este expusă unei amenințări organizate; Puterea protectoare va primi întotdeauna o notificare asupra acestei reduceri de termen și va avea întotdeauna posibilitatea de a adresa, în timp util, autorităților de ocupație competente, obiecții cu privire la aceste condamnări la moarte”.

-4- În final, ajungem că cele două regimuri sunt aplicabile independent. Acela este cazul atunci când unul dintre ele reglementează un domeniu neatins de altul. De exemplu, dreptul internațional al drepturilor omului garantează libertatea de exprimare sau libertatea de reunire. Aplicabilitatea acestor reguli depind în exclusivitate de regimul juridic la care aparțin. În caz că ele nu sunt suspendate, ele trebuie să fie respectate de către forțele de ocupație. Ele se adaugă dispozițiilor prevăzute de dreptul conflictelor armate. Viceversa, protecția proprietății în timp de ocupație este reglementată de practic exclusiv de Regulamentul de la Haga din 1907.

Este fără îndoială că în acest caz trebuie să conștientizăm aceste situații ce reiese fie „exclusiv din dreptul internațional umanitar”, fie „exclusiv din dreptul internațional al drepturilor omului”, după cum s-a exprimat și Curtea Internațională de Justiție.

Complementaritatea celor două regimuri nu poate deci fi constituit prin recurgerea la un principiu unic, care ar putea fi urmat invariabil. Ea reiese dintr-o muncă de adoptare distată de conținutele normative doferite ale regulilor examinate. După caz, este vorba fie despre interpretarea drepturilor omului în lumina dreptului internațional umanitar, fie de a proceda invers. În unele cazuri, această operațiune ar duce la un cumul normativ, ce ar consta în reținerea aspectelor celor mai detaliate ale celor două discipline pentru a elabora o regulă nouă. În timp ce cele două câmpuri normative nu se combină, chestiunea privind armonizarea lor nici nu se pune. Regulile stabilite de dreptul internațional al drepturilor omului se adăunează la dreptul internațional umanitar în limitele condițiilor de aplicare stabilite.

Bibliografie:

1. Benvenisti Eyal. The International Law of Occupation. Princeton University Press. 2004, p. 85.
2. Curtea Internațională de Justiție. Avizul consultativ privind legalitatea amenințării sau aplicării armelor nucleare. 08.07.1996 [on-line] <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/95/095-19960708-ADV-01-00-FR.pdf> (consultat la 12.02.2020).
3. Curtea Internațională de Justiție. Avizul consultativ privind consecințele legale ale edificării unui zid pe teritoriile palestiniene ocupate, 09.07.2004 [on-line] <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-00-FR.pdf> (consultat la 12.02.2020).
4. Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Reports of Judgement and Decisions. 2001-XII. Speta Bancović v. Belgia. 12.12.2001, p.346-350 [on-line] https://www.echr.coe.int/Documents/Reports_Recueil_2001-XII.pdf (consultat la 12.02.2020).

5. Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Speța *Loizidou v. Cipru*, 19.12.1996.
6. Curtea Internațională de Justiție. Speța privind Activitățile Armate pe teritoriul Congo (Republica Democrată Congo v. Rwanda). Hotărârea din 03.02.2006 [on-line] <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/126/126-20060203-JUD-01-00-EN.pdf> (consultat la 12.02.2020).
7. *Coard v. US*. Case 10.951. Inter-American Commission of Human Rights, 1999 [on-line] <https://casebook.icrc.org/case-study/inter-american-commission-human-rights-coard-v-united-states> (consultat la 12.02.2020).
8. Dennis Michael. Application of Human Rights Treaties Extraterritorially in Times of Armed Conflict and Military Occupation. In: *The American Journal of International Law*. Vol.99, nr.1, 2005, p.119-141 [on-line] http://www.lex.unict.it/sites/default/files/files/Winter_School/01_03_17_Dennis-Application_of_Human_Rights_Treaties_Extraterritorially_in_Times_of_Armed_Conflict_and_Military_Occupation.pdf (consultat la 12.02.2020).
9. Dinstein Yoran. *The International Law of Belligerent Occupation*. Cambridge: University Press, 2009, p.85.
10. Harris Grant. The Era of Multilateral Occupation. In: *Berkeley Journal of International Law*. Vol.24, nr.1, 2006, p.63.
11. Human Rights Committee, General Comment 29, States of Emergency (article 4), U.N. Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.11 (2001) [on-line] <http://hrlibrary.umn.edu/gencomm/hrc29.html> (consultat la 12.02.2020).
12. Kolb Robert et Vite Silvan. *Le droit de l'occupation militaire. Perspectives historiques et enjeux juridiques actuels*. Bruxelles: Bruylant. 2009. ISBN 978-2-8027-2717-0, p. 106.
13. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.2444 din 19.12.1968 "Respect for Human Rights in Armed Conflicts" [on-line] [https://undocs.org/en/A/RES/2444\(XXIII\)](https://undocs.org/en/A/RES/2444(XXIII)) (consultat la 12.02.2020).
14. Sassoli Marco. Article 43 of the Hague Regulations and Peace Operations in the Twenty-First Century. Background Paper for Informal High-Level Expert Meeting on Current Challenges to International Humanitarian Law. Cambridge, 2004, p. 73.
15. Speța *Al-Skeini* din decembrie 2005 examinată de Curtea de Apel a Marii Britanii se bazează exact pe cazul ocupației Irakului. Curtea făcuse o distincție între situațiile în care un individ este complet sub controlul ocupației britanice, în cazul dat este vorba despre un individ reținut, și cazurile în care în timpul ocupației, ultimii nu sunt supuși unui asemenea control. Ea determină, deci, eficacitatea controlului în raport cu victimele încălcării mai degrabă decât în raport cu teritoriul unde a avut loc.
16. UN Human Rights Committee. International Covenant on Civil and Political Rights. Consideration of Reports Submitted by States Parties under Article 40 of the Covenant. Concluding Observations. United States of America, 18.12.2006 [on-line] <https://www.refworld.org/docid/45c30bec9.html> (consultat la 12.02.2020).
17. UN Human Rights Committee. International Covenant on Civil and Political Rights. General Comment nr.31. The Nature of the General Legal Obligation imposed on States Parties to the Covenant. 29.05.2004 [on-line] <https://www.refworld.org/docid/478b26ae2.html> (consultat la 12.02.2020).
18. U.S. Department of Defence. Working Group Report on Detainee Interrogations in the Global War on Terrorism: Assessment of Legal, Historical, Policy and Operational Considerations. April 4, 2003 [on-line] <http://hrlibrary.umn.edu/OathBetrayed/Rumsfeld%204-4-03.pdf> (consultat la 12.02.2020).

Copyright©GAMURARI Vitalie, BADIR Kordee, 2021

Contacts/Contacte/ Контакты:

GAMURARI Vitalie.

Republica Moldova, MD 2012,
Mun. Chișinău, str. Vlaicu Parcalab 52.
E-mail: vgamurari@gmail.com

BADIR Kordee.

Republica Moldova, MD 2012,
Mun. Chișinău, str. Vlaicu Parcalab 52.
E-mail: msnft@yahoo.com

 REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova	Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений 2021, Issue 2, Volume 16, Pages 38-47. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 09. 2021 Accepted: 15.10. 2021 Published: 30.10. 2021
---	---

**RELĂȚII INTERNAȚIONALE
INTERNATIONAL RELATIONS
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ**

GEOPOLITICAL MILESTONES OF MOLDOVAN STATEHOOD¹

REPERE GEOPOLITICE ALE STATALITĂȚII MOLDOVENEȘTI

ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЕ ВЕХИ МОЛДОВСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ

BURIAN Alexandru / BURIAN Alexander / БУРИАН Александр*

ABSTRACT:

GEOPOLITICAL MILESTONES OF MOLDOVAN STATEHOOD

This article explores the problems of Moldovan statehood in the context of global geopolitical changes and transformations of the world political system, from bipolar to monopolar, and again to multipolar.

The article also analyzes the relationship between local actors of international relations and their impact on the problems of war and peace in a particular region.

The article analyzes the elements connected with the aggravation of relations between East and West and the situation when small countries, like Moldova, seek to ensure their security by joining one pole of power, then the other.

Key words: Moldova, Europe, Russia, European Union, Eurasian Union, NATO.

JEL Clasification: F15, F52.

ORCID: 0000-0001-5761-7456

REZUMAT:

REPERE GEOPOLITICE ALE STATALITĂȚII MOLDOVENEȘTI

Acest articol explorează problemele statului moldovenesc în contextul schimbărilor și transformărilor geopolitice globale ale sistemului politic mondial, de la bipolar la monopolar și din nou la multipolar.

¹ Articolul este publicat în cadrul Programului de stat: 20.80009.1606.05 „Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană”.

* **BURIAN Alexandru** - Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar (ret.), Director al Institutului de Cercetări Strategice al Universității de Studii Europene din Moldova, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Republica Moldova (Chișinău, Republica Moldova); Profesor universitar la Catedra Politologie a Universității „Alexandr Dubcek” din Trenčin, Republica Slovacă (Trenčin, Republica Slovacă). / **BURIAN Alexander** - Doctor of Juridical Sciences, Professor, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador (ret.), Director of The Institute for Strategic Studies of The European University of Moldova, President of the Moldavian Association of International Law (Chisinau, The Republic of Moldova); University Professor at the Department of Political Science of the "Alexandr Dubcek" University of Trenčin, Slovak Republic (Trenčin, Slovak Republic). / **БУРИАН Александр Дмитриевич** - Доктор юридических наук, профессор, Чрезвычайный и Полномочный посол (в отставке), Директор Института стратегических исследований Европейского университета Молдовы, Президент Молдавской Ассоциации международного права (Кишинев, Республика Молдова); Профессор кафедры политологии Тренчинского университета им. Александра Дубчека, Словацкая Республика (Тренчин, Словацкая Республика). **E-mail:** alexandruburian@yahoo.com; alexandruburian@mail.ru

Articolul analizează, de asemenea, relația dintre actorii locali ai relațiilor internaționale și impactul acestora asupra problemelor de război și pace într-o anumită regiune.

Articolul analizează elementele legate de agravarea relațiilor dintre Est și Vest și situația în care țările mici, precum Moldova, încearcă să le asigure securitatea prin aderarea la un pol de putere, apoi la celălalt.

Cuvinte cheie: Moldova, Europa, Rusia, Uniunea Europeană, Uniunea Eurasiatică, NATO.

JEL Clasification: F15, F52.

УДК: 327.39

ORCID: 0000-0001-5761-7456

РЕЗЮМЕ:

ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЕ ВЕХИ МОЛДОВСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ

В данной статье исследуются проблемы молдавской государственности в контексте глобальных геополитических изменений и трансформаций мировой политической системы от биполярной к монополярной и снова к многополярной.

В статье также анализируются взаимоотношения между локальными акторами международных отношений и их влияние на проблемы войны и мира в конкретном регионе.

В статье анализируются элементы, связанные с обострением отношений между Востоком и Западом, а также ситуация, когда небольшие страны, такие как Молдова, стремятся обеспечить свою безопасность путем присоединения к одному полюсу силы, затем к другому.

Ключевые слова: Молдова, Европа, Россия, Европейский союз, Евразийский союз, НАТО.

JEL Clasification: F15, F52.

УДК: 327.39

ORCID: 0000-0001-5761-7456

Introduction

Moldovan statehood traces its roots to the 14th XIV century, when the Principality of Moldavia, a border-straddling state-linked formation acting as a buffer between enlightened Europe and the Barbaric areas¹, was created to the east of the Carpathians.

At first, from 1352 to 1359, Moldavia was under the suzerainty of the Hungarian kings, however, starting the period of reign of Bogdan I, the Principality got two most important attributes of statehood, i.e. sovereignty and independence. At that period of time, the notions of sovereignty and independence differed from the present-day ones and we should not overestimate their role in the political life of any state, but, nevertheless, the flush of Moldovan statehood took place namely from 1359 to 1538, when the Principality of Moldavia determined its domestic and foreign policy all by itself. Namely then there arose the possibility to strengthen the incipient Moldovan society, to set political, economic and military liaisons with its neighbours, and, above all, to define its national territory, the borders of which were acknowledged in the international legal context².

Rooting in the Moldovans' self-consciousness of such notions as 'Moldovan country', 'Moldovan', 'Moldovan language' and so on, was not of less importance and contributed to the process of formation of the Moldovan nation. Those notions anchored namely in the 15th-16th centuries but not in the 20th century, in Stalin's times, as asserted by some contemporary self-professed politicians and historians.

1. The origins of Moldovan statehood

The main geopolitical peculiarity of the then Principality of Moldavia was that the Moldovan country (Țara Moldovei) was (and still is) in kind of a **breakage, joint or border** within three great cultures (Slavonic, Latin and Oriental ones), within three main religions (Orthodoxy, Catholicism and

¹ БУРИАН Александр. Международные отношения, внешняя политика и дипломатия: Издание второе, перераб. и дополнен. - Ch.: Centrul Ed.-poligr. al USM, 2005, c. 257-261.

² BURIAN, Alexandru. *Geopolitica lumii contemporane. (Ed. a 3-a, rev. și adăug.)*. Chișinău: CEP USM, 2008. ISBN 978-9975-70-733-6. - 416 p. p 327-360.

Muslimism), within three mighty nations (Slavs, Roman Catholics and Turks) or within three ideological movements (Pan-Slavism, Pan-Turkism and Pan-Latinism). The exceptional position of a border-straddling state and border-straddling nation had been making the Principality of Moldavia find its way round within the great powers, main religions and mighty movements over the centuries, trying to survive and to keep its sovereignty and national identification.

However, there is no doubt that, at a certain point, Moldavia had to accept certain conditions guaranteeing its further existence. For instance, Moldovans kept dog Latin as their working language but accepted Orthodoxy. Although Moldovans kept their language and religion, they still had to acknowledge the suzerainty of the Ottoman Empire in 1538. Only it helped the medieval Moldovan state to survive during that particular historical era.

Nevertheless, internal and external discrepancies did not allow the headship of the Principality of Moldavia to choose its strategic partner at that historical stage, in order to survive with the help of a mighty ally during that prolonged argument of the great powers. From the present-day perspective, we see and understand that it was hard for Moldavia to overcome its natural propensity for Austria, Hungary, Polish-Lithuanian Commonwealth and, respectively, West Europe, due to religious disagreements (Orthodoxy – Catholicism). At the same time, it failed to overcome the objective propensity for the Russian Empire because of cultural and language-specific discrepancies. There also was an unconscious propensity for the Ottoman Empire of those conservative layers of people, particularly, boyars, who longed for non-disturbance and continuity of their own prosperity.

Finally, the struggle within the great powers over the 18th-19th centuries entailed the breakdown of the Principality of Moldavia into three parts: Northern Moldavia (Bucovina) was conquered by the Austrian Empire in 1775, Eastern Moldavia (Bessarabia) was conquered by the Russian Empire in 1812, while Western Moldavia (over-Prut Moldova) had been under suzerainty of the Ottoman Empire till 1878.

The history of each three broken down Moldovan lands continued as a part of that or another state.

So, Northern Moldavia (later called Bucovina) was a part of the Austrian Empire from 1775 to 1867, a part of the Austro-Hungarian Empire from 1867 to 1918, a part of the Kingdom of Romania from 1918 to 1940 and from 1941 to 1944, and a part of the Soviet Union from 1940 to 1941 and from 1944 to 1991. Northern Moldavia (Bucovina) has been a part of Ukraine from 1991 till the present day.

Western Moldavia that comprised the Moldovan lands from the Carpathians till the Prut river and the Danube lower course, still was under suzerainty of the Ottoman Empire after the second breakdown of Moldavia in 1812. In 1859, acting together with Wallachia (another Danube principality), Western Moldavia created the Personal Union, which was transformed into the Real Union in 1861 and has been called Romania since 1862. Western (over-Prut) Moldavia still forms a part of Romania.

Eastern Moldavia (later called Bessarabia) entered into the composition of the Russian Empire in 1812. In December 1917, immediately after the Russian October Revolution, Eastern Moldavia proclaimed itself the Democratic Moldavian Republic, however, it failed to uphold its sovereignty and independence, since it was joined to Romania in March-April 1918.

As a result of arrangements reached between the Governments of the two countries, Romania assigned Eastern Moldavia (Bessarabia) to the Soviet Union on 28 June 1940. Eastern Moldavia was proclaimed the Moldavian Soviet Socialist Republic and became one of those sixteen U2SSR Republics on 2 August of the same year. Its composition also included the territories of the former Moldavian Autonomous Soviet Socialist Republic – an autonomous formation making a part of Ukraine. Meanwhile, the northern and southern Bessarabian territories (Hotin County in the north, and the Black Sea coast and the Danube mouth in the south) were separated from Eastern Moldavia and transferred to the Ukrainian Soviet Socialist Republic.

The Romanian and German armies engaged in the war against the Soviet Union stayed in the Moldovan territory from 22 June 1941 to August 1944. Moldova formed a part of the USSR as a Union Republic (a quasi-state formation making a part of the Soviet Federation) from August 1944 to August 1991.

2. The collapse of the USSR in 1991 and the revival of Moldovan statehood

On 27 August 1991, the Parliament of Moldova proclaimed state independence of country that was soon recognised by the world community and became a full-fledged subject of international law.

Moldova's appearance on the world map in 1991 raised new challenges before the country and its society, and, at the same time, turned up the heat of old ones, since the declaration of independence itself and even *de-jure* recognition of a new state formation does not mean successful establishment of this state or its further successful development.

There is a great deal of requirements and conventionalities, mainly tacit ones, that have that influence in that or another way on development and existence of a state. So, that is the reason why any state pursues the goal of self-preservation since the moment of its proclamation¹. This is the major interest of a civic society (nation) existing within any sovereign state, and such an interest is defined as **national** or **national public interest** in the political science or geopolitical context.²

In other words, after Moldovan citizens proclaimed their country to be an independent and sovereign state, they have to pursue the only goal: to keep and to strengthen their state. This is the theory. In any case, this is the state of things in many countries, for instance, in the Czech Republic, Slovakia, Estonia or Slovenia that proclaimed their independence at the same time with Moldova and started at once forming and consolidating their civil societies having as an overall goal the preservation and protection of their states. The results achieved in these countries are visible to the naked eye.

Meanwhile, if we analyse the processes that took part in Moldova at the initial stage of its independence, we will have to state bitterly that we started not from consolidation of our civic society but from separation thereof into 'insiders' and 'outsiders'.³

However, fairness requires to say that Moldova got a part of 'hot' issues as a 'heritage' of the Soviet Union sinking into oblivion, and its neighbour, Romania.⁴ The Pridnestrovian and Gagauz problems trace their roots namely thereto. Strange though it may seem, but both Moscow and Bucharest were interested not in consolidation of the civic society in Moldova in 1990 or 1991, but in beginning of disorders and mess. One side, Moscow, hoped that this will serve as a trigger for 'making order' and restoring the 'constitutional system', this finally leading to the preservation of the breaking Soviet Union. The other side, Bucharest, nourished a hope that it would serve as a proof of the 'historical truth' and they finally got an opportunity 'to liquidate the consequences of the Molotov-Ribbentrop Pact'. Both Moscow and Bucharest put strong forces and means into that game, used their influencers, financial and propagandistic structures to the maximum, and, finally, achieved their goals: Moldova became known all over the world for its extraordinary, so called interethnic and language-specific, conflicts that still cannot be localised.

Moreover, the concept of 'unification' of Moldova and Romania was proclaimed against the background of the above conflicts as the only right decision for overcoming the created deadlock, in the instigators' opinion. Strange though it may seem, Gagauz and Pridnestrovian separatists liked this concept ('unification' of Moldova and Romania) very much and started manipulating the public opinion in their regions and getting their political dividends out of it, although the majority of the Moldovan population did not support that concept. That fact was explicitly confirmed by the consultative referendum held in spring 1994, when over 90% of Moldovan citizen supported the independence and sovereignty of their country.

Namely those were the conditions and background for diplomatic recognition of Moldova. So, that fact left its imprint on further relations of our state with other countries and international organisations. Thus, although the Republic of Moldova has been a full-fledged member of the international community since 1992, there is still some understatement and uncertainty in our interrelations with the

¹ ИППОЛИТОВ К.Х., *Идеология национальной безопасности (Методология проблемы)*, Москва, 1997, с. 86-110.

² ГАДЖИЕВ К.С., *Геополитика*, Москва, 1997, с. 198-258.

³ БУРИАН Александр. *Кто мы, где мы и с кем? Геополитические перспективы развития Республики Молдова* // "Независимая Молдова", 05.02.1999 г.

⁴ ЛЕБЕДЕВ В., *Государственность Молдовы: крах или возрождение?* // Вестник Славянского университета, Выпуск 5, Кишинев, 2001, с. 110-123.

rest of the world: it is still not clear who we are and where we are going to move to. Mess in Chisinau, Moscow's incertitude, Bucharest's absolutely specific plans concerning the potential 'Anschluss' and elective expansion of the NATO and EU contributed to such a situation too.

Although Moldova still did not make anything of its internal challenges and did not set its relations with the neighbours, our country rushed into the middle of world events, trying to copy time-tested patterns of European integration or to keep, at the same time, its centuries-long relations with Russia, Ukraine and other regions of the former USSR. However, the reality turned out to be another than the new-wave politicians imagined it in their foreign-policy concepts. Thus, although Moldova concluded a treaty of amity and co-operation with Russia, it failed to get it ratified by the Russian Duma. So, that fact cannot but leave a negative imprint on the Moldovan-Russian relations. As soon as Moldova became a member of the Commonwealth of Independent States, it perceived at once the pressure of certain Moscow powers, aimed to unconditional support of Pridnestrovian separatists. That also was a reason entailing certain cooling in the Moldovan-Russian relations. Moreover, the CIS itself went sour to a certain extent and became a kind of 'Club of former Soviet republics', despite several attempts to reanimate revivify its activities and to make of it a real Union, similarly to the European Union.

Simultaneously, Bucharest exerted pressure on Chisinau too, since it pretended to building 'specific' friendly relations between Moldova and Romania. However, the 'specificity' of such relations was understood in different ways. Chisinau presumed that Moldova and Romania were two independent states that should live in peace and friendship and co-operate in all directions, all the more so because they had common historical roots and mutual interests. Meanwhile, Bucharest understood the 'specificity' of friendly relations as existence of 'two Romanian states' temporarily separated by the Molotov-Ribbentrop Pact. They considered and still consider that the unification of these two states is about timing but the delays are due to the Moldovan people, who were 'misguided by Stalin' and underestimate the essence of the world events¹.

Moldova has troubled relations with another neighbour, Ukraine, too.² That was due to the same mess occurring in both countries, and, as well, with uncertainty of interstate relations between two countries, due to lack of contractual and legal basis therefor. Nevertheless, Ukraine supported independence and territorial integrity of Moldova, so, presently the relations between the two countries have normalised.

Meanwhile, the fourth side, Occident, took the wait-and-see approach and gave the equal opportunities to all: to Chisinau – to vindicate its independence and territorial integrity, to Moscow – to develop normal relations with Moldova, to Bucharest – to assert the 'affinity' of the two countries via civilised methods, i.e. referendums or other legal contractual means.

3. Aggravation of relations between East and West and new geopolitical realities for Moldova

Presently, the issue concerning further existence and geopolitical strategy of the Republic of Moldova is not less relevant than it was ten or fifteen years ago.

As a matter of principle, Moldova is still at the same border between the Orient and the Occident, CIS and EU, rouble and EUR, NATO and who knows what else. The powers changed, the partners changed, the game rules changed, however, Moldova's geostrategic situation did not change.

The process of development of a national geostrategic way is not simple in its essence at all. Let us remind the US history. After that attack on Pearl Harbor, they needed around six years to develop a concept of the national security for their country. That was not realised openly, but under top-secret conditions, however, the results of such activities were seen as soon as in several months after the abovementioned tragedy. Well, what the history of modern Russia show? What are the changes taking place in other countries?³ Meanwhile, no changes have been seen in Moldova over the last

¹ TĂMAȘ Sergiu. *Geopolitica*, București, 1995, p. 165-173.

² ХАРИШИН М.В., *Конфликтные ситуации на пост-советском пространстве*, Кишинев, 1999, с. 39-45.

³ СОРОКИН К.Э. *Геополитика современного мира и Россия* // "Политические исследования", 1995, № 1, с. 8-15.

twenty or twenty-five years. There have been only claims for allegedly 'pro-Western orientation' of the country, without any strong arguments or, what is more, without any positive results.

In our opinion, we should start with the most detailed analysis of the geopolitical and geostrategic situation in the world and Europe, and then determine Moldova's place therein, based on such analysis. The most important thing is not to indulge vain hopes and not to delude ourselves, all the more so because the initial optimism and illusions were substantially based on the misperceptions of our 'opportunities' and their 'desires'. It is clear nowadays that such reckoning was delusive, hence, Moldova should change not only its tactics but its strategy too. However, the most important thing is that the euphoria that persisted in the Moldovan society for several years running, should not play another bad joke with our country.

It is well-known that Moldova was the leader in the former USSR not only production of wines, cognacs and tobacco products, but also in manufacturing of sensitive measurement tools, household appliances and agricultural equipment, pumps, carpets, furniture, preserved food, perfume and technical oils (rose oil, lavender oil) and so on.¹ Meanwhile, we should also remember that the above products were aimed to be sold almost exclusively in the USSR market and, partially, in the markets of former socialist countries and countries of socialist orientation².

Such products can be sold nowadays only to the markets of several CIS countries or, possibly, to the markets of some third-world countries, because of its quality. What is more, even such sales would be possible only because the Moldovan products have had a good reputation in those countries until quite recently. So, Moldova should not be ashamed of selling goods to the CIS countries, but, to the contrary, it should be glad that it has a market to sell their products in. However, this market should not be disordered, as it is recently. It should be calculated, studied and synthesised. Moldova must hold its position in this market and avoid any attempts to extrude it therefrom. This is the formula for Moldova's success and we can get Western investments and loans only under these conditions.

Any foreign or autochthonous investor envisions how they can reclaim the investments made, plus any profit, before making investments in that or another sector or company. There are no investments for the sake of investments, since there must certainly be an output. Having this goal in mind, investor plans the production capacities of a company or an economy sector (it can be really made in Moldova), consider the legal framework of their activities (not everything is good here in Moldova, however, the situation can be improved) and, above all, try to ensure a market for their products sale (it is almost absent in Moldova). Only having analysed the above components (production capacities, legal framework and market sales), investors decide on making their investments or no. So, namely the lack of the third component and, partially, uncertainty of the second one are the reasons why there are so few large investors in Moldova nowadays. So, we should scape up our activities namely in these directions: we should establish a normal legal investment framework and develop our relations with those countries that are potential buyers of Moldovan products.

Economic crisis captured not only CIS countries but also such world's giants as Japan, Brazil, Korea, Argentina and others. So, it is very important for Moldova at this point of time to realise that those or other countries need the products it produces or may produce in the future. It is also very important to realise that those or other countries refuse Moldovan products not due to their non-competitiveness but because of overall lack of currency resources to pay therefor. This moment is beneficial for keeping its market channels and can also be a starting point for promotion of Moldovan goods to new markets.

From the geopolitical point of view, Moldova always was a bridge between the Orient and the Occident, although it did not always manage to play this role, as a matter of practice³. Presently, the

¹ SOFRANSCKY Octavian, *Republica Moldova: Capital geopolitic*. Chisinău, "Cartier", 1999, p. 68-70.

² БУРИАН Александр. *Молдавская экономика: Восток или Запад? Внешнеэкономические перспективы Республики Молдова* // "Независимая Молдова", 26.03.1999 г.

³ БУРИАН Александр. *Молдавия между Востоком и Западом в контексте Вильнюсского саммита*. În: Вильнюсский саммит – итоги и перспективы. - Тбилиси, Издательство Тбилисского госуниверситета им. Иванэ Джавахишвили, 2014. – 136 с. (с. 17-24). ISBN 978-9941-13-348-0.

time has come to realise the available opportunities, all the more so that they coincide with interests and needs of those or other countries or even groups of countries.

Let us remember the recent past when small Finland (a country with the population that is almost the same as in Moldova) played the role of an economic bridge between the USSR and the Occident. The Finns could not sell their products in the Occident and it was quite clear why. No one, neither the Orient, nor the Occident, would invest even a cent into the Finnish economy, if the Finns wanted to 'inundate' Europe with its products.¹ Meanwhile, Finland succeeded in selling its products to the USSR, so, that the market outlet served as a warranty for large Western investments directed into the Finnish economy in the form of financial funds and up-to-the-minute technologies. So, why Moldova cannot become a new Finland today?

The issue of how Moldova should be in the military and strategical context, is just of the same importance. Should Moldova have an army and keep a significant part of the budgetary funds for the maintenance thereof, or should Moldova refuse the army, as advised by some political leaders and formations? Should Moldova be a neutral country further, as it was proclaimed in the 1994 Constitution, or should it refuse the permanent neutrality status and enter a political-military alliance?

Answering the above questions is not an easy thing, since our country's future directly depends on the decision taken. The most important thing here is analyse thoroughly the current situation and to draw right conclusions, based thereon. So, the situational analysis talks about the fact that Moldova is still a buffer state, but this means interest of both sides of the barricades.

Hence, one can mention that it would be perfect for Moldova to be a neutral country that does not have to take part in disputes or scoldings of the great powers, military-political or financial-economic groups in the West and East. But will Moldova manage it?

If Moldova adheres to the NATO, it will have some guarantees of its future status. However, it will have only some guarantees, because it is too close to those 'areas of interest' that still were mentioned in the Molotov-Ribbentrop Pact a while ago. But will the NATO manage to ensure Moldova's security and territorial integrity? There is no doubt that security will be ensured, however, territorial integrity will hardly be kept, since Transnistria will break away from Moldova and will become a kind of 'Kaliningrad Region on the Black Sea coast'. Romania's relations with the NATO are not clear yet, just as the promises made to Romania in respect of the same mentioned 'areas of interest'. Such options should not be ignored, because they are realistic ones.

Further, if Moldova adheres to a military-political alliance with Russia, its situation will not become much more understandable, since the issue of its future status is not clear yet because of some tendencies for the USSR rebuilding.

Conclusion

So, synthesising the foregoing, we can mention that the situation of modern Moldova is not very beneficial to its prosperity and stability, from the geopolitical point of view.

First of all, its territory decreased significantly if compared to medieval Moldavia, but this predetermines the vulnerability of its military objectives², while its state borders, particularly those ones with Ukraine, are hardly covered and cannot be a serious barrier for inward penetration of illegal migrants, world terrorists, contract fighters and drug dealers, but the Eastern border of the country is almost always 'open' in the context of pendency of the Pridnestrovian problem.

Secondly, there are two transit countries between Moldova and main consumers of its exported goods in Western Europe and in the CIS countries. These are Ukraine and Romania, which may exert a significant influence on Moldova. So, this leads to a need for seeking the opportunities for overcoming and even avoidance of conflict situations and potential tensions, but this entails dependence of any external political decisions.

Thirdly, the internal political situation in Moldova itself is still unstable, due, first of all, to the unsettled Pridnestrovian problem and permanent 'exacerbation' of the Gagauz and Bulgarian

¹ BURIAN, Alexandru. *Geopolitica lumii contemporane. (Ed. a 3-a, rev. și adăug.)*. Chișinău: CEP USM, 2008. ISBN 978-9975-70-733-6. - 416 p. p 327-360.

² The situation is similar in Israel, where any military facility is in the "reach zone", which the enemy can overcome in 3-5 minutes of flight time.

problems, and, secondly, due to the situation pertaining to the so-called problem of ‘two Romanian states’. This stimulates proneness to conflicts in the society and makes the Moldovan authorities take drastic or, sometimes, even emergency measures for settlement of actual internal and external political problems, thus annoying Bucharest, Moscow, Kyiv, Ankara or Sofia from time to time.

Fourthly, since Moldova lost the markets for its products sale and re-oriented to new markets only partially, its economic potential reduced drastically. Moreover, the countries, which Moldova earlier focused on as on potential partners or investors (France, Ukraine, Romania), now often are not its partners, but rivals in the market, for instance, when it comes to agro-industrial products, wine materials and tobacco products.

Fifthly, other countries, first of all, Romania, aim to use the weakness of Moldova that now undergoes the period of establishment as a sovereign and independent state. Hence, such countries promote their influence in the Moldovan society, thus prohibiting Moldova from developing full-fledged and mutually beneficial relations with other states. All those factors entail a need for reassessment of the external political priorities and strategies in all directions.

In our opinion, the task of the Moldovan diplomacy is to prevent development of potential negative processes and to put into force, to the fullest extent, its external political course aimed to assertion of Moldova’s statehood, independence and sovereignty.

Bibliography:

1. BURIAN, Alexandru. *Geopolitica lumii contemporane*. (Ed. a 3-a, rev. și adăug.). Chișinău: CEP USM, 2008. ISBN 978-9975-70-733-6. - 416 p. p 327-360.
2. BURIAN, Alexandru. *Teoria relațiilor internaționale* (Ediția a 3-a, revăzută și adăugită). Chișinău: CEP USM, 2008. 624 p. ISBN 978-9975-70-760-2.
3. BURIAN Alexander. *Foreign Policies of the Republic of Moldova*. In: *Foreign Policies of the CIS States: A Comprehensive Reference*. Denis Degterev and Konstantin Kurylev, editors. - Lynne Rienner Publishers, Boulder, CO, USA. 2019/517 pages. PP. 332-356. ISBN: 978-1-62637-785-1. [On-line:] <https://www.amazon.com/Foreign-Policies-CIS-States-Comprehensive/dp/1626377855> (Visited 02.09.2021).
4. BURIAN Alexander. *The Republic of Moldova*. - In: *Legal systems in transition. A Comparison of Seven Post-Soviet Countries*. Hans-Georg Heinrich (Editor), Ludmilla Lobova (Editor). - Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main, 2012. – 299 P. (R. 219-264). ISBN 978-3-631-62186-8. [On-line:] - <http://www.pickabook.co.uk/bookdetails.aspx?ISBN=9783631621868> (Visited 02.09.2021).
5. BURIÁN Alejandro. *Características del servicio diplomático de la República de Moldavia*. - Academia Vasca de Derecho. Boletín JADO. Bilbao. Año IX. Nº 20. Diciembre 2010, pp. 115-154. ISSN: 2173-9102 D.L./L.G.: BI-1677-03. [On-line:] - <http://www.avd-zea.com/descargas/articulos/293.pdf> (Visited 02.09.2021).
6. *Constituția Republicii Moldova*, Chișinău, 29.07.1994. [On-line:] <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=311496&lang=1> (Visited 02.09.2021).
7. *Lege cu privire la serviciul diplomatic din 27.12.2001*. Publicat : 02.02.2002 în Monitorul Oficial Nr. 20, art Nr : 80. [On-line:] Retrieved from <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=312873&lang=1> (Visited 02.09.2021).
8. *Ministry of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova / Diplomatic Missions and Consular Offices of the Republic of Moldova*. [On-line:] Retrieved from <https://mfa.gov.md/ro/advanced-page-type/misiuni-ale-republicii-moldova-strainatate> (Visited 02.09.2021).
9. *Ministry of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova*. [On-line:] Retrieved from <https://mfa.gov.md/ro/content/mandat> (Visited 02.09.2021).
10. *Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acestuia din 22.08.2011*. Publicat : 26.08.2011 în Monitorul Oficial Nr. 139-145, art Nr : 700. [On-line:] <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339886&lang=1> (Visited 02.09.2021).
11. SOFRANSCKY Octavian , *Republica Moldova: Capital geopolitic*. Chisinau, “Cartier”, 1999, p. 68-70.
12. TĂMAȘ Sergiu. *Geopolitica*, București, 1995, p. 165-173.
13. Vienna Convention on Diplomatic Relations. 18 april 1961. [On-line:] Retrieved from https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (Visited 02.09.2021).

14. Vienna Convention on Consular Relations. 24 april 1963. [On-line:] Retrieved from https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_2_1963.pdf (Visited 02.09.2021).
15. БУРИАН Александр. Международные отношения, внешняя политика и дипломатия: Издание второе, перераб. и дополнен. - Ch.: Centrul Ed.-poligr. al USM, 2005, с. 257-261.
16. БУРИАН Александр. *Кто мы, где мы и с кем? Геополитические перспективы развития Республики Молдова* // "Независимая Молдова", 05.02.1999 г.
17. БУРИАН Александр. *Молдавская экономика: Восток или Запад? Внешнеэкономические перспективы Республики Молдова* // "Независимая Молдова", 26.03.1999 г.
18. БУРИАН Александр. *Молдавия между Востоком и Западом в контексте Вильнюсского саммита*. În: Вильнюсский саммит – итоги и перспективы. - Тбилиси, Издательство Тбилисского госуниверситета им. Иванэ Джавахишвили, 2014. – 136 с. (с. 17-24). ISBN 978-9941-13-348-0.
19. ГАДЖИЕВ К.С., *Геополитика*, Москва, 1997, с. 198-258.
20. ИППОЛИТОВ К.Х., *Идеология национальной безопасности (Методология проблемы)*, Москва, 1997, с. 86-110.
21. ЛЕБЕДЕВ В., *Государственность Молдовы: крах или возрождение?* // Вестник Славянского университета, Выпуск 5, Кишинев, 2001, с. 110-123.
22. СОРОКИН К.Э. *Геополитика современного мира и Россия* // "Политические исследования", 1995, № 1, с. 8-15.
23. ХАРИШИН М.В., *Конфликтные ситуации на постсоветском пространстве*, Кишинев, 1999, с. 39-45.

Bibliography (Transliteration):

1. BURIAN, Alexandru. *Geopolitica lumii contemporane*. (Ed. a 3-a, rev. și adăug.). Chișinău: CEP USM, 2008. ISBN 978-9975-70-733-6. - 416 p.
2. BURIAN, Alexandru. *Teoria relațiilor internaționale* (Ediția a 3-a, revăzută și adăugită). Chișinău: CEP USM, 2008. 624 p. ISBN 978-9975-70-760-2.
3. BURIAN Alexander. *Foreign Policies of the Republic of Moldova*. In: *Foreign Policies of the CIS States: A Comprehensive Reference*. Denis Degterev and Konstantin Kurylev, editors. - Lynne Rienner Publishers, Boulder, CO, USA. 2019/517 pages. PP. 332-356. ISBN: 978-1-62637-785-1. [On-line:] <https://www.amazon.com/Foreign-Policies-CIS-States-Comprehensive/dp/1626377855> (Visited 02.09.2021).
4. BURIAN Alexander. *The Republic of Moldova*. - In: *Legal systems in transition. A Comparison of Seven Post-Soviet Countries*. Hans-Georg Heinrich (Editor), Ludmilla Lobova (Editor). - Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main, 2012. – 299 P. (R. 219-264). ISBN 978-3-631-62186-8. [On-line:] - <http://www.pickabook.co.uk/bookdetails.aspx?ISBN=9783631621868> (Visited 02.09.2021).
5. BURIÁN Alejandro. *Características del servicio diplomático de la República de Moldavia*. - Academia Vasca de Derecho. Boletín JADO. Bilbao. Año IX. Nº 20. Diciembre 2010, pp. 115-154. ISSN: 2173-9102 D.L./L.G.: BI-1677-03. [On-line:] - <http://www.avd-zea.com/descargas/articulos/293.pdf> (Visited 02.09.2021).
6. Constituția Republicii Moldova, Chișinău, 29.07.1994. [On-line:] <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=311496&lang=1> (Visited 02.09.2021).
7. Lege cu privire la serviciul diplomatic din 27.12.2001. Publicat : 02.02.2002 în Monitorul Oficial Nr. 20, art Nr : 80. [On-line:] Retrieved from <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=312873&lang=1> (Visited 02.09.2021).
8. Ministry of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova / Diplomatic Missions and Consular Offices of the Republic of Moldova. [On-line:] Retrieved from <https://mfa.gov.md/ro/advanced-page-type/misiuni-ale-republicii-moldova-strainatate> (Visited 02.09.2021).
9. Ministry of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova. [On-line:] Retrieved from <https://mfa.gov.md/ro/content/mandat> (Visited 02.09.2021).
10. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acestuia din 22.08.2011. Publicat : 26.08.2011 în Monitorul Oficial Nr. 139-145, art Nr : 700. [On-line:] <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339886&lang=1> (Visited 02.09.2021).
11. SOFRANSCKY Octavian , *Republica Moldova: Capital geopolitic*. Chisinau, "Cartier", 1999, p. 68-70.
12. TĂMAȘ Sergiu. *Geopolitica*, București, 1995, p. 165-173.

13. Vienna Convention on Diplomatic Relations. 18 april 1961. [On-line:] Retrieved from https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (Visited 02.09.2021).
14. Vienna Convention on Consular Relations. 24 april 1963. [On-line:] Retrieved from https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_2_1963.pdf (Visited 02.09.2021).
15. BURIAN Aleksandr. Mezhdunarodnye otnosheniya, vneshnyaya politika i diplomatiya: Izdanie vtoroe, pererab. i dopolnen. - Ch.: Centrul Ed.-poligr. al USM, 2005, s. 257-261.
16. BURIAN Aleksandr. Kto my, gde my i s kem? Geopoliticheskie perspektivy razvitiya Respubliki Moldova // "Nezavisimaya Moldova", 05.02.1999 g.
17. BURIAN Aleksandr. Moldavskaya ekonomika: Vostok ili Zapad? Vneshneekonomicheskie perspektivy Respubliki Moldova // "Nezavisimaya Moldova", 26.03.1999 g.
18. BURIAN Aleksandr. Moldaviya mezhdu Vostokom i Zapadom v kontekste Vil'nyusskogo sammita. În: Vil'nyusskij sammit – itogi i perspektivy. - Tbilisi, Izdatel'stvo Tbilisskogo gosuniversiteta im. Ivane Dzhavahishvili, 2014. – 136 p. (p. 17-24). ISBN 978-9941-13-348-0.
19. GADZHIEV K.S., Geopolitika, Moskva, 1997, p. 198-258.
20. IPPOLITOV K.H., Ideologiya nacional'noj bezopasnosti (Metodologiya problemy), Moskva, 1997, p. 86-110.
21. LEBEDEV V., Gosudarstvennost' Moldovy: krah ili vozrozhdenie? // Vestnik Slavyanskogo universiteta, Vypusk 5, Kishinev, 2001, p. 110-123.
22. SOROKIN K.E. Geopolitika sovremennogo mira i Rossiya // "Politicheskie issledovaniya", 1995, № 1, p. 8-15.
23. HARISHIN M.V., Konfliktnye situatsii na postsovet'skom prostranstve, Kishinev, 1999, p. 39-45.

Copyright©BURIAN Alexander, 2021 r.

Information about the author

Burian Alexander (Chisinau, Moldavia; Trencin, Slovakia:)

University Professor, Doctor of Laws (Public International Law),
Department of Public International Law, European University of Moldova,
str. Gh. Iablocikin, 2/1, bir. 802,
Chisinau, Republic of Moldova, MD 2069.
Institute of Legal, Political and Sociological Research,
Chisinau, Republic of Moldova, MD 2012.

University Professor, Doctor of Laws (Public International Law),
Katedra Politologie,
Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne,
Študentská 2, 911 50 Trenčín, Slovenská Republika
E-mail: alexandruburian@mail.ru

 REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELATII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova	Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений 2021, Issue 2, Volume 16, Pages 48-54. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 09. 2021 Accepted: 15.10. 2021 Published: 30.10. 2021
---	---

**RELATII INTERNAȚIONALE
INTERNATIONAL RELATIONS
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ**

ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ¹

ENERGY SECURITY: THEORETICAL ASPECTS

SECURITATEA ENERGETICĂ: ASPECTE TEORETICE

КИНДЫБАЛЮК Оляна* / CHINDÎBALIUC Oleana / KINDIBALYK Olyana

ABSTRACT:

ENERGY SECURITY: THEORETICAL ASPECTS

The article provides an overview of the main trends in the study of energy security in the context of political discourse. In particular, conceptual approaches and areas of research are analyzed. The political component of ensuring energy stability is considered. It is shown that up to the present time in political science there is still a delimitation of methodological approaches in the study of energy security issues. On the one hand, energy security can be viewed as a policy focused on ensuring uninterrupted access to energy resources at an affordable price; on the other, as a separate area of research. In fact, the variety of definitions is a clear indicator of the evolution of methodological approaches. In other words, the energy agenda is not only the core of the domestic and foreign policy of states, but also the leitmotif of scientific research.

Currently, a comprehensive approach to the study of the problem of energy security, based on a systematic vision of its provision, is becoming more and more widespread. The emergence of new threats (challenges) and risks arising from the complication of the environment of international relations, not only change the understanding of security, but also the approaches to ensuring it.

Key words: energy security, theoretical and methodological problems of energy security research, politics, energy factor.

JEL Clasification: F15, F52.

РЕЗЮМЕ:

ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

В статье представлен обзор основных тенденций в исследованиях энергетической безопасности в контексте политического дискурса. В частности, анализируются концептуальные подходы и направления исследований. Рассматривается политическая составляющая обеспечения энергетической

¹ Articolul este publicat în cadrul Programului de stat: 20.80009.1606.05 „Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană”.

* **CHINDÎBALIUC Oleana** – Doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, MEC (Chișinău, Republica Moldova). / **KINDIBALYK Olyana** – PhD in Political Sciences, Associate Professor, Senior Scientific Fellow, Institute of Legal, Political and Sociological Research, Ministry of Education and Research (Kishinev, the Republic of Moldova). / **КИНДЫБАЛЮК Оляна** – Кандидат политических наук, доцент, старший научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований, МОИ (Кишинев, Республика Молдова). **E-mail:** olyana.kindibalyk@gmail.com

стабильности. Показано, что вплоть до настоящего времени в политической науке сохраняется размежевание методологических подходов в изучении вопросов энергетической безопасности. С одной стороны, энергобезопасность может рассматриваться как политика, ориентированная на обеспечение бесперебойного доступа к энергетическим ресурсам по приемлемой цене; с другой – как отдельное направление исследования. По сути, многообразие дефиниций является ярким показателем эволюции методологических подходов. Иными словами, энергетическая повестка является не только стержнем внутренней и внешней политики государств, но и лейтмотивом научных исследований.

В настоящее время все большее распространение получает комплексный подход к изучению проблемы энергобезопасности, основанный на системном видении её обеспечения. Появление новых угроз (вызовов) и рисков, возникающих в результате усложнения среды международных отношений, не только меняют понимание безопасности, но и подходы к её обеспечению.

Ключевые слова: энергетическая безопасность, теоретические и методологические проблемы исследований энергобезопасности, политика, энергетический фактор.

JEL Clasification: F15, F52.

УДК: 327:620.9;351.746

REZUMAT:

SECURITATEA ENERGETICĂ: ASPECTE TEORETICE

Articolul reprezintă o viziune generală a tendințelor principale în domeniul cercetărilor securității energetice în contextul discursului politic. În particular, sunt examinate abordările conceptuale și direcțiile de cercetare. Este cercetată componenta politică a asigurării stabilității energetice și demonstrat faptul, că, până în prezent, în științele politice persistă delimitarea abordărilor metodologice în studierea problemelor securității energetice. Pe de o parte, securitatea energetică poate fi interpretată ca o politică orientată spre asigurarea accesului neîntrerupt la sursele energetice la prețuri rezonabile; pe de alta – ca o direcție de cercetare aparte. În esență, multitudinea definițiilor reprezintă un indicator elocvent al evoluției abordărilor metodologice. Cu alte cuvinte agenda energetică este nu doar nucleul politicii interne și externe a statelor, ci și leitmotivul cercetărilor științifice.

Actualmente abordarea integrată a problemelor securității energetice, bazate pe o viziune sistemică a asigurării acesteia, devine din ce în ce mai răspândită. Apariția noilor amenințări (provocări) și riscuri, cauzate de creșterea continuă a complexității relațiilor internaționale, modifică nu doar conceperea noțiunii de securitate, ci și abordările menite să o asigure.

Cuvintele cheie: securitatea energetică, problemele teoretice și metodologice ale cercetării securității energetice, politica, factorul energetic.

JEL Clasification: F15, F52.

CZU: 327:620.9;351.746

Энергетическая безопасность, будучи важной составляющей современных международных отношений, выступает лейтмотивом многих противоречий и конкуренции акторов за доступ на внешние энергетические рынки. В свою очередь, энергетический фактор не только является движущей силой международных процессов, но и источником дополнительной напряженности.

Понятие «энергетическая безопасность» активно вошло в научный оборот. Несмотря на то, что дискуссии на тему энергетической безопасности продолжаются уже несколько десятилетий, до сих пор не выработано единого общепринятого и однозначного определения этого понятия.

В настоящее время существует достаточно большое количество дефиниций безопасности. Так, Кокошин А.А. считает, что энергетическая безопасность – это баланс интересов между нетто-экспортерами и нетто-импортерами. Американско-израильский ученый Бренда Шаффер рассматривает энергетическую безопасность как неотъемлемую часть внешней и национальной политики безопасности государства.¹ Французский исследователь Высшей школы социальных

¹ Shaffer Brenda. Energy politics. Philadelphia, Pa.: University of Pennsylvania Press, 2009, p. 3.

наук Жак Сапир дает следующее определение «энергетической безопасности»: – законная цель, которая должна достигаться с помощью надлежащей политики и мероприятий».¹

Согласно общепринятому определению «энергетическая безопасность» – это условия, при которых потребитель имеет надежный доступ к необходимой ему энергии, а поставщик – к ее потребителям. По существу, речь идет не только о бесперебойных потоках, но и о стабильных и разумных ценах.²

Что касается подходов к определению энергетической безопасности, следует отметить, что важное влияние на понимание и трактовку безопасности оказали две ведущие теоретические школы – *неореализм* и *неолиберализм*. Сторонники неореалистических трактовок (Д. Моран, Д. Рассел, М. Клэр) утверждают, что определяющим критерием энергетической безопасности являются взаимоотношения отдельных государств, интересы которых зачастую противоположны, что приводит к росту напряженности, вооруженным конфликтам и наращиванию военной мощи.

Центральным тезисом неореалистического подхода является «ресурсный национализм», под которым понимается контроль со стороны государства над природными ресурсами.³ Такая политика по отношению к энергоносителям характерна преимущественно для добывающих стран (нетто-экспортеров), которые таким образом стремятся усилить свои позиции на международной арене и защитить свои интересы на мировом энергетическом рынке. Большинство стран, относящихся к числу нетто-экспортеров рассматривают природные ресурсы и национальный энергетический сектор в целом как неотъемлемую часть государственного суверенитета, национальной мощи, а также инструмент реализации внешней и внутренней энергетической политики. Понятие «сила» мыслится с позиции энергетического превосходства.

С позиции неореализма в центре изучения энергобезопасности лежат конфликты и войны за энергоресурсы, а точнее – доступ к углеводородному сырью и маршрутам их транспортировки.

Отметим, что идеи неореалистов составляют основу одного из двух подходов к глобализации, а именно – Пекинского консенсуса (Beijing Consensus). Приверженцы концепции «пекинского консенсуса» считают, что энергетические ресурсы не только должны стать государственной собственностью, но и одной из ключевых основ национальной безопасности. При этом государство является основным регулятором добычи (производства), транспортировки и распределения энергоресурсов.

Сторонники неолиберализма акценты несколько смещают акценты в трактовке безопасности. Западная либеральная модель, воплотившаяся в «вашингтонский консенсус» (Washington Consensus) рассматривает сотрудничество в энергетической сфере через призму устранения политических барьеров, ограничивающих доступ иностранных инвесторов к сырью и месторождениям, выступает за использование прямых иностранных инвестиций как инструмент приватизации нефтегазового сектора. Сторонники данного направления выступают за свободный доступ к сырью. Свобода, не ограниченная долгосрочными соглашениями в энергетической сфере – основной постулат теории неолиберализма. По мнению представителей неолиберализма, долгосрочные контракты в энергетической сфере выступают источником противоречий в развитии энергетического диалога. Примечательна в этой связи точка зрения Жака Сапира, который считает, что «если стабильные цены – неотъемлемая часть энергетической безопасности, то их необходимо добиваться нерыночными средствами».⁴ Под «нерыночными механизмами» следует понимать двусторонние и многосторонние соглашения, инструменты промышленной политики и регулируемые цены.

¹ Сапир Ж. Энергобезопасность как всеобщее благо. В: Россия в глобальной политике. 2006, №6. [Online]: http://www.globalaffairs.ru/number/n_7780 (Дата посещения: 07.08.2021).

² Там же.

³ Трачук К.В. Современные исследования проблем энергетической безопасности: теоретические аспекты. В: Вестник МГИМО-Университета. М., 2013. № 4 (31), с. 221.

⁴ Сапир Ж. Энергобезопасность как всеобщее благо. В: Россия в глобальной политике. 2006, №6. [On-line]: http://www.globalaffairs.ru/number/n_7780 (Дата посещения: 01.09.2021).

Приверженцы неореализма, напротив, считают, что система долгосрочных контрактов является фундаментом стабильности и гарантом поставок энергоносителей. Принятие Третьего энергетического пакета актуализировало значение неолиберального подхода к энергетической безопасности для многих западных теоретиков.

Важное место в обеспечении энергетической безопасности неолибералы (А. Голдтау, Я. М. Витте, А. Брессан) отводят рыночным механизмам. Именно они определяют основные тенденции развития международных энергетических отношений. Исходя из такого понимания, функционирование глобального свободного рынка энергоресурсов снижает вероятность использования «энергетического оружия», принимающего форму эмбарго на поставки энергоносителей или введение санкций.

В отличие от неолибералов, неореалисты не рассматривают глобальные рыночные механизмы в качестве определяющего фактора энергетической стабильности. Неолибералы настаивают на ключевой роли международного сотрудничества и институтов, считая, что именно глобальные энергетические рынки должны обеспечить мирное взаимодействие всех групп энергетических отношений. Имеется в виду три основные группы стран глобального энергетического рынка:

- производители (нетто-экспортеры);
- потребители (нетто-импортеры);
- страны-транзитеры.

В свою очередь, представители школы политического реализма рассматривает энергетическую безопасность в свете борьбы за обеспечение надежных поставок энергоносителей. В этой связи не следует в очередной раз доказывать, что поскольку энергоносители являются стратегическим ресурсом, гарантирующим существование государствам, то последним, в свою очередь, следует бороться за них. Руководствуясь такими соображениями, несомненно, вопрос обеспечения энергетической безопасности становится государственно-центристским.

Конструктивисты рассматривают безопасность через призму концепции «секьюритизации» (securitization), разработанную учеными Копенгагенского института исследования проблем мира. Видные ее представители Б. Бузан и О. Вэйвер выделяют пять секторов, на которые распространяется теория секьюритизации: военный, экономический, политический, социальный и экологический.¹ Несмотря на то, что энергетическая безопасность не выделена в отдельный сектор, это не означает, что она не может быть проанализирована в контексте данной концепции.

Политика в области энергетической безопасности основывается на определенном дискурсе, т.е. обосновании чего-либо в качестве угрозы, что дает властям (или другим уполномоченным акторам) право принимать соответствующие меры для защиты общества.

Однако, если анализировать означенную проблематику в свете либеральной теории, то отголоски ее предписаний, сводящиеся к миру и сотрудничеству в энергетической сфере не в достаточной степени, отвечают разворачиваемым на международной арене энергетическим процессам, все чаще сопровождаемым противостоянием акторов за энергоресурсы.

Между тем, полемика между сторонниками разных школ к исследованию энергетической безопасности совершенно не исключает возможность одновременного использования их предписаний. Так, каждый подход имеет свои сильные и слабые стороны, которые отражают определенные аспекты реальности и находят то или иное проявление в практике международных энергетических отношений.

В то же время надо признать, что в исследованиях международной энергетической безопасности ни один из подходов так и не стал доминирующим.

Несмотря на изобилие подходов² к энергетической безопасности, геополитическое понимание природы энергетических отношений видится нам наиболее рациональным.

¹ Buzan B., Hansen, L. The Evolution of International Security Studies. N. Y., 2009, p. 29.

² Goldthau A., Witte J. M. Global Energy Governance: The New Rules of the Game. Washington: Brookings Institution, 2009. 361 p.

Исследователи, предложившие понятие «геополитика энергетики» (*geopolitics of energy*), исходят из того, что в основе энергетической политики лежит соперничество акторов за доступ к энергоресурсам, контроль за маршрутами их доставки и энергетическим рынком.¹

В этом отношении процессы и острота противоречий в последнее время всё чаще возвращают экспертов к рассуждениям о природе энергетического фактора как инструменте силовой политики. По выражению профессора Эндрю Прайс-Смита «энергетические ресурсы всегда колебались между „высокой” и „низкой” политикой».² В международных отношениях возведение проблемы в ранг «высокой политики» означает, что она имеет существенно важное значение для государства, поскольку касается его выживания в международной среде.³

В некотором смысле «судьба» энергетической безопасности зависит от субъектов энергетических отношений, их влияния на формирование и реализацию современной энергетической политики, она становится самостоятельным видом политической деятельности. Что побуждает нас взглянуть на реализацию внешнеэнергетической политики через призму ее субъектов. Именно в таком ключе Джон Э. Чабб анализирует данное понятие. Согласно его определению, современную энергетическую политику следует понимать с точки зрения относительного влияния многочисленных групп, борющихся за защиту или поощрение в сфере энергетики со стороны правительства.⁴

Литература:

1. Buzan Barry, Hansen Lene. The evolution of international security studies. Cambridge [U.K.]; New York, N.Y.: Cambridge University Press, 2009. xvi + 384 p.
2. Buzan Barry, Lene Hanson. Widening security. Los Angeles, Calif. [u.a.] Sage Publ., 2007. 367 p.
3. Buzan Barry, Woever Ole. Regions and Powers: The Structure of International Security. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. xxvi + 564 p.
4. Buzan Barry, Woever Ole. Wilde de Jaap. Security: A New Framework for Analysis. Boulder, Colo.: Lynne Rienner Pub., 1998. viii + 239 p.
5. Buzan Barry. People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1991. 393 p.
6. Chubb J.E. Interest groups and the bureaucracy: the politics of energy. Stanford: Stanford University Press, 1983. 333 p.
7. Clare M. There will be blood: Political violence, regional warfare, and the risk of great-power conflict over contested energy resources. Korin A., Luft G. Energy security challenges for the 21st century: A reference handbook. Westport, Praeger Publ., 2009, p. 44-66.
8. Dandreuther R. International security: The contemporary agenda. Cambridge, Polity Press, 2007. 263 p.
9. Goldthau A., Witte J.M. Global energy governance: The new rules of the game. Washington, DC, Brookings Inst. Publ., 2009. xi + 361 p.
10. Kalicki J.H., Goldwyn D., eds. Energy and security: Toward a new foreign policy strategy. Washington, DC, Woodrow Wilson Center Press Publ., 2005. xxviii + 585 p.
11. Kelanic Rosemary A. Black gold and blackmail: oil and great power politics. Ithaca: Cornell University Press, 2021. 248 p.

¹ Klare M. Rising Powers, Shrinking Planet: The New Geopolitics of Energy. New York: Metropolitan Books, 2008, p.1-9; Pascual C., Zambetakis E. The Geopolitics of Energy: From Security to Survival. In Energy Security. Economics, Politics, Strategies, and Implications. Edited by Carlos Pascual and Jonathan Elkind. Washington: Brookings Institution Press. 2010, p. 9-37.

² Price-Smith Andrew T. Oil, illiberalism, and war: an analysis of energy and US foreign policy. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2015, p. xvi.

³ Prontera Andrea. The new politics of energy security in the European Union and beyond: states, markets, institutions. London: Routledge, 2017, p. 2.

⁴ Chubb J.E. Interest groups and the bureaucracy: the politics of energy. Stanford: Stanford University Press, 1983, p. 18.

12. Korin A., Luft G. Energy security challenges for the 21st century: A reference handbook. Westport, Praeger Publ., 2009. xv + 372 p.
13. Moran D., Russell J. Energy security and global politics: The militarization of resource management. New York, Routledge Publ., 2009. vi + 245 p.
14. Oualaalou D.S. The dynamics of Russia's geopolitics: remaking the global order. Cham, Switzerland Springer, 2021. xxiii, 133 p.
15. Pascual C., Zambetakis E. The Geopolitics of Energy: From Security to Survival. In Energy Security. Economics, Politics, Strategies, and Implications. Edited by Carlos Pascual and Jonathan Elkind. Washington: Brookings Institution Press. 2010, p. 9-37.
16. Politics of the Black Sea: Dynamics of Cooperation and Conflict. Ed. by Tunç Aybak. London [u.a.] I.B. Tauris, 2001. xiii + 272 p.
17. Price-Smith Andrew T. Oil, illiberalism, and war: an analysis of energy and US foreign policy. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2015. 248 p.
18. Romm Joseph J. Defining national security: the nonmilitary aspects. Washington: Council on Foreign Relations, 1993. 122.
19. Shaffer Br. Energy politics. Philadelphia, Pa.: University of Pennsylvania Press, 2009. 187 p.
20. Боровский Ю., Трачук К. Исследования энергетики в теории международных отношения. В: Международные процессы. 2015, Том 13, №4, с. 86-98.

Transliteration:

1. Buzan Barry, Hansen Lene. The evolution of international security studies. Cambridge [U.K.]; New York, N.Y.: Cambridge University Press, 2009. xvi + 384 p.
2. Buzan Barry, Lene Hanson. Widening security. Los Angeles, Calif. [u.a.] Sage Publ., 2007. 367 p.
3. Buzan Barry, Woever Ole. Regions and Powers: The Structure of International Security. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. xxvi + 564 p.
4. Buzan Barry, Woever Ole. Wilde de Jaap. Security: A New Framework for Analysis. Boulder, Colo.: Lynne Rienner Pub., 1998. viii + 239 p.
5. Buzan Barry. People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1991. 393 r.
6. Chubb J.E. Interest groups and the bureaucracy: the politics of energy. Stanford: Stanford University Press, 1983. 333 p.
7. Clare M. There will be blood: Political violence, regional warfare, and the risk of great-power conflict over contested energy resources. Korin A., Luft G. Energy security challenges for the 21st century: A reference handbook. Westport, Praeger Publ., 2009, p. 44-66.
8. Dandreuther R. International security: The contemporary agenda. Cambridge, Polity Press, 2007. 263 p.
9. Goldthau A., Witte J.M. Global energy governance: The new rules of the game. Washington, DC, Brookings Inst. Publ., 2009. xi + 361 p.
10. Kalicki J.H., Goldwyn D., eds. Energy and security: Toward a new foreign policy strategy. Washington, DC, Woodrow Wilson Center Press Publ., 2005. xxviii + 585 p.
11. Kelanic Rosemary A. Black gold and blackmail: oil and great power politics. Ithaca: Cornell University Press, 2021. 248 p.
12. Korin A., Luft G. Energy security challenges for the 21st century: A reference handbook. Westport, Praeger Publ., 2009. xv + 372 p.
13. Moran D., Russell J. Energy security and global politics: The militarization of resource management. New York, Routledge Publ., 2009. vi + 245 p.
14. Oualaalou D.S. The dynamics of Russia's geopolitics: remaking the global order. Cham, Switzerland Springer, 2021. xxiii, 133 p.
15. Pascual C., Zambetakis E. The Geopolitics of Energy: From Security to Survival. In Energy Security. Economics, Politics, Strategies, and Implications. Edited by Carlos Pascual and Jonathan Elkind. Washington: Brookings Institution Press. 2010, r. 9-37.

16. Politics of the Black Sea: Dynamics of Cooperation and Conflict. Ed. by Tunç Aybak. London [u.a] I.B. Tauris, 2001. xiii + 272 p.
17. Price-Smith Andrew T. Oil, illiberalism, and war: an analysis of energy and US foreign policy. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2015. 248 p.
18. Romm Joseph J. Defining national security: the nonmilitary aspects. Washington: Council on Foreign Relations, 1993. 122.
19. Shaffer Br. Energy politics. Philadelphia, Pa.: University of Pennsylvania Press, 2009. 187 p.
20. Borovskij YU., Trachuk K. Issledovaniya energetiki v teorii mezhdunarodnyh otnosheniya. V: Mezhdunarodnye processy. 2015, Tom 13, №4, s. 86-98.

Copyright© Oleana CHINDÎBALIUC, 2021.

Contacts/Contacte/ Контакты:

Institute of Legal, Political and Sociological Research,
Ministry of Education and Research,
Kishinev, the Republic of Moldova, Stefan cel Mare str. 1.
E-mail: olyana.kindibalyk@gmail.com

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2021, Issue 2, Volume 16, Pages 55-67.
ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963
Submitted: 15. 09. 2021 | Accepted: 15.10. 2021 | Published: 30.10. 2021

**RELĂȚII INTERNAȚIONALE
INTERNATIONAL RELATIONS
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ**

**ТРАНСФОРМАЦИЯ СОВЕТСКОГО ГЕОПОЛИТИЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА И
ФОРМИРОВАНИЕ МИРОВОЙ ПЕРИФЕРИИ НЕСТАБИЛЬНОСТИ**

**TRANSFORMATION OF THE SOVIET GEOPOLITICAL SPACE AND THE
FORMATION OF THE WORLD PERIPHERY OF INSTABILITY**

**TRANSFORMAREA SPAȚIULUI GEOPOLITIC SOVIETIC ȘI FORMAREA
PERIFERICII MONDIALE A INSTABILITĂȚII**

DERGACHEV Vladimir* / DERGACHEV Vladimir / ДЕРГАЧЕВ Владимир

ABSTRACT:

**TRANSFORMATION OF THE SOVIET GEOPOLITICAL SPACE AND FORMATION
OF THE WORLD PERIPHERAL OF INSTABILITY**

Most of the new post-Soviet states were formed within their borders in the Soviet geopolitical space, the transformation of which has not yet been completed. The collapse of the USSR was accompanied by local conflicts in the near abroad, which were temporarily frozen. At present, a new wave of them is beginning, associated with the aggravation of the competition between the great powers and the change of generations. The world has entered an era of global geopolitical instability, accompanied by the formation of a new world periphery in the post-Soviet space, which may spread to the Russian province.

Key words: USSR, geopolitical space, post-Soviet states, local conflicts.

JEL Classification: E30, F13, L10

РЕЗЮМЕ:

**ТРАНСФОРМАЦИЯ СОВЕТСКОГО ГЕОПОЛИТИЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА И
ФОРМИРОВАНИЕ МИРОВОЙ ПЕРИФЕРИИ НЕСТАБИЛЬНОСТИ**

Большинство новых постсоветских государств сформировалось в своих границах в советском геополитическом пространстве, трансформация которого еще не завершилась. Распад СССР сопровождался в ближнем зарубежье локальными конфликтами, временно замороженными. В настоящее время начинается их новая волна, связанная с обострением конкуренции великих держав и сменой поколений. Мир вошел в эпоху глобальной геополитической нестабильности, сопровождаемой формированием новой мировой периферии на постсоветском пространстве, которая может распространиться и на российскую провинцию.

* **DERGACIOV Vladimir** - Doctor habilitat în științe geografice, profesor universitar, expert în geopolitică, profesor la Universitatea Națională din Odesa (Odesa, Ucraina). / **DERGACHEV Vladimir A.** - Dr. Sc. (Geography), Professor, Expert in geopolitics, Professor of the Odessa National University (Odessa, Ukraine). **ДЕРГАЧЕВ Владимир Александрович** -

Доктор географических наук, профессор, эксперт в геополитике, профессор Одесского национального университета (Одесса, Украина). E-mail: admin@dergachev.ru; dergachev@farlep.net

Ключевые слова: СССР, геополитическое пространство, постсоветские государства, локальные конфликты.

JEL Classification: E30, F13, L10

УДК: 327.39

РЕЗУМАТ:

TRANSFORMAREA SPAȚIULUI GEOPOLITIC SOVIETIC ȘI FORMAREA PERIFERICII MONDIALE A INSTABILITĂȚII

Majoritatea noilor state post-sovietice s-au format în interiorul granițelor lor în spațiul geopolitic sovietic, a cărui transformare nu a fost încă finalizată. Prăbușirea URSS a fost însoțită de conflicte locale în apropierea străinătății, care au fost temporar înghețate. În prezent, începe un nou val de ele, asociat cu intensificarea competiției dintre marile puteri și schimbarea generațiilor. Lumea a intrat într-o eră de instabilitate geopolitică globală, însoțită de formarea unei noi periferii mondiale în spațiul post-sovietic, care s-ar putea răspândi în provincia rusă.

Cuvinte cheie: URSS, spațiu geopolitic, state post-sovietice, conflicte locale.

JEL Classification: E30, F13, L10

CZU: 327,39

Большинство новых постсоветских государств сформировалось в своих границах в советском геополитическом пространстве, трансформация которого еще не завершилась¹. Распад СССР сопровождался в ближнем зарубежье локальными конфликтами, временно замороженными. В настоящее время начинается их новая волна, связанная с обострением конкуренции великих держав и сменой поколений.

После распада СССР на постсоветском пространстве образовалось 15 независимых государств, выбравших разные векторы развития, но с сохранившейся советской психологией ориентации на помощь «старшего брата» (Запад или Восток нам поможет). Преимущественно западно-христианская Прибалтика вошла в Европейский Союз и в западноевропейское геополитическое пространство. На этом пути преимущественно православные Украина, Грузия и Молдова благодаря местным националистам утратили территории и из субъектов превратились в объекты мировой политики, и вместе с Киргизией пополнили на периферии третьего мира несостоявшиеся государства (failed state). В Средней Азии бывшие советские социалистические республики, особенно Туркменистан и Таджикистан, успешно трансформировались в авторитарные восточные государства кланово-племенной демократии.

¹ В основу статьи положены публикации авторского проекта «Глобальная геополитическая трансформация и новая эпоха нестабильности», в том числе:

Владимир Дергачев [Глобальная геополитическая трансформации. Геополитический прогноз. Как предугадать будущее?](http://dergachev.ru/geop_events/070221-01.html) — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/070221-01.html

Владимир Дергачев Трансформация бывшего советского геополитического пространства. Когда и чем завершится его окончательный распад? — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/281120-02.html

Владимир Дергачев [Летучая мышь и русский медведь. Начало глубокого системного кризиса в олигархической и коррумпированной России.](http://dergachev.ru/geop_events/020820-05.html) — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/020820-05.html

Владимир Дергачев Дуга нестабильности. Центральная Азия. Торжество кланово-племенной демократии. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/260221-03.html

Владимир Дергачев [Новая демографическая карта мира в двадцать первом столетие.](https://dergachev-va.livejournal.com/300841.html) URL: <https://dergachev-va.livejournal.com/300841.html>

Владимир Дергачев Двадцать первое столетие. Демографическое цунами переселения народов. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/260221-02.html

В Киргизии «демократия» используется как булыжник пролетариата в борьбе местных кланов. Прозападный государственный переворот в Армении привел к проигранной второй Карабахской войне. Большинство постсоветских государств обладает относительной международной субъективностью или её утратили.

Если, как первоначально казалось, страны Балтии успешно перешли в геополитическое пространство Запада, то страны Южного Кавказа, выбравшие европейский вектор, все больше уходят в геополитическое пространство Ближнего Востока, где возрастающую геополитическую роль играет региональная держава Турция, исповедующая геополитику неоосманизма. На Кавказе столетиями шла борьба за плодородные земли. Замирить регион удалось только в едином геополитическом пространстве Российской империи/СССР.

В прошлом Центральная Азия процветала за счет транзитной торговли на Великом Шелковом пути, стимулирующем местный бизнес и ремесленников. Когда международный торговый путь приходил в упадок из-за частых евразийских конфликтов, наступал экономический крах. А после агрессии Запада против Поднебесной и череды опиумных войн¹ ханства Центральной Азии погрузились в хаос межклановых конфликтов. Вхождение в Российскую империю спасло регион от окончательно деградации за счет имперских дотаций.

В настоящее время борьбу за постсоветское пространство ведут Россия, США, Китай, Евросоюз, Турция и новые независимые государства оказались между Россией и США, Россией и Китаем, Россией и Евросоюзом, Россией и Ближним Востоком. **Россия, как ядерная сверхдержава, рассматривает постсоветское пространство как необходимый буфер с Западом, как зону жизненных интересов, где проживало в недавнем прошлом около 20 млн. русских.** В Советском Союзе РСФСР была самой успешной республикой, датирующей все остальные, в том числе Украину. После распада советской сверхдержавы Россия взяла на себя внешний союзный долг в \$100 млрд. Она датировала (за счет преференций на нефть и газ) Украину, примерно на \$300 млрд., и Белоруссию – на \$100 млрд.

За три десятилетия были предприняты многочисленные интеграционные проекты, в том числе по подобию Европейского Союза. Однако их поспешность и непродуманность привели к слабой эффективности интеграционных процессов на платформах СНГ, Союзного государства, ЕАЭС и ОДКБ. Не удалось консолидировать постсоветское пространство и противостоять внешним вызовам, включая цветные революции.

Содружество Независимых Государств (СНГ) было основано главами России, Белоруссии и Украины путём подписания 8 декабря 1991 года в Вискулях (Беловежская пуща) «Соглашения о создании Союза Славянских Государств», впоследствии изменённого на «Соглашения о создании Содружества Независимых Государств». Эта международная организация призвана регулировать сотрудничество между бывшими союзными республиками, входившими в состав Союза ССР. В настоящее время членами СНГ является 9 бывших союзных республике, покинули организацию Грузия (2009) и Украина (2018), а Туркмения (2005) стала ассоциированным членом. В последние полтора десятилетия в связи с нарастанием центробежных процессов в СНГ, неоднократно поднимался вопрос о необходимости его реформирования. При этом отсутствует единство мнений о возможных направлениях этого процесса.

В результате военных конфликтов на постсоветском пространстве образовалось **Содружество непризнанных и частично признанных государств (СНГ-2).** В это объединение вошли республики Абхазия, Нагорный Карабах, Приднестровская Молдавская Республика и Южная Осетия. В 2000 году в Тирасполе был подписан договор о создании постоянно действующего координирующего органа.

¹ Владимир Дергачев Западные ангелы смерти. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/131011-2.html

Надгосударственное **Союзное государство**, объединившее в 1996 году Российскую Федерацию и Республику Беларусь с целью поэтапного создания единого политического, экономического, военного, таможенного, валютного, юридического, гуманитарного и культурного пространства, с самого начала имело «аморфное содержание». Для Белоруссии, в значительной мере сохранившую советскую модель, объединение с олигархической коррумпированной Россией означает поглощение.

После долгих проб и ошибок в 2014 году создан **Евразийский экономический союз (ЕАЭС)** — международная организация региональной экономической интеграции. В ЕАЭС обеспечивается свобода движения товаров, а также услуг, капитала и рабочей силы, и проведение скоординированной, согласованной или единой политики в экономике. Евразийский Союз создан в целях всесторонней модернизации, кооперации, повышения конкурентоспособности национальных экономик, условий для стабильного развития в интересах повышения жизненного уровня населения государств-членов. Государства члены ЕАЭС – Россия, Белоруссия, Казахстан, Киргизии и Армения. Государство-наблюдатель Молдова (с 2018 года) и возможно заинтересованный в возвращении этого статуса (в третий раз!) колеблющийся Узбекистан. Пока экономические преференции от интеграции не дают желанного эффекта. Новые постсоветские государства обращают внимание, что Россия в наибольшей степени выигрывает от общего рынка капиталов и особенно миграции трудовых ресурсов. Российский проект Евразийского экономического союза, рожденный в многолетних муках, за двадцать лет своего существования показал слабую эффективность и мощь (\$2 трлн. ВВП на 180 млн. населения). Для сравнения, на долю стран-участников крупнейшей азиатской зоны свободной торговли «Всеобъемлющего регионального экономического партнерства» (ВРЭП) приходится треть мировой торговли, \$25 трлн. ВВП и 2,2 млрд. человек. Европейский союз - это \$18 трлн. ВВП и 500 млн. населения, НАФТА (США-Канада-Мексика) - \$20 трлн. ВВП и 500 млн. жителей.

Целями **Организации Договора о коллективной безопасности (ОДКБ)**, созданной в Ташкенте в 1992 году, являются укрепление мира, международной и региональной безопасности, защита независимости и территориальной целостности. Приоритет в достижении этих целей государства-члены отдают политическим средствам. На момент вступления договора в силу ОДКБ насчитывал 9 членов, в настоящий момент — 6 (Россия, Белоруссия, Казахстан, Киргизия, Таджикистан и Армения). Азербайджан, Грузия и Узбекистан покинули ряды организации.

Китай ведет свою геополитическую игру на постсоветском пространстве, делая ставки на политическую стабильность, гарантирующую экспорт китайских инвестиций и товаров. В Центральной Азии экономическая и финансовая мощь Поднебесной постепенно вытесняет политическое влияние России. И странам приходится выбирать не только между ними, но и думать о национальной безопасности, цивилизационном выборе. Их клановое устройство в условиях кардинального транзита власти со сменой поколений не дает оптимизма для будущего поступательного развития региона.

«Пока идет торговля – пушки молчат». После распада СССР крупнейшим в мире стал китайский суперпроект Шёлкового пути («Один пояс – один путь»), свободный от политических условий и ограничений. Поднебесная покоряет мир не агрессивной колонизацией, а свободной торговлей с помощью независимых от Запада международных евразийских и морских транспортных коридоров. В китайском суперпроекте принимают участие полторы сотни государств Евразии, Африки и Южной Америки. Его цели были сформулированы в геополитической инициативе (новой формуле мира) Си Цзиньпина: *«Мы призываем народы всех стран общими усилиями строить человеческое сообщество единой судьбы, создавать чистый и прекрасный мир, где царит долгосрочный мир, всеобщая безопасность, совместное процветание, открытость и инклюзивность»*¹.

¹ Полный текст доклада, с которым выступил Си Цзиньпин на 19-м съезде КПК. URL: http://russian.news.cn/2017-11/03/c_136726299.htm

В 2015 году Пекин вложил в реализацию суперпроекта Великого Шелкового пути \$56,5 млрд. или более половины иностранных инвестиций. В последующие годы объем инвестиций менялся, но сохранялся на высоком уровне. В некоторых странах, расположенных вдоль Пути, за счет увеличения внешнего долга возникли проблемы оплаты по китайским кредитам (Малайзия, Таджикистан, Киргизия, Черногория, Румыния и другие).

Европейский Союз в 90-е годы активно продвигал на постсоветском пространстве свои экономические интересы, но внутренние проблемы и ограниченность финансовых возможностей уменьшили аппетиты преимущественно Молдовой, Украиной и Грузией, подписавших Соглашения об ассоциации. Кроме того Евросоюз не обладает военно-политической мощью и по перовому окрику из Вашингтона уступает его геополитическим интересам на постсоветском пространстве. В условиях геополитической трансформации и кризиса неолиберальной глобализации Соединённые Штаты и Западная Европа пытаются сбросить внутреннее напряжение и экспортируют кризис («цветные революции») на рубежи других цивилизаций, в том числе евразийскую дугу нестабильности.

Постсоветское пространство трансформировалось в перманентный очаг нестабильности. Бывшие советские республики с помощью прозападных патриотов-марионеток превращаются в настоящие форпосты русофобии. Иностранные спецслужбы, действуя через агентов влияния, включая некоммерческие организации и фонды, формируют элиты, продажные для народов постсоветских стран. При этом используются символы псевдодемократии, готовность поддержать нестабильность и хаос, особенно во время выборов. Лидером по числу «майданов» является Киргизия, ей немногим уступает Украина, прошедшая через два государственных переворота с 2004 года. Прозападный переворот был совершён в 2018 году в Армении и в 2020 году неудачный — в Белоруссии.

Решить конфликты в зоне нестабильности может воссоздание единого государства на постсоветском пространстве. Однако современная коррумпированная олигархическая Россия не готова стать полюсом интеграции по созданию социально ориентированного государства. Как пишут в социальных сетях, гражданам постсоветских стран нет разницы, кто их будет грабить — местные или американские, немецкие или российские олигархи. Национальные элиты (кланы) в большинстве постсоветских стран занимаются собственным обогащением.

Становление независимых Казахстана и Азербайджана произошло благодаря личностям лидеров (Нурсултана Назарбаева и Гейдара Алиева), а бывший коммунистический лидер Ниязов стал Туркменбаши Великим. Многие постсоветские лидеры для подкрепления своего имиджа «приватизировали» ученые степени. Назарбаев, не отходя от руля управления республикой, в 1990 году стал кандидатом экономических наук, а в 1992 — доктором экономических наук. Диссертация «Стратегия ресурсосбережения в условиях становления и развития рыночных отношений» была защищена в Российской академии управления. Стал «профессором» и доктором экономических наук украинский экс-президент Виктор Янукович. Можно сказать, скромность проявил Владимир Путин, его «улов» составил только кандидатскую диссертацию. Исключением стали немногие, в том числе белорусский президент Александр Лукашенко.

В рейтинге стран мира по ВВП на душу населения (номинал, Всемирный банк, 2019) Россия занимала 63 место, Казахстан (72) и Белоруссия (91). По данным МВФ в 2020 году произошло, можно сказать, историческое событие — по благосостоянию (ВВП на душу населения) полуторамиллиардный Китай (\$11 тыс.) опередил Россию (\$10 тыс.). В 2021 году коммунистическая власть КНР провозгласила победу над бедностью, к этой категории в недавнем прошлом относилось почти 800 млн. китайцев. В Российской Федерации демократическая власть объявила об очередном усилении борьбы с бедностью, которая уверенно растёт.

Коронакризис частично подорвал экономику постсоветских стран, и может стать причиной политических кризисов, запустив эффект домино по периметру российских границ.

Зависимость от экспорта сырья и денежных переводов особенно ударила по среднеазиатским республикам, включая относительно благополучный Казахстан. Вопреки прогнозам Всемирного банка наиболее успешно преодолевает пандемию COVID-19 авторитарный Туркменистан, где экономический рост ВВП в 2020 году составил +6%, и республика переместилась в рейтинге стран мира по ВВП на душу населения с 89 на 75 место.

Россия вместе с Казахстаном и Белоруссией являются реальными лидерами интеграции постсоветского пространства. Однако Россия остается экономически слабым ядром интеграции, непривлекательной моделью олигархического государства, отсутствует стратегическое видение, вместо национальной идеи – мечты об удвоении ВВП и сложная схема достройки «царского» дворца в Геленджике. Россия и Казахстан богаты природными ресурсами, а Белоруссия – бедна и получает преференции за счет интеграции, и цен на энергоресурсы. **Особо выделяются государства Большой энергетической трубы:** Россия, Казахстан с ВВП на душу населения 27 – 29 тыс. долларов, а так же Азербайджан и Туркменистан с ВВП (18 – 20 тыс. долларов).

На постсоветском пространстве у стран Балтии (Литва, Эстония, Латвия) достигнут самый высокий ВВП на душу населения (свыше \$30 тыс., выше, чем в России). Однако этот макроэкономический показатель получен за счет сокращения численности населения, примерно на 1/3, произошел катастрофический отток трудовых мигрантов в Западную Европу, в ВВП доминируют переводы гастарбайтеров. Советское индустриальное наследие разорено или уничтожено, транзитные возможности морских портов для российских грузов постепенно улетучиваются из-за политики русофобии, временно приносившей дивиденды с Запада. Страны Балтии стали лидерами русофобии в зоне от Таллина до Тбилиси. По данным Евростата в последние годы три прибалтийские республики получали по 3,5 млрд. евро дотаций в год. Для сравнения, годовой бюджет Латвии – всего 8 млрд. евро. Крупные дотации продолжались два десятилетия, чтобы продемонстрировать преимущества светлого будущего западного капитализма. Затем в этом не стало необходимости на фоне внутренних проблем Евросоюза и страны Балтии оказались у разбитого корыта русофобии.

Украину, Молдову и Грузию с утраченными территориями, и примкнувшую к ним Армению в зарубежных СМИ часто называют несостоявшимися государствами. Украина, Грузия и Молдова более четверти века протоптались на пороге европейской интеграции, но каждая по-своему. Молдова, где есть сторонники объединения с Румынией, утратила Приднестровье. Грузия на европейско-американском пути осталась без Абхазии и Южной Осетии, может стать протекторатом Турции (де-факто по примеру Абхазии¹).

Украина благодаря «мудрому» внешнему управлению и двух «революций» оказалась на задворках третьего мира, единственной страной, не восстановившей уровень экономики начала 90-х годов. Она трансформировалась из развитой европейской страны в олигархическую державу с бедным, а затем и нищим народом, но гордо носит звание «главного форпоста цивилизованного мира против варваров», успешно борется «с темным советским прошлым».

Благосостояние Грузии, Армении и Украины характеризуется макроэкономическим показателем ВВП (ППС) на душу населения \$9 – 10 тыс. и Молдовы — \$7 тыс. Украина, Грузия и Молдова подписали соглашения об ассоциации ЕС, Азербайджан воздерживается, а Белоруссия и Армения являются членами Евразийской экономической союза (ЕАЭС). Границы трех оставшихся членов «Восточного партнерства» сформировались в советском геополитическом пространстве, и его трансформация привела к территориальным утратам. Особую активность в геополитическом переформатировании трех государств проявляют Соединенные Штаты Америки, что не подкрепляется соответствующей экономической помощью. Общим для беднеющих восточноевропейских государств является и доминирование переводов гастарбайтеров в формирование национального ВВП.

¹ Владимир Дергачев Абхазия. «Жемчужина Грузии». Бульдозером по геополитике. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/250516-02.html

Вышедший в октябре 2020 года доклад одной из крупнейших в мире американской аналитической «фабрики мысли» RAND Corporation «Россия, НАТО и безопасность на Черном море»¹ посвящен переформатированию стратегии военного, экономического и политического сдерживания России в Черноморском регионе, который становится главным форпостом евразийской геополитики США, центром военно-стратегического соперничества и американского давления на Россию под фиговым листком «заботы» о будущем Европы.

Евразийская геополитика США² за последние десятилетия потерпела поражение. Коммунистический Китай успешно выдавливает США из Юго-Восточной Азии и стратегических морских коммуникаций в Южно-Китайском море. На Ближнем и Среднем Востоке государство «исключительного превосходства» создало «неуправляемый хаос» и постепенно теряет свои лидирующие позиции. На северо-западе Китая в Синьцзяне США не удалось создать оплот сепаратизма. **Последние надежды сохранить рвущуюся евразийскую «петлю Анаконды» для России остаются в Черноморском регионе**, где под внешним руководством Грузии, Молдова и Украина утратили часть своих территорий с помощью местных марионеток. После американских президентских выборов 2020 года в СМИ взброшена гениальная идея Вашингтона – создать в Черноморском регионе тройственный военный союз «великих черноморских держав» Украины, Грузии и Молдовы вместо бесславно похороненного – мыльного экономического союза Грузии, Украина, Узбекистан, Азербайджан, Молдова (ГУУАМ). Новые черноморские Нью-Васюки будут принципиально отличаться от других американских инициатив. В возможных военных конфликтах в регионе, направленных против России, не будут гибнуть американские военнослужащие (читай, преимущественно афроамериканцы). После того как вся Америка торжестве похоронила в золотом гробу рецидивиста Флойда, жизнь чернокожих стала бесценной для американских бледнолицых. Другое дело жизнь чужих молдаван, украинцев и грузин, с помощью которых можно организовать «победоносную» гроху waг (войну чужими руками). Это самая удобная форма для перехода США в наступление на российском фронте – международный конфликт (опосредованная война) между двумя странами, стремящихся достичь собственных стратегических целей с помощью военных действий, происходящих на территории и с использованием ресурсов третьей страны, под прикрытием разрешения в ней внутреннего конфликта или «помощи» в укреплении демократии. Наряду с очевидными преимуществами для страны-спонсора (меньший риск, связанный с отсутствием собственных жертв, а также возможность правдоподобного отрицания), участники опосредованной войны испытывают отрицательные последствия своих решений.

На Южном Кавказе появился новый геополитический игрок — Турция, чьи пантюркистские амбиции простираются и на Северный Кавказ, Поволжье, Крым и Центральную Азию. **Азербайджан называют назревающим «каспийским чудом»**. Здесь кроме добычи нефти, развита нефтехимия. После падения цен на нефть в стране последовательно осуществляется диверсификация экономики. С помощью иностранных инвесторов, в том числе из Турции, удалось в короткий срок увеличить масштабы нефтепереработки. Азербайджан экспортирует нефти и газа на \$14 млрд., а еще на \$1,5 млрд. – продукты нефтепереработки, медикаменты, металлопрокат и сборка автомобилей. При этом Азербайджан имеет устойчивые экономические отношения с Россией.

Центральная Азия за годы постсоветской трансформации стала «образцом» кланово-племенной демократии при росте резкой дифференциации доходов населения. Регион и особенно Казахстан на протяжении полтора десятка лет демонстрировали темпы роста выше, чем у России, Турции или Евросоюза (при среднем росте ВВП почти на 8% в год с начала 2000-х годов). Но со временем эффект низкой базы улетучился, в Таджикистане и Киргизии свыше 30% населения остается за чертой бедности.

¹ Russia, NATO, and Black Sea Security. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA357-1.html

² Владимир Дергачев Демократическая «петля Анаконды»: новые рубежи евразийской геополитики США. «Вестник аналитики», 2007, № 3. URL: <http://dergachev.ru/analit/7.html>

Последствия пандемии COVID-19 привели к сокращению международной деловой активности и торговли. Непростой 2020 год страны региона завершили с разными результатами. По предварительным прогнозам Всемирного банка сокращение ВВП этого региона должно было составить минус 1,7% и более (в 2019 году + 4,9%), а небольшую положительную динамику сохранял только Узбекистан. Прогнозировалась первая рецессия в Центральной Азии за двадцать пять лет непрерывного роста, который не могли затормозить кризисы 1998 и 2008 годов. Однако прогноз в значительной степени не оправдался. По данным на начало 2021 года лидером роста ВВП стал Туркменистан (+6%), далее идут Таджикистан (+4,5 %) и Узбекистан (+0,6%). Наибольшее падение ВВП благодаря очередной «революции», достигнуто в Киргизии (– 8,6%), а в Казахстане показатель снизился на 2,6%. Впервые в регионе возросла численность населения, живущего за чертой крайней бедности, менее чем на 1,9 доллара в день, — на полтора миллиона человек.

Узбекистан (ВВП на душу населения \$7,4 тыс.) меняет курс на евразийскую интеграцию, получил в 2020 году статус наблюдателя и возможно в 2022 году станет полноценным участником ЕАЭС. **Туркменистан** с 25-летним авторитарным нейтралитетом стал самой закрытой страной на постсоветском пространстве с богатыми природными ресурсами. Здесь живет 6 млн. человек, а экономика обладает крупными подтвержденными запасами газа в мире. В 2018 году республика экспортировала нефти, газа и продуктов нефтепереработки на \$11 млрд. Экспорт углеводородов позволял Туркмении обеспечивать относительно высокий ВВП на душу населения и осуществлять крупные инфраструктурные проекты, например, новый международный аэропорт с пассажиропотоком до 17 млн. в год (больше всех аэропортов Украины). Но в связи с падением цен на энергоресурсы и неэффективным управлением уже несколько лет продолжается бюджетный и экономический кризис. Отменены, установленные Туркменбаши, нормы бесплатной воды и электроэнергии, субсидии на бензин, появились очереди за продуктами, реализуемыми по фиксированным государством ценам.

Новые независимые государства стали крупными поставщиками трудовых мигрантов. Исключением являются Белоруссия, где переводы трудовых мигрантов составляют до 3 % ВВП, и Туркменистан, где власть препятствует трудовой миграции. Переводы гастарбайтеров вносят существенный вклад в национальный ВВП Украины, Молдовы, Киргизии, Таджикистана и других стран. В 2019 году официально трудовые мигранты перевели в Украину около \$12 млрд., но реальная цифра может достигать \$30 млрд. До пандемии переводы трудовых мигрантов составляли в ВВП Таджикистана 45%, Молдовы — 38%, Киргизии — 33% и Украины — 14%.

Таджикистан и Киргизия — аутсайдеры Центральной Азии, ВВП на душу населения немногим выше \$3 тыс. Эти республики и в советскую эпоху были экономически слабыми. В Киргизии случились уже две «цветные революции» и как следствие — массовый отток трудоспособного населения и сложные отношения с Россией, несмотря на членство в ЕАЭС. Казахстан сопротивляется миграционным потокам из Киргизии. У Таджикистана те же проблемы, перенаселенность и низкая занятость, трудовая миграция в Россию. Страны лавируют между Россией и внешними игроками, таджики и киргизы умудрились проиграть даже в конкурентной борьбе на рынке труда мигрантов в России узбекам, у которых оказалась выше квалификация.

Пандемия COVID-19 сопровождается социальным кризисом и особенно негативно отражается на трудовой миграции. Острыми проблемами Центральной Азии остаются высокий демографический рост населения, значительная трудовая миграция, ресурсная экономика, незначительные инвестиции в собственные производства и рабочие места, раздутый госсектор и коррупция. Резкая дифференциация по имущественному достатку ведет к взрывоопасной ситуации.

Проблемы транзита власти. В ближайшем будущем ожидается кардинальная трансформация авторитарных демократий в связи с транзитом власти с бессменными (или

почти) лидерами или кланами, такие как Туркменистан, Беларусь, Россия, Казахстан, Узбекистан и Таджикистан. Недоверие к власти, «элите в законе» и кланам характерно для всего постсоветского пространства, особенно в России, Белоруссии, Казахстане, Таджикистане. В холодную политическую осень 2020 года прошли президентские выборы в Киргизии с очередными межклановыми разборками, Таджикистане, Белоруссии и Молдове, парламентские — в Грузии, местные выборы на Украине. В январе 2021 года прошли выборы в меджлис Казахстана, в стране наблюдается кризисная ситуация в связи с пандемией и падением уровня жизни, а также выходят на поверхность межклановые и межнациональные конфликты вследствие недавнего транзита власти. Завершат год выборы президента Республики Узбекистан, где помимо экономических проблем ощущается влияние исламистского подполья. В Таджикистане наблюдаются все признаки социально-экономического кризиса, умноженного на проблемы транзита власти, только силовая вертикаль удерживает государство от политических волнений.

Дуга нестабильности. Прогноз. После распада СССР не стало великой державы, дотиравшей национальные окраины (бывшие союзные республики). Развал Советского Союза ознаменовался социальной катастрофой для народов, проигравших чувство великой страны. При этом русские стали самым разделенным народом. В 90-е годы российская власть предала русских в ближнем зарубежье, что не осталось незамеченным у местных национальных элит.

В условиях интернациональной политики (дружбы народов) границы ранее не существующих государств (союзных республик) были нарезаны в значительной мере искусственно. Они были созданы в советском геополитическом пространстве (которого уже нет) на фундаменте интернационализма (ленинской геополитической концепции «Всемирной революции»). При кардинальной трансформации геополитического пространства неизбежны не только гражданские и военные конфликты, но и утрата государственности. Продолжатся попытки США по созданию «управляемого» хаоса на постсоветском пространстве с целью подорвать экономику России. Поэтому прозападные государственные перевороты («революции», «майданы») во главе с патриотами-марионетками неизбежно будут этому способствовать. Чтобы не допустить воссоздание нового интеграционного объединения во главе с Россией Запад во главе с США делает ставку на местных националистов. Но как показало время русофобия и конфликты с Россией обходятся очень дорого. Как правило, технологии государственных переворотов («цветных» революций) дают сбой (Россия, Белоруссия), а в Армении завершились второй Карабахской войной.

Причины усиления социально-политической турбулентности в ближнем зарубежье России нужно искать и в советском прошлом. Советская власть из мнимой политкорректности закрывала глаза на особенности коммунистических режимов в Средней Азии и Южном Кавказе. Азербайджан с советских времен не скрывал тяготение к Турции. А в настоящее время мусульманские страны Центральной Азии в значительной степени ориентируются на Турцию, а так же Объединённые Арабские Эмираты и Малайзию. В эти страны, в связи с выкорчёвыванием русского языка, происходит трансформация направлений трудовой миграции.

Главная геополитическая и геоэкономическая особенность трансформации постсоветского пространства заключается в появлении несостоявшихся государств с прозападной националистической элитой, находящейся под внешним управлением. Местные «элиты или кланы в законе» в борьбе за власть или её сохранение используют демократическую риторику как «орудие пролетариата» (бульжник) в борьбе за власть. Новые государства вовлечены в разномасштабные интеграционные процессы на постсоветском пространстве или исповедуют изоляционизм (Туркмения).

Игры в неолиберальную демократию привели к созданию многочисленных псевдо партий, большинство из которых – ОПГ (организованные партийные группировки), борющиеся за доступ к «корыту власти» и бизнесу на государственных ресурсах. Так как с каждым годом этот ресурс уменьшался, появились партии с девизом «Запад или Восток нам поможет». Это

привело к деиндустриализации, утрате территории и снижения уровня и качества жизни граждан (Украина, Грузия и примкнувшая к ним Армения). И наоборот, государства, остающиеся в геополитическом пространстве России (Белоруссия, Казахстан, Таджикистан и Узбекистан) или исповедующие нейтралитет (Туркменистан) демонстрируют относительное позитивное развитие.

После советской геополитической катастрофы прошло три десятилетия. В геополитике существует правило, если за четверть века в государствах не происходит устойчивое позитивное развитие, они превращаются из субъекта в объект мировой политики, теряют территории и или распадаются. Вернуть утраченные территории националистические «элиты или кланы в законе» новых постсоветских государств, созданных в советском геополитическом пространстве, не смогут. Для этого нужна другая элита, исповедующая интернационалистические принципы и возрождение «Союза-2».

Обстановка на постсоветском пространстве в ближайшее время будет определяться наряду с пандемией COVID-19 продолжающимся падением уровня жизни населения, зависимостью сырьевой экономики от иностранных кредитов, инвестиций и доходов мигрантов. Особенно необходимо выделить неблагоприятные демографические прогнозы, за текущее столетие население России сократится на 1/3, а Украина установит мировой рекорд — достигнутая численность советского населения уменьшится более чем в 4 раза, примерно до 12 млн. человек¹.

Будет окончательно исчерпан незначительный кредит доверия к властям, обещающим много лет светлое и сытое капиталистическое будущее и справедливость в социально ориентированном государстве, но экономический рост обогатил лишь национальную элиту (кланы) за счет усиления неравенства, несправедливости и коррупции. Недоверие к власти характерно для всего постсоветского пространства, включая авторитарные и не состоявшиеся государства, утратившие международную субъективность. Центральная Азия за годы постсоветской трансформации стала «образцом» кланово-племенной демократии при росте резкой дифференциации по доходам населения.

Коррупцированная олигархическая и экономически слабая Россия с идеологическим вакуумом все меньше становится притягательной в качестве полюса интеграции для новых поколений в постсоветских странах. Россия рано перешла к социализму и поздно возвращается в капитализм, впитывая с Запада все самое худшее. Отказавшись от модели социалистического социально ориентированного государства, она оказалась на периферии угасающего западного мирохозяйственного уклада, новый полюс которого формируется во главе с КНР и Индией. В современной России утрачено стратегическое виденье. В последние годы в Ютубе выложены многочисленные советские фильмы, в которых современные российские граждане увидели своего соотечественника, мечтающего не о потребительском подходе к жизни, а быть полезным Родине. Преимущественно коррупцированная элита, не сможет спасти государство от внешних вызовов, наступательных западных фронтов от «петли Анаконды» до «мягкой силы» в экономике, культуре, науке и образовании. В судьбоносное для государства время транзита власти она бросится спасать не Отечество, а приватизированное и награбленное «непомерным трудом» наживу.

Созданная российской властью энергетическая (сырьевая) сверхдержава не привела к росту благосостояния и мало чем отличается от украинской «аграрной сверхдержавы», сырьевых энергетических стран (Азербайджана, Казахстана и Туркмении). Вместо советского государства, датирующего союзные республики, возникла сырьевая держава «Большой трубы» и «шоу-бизнеса».

В постсоветских странах выросло поколение, не знавшее Советского Союза. Они ориентируются на другие успешные страны, а не на Россию. В Украине, Молдове, Грузии и Армении на Европейский Союз, в Азербайджане — на Турцию. Многие граждане из

¹ Владимир Дергачев Двадцать первое столетие. Демографическое цунами переселения народов. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/260221-02.html

республик Центральной Азии кроме Турции ориентируются на Объединённые Арабские Эмираты, Малайзию, где местные папуасы с Северного Борнео живут значительно лучше, чем русские в умирающей провинции. Для истинно верующих мусульман притягателен пример Саудовской Аравии. Кстати, в непростом 2020 году Турция заняла второе место в мире по темпам роста ВВП (+2%) после КНР среди стран Большой двадцатки («G-20»), а темпы роста экономики Малайзии составили почти 5%.

Не исследована проблема последствий влияния патернализма (советский вождь, «отец родной», «партия — наш рулевой»), а так же советской атеистической пропаганды и выкорчёвывание православной веры и других религий, на души людей. В результате в мире преимущественно безбожного пространства воинствующего атеизма образовался по выражению философа Мераба Мамардашвили «Чернобыль души». Когда вождей и «рулевых» убрали, все, кто имеет удельный вес меньше единицы и не страдал моральными комплексами, устремились к корыту «демократической» власти. Поэтому на постсоветском пространстве получила широкое распространение мечта «под кого залечь» вместо опоры на собственные силы и возможности в интересах народа.

Оппоненты могут возразить, а как в коммунистическом Китае? Как автор неоднократно высказывался, «**трижды закаленный силой духа Китай**» (коммунистическая идеология, древняя философия конфуцианства и даосизма, буддизм) стал экономической сверхдержавой¹. При этом у китайцев доминирует прагматизм мышления с опорой не на божественные, а собственные силы и возможности, создаваемые руководящей партией.

Пандемия COVID-19 подорвала экономику постсоветского пространства, и может стать причиной череды политических кризисов. **Мир вошел в эпоху глобальной геополитической нестабильности, сопровождаемой формированием новой мировой периферии на постсоветском пространстве, которая может распространиться и на российскую провинцию.**

Можно ли преодолеть негативные последствия геополитической трансформации бывшего советского геополитического пространства с учетом неблагоприятной демографической цикличности? Надежда умирает последней. Гражданам нужна привлекательная мечта, а не примитивная идея. **Американская мечта в недавнем прошлом** — это идеал свободы или возможностей, сформулированный «отцами-основателями» США, строительство нового «правильного» общества (библейского Града на холме). **Советская мечта** о светлом будущем позволила пассионарной энергии человека создать сверхдержаву. **«Китайская мечта о великом возрождении китайской нации»** стала созидательным социально-политическим курсом и лозунгом Китайской Народной Республики.

Автор не вправе обещать светлое будущее. Какие бы сценарии геополитической трансформации не рассматривались, генеральная коммуникация на пути социального прогресса проходит не в реальном географическом пространстве, а через внутренне мир человека. Нельзя изменить Мир, не изменив себя.

Библиография:

1. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Глобальная геополитическая трансформации. Геополитический прогноз. Как предугадать будущее? — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/070221-01.html (Visited 15.08.2021).
2. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Трансформация бывшего советского геополитического пространства. Когда и чем завершится его окончательный распад? — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/281120-02.html (Visited 15.08.2021).
3. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Летучая мышь и русский медведь. Начало глубокого системного кризиса в олигархической и коррумпированной России. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/020820-05.html (Visited 15.08.2021).

¹ Владимир Дергачев Трижды закаленный силой духа Китай. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/181011-05.html

4. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Дуга нестабильности. Центральная Азия. Торжество кланово-племенной демократии. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/260221-03.html (Visited 15.08.2021).
5. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Новая демографическая карта мира в двадцать первом столетие. URL: <https://dergachev-va.livejournal.com/300841.html> (Visited 15.08.2021).
6. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Двадцать первое столетие. Демографическое цунами переселения народов. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/260221-02.html (Visited 15.08.2021).
7. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Западные ангелы смерти. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/131011-2.html (Visited 15.08.2021).
8. Полный текст доклада, с которым выступил Си Цзиньпин на 19-м съезде КПК. URL: http://russian.news.cn/2017-11/03/c_136726299.htm (Visited 15.08.2021).
9. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Аджария. «Жемчужина Грузии». Бульдозером по геополитике. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/250516-02.html (Visited 15.08.2021).
10. Russia, NATO, and Black Sea Security. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA357-1.html (Visited 15.08.2021).
11. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Демократическая «петля Анаконды»: новые рубежи евразийской геополитики США. «Вестник аналитики», 2007, № 3. URL: <http://dergachev.ru/analit/7.html> (Visited 15.08.2021).
12. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Двадцать первое столетие. Демографическое цунами переселения народов. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/260221-02.html (Visited 15.08.2021).
13. ДЕРГАЧЕВ Владимир. Трижды закаленный силой духа Китай. — Интернет-портал «Институт геополитики». URL: http://dergachev.ru/geop_events/181011-05.html (Visited 15.08.2021).

Transliteration:

1. DERGACHEV Vladimir. Global'naya geopoliticheskaya transformacii. Geopoliticheskij prognoz. Kak predugadat' budushchee? — Internet-portal «Institut geopolitiki». URL: http://dergachev.ru/geop_events/070221-01.html (Visited 15.08.2021).
2. DERGACHEV Vladimir. Transformaciya byvshego sovetskogo geopoliticheskogo prostranstva. Kogda i chem zavershitsya ego okonchatel'nyj raspad? — Internet-portal «Institut geopolitiki». URL: http://dergachev.ru/geop_events/281120-02.html (Visited 15.08.2021).
3. DERGACHEV Vladimir. Letuchaya mysh' i russkij medved'. Nachalo glubokogo sistemnogo krizisa v oligarhicheskoy i korumpirovannoj Rossii. — Internet-portal «Institut geopolitiki». URL: http://dergachev.ru/geop_events/020820-05.html (Visited 15.08.2021).
4. DERGACHEV Vladimir. Duga nestabil'nosti. Central'naya Aziya. Torzhestvo klanovo-plemennoj demokratii. — Internet-portal «Institut geopolitiki». URL: http://dergachev.ru/geop_events/260221-03.html (Visited 15.08.2021).
5. DERGACHEV Vladimir. Novaya demograficheskaya karta mira v dvadcat' pervom stoletie. URL: <https://dergachev-va.livejournal.com/300841.html> (Visited 15.08.2021).
6. DERGACHEV Vladimir. Dvadcat' pervoe stoletie. Demograficheskoe cunami pereseleniya narodov. — Internet-portal «Institut geopolitiki». URL: http://dergachev.ru/geop_events/260221-02.html (Visited 15.08.2021).
7. DERGACHEV Vladimir. Zapadnye angely smerti. — Internet-portal «Institut geopolitiki». URL: http://dergachev.ru/geop_events/131011-2.html (Visited 15.08.2021).
8. Polnyj tekst doklada, s kotorym vystupil Si Czin'pin na 19-m s'ezde KPK. URL: http://russian.news.cn/2017-11/03/c_136726299.htm (Visited 15.08.2021).
9. DERGACHEV Vladimir. Adzhariya. «Zhemchuzhina Gruzii». Bul'dozerom po geopolitike. — Internet-portal «Institut geopolitiki». URL: http://dergachev.ru/geop_events/250516-02.html (Visited 15.08.2021).
10. Russia, NATO, and Black Sea Security. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA357-1.html (Visited 15.08.2021).
11. DERGACHEV Vladimir. Demokraticeskaya «petlya Anakondy»: novye rubezhi evrazijskoj geopolitiki SSHA. «Vestnik analitiki», 2007, № 3. URL: <http://dergachev.ru/analit/7.html> (Visited 15.08.2021).

12. DERGACHEV Vladimir. Dvadcat' pervoe stoletie. Demograficheskoe cunami pereseleniya narodov. — Internet-portal «Institut geopolitiki». URL: http://dergachev.ru/geop_events/260221-02.html (Visited 15.08.2021).
13. DERGACHEV Vladimir. Trizhdy zakalennyj siloj duha Kitaj. — Internet-portal «Institut geopolitiki». URL: http://dergachev.ru/geop_events/181011-05.html (Visited 15.08.2021).

Copyright©DERGACHEV Vladimir, 2021.

Contacts/Contacte/ Контакты:

ДЕРГАЧЕВ Владимир Александрович,
профессор, доктор географический наук
Главный редактор, автор и владелец Интернет-портала «Институт геополитики»
<http://www.dergachev.ru>
Мобильный +38 097 25 38 128 (WhatsApp, Viber)
E-mail: admin@dergachev.ru

 REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELATII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova	Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений 2021, Issue 2, Volume 16, Pages 68-76. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 09. 2021 Accepted: 15.10. 2021 Published: 30.10. 2021
---	---

**TRIBUNA TÎNĂRULUI CERCETĂTOR
THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS
ТРИБУНА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**ASIGURAREA INTERESELOR VICTIMELOR ÎN LUMINA DREPTULUI
INTERNAȚIONAL PENAL CA EFECT AL RECUNOAȘTERII CARACTERULUI
UNIVERSAL AL DREPTURILOR OMULUI PE BAZA EXEMPLULUI BOSNIEI ȘI
HERȚEGOVINEI**

**ENSURING THE INTERESTS OF VICTIMS IN THE LIGHT OF INTERNATIONAL
CRIMINAL LAW AS A RESULT OF THE RECOGNITION OF THE UNIVERSAL
CHARACTER OF HUMAN RIGHTS BASED ON THE EXAMPLE OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA**

**ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИНТЕРЕСОВ ЖЕРТВ В СВЕТЕ МЕЖДУНАРОДНОГО
УГОЛОВНОГО ПРАВА КАК СЛЕДСТВИЕ ПРИЗНАНИЯ УНИВЕРСАЛЬНОГО
ХАРАКТЕРА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА НА ОСНОВЕ ПРИМЕРА БОСНИИ И
ГЕРЦЕГОВИНЫ**

CIGULEA Aliona* / CIGULEA Aliona / ЧИГУЛЕА Алиона

ABSTRACT:

**ENSURING THE INTERESTS OF VICTIMS IN THE LIGHT OF INTERNATIONAL CRIMINAL
LAW AS A RESULT OF THE RECOGNITION OF THE UNIVERSAL CHARACTER OF HUMAN
RIGHTS BASED ON THE EXAMPLE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Victims have always been an important element, but with regret, ignored, in the context of national and international criminal proceedings. The twentieth century has created viable conditions for addressing the issue of victims internationally, thus, along with criminological science, victimological science should also be promoted. Recognition of the universal character of the „core” of fundamental human rights and freedoms, allowed an unprecedented approach to the victim's interest in criminal proceedings – first at the international level, and later at the national level.

Key words: *victims, armed conflict, criminal law, Amnesty International, Roma's Statute, International Criminal Court.*

JEL Classification:: K33, K19, F55

REZUMAT:

**ASIGURAREA INTERESELOR VICTIMELOR ÎN LUMINA DREPTULUI INTERNAȚIONAL
PENAL CA EFECT AL RECUNOAȘTERII CARACTERULUI UNIVERSAL AL DREPTURILOR
OMULUI PE BAZA EXEMPLULUI BOSNIEI ȘI HERȚEGOVINEI**

Victimele au constituit tot timpul un element important, dar cu regret, ignorat, în contextul proceselor penale naționale și internaționale. Secolul XX a creat condiții viabile pentru abordarea problematicei victimelor la nivel internațional, astfel, de rând cu știința criminologică să fie promovată și știința victimologică.

* **CIGULEA Aliona** - Doctorandă, Universitatea de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova). / **CIGULEA Aliona** - PhD student, University of European Studies of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova). / **ЧИГУЛЕА Алиона** - Аспирант, Европейский университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). E-mail: mozartalion14@yahoo.com

Recunoașterea caracterului universal al „nucleului” drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, a permis o abordare fără precedent a interesului victimei în cadrul proceselor penale – la început la nivel internațional, iar ulterior și la nivel național.

Cuvinte-cheie: victime, conflict armat, legea penală, Amnesty International, Statutul de la Roma, Curtea Penală Internațională.

JEL Classification:: K33, K19, F55

CZU: 34 (4/9); 343.13 (4/9); 341(4/9), 327.009

РЕЗЮМЕ:

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИНТЕРЕСОВ ЖЕРТВ В СВЕТЕ МЕЖДУНАРОДНОГО УГОЛОВНОГО ПРАВА КАК СЛЕДСТВИЕ ПРИЗНАНИЯ УНИВЕРСАЛЬНОГО ХАРАКТЕРА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА НА ОСНОВЕ ПРИМЕРА БОСНИИ И ГЕРЦЕГОВИНЫ

Жертвы всегда были важным элементом, но, к сожалению, проигнорированы в контексте национальных и международных уголовных процессов. XX век создал жизнеспособные условия для решения проблемы жертв на международном уровне, так что наряду с криминологической наукой будет продвигаться и виктимологическая наука. Признание универсального характера "ядра" основных прав и свобод человека позволило беспрецедентный подход к интересам жертвы в рамках уголовных процессов-сначала на международном уровне, а затем и на национальном уровне.

Ключевые слова: жертвы, вооруженный конфликт, уголовный закон, Amnesty International, Римский статут, Международный уголовный суд.

JEL Classification:: K33, K19, F55

УДК: 34 (4/9); 343.13 (4/9); 341(4/9), 327.009

Introducere

Evoluția dreptului internațional umanitar și al dreptului internațional penal demonstrează expres faptul că la baza proceselor penale – fie că este vorba de procese la nivel național sau internațional – a stat interesul statului/formațiunii statele, dar nicicum interesul victimei. Astfel, inconștient se creau condițiile pentru un revanșism ulterior, din simplu motiv că rudele victimelor rămâneau cu un sentiment de lipsă de echitate. Un studiu în acest sens este departe de a fi unul strict juridic, de aia și efectele urmate pentru societățile respective. Or, este destul de dificil, dar și lipsit de sens, să explici victimelor și rudelor acestora esența normei de drept care reglementează cazul ce a avut loc. Conceptul pragmatic „englez”, care vine să depășească rigorile „dure” ale dreptului roman, încearcă să dea un răspuns și o soluție situației create. În sens larg, acest concept este cunoscut sub termenul de „justiție tranzițională”, iar în sens restrâns, sub termenul de „victimologie”. Adevărul este că în lipsa satisfacerii intereselor victimelor, este imposibil de a reconcilia o societate post-conflict și de a consolida un stat de drept, chiar dacă drumul va fi unul destul de anevoios și problematic. Este vorba despre schimbarea accentului – de pe interesul statului – pe interesul persoanei concrete, care între timp este și un factor de stabilitate într-o societate dezbinată și cuprinsă de dorința de a se revanșa. Nu poți consolida o societate în lipsa unei veritabile dorințe de a găsi un numitor comun, chiar dacă este unul discutabil, dar, totuși negociat între părți și acceptat la „limită” în interesul societății *in integrum*.

Victimele ca subiect special în legislația penală a Bosniei și Herțegovina

Pornim de la constatarea faptului că dreptul victimelor atentatelor grave la drepturile omului la reparații este expres recunoscut în dreptul internațional.¹ Așa, articolul 75 (1) al Statutului de la Roma (1998) al Curții Penale Internaționale prevede că „Curtea stabilește principii aplicabile formelor de despăgubire cum sunt restituirea, indemnizarea sau reabilitarea, care se acordă victimelor sau titularilor de drepturi. Pe aceasta baza Curtea poate, la cerere sau din proprie inițiativă în situații

¹ Draft Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Violations of International Human Rights and Humanitarian Law. UN Doc: E/CN.4/2000/62 [on-line] https://legal.un.org/avl/ha/ga_60-147/ga_60-147.html (consultat la 02.08.2019).

excepționale, să stabilească în decizia sa întinderea pagubei, pierderea sau prejudiciul cauzat victimelor sau avânzilor lor cauza, indicând principiile pe care se bazează decizia sa”.

În căutarea unui recurs, acestea fiind obiectul, victimele au dreptul să obțină justiție și să participe la procedurile judiciare. Articolul 68 al Statutului de la Roma (1998) al Curții Penale Internaționale prevede:

„Protecția și participarea la proces a victimelor și martorilor.

1. Curtea ia măsurile corespunzătoare pentru a proteja securitatea, bunăstarea fizică și psihologică, demnitatea și respectarea vieții private a victimelor și martorilor. Făcând aceasta, ea ține seama de toți factorii relevanți, mai ales vârsta, sexul cum este definit la art. 7 paragraful 3, sau starea sănătății, precum și natura crimei, îndeosebi, dar nu în mod exclusiv, când aceasta este însoțită de violențe cu caracter sexual, de violențe cu motivare sexuală sau de violențe împotriva copiilor. Procurorul ia aceste măsuri îndeosebi în stadiul anchetei și urmăririi. Aceste măsuri nu trebuie să fie nici prejudiciabile, nici contrare drepturilor apărării și exigențelor unui proces echitabil și imparțial.

2. Prin excepție de la principiul publicității dezbaterilor enunțat la art. 67, Camerele Curții pot, cu scopul protejării victimelor și martorilor sau a acuzatului, să ordone ședința închisă pentru o anumită parte a procedurii sau să permită ca depozițiile să fie luate cu mijloace electronice sau cu alte mijloace speciale. Aceste măsuri sunt aplicate îndeosebi față de o victimă a violențelor sexuale sau față de un copil care este victimă sau martor, în afară de cazul în care Curtea decide altfel ținând seama de toate împrejurările și îndeosebi de opiniile victimei sau ale martorului.

3. Când este vorba de interesele personale ale victimelor, Curtea permite ca punctele lor de vedere și preocupările lor să fie expuse și examinate în stadii ale procedurii pe care le considera potrivite și într-un mod în care nu este nici prejudiciabil, nici contrar drepturilor apărării și exigențelor unui proces echitabil și imparțial. Aceste opinii și preocupări pot fi expuse de către reprezentanții legali ai victimelor, când Curtea apreciază adecvat, conform Regulamentului de procedura și de probe.

4. Diviziunea de ajutor a victimelor și martorilor poate acorda asistența procurorului și Curții în privința măsurilor de protecție, dispozițiilor de securitate și potrivit activităților de avizare și de ajutor prevăzute la art. 43 paragraful 6.

5. Când divulgarea de elemente de probă și de informații în baza prezentului statut risca să pună grav în pericol un martor sau pe membrii familiei sale, procurorul poate, în oricare procedura care are loc înaintea deschiderii procesului, să se abțină de a divulga aceste elemente de probă sau informații și să prezinte un rezumat. Asemenea măsuri trebuie să fie aplicate într-un mod care nu este nici prejudiciabil, nici contrar drepturilor la apărare și exigențelor unui proces echitabil și imparțial.

6. Un stat poate cere să fie luate măsurile necesare pentru a asigura protecția față de funcționarii sau agenții săi și protecția informațiilor confidențiale sau sensibile. La acest subiect, lipsa unor astfel de posibilități în cadrul proceselor Tribunalului Penal pentru fosta Iugoslavie sau a Curții Penale Internaționale, a fost nu o dată criticat de experți”.¹

Câmpul de participare al victimelor a fost restrâns prin procedura de reformă legală în Bosnia și Herțegovina. Noile amendamente la Codul Penal Federal a suprimat dreptul victimelor de a participa la procedurile penale în calitate de parte lezată. Conform fostei legislații, partea lezată avea dreptul pe parcursul procesului la acces la toate elementele de probă, dreptul de a aduce alte probe, de a pune

¹ United Nations. Economic and Social Council. Integration of the Human Rights of Women and the Gender perspective violence against Women. Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Ms. Radhika Coomaraswamy, on trafficking in women, women's migration and violence against women, submitted in accordance with Commission on Human Rights resolution 1997/44. E/CN.4/2000/68 29 February 2000 [on-line] <https://documentation.lastradainternational.org/lisdocs/95%20UN%20Report%20on%20trafficking%20migration%20and%20violence%20against%20women.pdf> (consultat la 02.08.2019).

întrebări acuzațiilor și martorilor și de a pune la îndoială declarațiile acestora.¹ Dispoziții similare ce erau în vigoare în procedura penală a Republicii Srbska la fel au fost abrogate. Amnesty International remarcă că astfel de măsuri ar putea fi incompatibile cu Declarația privind principiile fundamentale ale justiției referitor la victimele criminalității și a victimelor de abuz de putere, adoptată de ONU în 1985 sau cu normele actuale formulate în articolul 68 al Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale.

Amnesty International a atenționat anterior despre lipsa unui sistem de reparații în Memorandumul său din 2002 adresat Înalțului Reprezentant, precum și în Raportul său privind „disparațiile” în Bosnia și Herțegovina, din martie 2003. În acest raport, Organizația a propus să examineze posibilitatea de a crea un fond special pentru victime, beneficiarii fiind victimele responsabililor judecați la toate nivelurile (în fața Camerei pentru Crime de Război, tribunalele Cantoanelor și Districtelor). Între timp, nici o altă măsură nu a fost luată până în prezent pentru a da cale acestei propuneri.

Amnesty International pune accentul pe necesitățile unei reangajări a unor discuții serioase la acest subiect, ținând cont de propunerea de a suprima Camera pentru Drepturile Omului, unica instituție națională care a furnizat o reparație victimelor violențelor în timpul conflictului armat, în special în câteva cazuri de „disparații”.² Persoanele, drepturile cărora au fost încălcate, trebuie să aibă acces la justiție de rând cu ceilalți și în deplină libertate, ceea ce sistemul existent la acel moment al tribunalelor este în general incapabil de a garanta, creând lacune, întârzieri și efectele ce rezultă din vastul proces de reforme. A suprima această posibilitate de reparație la moment este prematură și nu este în interesul unui mare număr de cetățeni bosniaci, dar nici favorabilă reușitei reformei judiciare însăși.

Actuala lipsă de interes față de acest element pentru urmăririi pentru moment și viitor în materie de crime de război prezintă un risc sporit pentru o bună afacere pentru victime și de a restabili sentimentul lor de aliniere și nemulțumire referitor la evoluția justiției, inclusiv la nivel național și internațional, sentiment deja răspândit în cadrul unei mari părți ai populației.

Problema protecției victimelor și a martorilor în perioada urmăririlor pentru crime de război a făcut obiectul unor discuții aprinse în Bosnia și Herțegovina. Informațiile care aveau drept scop intimidarea martorilor au caracterizat practic toate procesele în materie de crime de război ce au avut loc, provocând deseori eșecul urmăririlor sau reducerea semnificată a probelor, martorii modificând sau revocând depozitele sale anterioare. În timp ce adoptarea legislației privind protecția martorilor a contribuit într-o oarecare măsură la soluționarea acestei situații problematice, eforturi mult mai ample la nivel legal și practic sunt necesare pentru a garanta o protecție adecvată a martorilor care participă în cadrul proceselor pentru crime de război în fața tuturor tribunalelor țării.

Luând în considerație faptul că unii martori nu vor fi nicicând în securitate în interiorul țării, este necesar de a crea o cooperare eficientă cu alte state ale fostei Iugoslavii, precum și cu alte guverne la nivel internațional. Amnesty International în acest sens, a insistat ca problema în cauză să fie examinată de urgență la nivel național, iar mai larg, la nivel internațional. Ca un prin demers, un proiect multilateral de protecție regională era planificat să fie elaborat de ministerele de interne ale Bosniei și Herțegovinei, Croației, Serbiei, Muntenegru, ceea ce ar trebui să permită martorilor să se deplaseze comod și în securitate pe parcursul proceselor judiciare, precum și reinstalarea martorilor vulnerabili. Un astfel de proiect era prevăzut în baza Declarației privind protecția informațiilor și a martorilor în cadrul procedurilor judiciare, semnate de miniștri de interne al Procesului de cooperare al Europei de Sud-est. Ne referim la Declarația de la Sarajevo a miniștrilor de interne sau al ordinului

¹ Articolul 55 al Codului de Procedură Penală al Federației Bosniei și Herțegovinei, adoptat la 28.07.2003, prevede „Persons who May Not Act as Defense Attorneys (1) An injured party, spouse or cohabitee of the injured party or of the prosecutor, or their blood relative in a direct line to whatever degree, in a lateral line to the fourth degree, or their relative by marriage to the second degree may not act as a defense attorney. (2) A defense attorney who has been duly summoned to the main trial or heard as a witness may not act as a defense attorney in the case that is being tried. (3) A person who has acted as the judge or the prosecutor in the instant case may not act as a defense attorney in such case” [on-line] https://www.legislationline.org/download/id/9332/file/BiH_CPC_Federation.pdf (consultat la 02.08.2019).

² Bosnia-Herzegovina: Abolition of Human Rights Chamber leaves citizens unprotected. New Service Nr.139, 11.06.2003 [on-line] <https://www.amnesty.org/download/Documents/108000/eur630152003en.pdf> (consultat la 02.08.2019).

public și reprezentanții statelor de Sud-est pentru combaterea crimei organizate, bazată în special pe protecția și tratamentul informației, precum și protecția martorilor. Această Declarație este rezultatul unui produs al unei conferințe a miniștrilor de interne a regiunii Europei de Sud-est, ce a avut loc între 18-19 iunie 2003 la Sarajevo în contextul aplicării Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-est. Conferința s-a desfășurat în contextul problemelor ce țin de migrația ilegală, comerțul ilegal și alte forme de infracțiuni organizate, rolul forțelor de poliție regională în urmărirea în materie de crime de război și figura pe ordinea de zi. Ar fi nevoie în egală măsură de o legislație ce ar garanta că anumite măsuri concrete eficiente să fie luate. Sistemele naționale de justiție penală din regiune ar trebuie să se inspire din experiența celor două tribunale penale internaționale *ad hoc* – pentru fosta Iugoslavie și Rwanda.

Mai mult, comunitatea internațională ar trebui să participe la elaborarea unui program internațional pentru victime, care sunt nevoite să se instaleze în alte țări. Necesitatea unei protecții internaționale pentru persoanele ce mărturisesc în procesele naționale pentru crime de război trebuie să fie recunoscută de Înalțul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, după cum a fost stabilit în Poziția privind categoriile de persoane în Bosnia și Herțegovina, în necesitatea permanentă de o protecție internațională.¹ În această publicație, agenția atenționează, că martorii crimelor de război sunt o categorie de persoane față de care trebuie de luat atenție pentru a decide dacă ei continue să aibă nevoie de o protecție internațională și aduce exemple de martori, care după ce au depus mărturii în fața tribunalului, au devenit obiecte de violențe și atacuri la reîntoarcerea în Bosnia și Herțegovina.

În final, trebuie să observăm că protecția martorilor vulnerabili trebuie să i-a în considerație necesități nu doar de ordin al securității fizice. Aceste procese politice au un grav impact social – la nivel general de populație în ansamblul său, precum și la nivel de persoane care au participa la procesele judiciare. Aceste procese nu s-au situat într-un context abstract, academic și judiciar, ci fac veritabil parte din dinamica evoluțiilor politice și sociale, deoarece majoritatea urmărilor s-au derulat într-un climat de largă publicitate. O asistență concretă, psihologică și medicală trebuie să fie oferită tuturor martorilor vulnerabili, puși în fața, în special a unor riscuri reale de a fi supuși din nou unor traumatisme care ar provoca faptul de a da mărturie sau de a trezi un contra interogatoriu. Necesitatea unei asemenea susțineri este recunoscută expres de dreptul internațional (articolele 36 (8)(b), 42 (9), 43 (6) și 68 (1) ale Statutului de la Roma (1998) al Curții Penale Internaționale). Condițiile precare ale vieții sociale și economice a multor martori (în special foști deținuți ale lagărelor de concentrare, victime ale violurilor, persoanele deplasate, persoane în etate – categorii de persoane care în mod evident sunt vulnerabile), trebuie la fel să facă obiectul unui interes special. Ca consecință, se solicită ca proiectele de protecție a martorilor să fie făcute în strânsă cooperare cu organismele din domeniul sănătății și ale serviciilor sociale, precum și cu organismele care deja au conlucrat cu persoanele traumatizate și vulnerabile.

Anchetele de poliție, arestarea suspectilor și dreptul acuzațiilor

Anchetele criminale aprofundate și imparțiale sunt o condiție *sine qua non* pentru urmărirea eficiente și echitabile, în special pentru aceste dosare complexe și sensibile. În aceste condiții Amnesty International a făcut presiuni asupra Uniunii Europene pentru a garanta ca Misiunea de Poliție a UE (MPUE), care a înlocuit MINUBH în activitatea sa de supraveghere a forțelor de poliție locale în ianuarie 2003, joacă un rol activ în lucrul de observație și de încadrare a anchetelor polițienești privind atentatele la drepturile omului, în special cele ce au avut loc în timp de conflict armat.² În răspunsul adresat Organizației în 2003 în urma publicării unui raport privind „disparațiile” nesoluționate, dl Solana a declarat că bine că prioritățile MPUE rămân centrate pe crima organizată și a securității persoanelor repatriate, multe alte programe de formare au fost puse în aplicare pentru a ameliora

¹ UNHCR's Concerns with the Designation of Bosnia and Herzegovina as a Safe Country of Origin. July 2003 [on-line] <https://www.refworld.org/docid/3f3789934.html> (consultat la 02.08.2019).

² Bosnia-Herzegovina: AI's recommendations on the European Union Police Mission. Memorandum to Javier Solana, Secretary General of the Council of the European Union, AI Index: EUR 63/018/2002, 22.10.2002 [on-line] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32002E0210> (consultat la 02.08.2019).

anchetele penale locale, cooperarea poliției cu organele judiciare și formarea pentru protejarea martorilor.¹

Între timp, acceptând în mod favorabil aceste demersuri, Amnesty International rămâne preocupată de poziția MPUE vis-a-vis de crimele cele mai grave și de faptul că ea pare a nu admite legăturile strânse și interdependente ce există între aceste diferite infracțiuni penale. Impunitatea de care beneficiază în mare parte persoanele responsabile de genocid, crime contra umanității și crime de război, are un impact direct și indirect în raport cu persoanele repatriate și a importanței și a naturii crimelor organizate. Punerea în aplicare al unui stat de drept efectiv va depinde în mare parte de măsurile luate față de unele fapte uitate din trecut, nu ca chestiune secundară, dar ca unul din factorii ce contribuie să dea naștere la alte tipuri de crime.

La baza acestor măsuri, enorme probleme se pun în legătură cu anchetele de poliție privind genocidul, crimele contra umanității și crimele de război, în special atunci când prezumații culpabili sunt cei din „propria tabără” sau când colegi foști sau actuali, sunt acuzați de comitere sau de acoperire. Faptul că în timpul conflictului armat poliția bosniacă a participat frecvent la încălcarea dreptului internațional umanitar, abordează o dublă problemă.

În primul rând, majoritatea membrilor forțelor de poliție care au activat în timpul conflictului și care sunt prezumați responsabili pentru încălcări, nu au fost trași la răspundere – aceasta se referă la autorii prezumați de comiterea de infracțiuni – așa numiții „nivelul întâi”, dosarele cărora nu erau preconizate să fie examinate de Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (Tribunal). La finele anului 2002, MINUBH a revocat calificarea a 60 de membri ai forțelor de poliție prezumați culpabili de atentate la dreptul internațional umanitar în timpul conflictului, conform informațiilor obținute de către anchetatorii Biroului Procurorului Tribunalului. Între timp, anchetele locale privind mai multe din aceste cazuri erau în așteptare, un număr foarte mic din acești funcționari au apărut în fața instanței, fiind judecați pentru încălcările pentru care au fost acuzați și această grație obligației pe care și-a asuma-o Ministerul de Interne de a porni anchete penale în situații în care MINUBH a pornit în raport cu funcționari din poliție demisi din funcția lor.² În cazul în care acești ofițeri continue să facă parte din aceste forțe sau întrețin legături strânse cu aceste forțe, încrederea populației față de poliție va rămâne una iluzorie, în special din partea celor repatriați.

În al doilea rând, prezența și influența actualilor sau foștilor angajați ai poliției riscă să compromită anchetele de poliție în materie de crime de război pornite, din care aceștia au făcut sau fac parte. Bine că procedura de reexaminare a calificărilor impusă de MINUBH a permis într-o oarecare măsură revizuirea din funcții ai angajaților poliției suspectați de a fi complice sau direct responsabili de crime de război, nici o procedură complementară nu a fost inițial vizată de MPUE care preferă fără a porni o anchetă internă și proceduri disciplinare adoptate de autoritățile de poliție în perioada mandatului MINUBH. Procesul de suspendare, așa cum a fost pornit de MINUBH pe mai multe cazuri, a încălcat drepturile procedurale, ceea ce a făcut ca funcționarii nominalizați să nu aibă dreptul să fie audiați, având posibilități limitate de a face apel în raport cu hotărârea în cauză. Amnesty International recomanda punerea în aplicare a unui sistem de filtraj independent capabil de a rechema din funcții membrii serviciilor de poliție în raport cu care există informații suficiente ce confirmă participarea acestora la încălcări grave în timpul conflictului. Dat fiind că anchetele sunt puse la nivel de Tribunal, dar și la nivel local, putem să ne așteptăm că și alte documente ce reflectă implicarea unor funcționari vor apărea, astfel măsură adecvate ar trebui luate pentru a garanta ca aceste informații să fie examinate într-un grafic transparent și rapid.

De exemplu, doi ofițeri ai poliției a Republicii Srbska de la Visegrad care au rămas în funcție grație MINUBH/GIP (Grupul Internațional al Poliției) la finele anului 2002 au fost obiectul unei anchete privind crimele de război de tribunalul cantonului Goražde (în Federație). În iunie 2002, procurorul tribunalului, după reexaminarea dosarului conform procedurii prevăzute de „Regulile de Parcurs”, a constatat că există probe suficiente pentru a permite tribunalului local de a porni urmăriri împotriva

¹ Scrisoarea dlui Javier Solana adresată Directorului Biroului European Amnesty International din 25.03.2003 [on-line] <https://www.amnesty.org/download/Documents/108000/eur010032003en.pdf> (consultat la 02.08.2019).

² Non-prosecutorial Sanctions for Grave Violations of International Humanitarian Law: Wartime Conduct of Bosnian Police Officials. Gregory L. Naarden. The American Journal of International Law. Vol. 97:342, Avril 2003 [on-line] <https://www.jstor.org/stable/3100111> (consultat la 02.08.2019).

suspecților. Între timp, la începutul lunii aprilie 2003, poliția Republicii Srbska refuzase confirmarea mandatului de arest eliberat de tribunalul de Goražde față de cei doi angajați ai poliției, astfel suspecții nefiind reținuți.

O presiune la nivel internațional permanentă este și mai necesară în anumite cazuri, încă până la pornirea anchetelor, inclusiv în cazurile grave de încălcări masive în raport cu care autoritățile au primit ordine concrete. Aceasta s-a demonstrat clar prin reacția total inadecvată din partea autorităților Republicii Srbska față de ordinul emis la 7 martie 2003 de Camera pentru Drepturile Omului referitor la cazul celor 49 de familii ale victimelor „dispărute” în Srebrenița. Camera pentru Drepturile Omului ordonase, pe lângă alte măsuri, guvernului Republicii Srbska să pornească o anchetă profundă privind atentatele la drepturile omului comise în regiunea protejată anterior Srebrenița. A fost ordonat Republicii Srbska să elaboreze un raport al rezultatelor anchetei sale unor organizații internaționale, în special Camerei însăși, TPII și BHR, pentru 7 septembrie. Hotărârea camerei stabilește că Republica Srbska trebuie să pornească „anchete complete, eficiente, profunde și detaliate asupra evenimentelor ce au contribuit la atentate la drepturile omului, din perspectiva de a aduce la cunoștința celor ce s-au adresat, tuturor membrilor familiilor acestora, dar și populației, despre rolul Republicii Srbska în faptele ce au dus la masacrul din Srebrenița în iulie 1995, precum și tot ce a făcut ulterior pentru a mușamaliza evenimentele respective, inclusiv dispariția persoanelor în contextul situației descrise. Aceste anchete trebuiau pornite pentru a aduce în fața justiției autorii crimelor în raport cu persoanele dispărute în Srebrenița în fața tribunalelor penale locale competente și extrădarea persoanelor date în căutare de TPII pentru comiterea crimelor de război, crimelor contra umanității și genocid în Srebrenița.¹

La începutul lunii iunie, Republica Srbska a prezentat Camerei un raport preliminar, conform căruia, nu exista nici un act de inculpare emis de careva tribunale naționale față de cineva în legătură cu cazul Srebrenița. Totodată, raportul susținea, în egală măsură, că documentele referitor la unitatea Armatei Republicii Srbska, care ar fi luat parte la atacul asupra Srebrenița fusese preluat de TPII și că SFOR au interzis autorităților Republicii Srbska desfășurarea anchetei. Este evident că nici o anchetă serioasă, așa cum a fost solicitată de Cameră, nu a fost pornită de autorități și ca consecință, nici o urmărire la nivel local nu a fost pornită în raport cu încălcările grave și în masă.

Amnesty International era la curent că la 8 septembrie 2003, guvernul Republicii Srbska a transmis Camerei un al doilea raport mult mai detaliat, care propunea crearea *inter alia* a unei comisii de anchetă independente asupra evenimentelor ce au avut loc în Srebrenița între 10-19 iulie 1995. Pentru ca o astfel de comisie să funcționeze într-o manieră veritabilă independentă și eficientă, ea trebuia să dispună de o finanțare adecvată, să aibă acces la toate documentele importante, să fie abilitată să citeze și să interogheze martori și să funcționeze într-o manieră transparentă. Ea ar avea nevoie la fel de resurse pentru a utiliza numărul mare de informație, documentație, mărturii, probe medico-legale, care au fost deja acumulate și prezentate public în cadrul mai multor procese în fața TPII. Acesta este un caz în care apare clar necesitatea de a face în comun ca eforturile întreprinse de Tribunal, care a consacrat anchetelor minuțioase și procedurilor ani de-a rândul și resurse importante, ar contribui la aplicarea justiției în teren.

Importante probleme reiese din faptul că autoritățile locale nu rețin persoanele suspectate de Tribunal, în special cele ce au rămas în Republica Srbska, dar și în Serbia, Muntenegru, iar Procuratura Generală a Tribunalului, timp de mai mulți ani, în mod repetat a fost preocupată de faptul că mandatele de arest eliberate nu au fost executate de autoritățile locale. Forțele de poliție ale Republicii Srbska nu au reținut nici un suspect inculpat, deoarece toți suspecții bosnio-sârbi au fost acceptați de Serbia. Problema arestărilor exercitate de autoritățile locale este, o dată în plus, o problemă de cooperare între diferite entități și regiuni, dar și o problemă de cooperare între diferite entități și regiuni, dar și o problemă căreia comunitatea internațională ar trebui să acorde o atenție mult mai mare.

Situația pare a fi una paradoxală: în timp ce dosarele de anchetă rămân în birourile tribunalelor celor două entități, aceste dosare reflectă în special încălcările comise în timpul conflictului împotriva

¹ Tribunalul Penal pentru fosta Iugoslavie. Speța Srebrenița. Procurorul c. Dragan Obrenović. IT-02-60/2-S. 10.12.2003 [on-line] <https://www.icty.org/x/cases/obrenovic/tjug/fr/obr-sj031210f.pdf> (consultat la 02.08.2019).

propriilor entități. Unele excepții notabile se referă la procesele ce au avut loc pe lângă tribunalul cantonal din Sarajevo împotriva membrilor Armatei guvernului bosniac implicat în ridicarea și omorul civililor sârbi în timpul conflictului, precum și proces menționat împotriva celor 11 funcționari angajați ai poliției bosniaco-sârbe, în cadrul tribunalului de district Banja Luka, referitor la arestarea ilegală a familiei Matanović.

Raportul preliminar al guvernului Republicii Srbska adresat Camerei referitor la cazul Srebrenița demonstrează la cel nivel tribunalele locale au neglijat probele masive ce reflectă crimele de război ce cad sub competența acestora, de fiecare dată, când victimele nu aparțin la grupuri etnice, devenite ulterior majoritară. Problema de nearestartare devenise tot mai urgentă, deoarece Camera pentru Crime de Război pe lângă Curtea de Stat emisese acte de inculpare și mandate de arest în cazuri în care se aplicau „Regulile de Parcurs” pentru ca Tribunalul să poată conta pe forțele de poliție pentru a-și exercita mandatul. Luând în considerație inerția în continuu a forțelor de poliție locale, trupele SFOR amplasate în Bosnia și Herțegovina ar fi trebuit să execute mandatele de arest emise de Tribunal. Neexecutarea mandatelor de arest emise de tribunale trebuie în mod serios studiate de MPUE și, în cazul în care este necesar, sancționate conform propriilor proceduri disciplinare.

În Memorandumul din 2002 adresat Înalțului Reprezentant, Amnesty International a venit cu recomandări în raport cu unitatea de susținere a asistenței judiciare care trebuie să fie pusă în aplicare pe lângă subdiviziunea Curții de Stat care examinează dosarele crimelor de război, în timp ce acuzații au beneficiat în mod normal de un avocat pentru a se apăra. Amnesty International a apreciat pozitiv faptul că drepturile recunoscute la nivel internațional au fost garantate de noul Cod de Procedură al Federației.

Organizația internațională între timp, că noile Coduri de Procedură Penală, întrunesc numeroase schimbări în mare parte care vin să introducă în cadrul sistemului judiciar bosniac alte elemente de drept comun și jurisprudența internațională. Luând în considerație aceste noutăți considerabile introduse în procesul penal, Organizația recomandă ca viitoarea unitate de apărare în fața Curții de Stat, la care nici o participare internațională nu era prevăzută, să conțină avocați de nivel internațional, care posedă deja practica apărării în cadrul procedurilor penale în raport cu dreptul internațional. Cunoștințele acestora și experiența acumulată, ar trebui pusă la dispoziția avocaților din partea apărării, ce reprezintă persoanele în fața tribunalelor entităților și aceasta, traversând un program susținut de formare și familiarizare, implicând asociațiile juridice locale sau diferite entități.

Încheiere

Victimele au devenit un subiect important în mare parte grație jurisprudenței penale internaționale – Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie, Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda, Curtea Penală Internațională, precum și a tribunalelor *hibrid* pentru Sierra Leone, Cambodgia, Timorul de Est. Or, jurisprudența internațională a influențat și practica judiciară penală la nivel național, atunci când victimelor le-a fost acordat un rol important în contextul procesului penal. Conștientizarea în cauză vine și grație faptului că societățile post-conflict în mare parte își pun drept obiectiv reconcilierea națională, în condițiile în care părțile au viziuni diametral opuse, dar înțeleg foarte bine că sunt „obligate” să găsească un numitor comun în beneficiul societății în ansamblul ei. Nu poți reconcilia o societate care este supusă unor suspiciuni de lipsă de încredere reciprocă, de ură bazată pe diverse aspecte, de provenință, de caracter civilizațional, intelectual etc., fără a lua în considerație faptul că victimele, indiferent de provenința lor, sunt acel „nucleu”, care duce la consolidarea forțelor politice ale unei astfel de societăți. Or, anume victimele, în pofida greutăților prin care au trecut, sunt acel element social care poate, dar și trebuie să consolideze societatea post-conflict. Tendințele din ultimii ani demonstrează clar că dreptul internațional tot mai mult se orientează spre necesitatea asigurării intereselor victimelor, astfel, punând accentul pe persoană și nu pe stat. Am putea veni cu ideea că individul devine în actor tor mai activ în contextul relațiilor internaționale, fiind astfel recunoscut în calitate de subiect de drept internațional, doar că domeniul în cauză nu ține de studiul abordat.

Bibliografie:

1. Articolul 55 al Codului de Procedură Penală al Federației Bosniei și Herțegovinei, adoptat la 28.07.2003, prevede „Persons who May Not Act as Defense Attorneys (1) An injured party, spouse or cohabitee of the injured party or of the prosecutor, or their blood relative in a direct line to whatever degree, in a lateral line to the fourth degree, or their relative by marriage to the second degree may not act as a defense attorney. (2) A defense attorney who has been duly summoned to the main trial or heard as a witness may not act as a defense attorney in the case that is being tried. (3) A person who has acted as the judge or the prosecutor in the instant case may not act as a defense attorney in such case” [on-line] https://www.legislationline.org/download/id/9332/file/BiH_CPC_Federation.pdf (consultat la 02.08.2019).
2. Bosnia-Herzegovina: Abolition of Human Rights Chamber leaves citizens unprotected. New Service Nr.139, 11.06.2003 [on-line] <https://www.amnesty.org/download/Documents/108000/eur630152003en.pdf> (consultat la 02.08.2019).
3. Bosnia-Herzegovina: AI's recommendations on the European Union Police Mission. Memorandum to Javier Solana, Secretary General of the Council of the European Union, AI Index: EUR 63/018/2002, 22.10.2002 [on-line] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32002E0210> (consultat la 02.08.2019).
4. Draft Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Violations of International Human Rights and Humanitarian Law. UN Doc: E/CN.4/2000/62 [on-line] https://legal.un.org/avl/ha/ga_60-147/ga_60-147.html (consultat la 02.08.2019).
5. Non-prosecutorial Sanctions for Grave Violations of International Humanitarian Law: Wartime Conduct of Bosnian Police Officials. Gregory L. Naarden. The American Journal of International Law. Vol. 97:342, April 2003 [on-line] <https://www.jstor.org/stable/3100111> (consultat la 02.08.2019).
6. Scrisoarea dlui Javier Solana adresată Directorului Biroului European Amnesty International din 25.03.2003 [on-line] <https://www.amnesty.org/download/Documents/108000/eur010032003en.pdf> (consultat la 02.08.2019).
7. Tribunalul Penal pentru fosta Iugoslavie. Speța Srebrenița. Procurorul c. Dragan Obrenović. IT-02-60/2-S. 10.12.2003 [on-line] <https://www.icty.org/x/cases/obrenovic/tjug/fr/obr-sj031210f.pdf> (consultat la 02.08.2019).
8. UNHCR's Concerns with the Designation of Bosnia and Herzegovina as a Safe Country of Origin. July 2003 [on-line] <https://www.refworld.org/docid/3f3789934.html> (consultat la 02.08.2019).
9. United Nations. Economic and Social Council. Integration of the Human Rights of Women and the Gender perspective violence against Women. Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Ms. Radhika Coomaraswamy, on trafficking in women, women's migration and violence against women, submitted in accordance with Commission on Human Rights resolution 1997/44. E/CN.4/2000/68 29 February 2000 [on-line] <https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/95%20UN%20Report%20on%20trafficking%20migrati on%20and%20violence%20against%20women.pdf> (consultat la 02.08.2019).

Copyright©CIGULEA Aliona, 2021

Contacts/Contacte/ Контакты:

Republica Moldova, MD 2069,
Mun. Chișinău, str. Ghenadie Iablocikin 2/1
E-mail: mozartalion14@yahoo.com

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2021, Issue 2, Volume 16, Pages 77-90.
ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963
Submitted: 15. 09. 2021 | Accepted: 15.10. 2021 | Published: 30.10. 2021

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
THE SCIENTIFIC COMMUNICATIONS
НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ

**EXAMINATION OF THE CAUSALITY OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT
AND EXPORT AND IMPLICATION IN THE V4 REGION**

**EXAMINAREA CAUZALITĂȚII INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE,
EXPORTUL ȘI INPLEMENTAREA LUI ÎN REGIUNEA V4**

**ИЗУЧЕНИЕ ПРИЧИННО-СЛЕДСТВЕННОЙ СВЯЗИ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ
ИНВЕСТИЦИЙ А ТАКЖЕ ЭКСПОРТ И ЕГО ВЛИЯНИЕ
В РЕГИОНЕ V4**

HRINKO Ján / HRINKO Ján¹/ ХРИНКО Жан

ABSTRACT:

**EXAMINATION OF THE CAUSALITY OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT
AND EXPORT AND IMPLICATION IN THE V4 REGION**

Foreign direct investment and the export of goods and services themselves play an important role in economic growth worldwide. The macroeconomic stability of the country, as well as the state of the labour market and the policy implemented by the governments of individual countries are some of the main aspects analysed by foreign investors before the implementation of any new investment. It is also the same within the Visegrad Group countries (V4) i.e., the Slovak Republic, the Czech Republic, Poland and Hungary. The aim of the presented scientific article is to use scientific methods to examine the causality of foreign direct investment and exports within the region of the Visegrad Group. There are a number of studies that look at the relationship between FDI and economic growth, but less of them describe the long-term or short-term relationship between investment and the value of exports of goods and services. In the following article, we will deal with the causal relationship between them within the four countries of the Visegrad Group.

Key words: foreign direct investment, export, export performance, causality, V4.

JEL Classification: F10, F14, F20.

REZUMAT:

**EXAMINAREA CAUZALITĂȚII INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE,
EXPORTUL ȘI INPLEMENTAREA LUI ÎN REGIUNEA V4**

Investițiile străine directe și exportul de bunuri și servicii în sine joacă un rol important în creșterea economică la nivel mondial. Stabilitatea macroeconomică a țării, precum și starea pieței muncii și politica implementată de guvernele fiecărei țări sunt câteva dintre principalele aspecte analizate de

¹ Ing. HRINKO Ján - Universitatea Economică din Bratislava, Facultatea de Comerț, Departamentul de Comerț Internațional (Bratislava, Republica Slovacă). / Ing. HRINKO Ján - University of Economics in Bratislava, Faculty of Commerce, Department of International Trade (Bratislava, Slovak Republic). / ХРИНКО Жан - Экономический университет в Братиславе, Коммерческий факультет, Департамент международной торговли (Братислава, Словацкая Республика). E-mail: jan.hrinko@euba.sk

investitorii străini înainte de implementarea oricărei noi investiții. Același lucru se întâmplă și în țările grupului de la Vișegrad (V4), adică Republica Slovacă, Republica Cehă, Polonia și Ungaria.

Scopul articolului științific prezentat este de a utiliza metode științifice pentru a examina cauzalitatea investițiilor străine directe și a exporturilor în regiunea grupului de la Vișegrad. Există o serie de studii care analizează relația dintre ISD și creșterea economică, dar mai puține dintre ele descriu relația pe termen lung sau pe termen scurt dintre investiții și valoarea exporturilor de bunuri și servicii. În articolul următor, vom aborda relația cauzală dintre acestea în cadrul celor patru țări ale Grupului de la Vișegrad.

Cuvinte cheie: Investiții străine directe, export, performanță la export, cauzalitate, V4.

JEL Classification: F10, F14, F20.

CZU: 339.9; 330.147.

РЕЗЮМЕ:

**ИЗУЧЕНИЕ ПРИЧИННО-СЛЕДСТВЕННОЙ СВЯЗИ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ
ИНВЕСТИЦИЙ А ТАКЖЕ ЭКСПОРТ И ЕГО ВЛИЯНИЕ
В РЕГИОНЕ V4**

Прямые иностранные инвестиции и экспорт товаров и услуг сами по себе играют важную роль в экономическом росте во всем мире. Макроэкономическая стабильность страны, а также состояние рынка труда и политика, проводимая правительствами отдельных стран, являются одними из основных аспектов, анализируемых иностранными инвесторами перед осуществлением любых новых инвестиций. То же самое происходит и в странах Вышеградской группы (V4), то есть в Словацкой Республике, Чешской Республике, Польше и Венгрии. Целью представленной научной статьи является использование научных методов для изучения причинно-следственной связи прямых иностранных инвестиций и экспорта в регионе Вышеградской группы. Существует ряд исследований, в которых рассматривается взаимосвязь между ПИИ и экономическим ростом, но в меньшей степени они описывают долгосрочную или краткосрочную взаимосвязь между инвестициями и стоимостью экспорта товаров и услуг. В следующей статье мы рассмотрим причинно-следственную связь между ними в четырех странах Вышеградской группы.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, экспорт, показатели экспорта, причинно-следственная связь, V4.

JEL Classification: F10, F14, F20.

УДК: 339.9; 330.147.

Introduction

The importance of foreign direct investment, specifically in the economy of the Slovak Republic, as well as in the neighbouring V4 countries, especially with regard to the process of transformation that the economies of these countries have gone through, is invaluable. It is in the countries of Central and Eastern Europe that FDI has a significant positive impact on their economic growth. According to Ferenciková and Dudáš (2010), we can speak of foreign investments in two levels of positive effects - the ability to supplement the missing domestic resources that are needed in the implementation of economic transformation and bring other positive secondary effects. This is the common denominator in the efforts of the mentioned CEE countries to attract new foreign direct investment. Economic theory does not clearly identify the relationship between FDI and exports. In his seminar paper, Mundell (1957) examined this relationship on the assumptions of the neoclassical Heckscher-Ohlin-Samuelson theory, where foreign direct investment flows depend on differences in factor prices and factor subsidies between countries. With the increasing mobility of international factors, these disparities are narrowing. The conclusion of his research was that the mobility of capital driven by foreign direct investment is a perfect substitute for exports.

Helpman et al. (2003) point out that the complementary and substitutive relationship between investment and export needs to be taken into account. This is a question related to the type of individual FDI. Zhang and Song (2000) examined the impact of FDI inflows on Chinese exports during the period 1986-1997. Based on their calculations, they concluded that FDI inflows undoubtedly play an important role in supporting Chinese exports. When calculating the correlation coefficient using a simple regression model, they found a strong dependence between the given quantities. Specifically, in their published output, it was found that the 1% change in FDI levels in the previous year is associated with a 0.29% increase in exports next year in the Chinese economy. Using a bivariate Granger causality test, Fabry (2001) examined the causal relationship between FDI and exports in a group of 10 countries from the Central and Eastern European region. Based on this test, he pointed out that the relationship between FDI and exports was not found, on the other hand, there was a relationship between FDI and economic growth. In contrast, the Pacheco López (2004) study showed a two-way causal link between foreign direct investment and exports in Mexico, where it has been found that exports stimulate FDI and FDI, on the contrary, supports exports. Dritsaki C. and Dritsaki M. (2012) examined the causal link between foreign direct investment and exports of the twelve EU countries between 1995 and 2010 using the Granger causality methodology. The findings support the presence of a bilateral causal relationship between foreign direct investment and exports, both in the short and long term, for this group of countries. One of the main conclusions of this study is that exports and FDI are two important factors in economic growth. For these countries, promoting exports and attracting new foreign investors is crucial. For non-euro area countries, the devaluation of the currency may be the first step. Export promotion, combined with FDI and a stable exchange rate, can create a favourable environment for sustainable growth. Zamrazilová (2006) examined the relationship between FDI and exports in the neighbouring Czech Republic. The result of her study is that foreign investors not only brought funds to the Czech Republic, but their entry improved foreign-controlled companies' access to world markets and increased their adaptation to the changing conditions of demand in developed markets. The strong export orientation and performance of companies under foreign control contributed to a gradual increase in the country's export performance.

Export performance can be understood as an indicator of the volume of goods and services exported during the period under review, with the resulting value of exports being expressed in relation to the nominal value of GDP in %. Export performance can be considered one of the key indicators in the analysis of foreign or global trade. Compared to foreign direct investment, basic export data are observed from an ex-post perspective, while foreign direct investment data is continuously monitored and evaluated to ensure added value. FDI is therefore being constantly examined mainly from an ex-ante point of view. This is due to the fact that FDI represents the interest of the investor in the form of a complex investment, which can be modified at the time of management of the relevant business entity. Therefore, foreign direct investment is much more difficult to research and predict its development.

Methodology

The aim of the presented scientific paper is to use scientific methods to examine the causality of foreign direct investment and exports within the region of the Visegrad Group. To achieve our goal, several research methods were used, namely the method of selection, analysis, induction, deduction, and comparison. Above all, however, we worked using mathematical and statistical methods. The analysis pointed out the development of the inflow of foreign direct investment, the position of foreign trade, its importance and possible causality between them. For a more detailed examination of their relationship, we decided to compare the inflow of FDI with the export performance, which we consider one of the key indicators in the analysis of global trade. The paper used mainly secondary sources of information provided by relevant economic organizations, such as the OECD, UNCTAD and ITC Trade Map and EUROSTAT statistics. Due to the rapid development of the world economy, in addition to the publications of leading economists, up-to-date Internet resources were used to examine the issue.

As the scope of the researched issue is relatively extensive, relevant information was selected using the selection method to achieve the goal. In the first part, we focused our attention on the description of the position of foreign trade in the economies of the Visegrad Group and the inflow of FDI and the current state of FDI. Induction and deduction methods were applied to evaluate the given state of the examined attributes and competitiveness of the economy. Mathematical-statistical methods were used in the quantification of the obtained data, in which we used a graphical representation for clarity. Descriptive analysis is used in the paper to explain charts and figures, which provided a comprehensive picture of the researched issue through comments and verbal descriptions.

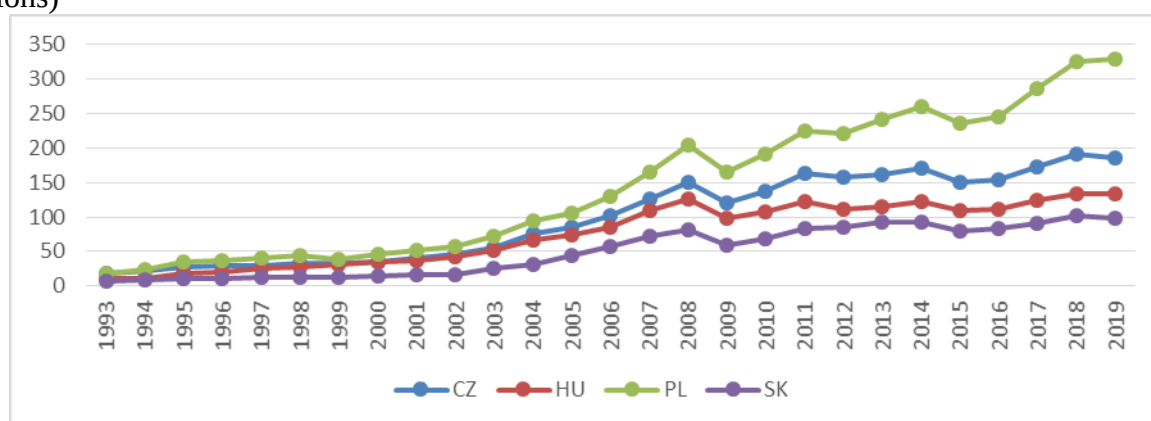
To assess the causality between exports and the inflow of foreign direct investment, we decided to perform a correlation-regression analysis. The dependent variable (Y_1) is represented by the export values of the first model examined and the export performance (Y_2) in the second model examined. The independent variable (X) represents the inflow of foreign direct investment. The coefficient of determination (R^2) expresses what percentage of the variation in the value of the dependent variable Y is due to the variation of the independent variables X .

2 Results and discussion

The Slovak economy is the smallest market and economy in terms of GDP within the V4, therefore is one of the most open economies in the world with a strong pro-export orientation. The degree of openness of the Slovak economy reached the level of 185.3% of the nominal value of GDP in 2019. This high openness, within the euro area countries, as well as the entire economic area of the current EU, is characteristic of the Slovak economy, especially thanks to the key position of foreign investments in Slovak foreign trade. It is interesting that the Slovak Republic, as the only country within the group of V4 countries, has adopted the single European currency, the EURO, while the remaining countries still hold national currencies.

As we can observe from the following Chart 1, in the comparison of the V4 countries in terms of export volume, their development in the period from 1993 to 2004 is relatively similar, of course reflecting the size of the national economy of each country. A significant break in the development trajectories is visible after 2004, when all V4 countries joined the European Union as part of the integration process. This act significantly launched the exports of the V4 countries, which, thanks to access to the common market of the European Union, removed a large number of barriers to foreign trade with EU countries, which ultimately facilitated the placement of production of V4 economies on the EU market.

Chart 1 Exports of goods and services of the V4 countries in the years 1993 – 2019 (in USD billions)

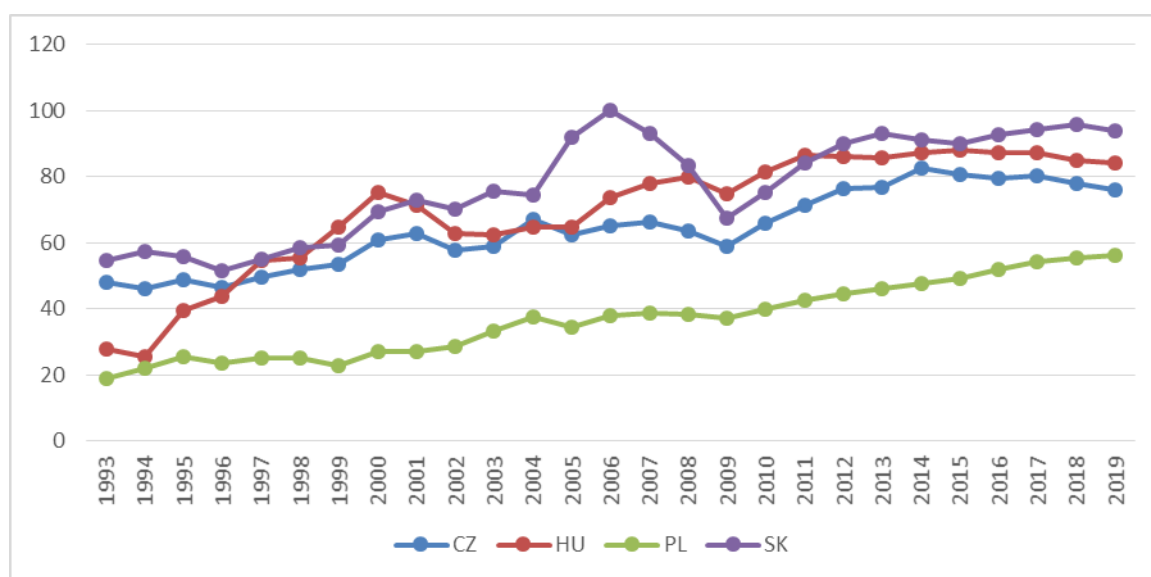
Source: Processed from data of UNCTAD. 2021. UNCTAD STAT Merchandise: Total trade and share.

During the entire period under review from 1993 to the present, the largest increases in the volume of exports from the V4 countries were recorded in Poland, whose exports of goods and services in 2019 amounted to USD 329.9 billion. On this scale, the Czech Republic is the second largest exporter with an export value of USD 186 billion in 2019. Within the V4, the

third largest exporter of goods and services is Hungary with an export volume of USD 133.8 billion. In terms of the absolute value of exports, the Slovak Republic is the economy with the lowest volume of exports of goods and services among the V4 countries, while the value of Slovak exports reaches only USD 99.2 billion in 2019.

A comparison of the absolute values of exports with the percentage share of exports in the GDP of the V4 countries, hence the data characterizing export performance, suggests the opposite order. The export performance indicator can provide us with a more balanced view of the condition and export potential of the national economies of the V4 countries. As the export performance indicator expresses the share of export volume in the total gross domestic product of the economy, these comparisons do not disadvantage any country in terms of market size and domestic production.

Chart 2 Export performance of the V4 countries in the years 1993 – 2019 (in %)

Source: Processed from data of UNCTAD. 2021. UNCTAD STAT Goods and services (BPM5): Trade openness indicators, annual, 1980-2013 (Discontinued).

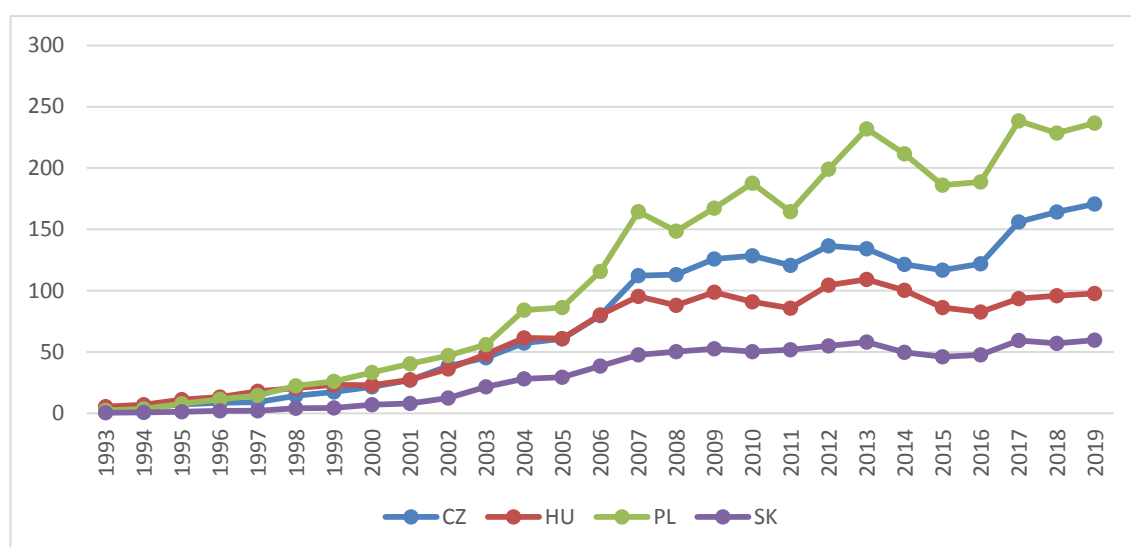
In this case, it is important to point out the critical year of 2009, when the financial and, subsequently, global economic crisis fully manifested itself, as documented in the previous Chart 2. In this period, the export performance of the Slovak Republic decreased the most among the V4 countries, which fell by up to 16% year on year. The effects of this crisis have been significantly felt by the automotive industry, which has suffered the most from supply chain disruptions caused by the global economic crisis.

After the crisis, export performance in the Slovak Republic recorded a significant increase from 67.4% to 94.1% until 2019, which indicates a significant increase in demand for Slovak exports on foreign markets, but also that an increasing part of Slovak production finds application abroad. Within the whole comparison, the most efficient economy in the long-term is the Slovak Republic, whose exports within the V4 countries contributed the most to the creation of GDP in 2019, in the abovementioned value of 94.1%. Hungary with export performance of 84% and the Czech Republic of 75.9% are the second, respectively the third most export-efficient economy within the V4 in 2019. Poland has the lowest share of exports in GDP, whose exports of goods and services in 2019 accounted for only 56.3% of the country's GDP.

The profile of the Slovak industry is narrow, specializing mainly in electronic equipment and the automotive industry, which is the backbone of the Slovak economy. Slovakia was the first to open the door to car manufacturers and the electrical engineering industry. A significant part of foreign capital participation in the form of FDI in the Slovak economy is therefore

represented by the world's largest automobile concerns, whose presence on the Slovak market has a long tradition. The first significant foreign investment in this sector was the arrival of the German concern Volkswagen AG in 1991, the arrival of which marked the beginning of the profiling of the Slovak economy towards the global leadership as the largest car producer per capita. Although the imports realized by investors significantly deteriorated the trade balance of the Slovak Republic at that time, in a comprehensive assessment it had a very encouraging effect on the economy. PSA Peugeot Citroën (2003), Kia Motors (2004) and Jaguar Land Rover (2015) were other significant foreign investments in the Slovak automotive sector. The aforementioned companies have expanded their business in Slovakia and today are among the largest domestic employers. Thanks to extensive investments by four major automotive companies, supply chains represented by a wide portfolio of suppliers have been built in Slovakia, which creates the main determinant attracting further new investments in this area.

Chart 3 FDI stock in V4 countries in the years 1993 – 2019 (in USD billions)

Source: Processed from data of UNCTAD. 2021. *UNCTAD STAT Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual.*

According to Chart 3, we can observe that the largest accumulation of foreign capital in the form of FDI within the V4 countries has long been in Poland, where the stock of FDI in 2019 represents a value of approximately USD 236.5 billion. The second largest centre of foreign capital concentration is the Czech Republic with a FDI stock of USD 170.7 billion in 2019. In comparison with the last 15 years, the third most attractive country within the V4 is Hungary, where the total accumulated stock of FDI was USD 97.8 billion in 2019. Within the V4, the Slovak Republic is the country with the lowest value of FDI stock in the economy, namely USD 59.8 billion.

To assess the causality between exports and the inflow of foreign direct investment, we decided to perform a correlation analysis. We decided to compare the value of exports and export performance in individual V4 countries with FDI values. The basis of our research are therefore three variables - the development of exports in the V4 countries in the period 1993 – 2019, the development of export performance and the inflow of FDI in individual countries under review in the same period. The source of data on the development of exports, export performance and FDI inflows are available statistics from the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD Statistics) and the international organization UNCTAD. The statistics are updated to the current year 2021. The next step in research is linear regression, through which it is possible to examine the causal-subsequent relationships of two variables. In

our case, we will examine the impact of FDI on exports and on the export performance of the V4 countries for the observed period 1993 – 2019.

From a data point of view, foreign direct investment is not a variable that can be easily estimated and compared. To increase the accuracy of data measurement, we decided to take into account the time required to establish a new investment. Therefore, we will use the correlation analysis to compare FDI stock in year n with the development of exports and export performance in year $n + 1$.

Table 1 Correlation coefficient and coefficient of determination for the period 1993 - 2019 ($n + 1$) and for individual countries in the examined sample

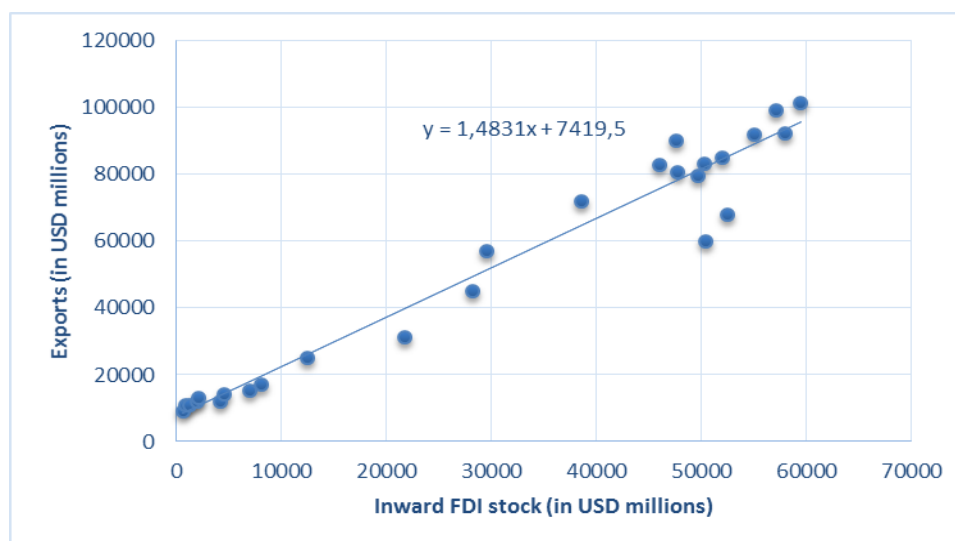
Countries	Correlation coefficient		Coefficient of determination
Slovak Republic	0,98	FDI & Export	0,9564
	0,80	FDI & Export performance	0,6444
Czech Republic	0,99	FDI & Export	0,9731
	0,87	FDI & Export performance	0,7506
Poland	0,98	FDI & Export	0,9623
	0,94	FDI & Export performance	0,8902
Hungary	0,98	FDI & Export	0,9531
	0,87	FDI & Export performance	0,7496

Source: Processed from available data of UNCTAD and MS Excel calculations

Slovak Republic

In the following Chart 4 we can observe a strong direct correlation. The regression line has the form $y = 1.483x + 7419.47$ and is the steepest of all observed dependences. The regression coefficient indicates the average increase in exports with an increase in FDI. Thus, when increasing FDI by USD 1 million, we can expect exports to increase by an average of USD 1.483 million.

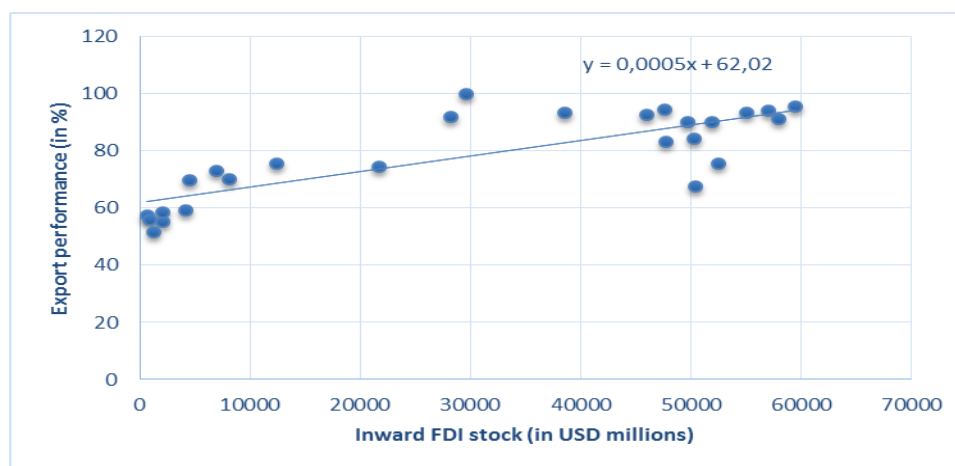
Graph 4 Correlation of FDI and exports of the Slovak Republic in the years 1993 – 2019 ($n + 1$)

Source: Processed from available data of UNCTAD and MS Excel calculations

According to the coefficient of determination (0.95649), FDI has an impact on exports of 96%. The intensity of dependence is very high 0.978 and is statistically significant. The dependence of exports on FDI in the Slovak Republic is therefore almost complete.

Chart 5 Correlation of FDI and export performance of the Slovak Republic in the years 1993 – 2019 (n + 1)

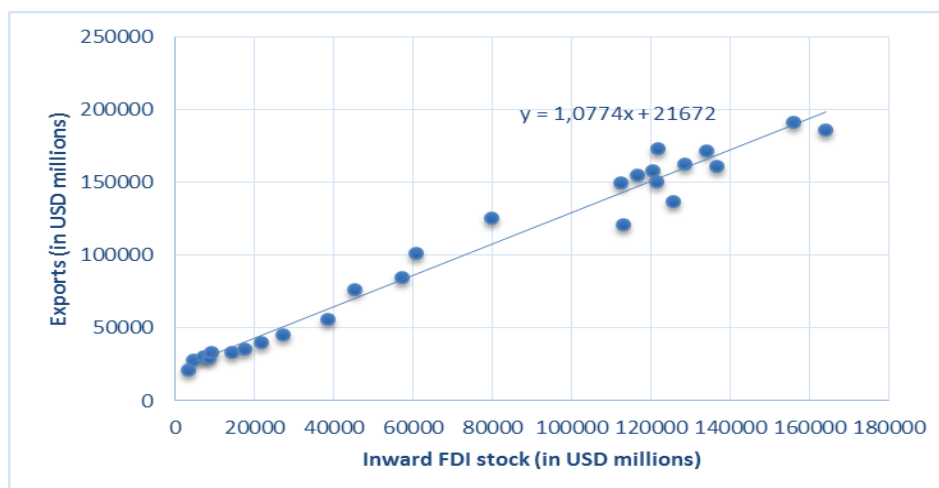

Source: Processed from available data of UNCTAD and MS Excel calculations

According to Chart 5 of the linear regression of the dependence of FDI and export performance, we can observe a diverse concentration of points around the line. The model $y = 0.000541x + 62.02$ is also statistically significant. The interpretation of the locating constant is irrelevant in this case. Because in the case of zero FDI, according to the model, the value of export performance is equal to 62.02%. However, this value is higher than in years when FDI was not zero. The observed dependence is statistically significant and according to the model, the values of export performance are caused by FDI values at 64%. The intensity of the dependence is 0.8028. The observed dependence in this case is the lowest of the monitored dependencies, nevertheless it is still high and statistically significant.

Czech Republic

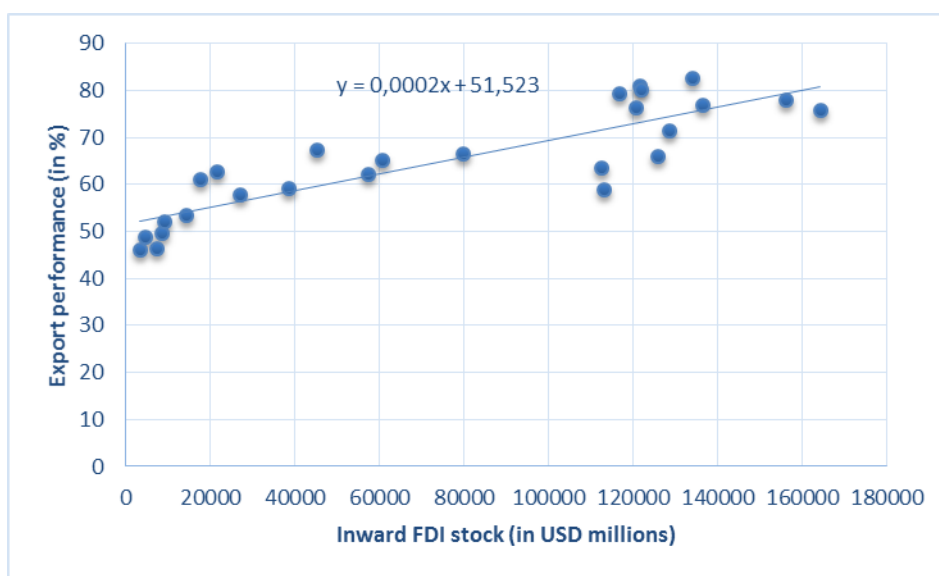
Chart 6 Correlation of FDI and exports of the Czech Republic in the years 1993 - 2019 (n + 1)

Source: Processed from available data of UNCTAD and MS Excel calculations

From the representation of the correlation in Chart 6 we see a strong direct correlation. With growing FDI, exports are also growing. The data is closely spaced around the line. The dependence can be described by linear regression. The alignment line has the form $y = 1.077x + 21672$. The regression coefficient indicates the average increase in exports with an increase in FDI. Thus, with an increase in FDI by USD 1 million, we can expect exports to increase by an average of USD 1.077 million. The value of the locating constant says that at zero FDI, the value of exports is USD 21 672 million. According to the coefficient of determination (0.97314), FDI has an impact on exports of 97%. The intensity of dependence is very high 0.9865 and is statistically significant. The dependence of exports on FDI in the Czech Republic is therefore almost complete.

Chart 7 Correlation of FDI and export performance of the Czech Republic in the years 1993 - 2019
(n + 1)

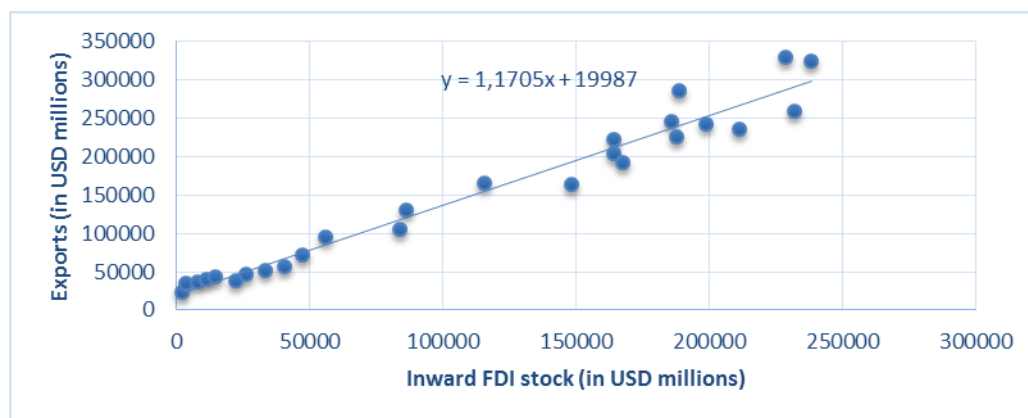

Source: Processed from available data of UNCTAD and MS Excel calculations

Both in the case of export as well as in the case of the comparison with the export performance described in the previous Chart 7, the data are around the alignment line describing the linear regression. The model $y = 0.0001792x + 51.52$ is statistically significant. The observed dependence is statistically significant and according to the coefficient of determination, exports are affected by FDI values at 75%. The intensity of the dependence is 0.8664. The observed dependence is also high in this case.

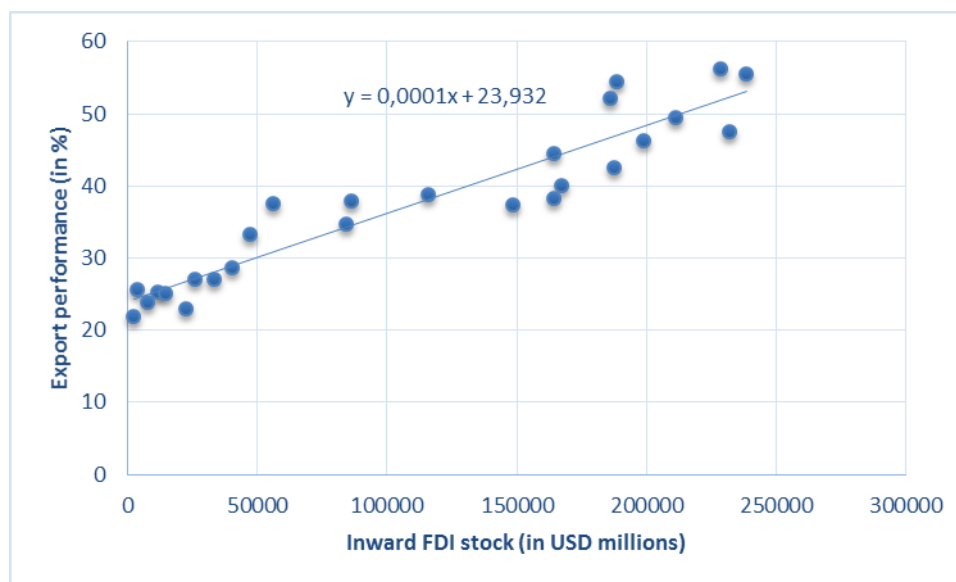
Poland

From the graphic representation we see again a strong direct correlation. Only at higher FDI values are the points more scattered around the line. The regression line has the form $y = 1.17x + 19987$. The regression coefficient indicates the average increase in exports with an increase in FDI. Thus, with an increase in FDI by USD 1 million, we can expect exports to increase by an average of USD 1.17 USD million. According to the coefficient of determination 0.9623, FDI has an impact on exports of 96%. The intensity of dependence is very high 0.981 and is statistically significant. The dependence of exports on FDI in Poland is therefore almost complete.

Chart 8 Correlation of FDI and exports of Poland in the years 1993 - 2019 (n + 1)

Source: Processed from available data of UNCTAD and MS Excel calculations

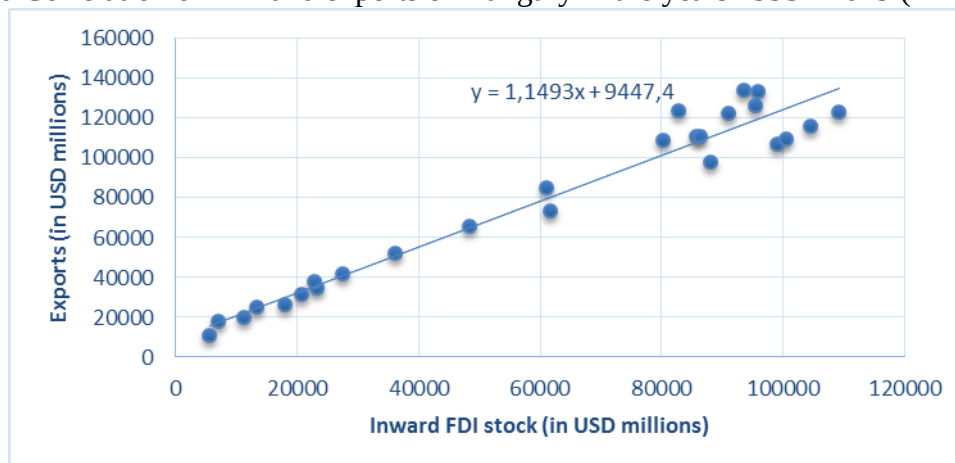
According to Chart 9 of the linear regression of FDI dependence and Poland's export performance, we can observe the concentration of points around the line. The model $y = 0.0001226x + 23.93$ is statistically significant. The observed dependence is statistically significant and according to the model, the values of export performance are caused by FDI values at 89%. The intensity of the dependence is 0.9445. The observed dependence is also high in this case. We reject hypothesis H_0 .

Chart 9 Correlation of FDI and export performance of Poland in the years 1993 - 2019 (n + 1)

Source: Processed from available data of UNCTAD and MS Excel calculations

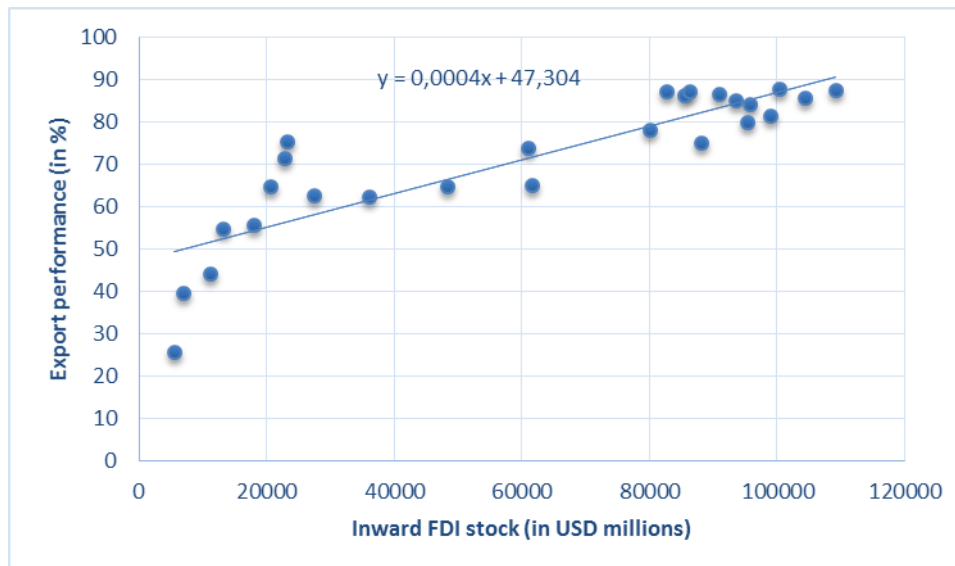
Hungary

From the graphical representation, we again observe a strong direct correlation. For lower FDI values, the variances around the alignment line are smaller than for higher FDI values. The regression line has the form $y = 1,149x + 9477,39351$.

Chart 10 Correlation of FDI and exports of Hungary in the years 1993 - 2019 (n + 1)

Source: Processed from available data of UNCTAD and MS Excel calculations

The regression coefficient indicates the average increase in exports with an increase in FDI. Thus, with an increase in FDI by USD 1 million, we can expect exports to increase by an average of USD 1.149 million. According to the coefficient of determination (0.953148), FDI has an impact on exports of 95%. The intensity of dependence is very high 0.976293 and is statistically significant. The dependence of exports on FDI in Hungary is therefore almost complete.

Chart 11 Correlation of FDI and export performance of Hungary in the years 1993 - 2019 (n + 1)

Source: Processed from available data of UNCTAD and MS Excel calculations

According to the previous chart of linear regression of the dependence of FDI and export performance, we can observe larger distances of points from the line. The model $y = 0.0003064x + 47.3$ is statistically significant. The observed dependence is statistically significant and according to the model, the values of export performance are caused by FDI values at 75%. The intensity of the dependence is 0.8658. The observed dependence is also high in this case.

Conclusion

Promoting exports through new investment is one of the reasons every government strives to attract foreign direct investment. FDI can help channel foreign capital to sectors that have the potential to compete internationally, while the global links of multinational companies can facilitate their access to foreign markets. In addition to exports themselves, which are often generated by foreign affiliates, foreign direct investment can also support exports indirectly through the teaching of new marketing strategies, methods, procedures and distribution channels.

Our observations document the fact that in recent years, significant investments have been made in the V4 countries. While in 1993, the total FDI inflow into the V4 countries amounted to approximately USD 377.2 per capita, in 2019 this value was already at the level of USD 2 043.9, which indicates a gradual significant increase in foreign investment in the region. Investments were initially directed to V4 as part of privatization processes. Later, it was expansion FDI, which was aimed mainly at industrial areas such as investments in green fields or in the form of brownfields or acquisitions of established companies. From the data of the compared values, it is clear that the highest correlation is in group C, which also predetermines the nature of the industrially oriented economies of the V4 countries.

Although FDI is not a variable from a data point of view that can be easily estimated, according to our correlation-regression analysis, there is a strong dependence of foreign direct investment on the exports in the V4 countries. The results of the examined variables show more than 95% dependence, which can be considered statistically very significant. Compared to export performance, we observe a slightly weaker correlation with an average dependence of 87%. This is evidenced by the values of the correlation determination. With an increase in FDI by USD 1 million, we can expect exports to increase by an average of USD 1.219 million in the V4 countries, according to the results of the measured values. Our analysis showed that the abovementioned investments during the observed period of 1993 - 2019 helped to increase the export of goods and services. In all the cases examined, we had to reject the hypothesis we set.

Acknowledgements

This article is a partial output of the research project of VEGA č. 1/0777/20: Belt and Road initiative - opportunity or threat for the EU and Slovak export competitiveness.

References:

1. KRUGMAN, P. – OBSTFELD, M. – MELITZ, M. 2015. International Economics: Theory and Policy. Bratislava: Pearson, 2015. 792 s. ISBN 000-0133423646.
2. WOKOUN, R. – TVRDOŇ, J. a kol. 2010. Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj. Praha: Oeconomica, 2010, 203 s. ISBN 978-80-245-1736-0.
3. KAŠŤÁKOVÁ, E. – RUŽEKOVÁ, V. 2019. Medzinárodné obchodné operácie. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, 202 s. ISBN: 978-80-225-4611-9.
4. OECD. (2021). OECD Library - Foreign direct investment (FDI). [online]. [cit. 2021.05.04]. Available on: https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/foreign-direct-investment-fdi/indicator-group/english_9a523b18-en.
5. NBS. (1997). Viera Hošková Vplyv zahraničných investícií na prijímajúcu krajinu. Available on: [online]. [cit. 2021.05.04]. https://www.nbs.sk/img/Documents/PUBLIK/1997_Posobenie%20priamych%20zahrancnych%20inv.pdf.
6. UNCTAD. (2021). UNCTAD STAT Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual. Available on: [online]. [cit. 2021.05.04]. < <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx>> .

7. UNCTAD. (2021). UNCTAD STAT Merchandise: Total trade and share, annual. Available on: [online]. [cit. 2021.05.06]. < <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=101> > .
8. UNCTAD. (2021). UNCTAD STAT Goods and services (BPM5): Trade openness indicators, annual, 1980-2013 ([online]. [cit. 2021.05.06]. < <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx> > .
9. UNCTAD. (2007). Foreign direct investment and host country economic growth: Does the investor's country of origin play a role? [online]. [cit. 2021.05.06]. Available on: < http://unctad.org/en/Docs/iteit20072a2_en.pdf > .
10. FERENČIKOVÁ, S – DUDÁŠ, T. (2010). The impact of foreign direct investment inflows on the economic growth in the New EU member states from Central and Eastern Europe. Available from: [online]. [cit. 2021.05.06]. Available on: < https://www.researchgate.net/publication/298867799_The_impact_of_foreign_direct_investment_inflows_on_the_economic_growth_in_the_New_EU_member_states_from_Central_and_Eastern_Europe > .
11. MUNDELL, R. (1957), 'International Trade and Factor Mobility', American Economic Review, 47 (3), p. 321-335. [online]. [cit. 2021.05.06]. Available on: < https://pages.ucsd.edu/~jlbroz/Courses/PS245/handouts/mundell_AER1957.pdf > .
12. MONDAL, S. – PANT, M. (2020). FDI and Export Spillovers: A Case Study of India. [online]. [cit. 2021.05.06]. Available on: < https://www.researchgate.net/publication/339283755_FDI_and_Export_Spillovers_A_Case_Study_of_India > .
13. MUSTI, B. M. (2020). Impact of foreign direct investment (FDI) on export performance in Nigeria (1970-2018). International Journal of Advanced Academic Research-Social and Management Sciences, 6 (4), p.22-38. [online]. [cit. 2021.05.10]. Available on: < https://www.researchgate.net/publication/350790006_IMPACT_OF_FOREIGN_DIRECT_INVESTMENT_ON_EXPORT_OF_PRIMARY_SECTOR_EVIDENCE_FROM_PAKISTAN > .
14. ZHANG, K.H. – SONG, S. (2000) Promoting exports - The role of inward FDI in China In: China economic review. p.385 -396. [online]. [cit. 2021.05.10]. Available on: < https://www.researchgate.net/publication/222605195_Promoting_exports_-_The_role_of_inward_FDI_in_China > .
15. FABRY, N. H. (2001). The role of inward – FDI in the transition countries of Europe. In: Enterprise in transition. Split: Faculty of Economics Split, p.1032– 1055. [online]. [cit. 2021.05.10]. Available on: < <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/83136/> > .
16. PACHECO-LOPEZ, P. (2004). Foreign Direct Investment, Exports and Imports in Mexico. Kent: University of Kent [online]. [cit. 2021.05.06]. Available on: < <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/68087/1/387227547.pdf> > .
17. DRITSAKI, C. and M. DRITSAKI (2012), “Exports and FDI: A Granger Causality Analysis in a Heterogeneous Panel”, Economics Bulletin, 32(4), 3128-3139. [online]. [cit. 2021.05.06]. Available on: < https://www.researchgate.net/publication/273141320_Exports_and_FDI_A_Granger_causality_analysis_in_a_heterogeneous_panel > .
18. ZAMRAZILOVÁ, E. (2006). Přímé zahraniční investice v ČR: makroekonomické souvislosti. Working Paper No. 7, CES VŠEM. [online]. [cit. 2021.05.06]. Available on: < <https://docplayer.cz/5512821-Prime-zahranicni-investice-v-cr-makroekonomicke-souvislosti-eva-zamrazilova.html> > .
19. SITA. 2021. Tridsať rokov V4 v číslach: najviac poskočilo Poľsko, na čele však zostávajú Česi. [online]. [cit. 2021.05.06]. Dostupné na internete: <https://www.prservis.sk/tridsat-rokov-v4-v-cislach-najviac-poskocilo-polsko-na-cele-vsak-zostavaju-cesi/> .
20. OECD. (2020). Data Cube Trade in goods and services, (2020). [online]. [cit. 2021.05.06]. Available on: <https://data.oecd.org/> .
21. EUROSTAT. (2021). EU direct investment flows, breakdown by partner country and economic activity (BPM6). [online]. [cit. 2021.05.06]. Available on: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=bop_fdi6_flow&lang=en .
22. MATEMATICKO-POČÍTAČOVÉ MODELOVANIE. (2021) Dvojrozmerný štatistický súbor, korelačná analýza. [online]. [cit. 2021.05.06]. Available on: < <https://www.math.sk/mpm/wp-content/uploads/2017/11/korelacnaAnaliza.pdf> > .

Contacte / Contacts / Контакты:

University of Economics in Bratislava,
Faculty of Commerce, Department of International Trade,
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava,
E-mail: jan.hrisko@euba.sk

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2021, Issue 2, Volume 16, Pages 91-101.
ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963
Submitted: 15. 08. 2021 | Accepted: 15.10. 2021 | Published: 30.10. 2021

**TRIBUNA DISCUȚIONALĂ
THE TRIBUNE OF DISCUSSION
ДИСКУССИОННАЯ ТРИБУНА**

**RELIGIOUS AND IDEOLOGICAL FOUNDATIONS
OF IRAN'S FOREIGN POLICY¹**

**FUNDAȚII RELIGIOASE ȘI IDEOLOGICE
ALE POLITICII EXTERNE A IRANULUI**

**РЕЛИГИОЗНЫЕ И ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ
ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ИРАНА**

ČECH Ľubomír* / ČECH Ľubomír / ЧЕХ Любомир

**ABSTRACT:
RELIGIOUS AND IDEOLOGICAL FOUNDATIONS
OF IRAN'S FOREIGN POLICY**

This paper aims to analyse ideologies of Iran's foreign policy. It provides insights into the philosophical and ideological foundations of Twelver Shia and examines the Islamic Republic of Iran's foreign policy after the Iranian Revolution of 1979, which changed the traditional perception of Islam as part of a Muslim believer's private space. The author points out that Shia Islam plays an important role in shaping the foreign policy positions and that the foreign policy of the Islamic Republic of Iran has been constantly driven by the ideology of the 1979 Islamic Revolution, which impedes the efforts of pragmatic politicians to open up the country to the outside world.

Keywords: Islamic Republic of Iran, Iranian Revolution of 1979, Iran's foreign policy, the ideology of the Iranian Revolution.

JEL Classification: F29, F36, K33
ORCID ID: 0000-0002-8406-9480

**REZUMAT:
FUNDAȚII RELIGIOASE ȘI IDEOLOGICE
ALE POLITICII EXTERNE A IRANULUI**

Această lucrare își propune să analizeze ideologiile politicii externe a Iranului. Oferă informații despre fundamentele filosofice și ideologice ale Shia Twelver și examinează politica externă a Republicii Islamice Iran după Revoluția Iraniană din 1979, care a schimbat percepția tradițională a Islamului ca parte a spațiului privat al unui credincios musulman. Autorul subliniază că Islamul Shia joacă un rol important în conturarea pozițiilor politicii externe și că politica externă a Republicii Islamice Iran a fost în mod constant condusă de ideologia

¹ The paper was written as part of the project VEGA 1/0490/19 – *The Islamic Factor in the World Economy*.

* **ČECH Ľubomír** - Doctor în istorie, conferențiar universitar, șef al Departamentului de relații politice internaționale, Facultatea de relații internaționale, Universitatea de Economie din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă). / **ČECH Ľubomír** - Doctor of History, Associate Professor, Head of the Department of International Political Relations, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, Slovak Republic). / **ЧЕХ Любомир** - Доктор исторических наук, доцент, заведующий кафедрой международных политических отношений факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика). **E-mail:** ľubomir.cech@euba.sk

Revoluției Islamice din 1979, care împiedică eforturile politicianilor pragmatici de a deschide sus țara spre lumea exterioară.

Cuvinte cheie: Republica Islamică Iran, Revoluția Iraniană din 1979, politica externă a Iranului, ideologia Revoluției Iraniene.

JEL Classification: F29, F36, K33

CZU: 327.001; 32.061.234.

ID ORCID: 0000-0002-8406-9480

РЕЗЮМЕ:

РЕЛИГИОЗНЫЕ И ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ИРАНА

Эта статья направлена на анализ идеологий внешней политики Ирана. Он дает представление о философских и идеологических основах шиитов-двунадесятников и исследует внешнюю политику Исламской Республики Иран после иранской революции 1979 года, которая изменила традиционное восприятие ислама как части личного пространства верующего мусульманина. Автор указывает на то, что шиитский ислам играет важную роль в формировании внешнеполитических позиций и что внешняя политика Исламской Республики Иран постоянно определяется идеологией Исламской революции 1979 года, что препятствует попыткам прагматичных политиков открыться. вверх по стране во внешний мир.

Ключевые слова: Исламская Республика Иран, Иранская революция 1979 года, внешняя политика Ирана, идеология Иранской революции.

JEL Classification: F29, F36, K33

УДК: 327.001; 32.061.234.

ID ORCID: 0000-0002-8406-9480

Introduction

The year 1979, which saw the victory of the Islamic Revolution and the establishment of the Islamic Republic of Iran, represented an important milestone in internal political and social developments of Iran. Apart from the changes that were sparked at the national level by the Islamist regime establishment, the 1979 Revolution had an impact on further developments of international relations. The ideology of the Iranian Revolution, which formed the basis for new foreign policy agenda of the Iranian regime, became a key determinant. As a result, many experts regard Iran's foreign policy since the founding of the Islamic Republic of Iran as being driven by the revolutionary ideology.

However, since 1979, the perception of Iran's ideology-based foreign policy has been associated with threats of religious fundamentalism and support for international terrorism. This proves to what extent the Islamic Revolution changed the attitudes towards the role of Islam in modern politics and society. Until that time, Islam had been viewed as part of a Muslim believer's private space. Since 1979, however, it has acted as a catalyst for social changes and a source of political conflict, which became a distinctive feature of Iran's foreign policy.

Owing to radical changes in the past decades, Iran is being increasingly regarded as an untrustworthy, unreliable and irrational political actor as well as a source of threat and instability to international peace and security. Negative perceptions of the Islamic Republic of Iran have repeatedly led to conflicts of interests and tensions not only in relation to the West but also to the rest of the Muslim world.

Since its founding, the Islamic Republic of Iran has been a specific actor whose international influence cannot be overlooked. The attitudes of Iranian society and political and ideological thinking of the Iranian regime cannot be understood without expert knowledge of the *Twelver branch of Shia*, which has been Iran's official state religion since the 16th century. Without insights into this branch of Islam, laymen may view it with feelings of misunderstanding and irrationality and regard it as a potential source of threat, anxiety and confrontation. The truth is that the international political arena has been filled with such feelings since the founding of the Islamic Republic of Iran in 1979.

The aforementioned facts inspired us to explore these issues in more detail and try to better understand Iran's foreign policy behaviour, which is regarded as a threat to the international community. Our goal is to analyse the philosophical and ideological foundations of *Twelver Shia* and to offer a different perspective on the character of Iran's foreign policy in a specific time and during a specific course of events.

Given the latest dynamics of the Middle East, in which Iran plays the role of a crucial regional actor, we intend to explain the roots and nature of Iranian foreign policy since 1979. Our primary goal is to highlight the importance of a religious aspect, which presupposes comprehension of ideological and political thinking of Iranian political leaders. This allows us to develop a theoretical framework for further practical analysis of Iran's foreign-policy attitudes over the past decades.

1 Religion as a determinant of Iran's political and ideological thinking

The victory of the Islamic Revolution in February 1979 and the founding of the Islamic Republic of Iran made religion one of the core factors of Iranian foreign policy. Religion has significantly shaped Iran's regional profile and its policy towards other players in the international political arena (Samiei, 2016, pp. 653 – 671). What we would like to point out is the fact that *the religious factor, in this case the philosophical and ideological foundations of Twelver Shia, is the most powerful determinant of revolutionary ideology, but not the only one.*

The analysis of the Islamic Republic of Iran's foreign policy and its developments since the Islamic Revolution of 1979 shows the overlapping of several significant factors – religion, Iranian nationalism and Iran's historical experience of superpowers' interventions and penetration of foreign elements into Iranian society. Our statement broadens the common religious aspect of Iran's foreign policy analyses, which regard the Iranian regime's ideology as driven by religion. As a result, it offers a much more progressive approach to research.

One of the most remarkable features of the history of Islam is the fact that throughout its development it has evolved not only as a religion, but especially as an effective state ideology and lifestyle. Classical Islam naturally involves an ideological framework of social and political processes as well as the constitutional order (Mendel, 2015, p.15). Despite the attempts to secularise the Muslim world, Islam has never ceased to engage in the arena of political conflict. The history of Islam has its own dynamics, ideals and cultural stereotypes. The Muslim society is characterised by a specific social structure built on high cultural values. That is why Muslim countries did not adopt Western models even in the period of colonial expansion (Ahouie, 2004). Islam's values are deeply rooted in thinking of *Ummah*¹ and *Ulama*² and they affected their attitudes towards external influences. Islam highlights the importance of religious values that have been successfully applied in politics. The primary value is the unity of Muslim *Ummah*, the ideal form of which rejects the concept of nation-states and non-Muslim dominance over Muslim *Ummah*.

The aforementioned religious values formed the core of Ayatollah Khomeini's academic writings in the 1930s. He presented Muslim unity as a tool of resistance to the idea of nation-states and an effective protection against colonialism and imperialism. This idea was later embodied in the post-revolution constitution, which emphasized the significance of unity in Muslim communities regardless of nationalist aspirations. Not only was the unity of *Ummah* an effective tool of resistance and fight against external threats, but also an opportunity to strengthen the international position of the Muslim world (Mooshirzadeh, 2010).

The *Ummah*'s interests became dominant for the Islamic regime and its priorities, suppressing the national interest applicable to the Iranian nation. *Muslim internationalism* became the main determinant of Iranian post-revolution foreign policy, which highlighted protection of the *Ummah*'s collective interests. The Article 11 of the Iranian 1979 Constitution commits the Islamic Republic of

¹ *Ummah* means community of Muslims – the concept which encompasses essential unity and equality of Muslims in all countries and cultures (author's note).

² In Shia Islam, the *ulama* are considered as professional but not official clergy. The Shia *ulama* have retained the right to exercise *ijtihad* (independent reasoning) when interpreting Islamic law. It enables them to take a stand even on social issues. As representatives of the Hidden Imam, they assume religious authority and take over the responsibility to take care of the ill and supervise religious foundations (author's note).

Iran to carry out its policy with the aim of developing the fellowship and unity of Muslims and achieving the political, economic and cultural unity of the Muslim world (Katouzian – Shadidi, 2007, p. 31).

Islamic resistance to imperialism and colonialism in the 20th century was a response to the penetration of foreign civilisation values into Iranian society. The colonial pressure and intervention in Iran's internal affairs by Western powers sparked worries that the Muslim community and its religion could be under threat.

The 20th century itself, the rise of Reza Khan attributed to the British initiative, the attempts to westernise and secularise the Iranian society, the 1953 Iranian *coup d'état* as well as the establishment of the pro-Western regime in the era of the Pahlavi dynasty triggered concerns about traditional Islamic values. In this period, the feelings of oppression had some specific characteristics. They resulted from the economic exploitation in terms of Iran's natural resources and, especially, from the attempts to implement Western ideas and Western lifestyle, which were jeopardising the foundations of the Muslim faith and traditions (Daryaei, 2012).

The aforementioned perceptions sparked the idea of *Pan-Islamism*, which was later implemented directly in Iran's post-revolution foreign policy as the concept of exporting the Iranian Revolution (Samiei, 2016). However, Homeira Mooshirzadeh, an associate professor at University of Tehran, points out the fact that the promotion of Islamic ideas in the form of revolutionary Islam should not be regarded solely as a revolutionary step. In essence, it is a doctrine embodied in the Quran as a duty of every Muslim to spread the message of Allah in the world of infidels – *Dar-al-Harb* (Mooshirzadeh, 2010).

The spread of Islam presupposes creation of an ideal global Muslim community that would promote justice on the part of political authorities and each *Ummah* member. New Iran's leaders, who called for the worldwide Islamic revival and the Muslim unity in the 1980s, were widely supported by many Arab and Muslim communities. However, secular governments of some Muslim countries and their Western allies suspected that Iran was trying to extend its influence in the Islamic world (Roskin – Coyle, 2004, pp. 30-40). The issues relating to the spread of revolutionary ideas were particularly sensitive for the Shia Arab Muslims, especially those living in Saudi Arabia, Kuwait and Bahrain. At the peak of the revolutionary era, these countries experienced the effects of revolutionary ideas and the support for the events occurring in Iran in their own Shia communities (Mandaville, 2014, p. 257). A few decades later, we can certainly claim that the primary goal of exporting the Islamic Revolution outside Iran's borders was not achieved. This plan failed owing to several major constraints that need to be explained. The publication by Harvard University called "*The Failure of Political Islam*" presents relevant arguments. It was the first book to highlight the fact that radicalisation among Shia minorities had begun in Iraq, Lebanon and Afghanistan before the outbreak of the Islamic Revolution. Indeed, the victory of the Islamic Revolution in Iran created a kind of optical effect suppressing autonomous aspects of non-Iranian Shia communities (Roy, 1998, pp. 187-188).

From a global point of view, the Iranian Islamic Revolution failed to gain support in the diverse Muslim world, and it confined itself only to Shia communities. Another significant aspect is the heterogenic character of the Shiite branch of Islam. The revolutionary ideas were implemented only in the communities practising Twelver Shia (Drozdíková, 2005, p. 208). In general, it can be said that the Iranian Islamic Revolution was supported only in *clericalised* communities, in which the Shiite clergy gained political and social power. This regarded especially Iraq and the Shia Islam centres, the cities of Najaf and Karbala (Roy, 1998, pp. 189 - 191). The concept of exporting the Islamic Revolution to Iraq derives from the idea of a united and powerful community that might gain regional hegemony in the Middle East.

Taking the above-mentioned facts into consideration, we have devoted a part of our paper to the characteristics of Shia Twelver, especially the concepts of martyrdom, resistance and justice, which are used by the current Iranian regime for confirming its legitimacy.

2 Philosophical and ideological foundations of Twelver Shia

The knowledge of Twelver Shia and its identity is a prerequisite for understanding the attitudes of Iranian society and Iran's political and ideological thinking after the 1979 revolution. Without insights into this belief, laymen may view it with feelings of misunderstanding and irrationality and regard it as a potential source of threat, anxiety and confrontation. The truth is that the international political arena has been filled with such feelings since the founding of the Islamic Republic of Iran in 1979.

First and foremost, we would like to focus our attention on Twelver Shia in terms of the sole religiosity and then with regard to revolutionary ideology and its impact on politically motivated goals. The history of Iran in the second half of the 20th century was marked by transformation of Shia Islam from “*a moderate to a more active or even revolutionary religion*” (Čech, 2014, p. 14). Despite these changes, the core of Shia Islam and its foundations remained intact. Even though our research does not focus on the history of Shia Islam, it is important for us to deal with it to some extent in order to acquire a proper understanding.

The Muslim *Ummah*'s schism between Sunni and Shia was a major milestone in the history of Islam. The fact that Imam Ali and his descendants were denied leadership of *Ummah* after Muhammad's death in 632 aroused the feelings among Shia Muslims that they were the victims of injustice, which indefinitely affected the specific character of Shia Islam (Ghata, 2007, pp. 65-70).

The book entitled “*Shah of Shahs*” by Polish journalist Ryszard Kapuscinski presents a concise description, according to which Shia Muslims have been the victims of persecution since the moment they became the opposition. In their collective memory, they remember all the disasters and hardship they had to face in the past. *Shias* are not as humble as *Sunnis*. They oppose the official power and, therefore, they cannot be tolerated (Kapuscinski, 1992, pp. 25-27).

The way Shia Muslims perceived injustice gave rise to the belief in the reappearance of the *Mahdi*, the saviour and the Twelfth Hidden Imam. They believed that his return would lead to the rupture of the existing order, subsequent Islamic revival and establishment of a more progressive and just system. The concept of awaiting the messiah as the only righteous and legitimate leader of the Muslim *Ummah* helped the Shia community to cope with the feeling of existential injustice, which had deepened owing to long-term persecutions and traumatic memories of the Shia Imams and their martyrdom, and anchored in their collective memory (Ošťanský, 2009, pp. 195-197).

What is interesting about the history of Shias is their passive attitude towards “unrighteous” reality. Enduring injustice and expending no efforts to change the unfavourable situation is in contrast with the message of Shia Imams' martyrdom, which incites active rebellion. A rational explanation for this phenomenon lies in the Shia concept of *Taqiya*, which can be traced back to Muhammad al-Baqir (676 – 743), the fifth Imam. This doctrine allowed a denial of religious belief in the face of persecution. Dissimulation of their true faith enabled persecuted Shias, individuals or groups living in the Sunni majority community to survive (Drozdíková, 2005, p. 214; Čech, 2016, pp. 90-91).

Another interesting aspect that comes to the foreground is the passivity that characterised the Shia fight with reality and deepened the sorrow and feelings of injustice. The historical accumulation of traumatising experiences along with the personality of Ayatollah Khomeini, who was undoubtedly a charismatic leader, account for the success and victory of the 1979 Islamic Revolution.

In addition to the concept of *Mahdi*, it is important to highlight another key aspect that contributed to the *concept of Martyrdom* in Twelver Shia. The martyrdom of the third Imam Hussain, grandson of the Prophet Muhammad, in 680 deepened the feelings of fellowship and injustice in the Shia community.¹

Hussain's protest against the Umayyads has been viewed as the fight in the name of all the oppressed, unprivileged and humiliated rather than a political ambition. He sacrificed his life in the Battle of Karbala on behalf of justice and this deed increased the importance of the *concept of Martyrdom* in Iranian society. Even a millennium later, the killing of Hussain at the hand of Umayyad Caliph Yazid remains deeply rooted in the Shia collective consciousness as “*their major trauma*” (Čech, 2016, p. 140). Its annual commemoration called *Ashura* and mourning rituals on the tenth day

¹ The Imam Hussain Shrine in Karbala, Iraq, is one of the holiest places for Shia Islam (authors' note).

of *Muharram*, the first month in the Islamic calendar, attest that this emotional experience is an integral part of Iranian society. It has significantly affected formation of its identity and solidarity and, as we will later highlight, the political and ideological thinking of the Iranian regime since 1979 (Samiei, 2016).

Perception of the classical concept of martyrdom dramatically changed in the second half of the 20th century, when it deviated from the traditional religious framework and ceased to have a solely commemorative character. The events that happened in this period prove that the Shia main principles of martyrdom, oppression and justice became much more active. Due to social changes, these eternal principles were no longer demonstrations of grief for Imam Hussain but a response to economic and political problems that the Shia community was facing at that time, including the protest against authoritarian rule of Shah Muhammad Reza Pahlavi beginning in the 1960s.

In general, historical optimism and justice make Shia Islam naturally adaptable to revolutionary ideas and constitute a platform for any future revolution and revolt. The Shia Islam profound transformation into a religion of protest began in the 1960s and culminated in the founding of the Islamic Republic of Iran. As a revolutionary doctrinarian, Ayatollah Khomeini played a specific role in the Islamic Revolution. Even though he had never directly proclaimed himself the *Mahdi*, the revolutionary masses believed that his ideas and deeds were legitimate according to God's will and they would embody the essence of the Shia concept of justice and constitutional order (Mendel, 1994, p.19). Khomeini claimed that *"the reformulated nature of Shia Islam that advocated self-sacrifice in the fight for the highest value would be the primary source of post-revolution politics"* (Čech, 2016, p.14).

This political and ideological thinking has been the part of Iranian political decision-making to this day. Thus, the Islamic Revolution presented a practical formulation of Khomeini's aspirations at the intersociety level and the concept of the Islamic Revolution export embraced a definition of the Shia key principles in terms of foreign policy.

After 1979, the concept of oppression, injustice and martyrdom as symbols of Iran's own foreign-policy agenda manifested itself from two perspectives. Firstly, it was an active support for liberation movements based on the obligation of the Muslim community to support such movements and help the oppressed to extricate themselves from hegemonic powers.¹ One of the practical examples of this perspective is Iranian initiative for the foundation and backing of the Lebanese militant group *Hezbollah*, the Palestinian organisation *Hamas* and *The Islamic Jihad Movement* in Palestine, the *National Liberation Front* in Algeria and the *Muslim Brotherhood* in Jordan. Implementation of the new concept of martyrdom and revolt in the activities of Shia and Sunni movements outside Iran proved its extraterritorial character. Iranian support to the aforementioned organisations, many of which were designated as terrorist groups, was the part of Iran's post-revolution foreign policy, which resulted in tensions between Iran and the West and became a significant determinant of Iranian relations with the countries in the Middle East region (Cakmak, 2013).

According to Iran's behaviour after the revolution and in the 21st century, it can be said that this country uses the above-mentioned concept as an effective tool for defence and intimidation in the event of potential threat. The support to the aforementioned movements raises the question of a real character of activities performed by the Islamic Republic of Iran. Even though Iran emphasises its assistance to the oppressed, its activities actually involve interference in internal affairs of sovereign states. That is why its foreign policy is being criticised by the countries in the Middle East. In the post-revolution period, Iran defended its interventions, which were in sharp contrast to a constitutionally anchored principle of refraining from any involvement in internal affairs of other nations, claiming it was supporting the righteous struggle between oppressors and the oppressed.

Secondly, the Shia ideological and philosophical concept was practically implemented after the revolution through the principle of non-alignment, which Iran promoted in its post-revolution foreign policy within the Khomeini's concept of *"Neither East nor West, but the Islamic Republic"* (Therme,

¹ The support to militant groups comes in different forms – provision of weapons and military training, ideological influence, exerting pressure on the state's political elites, supporting oppressed groups within the area of international organisations (authors' note).

2019). Iran demonstrated this policy especially by means of its membership in the Non-Aligned Movement (Mooshirzadeh, 2010). This concept embraced the Shia traditional idea of resistance and along with the concept of the Islamic Revolution export it became one of the fundamental characteristics of the new Iranian foreign policy (Burgrová – Ježová, 2012. pp. 70-75). It declared a complete political, cultural and economic independence from both the East and the West, so it does not relate only to the Western capitalist countries, but also Eastern powers, especially the Soviet Union. Owing to the ongoing Cold War, this policy was launched against both superpowers regardless of their international status. When the bipolar world disappeared, Iran reoriented its foreign policy towards the United States, which had won the Cold War and had become a hegemon in the new world order (Haynes, 1999).

In terms of the new post-revolution Iranian regime and its state authority, the ideological and philosophical foundations of Twelver Shia became a tool for confirming legitimacy of the Islamic Republic, maintaining the *status quo* in the post-revolution political order and mass mobilisation and propaganda, which closely reflected in the Iraq-Iran War in the 1980s (Ahouie, 2016).

The state martyrdom propaganda played an essential role and it has been affecting the collective actions during the past 40 years after the Islamic Revolution victory. However, we should bear in mind the fact that the “*tragedy of Karbala*” is a living phenomenon. It anchored the martyrdom of Imam Hussain and the definition of an enemy responsible for his death in the Shia collective memory. On one hand, the Islamic Revolution conveyed the Karbala message launched against the reign of Reza Shah Pahlavi. However, with regard to the current Iranian regime, which is not entirely democratic, deepening income inequality, poverty and an eternal character of martyrdom, this message might become a platform for protest against the current regime at the intra-political level as well as against potential military attacks and superpowers’ efforts to interfere in Iran’s internal affairs with regard to its foreign policy.

3 Shia Islam and its influence on Iran’s foreign policy

The philosophical and ideological foundations of Twelver Shia present the theoretical framework for description of Iran’s foreign policy after 1979. Not all its administrations were led by rigid clerics or authoritarian leaders, such as Mahmoud Ahmadinejad, who served as the sixth president of Iran from 2005 to 2013. Iran’s former presidents Rafsanjani and Khatami, who led the country in the 1990s, moved away from the ideological and confrontational foreign policy and complied with international regulations (Vatanka, 2017).

These two moderate clerics were followed by Hassan Rouhani. With regard to its officially declared pragmatic character, we regard Hassan Rouhani’s foreign policy as a perfect example that shows the possibilities and constraints concerning compatibility of political pragmatism with the Twelver Shia principles. Thus, we can confirm that since 1979 ideology has acted as a core factor in the Islamic Republic of Iran’s foreign policy (Foreign Affairs, 2014).

Another interesting aspect of Iran’s foreign policy that needs to be addressed in terms of religious ideology is interconnection of the Shia factor and the Shia Crescent (stretching from Tehran through Baghdad and Damask to Beirut). The comparison of Ahmadinejad’s and Rouhani’s presidencies, which differ in their foreign policy agenda and approaches, would make us expect slowdown or reappraisal of cooperation within the Red Crescent after the year 2013. However, the reality was in contrast to this assumption. Normalisation of Iran’s relations with the West and the resolution to the crisis over Iran’s nuclear programme encouraged Tehran to take a more active role in the Middle East policy.

The Shia factor as a foreign-policy initiative is somewhat dual. Duality during the first presidential term of Hassan Rouhani reflects a different approach to cooperation, realising potential consequences following from maintaining the current framework of mutual ties. Iran’s involvement in the Syrian Civil War, its financial and military support for Hezbollah in Lebanon, Iran’s interference in Iraq’s politics and its support for the Shia community in Yemen were the areas of Iranian foreign policy that had the potential to maintain and bolster Iran’s position in the Middle East but, on the other hand, they were sources of tension and sharpening criticism for inciting sectarian conflicts. On the other hand, Rouhani’s pragmatic policy provided opportunities for different forms of cooperation with the Shia

Crescent actors. Even though the Iranian regime allows for changes in rhetoric, it does not approve of major changes (Kaye – Wehrey – Doran, 2011).

Nevertheless, the way the Islamic Republic of Iran interpreted its activities led to some disagreements over the Shia Crescent formation. Therefore, a question has arisen to what extent the official doctrine of Iran's foreign policy agenda corresponds to its real activities outside the country. Iranian political leaders defend Tehran's active regional foreign policy by its strategic and pragmatic motivations to protect the territorial integrity of the Islamic Republic of Iran. Negative experience from the Iraq-Iran War intensified prudence and distrust, which are the characteristics of Iran's foreign policy. As a result, there is an increasing need to strengthen military capabilities and operate independently of external actors, who are not reliable partners according to Iranian political elites (Barzegar -Rezaei, 2017).

In contrast, western political and expert circles usually doubt Iran's defence policy and designate it as a pursuit of ideological expansion. Observers may perceive Iran's regional policy as something more than just efforts to resolve a particular crisis, assert its own interests or to further profile the Shia Crescent. This argument is often used to criticise the Iranian regime. Sectarian conflicts enable Iran to spread its influence, so any doubts about the real motivation of its intervention in the Middle Eastern countries are well grounded (Barzegar - Rezaei, 2017).

The support for militant groups in the Middle East raises the question of terrorism, to which, according to the West, Iran contributes. This opinion is absolutely correct in terms of the Western perception and definition of a terrorist act. To explain this phenomenon, we need to understand how Iranian Shias perceive the terms terror and terrorism, which are in striking contrast with the Iranian concept of martyrdom operations, regardless of the same essence and the result of a violent act. This means that the primary goal of martyrdom operations is the struggle against the countries that spread terror. Since 1979, Tehran has held the opinion that the United States and Israel are undoubtedly the nations that belong to this category (Čech, 2016, pp. 407 - 409).

Developments in the Middle East show that Iran's foreign policy has endured more failures than successes. Intervention in internal affairs of the Middle Eastern countries such as Syria, Lebanon or Yemen is counterproductive and ultimately degrades its position in the region. What is more, its policy led to formation of the strong Sunni opposition headed by Saudi Arabia, which puts Iran in a position of an "outsider" in the Middle East. Iran's credibility decreased also due to its involvement in the Syrian Civil War, in which it sought to preserve Bashar al-Assad's regime. The impacts of this policy have two aspects. Firstly, it degraded Iran's position in the Muslim world that perceives it as a country inciting instability in the Middle East. Secondly, at the international level, Iran's policy raised suspicions about its direct support for international terrorism (Osman, 2017).

In contrast, Iran should use its diversified economy and technological advances in favour of Iraq, Syria and Lebanon and establish economic cooperation, which can also open new opportunities for its own economy. It should present itself as a trade node and cultural centre and not an opponent – the position Iran got into due to the current regional setting (Osman, 2017).

Ultimately, sectarian character of Iran's foreign policy is counterproductive. Since the Shia community is a minority in the Muslim world, strengthening of the Shia factor is risky in terms of Iran's future political developments. The more support Iran gives to Shia militias in the Middle Eastern countries, the less credibility its foreign policy will have. Other potential threats include an increasing regional isolation and orientation of the countries like Iraq, Syria, Bahrain and Yemen towards Saudi Arabia or other Sunni-majority nations such as Turkey or Qatar (NATO, 2012).

The Western and especially the U.S. attitudes towards Iran present an external factor which has the potential to determine future trends in the Islamic Republic of Iran's foreign policy. We cannot neglect the fact that any tensions in Iran's relations with the West might be perceived as a potential threat to the Iranian regime and, thus, revive the "*Karbala tragedy*". The concept of martyrdom is a living phenomenon that can serve as a platform for protest against superpowers' attacks or efforts to interfere in internal affairs of the Islamic Republic of Iran. Concerning the instability in US-Iran relations, we suppose that the higher the tensions are, the more martyrdom operations Iran will use in

order to intimidate external actors and protect the country against foreign military aggression (Čech, 2016, pp. 401-404).

Introduction of new sanctions and the restricted entry into the United States of nationals of the Islamic Republic of Iran in 2017 as well as the U.S. withdrawal from the Iran nuclear deal in 2015 inflicted feelings of betrayal on the Iranian population. The annual celebrations of the Islamic Revolution victory in the following years reflected intensified anti-American sentiments even among the secular middle class. Before adopting any attitudes, the West should first consider its rhetoric in order to preserve Iran's position as a trustworthy and rationally acting political partner and to make sure that it does not degrade pragmatism in Iranian foreign policy.

Future developments in Iran's foreign policy and its role in international relations pose a challenge, which will require more efforts to understand Iran as an international political actor. The Islamic Republic of Iran is a unique political and social entity, the international behaviour of which cannot be overlooked or ignored. Understanding Iran's foreign policy requires insights into ideological and philosophical foundations of Twelver Shia and the related concept of resistance, oppression and martyrdom as part of the Iranian regime's ideology. The lack of thorough knowledge or little effort to comprehend the essence of the Islamic Republic of Iran's attitudes will cause ongoing conflicts of interests, which, like the nuclear crisis showed, have the potential to provoke international conflicts and tensions.

Conclusion

The Islamic Republic of Iran's foreign policy has undergone dramatic changes since 1979 and partly after the death of Ayatollah Khomeini in 1989. Despite the radical shifts it has experienced over the past four decades, it retained its specific character, thanks to which Iran has become a unique international political actor. The Islamic Revolution and the founding of the Islamic Republic of Iran led to more careful monitoring of its foreign policy agenda and Iranian political leaders on the part of the international community. The caution resulted from an ideological aspect that became a significant determinant of the Islamic Republic of Iran's international position in the following decades. The analysis of religious aspects in Iran's foreign policy confirmed the key role Shia Islam, the ideological and philosophical foundations of Twelver Shia in particular, plays in shaping Iran's post-revolution foreign policy. In terms of state authority, Shia Islam significantly affects Iran's foreign policy positions. The revolution gave rise to a strong ideological platform, which drives Iranian post-revolutionary foreign policy agenda. The political and ideological thinking of Iranian political leaders cannot be comprehended without analysing Twelver Shia.

The developments in Iran's foreign policy after the 1979 Islamic Revolution have followed a cyclical pattern due to alternations of ideology and pragmatism. Political developments have proved that the ideological foundations of the Islamic Revolution have played a key role in Iran's policy agenda. The Islamic revolutionary ideology constantly affects Iranian foreign policy positions and impedes the efforts of pragmatic politicians to open up the country to the outside world. This agenda is particularly obvious in Iran-Israel and Iran-U.S. relations, in which Iran did not deviate from its initial post-revolution foreign-policy positions even in the period of officially declared political pragmatism. Changes in Iranian attitudes are highly unlikely in the near future.

The ideological and philosophical foundations of Twelver Shia have been used to confirm the legitimacy of the Iranian regime since 1979. A radical shift from the revolutionary ideology would pose a threat to the legitimacy of the Islamic Republic of Iran. As a result, Iran's foreign policy has acquired a *dual* character, which comprises the pragmatic attitudes and proposals of President Rouhani and the firm ideological approach on the part of the Supreme Leader Khamenei and the conservative circles.

Dualism in Iran's foreign policy currently reflects the ongoing conflicts of interests and different attitudes towards its developments. It has been shaped by a conflict between the state ideology and the natural need for political pragmatism resulting from the current trends in international relations. Even though the year 2013 saw the resurgence of pragmatism in Iran's foreign policy, the continuity of the Iranian regime does not allow for a radical shift from ideological principles.

Future political developments in the Islamic Republic of Iran will depend on two primary factors. Firstly, they will be influenced by its foreign policy in the Middle East. Iran might either remain a regional outsider or it might gain more credibility with the Middle Eastern partners and the West thanks to reappraisal of its intervention policies. The second determinant will be the ability of the international community to exert more effort in order to understand the Iranian regime and establish ties and political dialogue with the country. The combination of the aforementioned factors would be ideal for future developments in Iran's international relations.

Bibliography:

1. AHOUE, M. 2004. *The Middle East Peace Process from the perspective of Revolutionary Iran. Will Tehran ever take part?* In *Iran Analysis Quarterly*, Volume 1, 2004 (September- November), No. 4. A Publication of the Iranian Studies Group at MIT. Retrieved from: <http://web.mit.edu/ISG/iaqfall04ahouie.htm> (Visited 12.08.2021).
2. BARZEGAR, K. – REZÁEI, M. 2017. *Ayatollah Khamenei's strategic thinking*. In Tehran: Institute for Middle East strategic studies. Retrieved from: <http://en.cmess.ir/Portals/0/Discourse%20Quarterly,%20Vol.11,%20No.%203,%20Winter%202017.pdf> (Visited 12.08.2021).
3. BURGROVÁ, H. – JEŽOVÁ, M. 2012. *Současný Blízký východ: Politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války po současnost*. Prague: Barrister&Principal, 2012. 232 pp. ISBN 978-80-8747-445-7.
4. CAKMAK, C. 2013. *Shia communities in the Middle East: Can they be influenced by Iran?* In Ankara: Wise men centre for strategic studies. Retrieved from: <http://www.bilgesam.org/en/incele/400/-shia-communities-in-the-middle-east--can-they-be-influenced-by-iran-/#.WMcAkJBrIU> (Visited 12.08.2021).
5. ČECH, L. 2016. *Írán a kultura mučednictví: Od zbožnosti k protestu*. Prague: Academia, 2016. 479 pp. ISBN 978-80-200-2546-3.
6. DARYAEE, T. 2012. *The Oxford handbook of Iranian history*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 432 pp. ISBN 978-01-9973-215-9.
7. DROZDÍKOVÁ, J. 2005. *Lexikón islámu*. Praha: Kalligram, 2005. 270 pp. ISBN 80-7149-764-9
8. FOREIGN AFFAIRS, 2014: *What Iran really wants. Iranian foreign policy in the Rouhani era*. In foreignaffairs.com. Retrieved from: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2014-04-17/what-iran-really-wants> (Visited 12.08.2021).
9. GHATA, M. H. K. 2007. *Le shi'isme: Origines et principes*. Beirut: Albouraq, 2007. 269 pp. ISBN 978-2-84161-344-1.
10. HAYNES, J. 1999. *Religion, globalization and political culture in the Third world*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1999. 259 pp. ISBN 978-03-1221-572-9.
11. KAPUSCINSKI, R. 1992. *Shah of Shahs*. London: Vintage, 1992. 160 pp. ISBN 978-06-7973-801-0.
12. KATOZIAN, H. – SHADIDI, H. 2007. *Iran in the 21st century: Politics, economics and conflict*. 1st edition. Hague: Routledge, 2007. 320 pp. ISBN 978-04-154-3559-8.
13. KAYE, D. D. – WEHREY, F. – DORAN, M. S. 2011. *Arab spring, Persian winter*. In foreignaffairs.com. Retrieved from: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2011-07-01/arab-spring-persian-winter> (Visited 12.08.2021).
14. MANDAVILLE, P. 2014. *Islam and Politics*. 2nd edition. Hague: Routledge, 2014. 456 pp. ISBN 978-04-1578-2579.
15. MENDEL, M. 1994. *Islámská výzva*. 1st edition. Prague: Atlantis, 1994. 248 pp. ISBN 978-80-7108-088-6.
16. MENDEL, M. 2015. *Arabské jaro*. Prague: Academia, 2015. 352 pp. ISBN 978-80-200-2474-9.
17. NATO. 2012. *The rise of Iran as a regional power: Shia empowerment and its limits*. In *NATO Review*. Retrieved from: <http://www.nato.int/docu/Review/2016/Also-in-2016/iran-regional-power-tehran-islamic/EN/index.htm> (Visited 12.08.2021).
18. MOOSHIRZADEH, H. 2010: *Domestic ideational sources of Iran's foreign policy*. In *Iranian review of foreign affairs*. University of Tehran, Vol. 1, 2010, No. 1. A shorter version of this article was presented in the Conference on Iran's Foreign Policy, Oxford University, UK, (2000). Retrieved from: <http://irfajournal.csr.ir/WebUsers/irfajournal/UploadFiles/OK/13940908145385000174-F.pdf> (Visited 12.08.2021).

19. OSMAN, T. 2017. *Iran's play for Middle Eastern leadership*. In [foreignaffairs.com](https://www.foreignaffairs.com). 2017. Retrieved from: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2017-01-20/iran-s-play-middle-eastern-leadership> (Visited 12.08.2021).
20. OSTŘANSKÝ, B. 2009. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. Prague: Libri, 2009. 255 pp. ISBN 978-80-7277-404-3.
21. ROSKIN, M. – COYLE, J. 2004. *Politics of the Middle East: Culture and conflicts*. 1st edition. New Jersey: Prentice Hall, 2014. 336 pp. ISBN 978-01-3184-549-7.
22. ROY, O. 1998. *The Failure of Political Islam*. Massachusetts: Harvard University Press, 1998. 265 pp. ISBN 978-06-7429-141-6.
23. SAMIEI, M. 2016. Islamic Jurists in Political Capacity: A Comparison Between Legalist and Political Approaches in Islamic Governance. In *JOURNAL OF FACULTY OF LAW AND POLITICAL SCIENCE*, FALL 2016. Volume 46 , 2016, Number 3 #A00127, pp. 653 - 671. Department of Iranian Studies, Faculty of World Studies, University of Tehran, Iran. Retrieved from: <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=581209> (Visited 12.08.2021).
24. THERME, C. 2019. *Iran's "Neither East Nor West" Slogan Today* . In International Institute for Strategic Studies (IISS), 08 February 2019. Retrieved from: <https://www.ispionline.it/en/pubblicazione/irans-neither-east-nor-west-slogan-today-22234> (Visited 12.08.2021).
25. VATANKA, A. 2017. *After Rafsanjani: What the Ex-President's death means for Iran*. In [foreignaffairs.com](https://www.foreignaffairs.com), 2017. Retrieved from: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2017-01-10/after-rafsanjani> (Visited 12.08.2021).

Copyright©ČECH Ľubomír, 2021

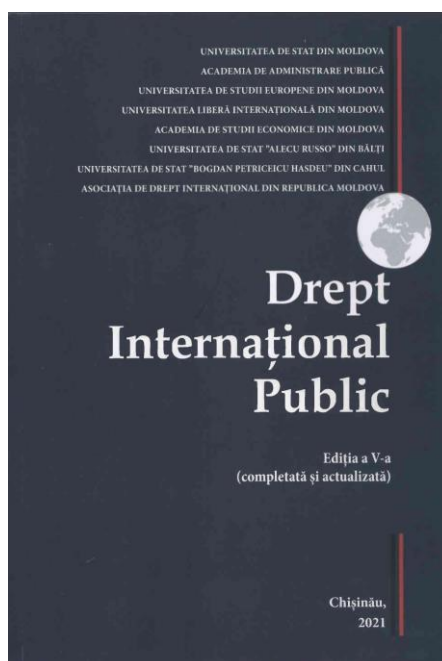
Contacts/Contacte/ Контакты:

University of Economics in Bratislava
1/b Dolnozemska cesta Str., Bratislava 5, 852 35
Slovak Republic
E-mail: lubomir.cech@euba.sk

 REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELATII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova	Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений 2021, Issue 2, Volume 16, Pages 102-103. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 09. 2021 Accepted: 15.10. 2021 Published: 30.10. 2021
---	---

**NOI PUBLICAȚII
NEW PUBLICATIONS
НОВЫЕ ПУБЛИКАЦИИ**

EDIȚIA A 5-A A MANUALULUI DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC

Ediția a cincea, completată și actualizată a manualului de Drept internațional public, apărut în 2001¹ și 2003² (prima ediție), 2005³ (a doua ediție), 2009⁴ (a treia ediție), 2012⁵ (a patra ediție) prezintă reacția doctrinarilor din Republica Moldova la transformările și schimbările în cadrul normativ din domeniul respectiv, care au avut loc pe parcursul ultimilor ani atât la nivel internațional, precum și național, în scopul completării cursului cu noi date și informații privind reglementarea juridică a relațiilor internaționale.

Ediția de față este produsul efortului conjugat al titularilor cursului universitar Drept Internațional Public din toate instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova ce pregătesc specialiști în domeniul dreptului.

Lucrarea a fost elaborată de:

Alexandru BURIAN, doctor habilitat în drept, profesor universitar (capitolele III, XII, XIII, XV, XVI, XVII, XXIV);

Oleg BALAN, doctor habilitat în drept, profesor universitar (capitolele II, VII, XIX, XX);

Natalia SUCEVEANU, doctor în drept, conferențiar universitar (capitolele IV, V, VIII);

Diana SÂRCU, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar (capitolele X, XIV, XXI);

Nicolae OSMOCHESCU, doctor în drept, profesor universitar (capitolele VI, XI);

¹ Balan O., Serbenko Ed., *Drept Internațional Public*, volumul I, Chișinău, Tipografia Centrală, 2001.

² Balan O., Burian Al., *Drept Internațional Public*, volumul II, Chișinău, Tipografia Centrală, 2003.

³ Burian Al., Balan O., Serbenko Ed., *Drept Internațional Public*, ediția a II-a, Chișinău, CEP USM, 2005.

⁴ Burian Al., Balan O., Osmochescu N., Arhiliuc V., Sârcu (Scobioală) D., Suceveanu N., Gamurari V., Dorul O., *Drept Internațional Public*, ediția a III-a, Chișinău, CEP USM, 2009.

⁵ Burian Al., Balan O., Osmochescu N., Arhiliuc V., Sârcu (Scobioală) D., Suceveanu N., Gamurari V., Dorul O., *Drept Internațional Public*, ediția a IV-a, Chișinău, CEP USM, 2012.

Olga DORUL, doctor în drept, conferențiar universitar (capitolele I, XXII);

Victoria ARHILIUC, doctor habilitat în drept, profesor universitar (capitolul XVIII);

Vitalie GAMURARI, doctor în drept, conferențiar universitar (capitolul XXIII);

Carolina CIUGUREANU-MIHALUȚĂ, doctor în drept, conferențiar universitar (capitolul XXV);

Victoria ȚARĂLUNGĂ, doctor în drept, conferențiar universitar (capitolul IX);

Olesea BLAȘCU (capitolul XXII)

La elaborarea prezentei ediții a manualului au fost luate în considerare curriculele cursului Drept internațional public ale tuturor instituțiilor de învățământ care au recomandat spre publicare manualul, aceasta contribuind în perspectivă apropiată la uniformizarea expunerii materialului științific de către toți titularii cursului Drept internațional public din Republica Moldova.

Structural, lucrarea a cunoscut o reorganizare de formă datorită regândirii și reasezării materialului normativ și informațional comparativ cu primele ediții. Suplimentar, în lucrare este cercetată o ramură a dreptului internațional public care nu fusese expusă în edițiile precedente. Astfel, manualul conține un nou capitol în care sunt prezentate date și informații privitor la dreptul internațional nuclear.

O completare importantă al manualului o constituie capitolele care se referă la corelația dintre dreptul internațional și legislația internă a Republicii Moldova, încercându-se a se acoperi în ele lacunele primelor ediții, în care materialul la tema respectivă era prezentat schematic.

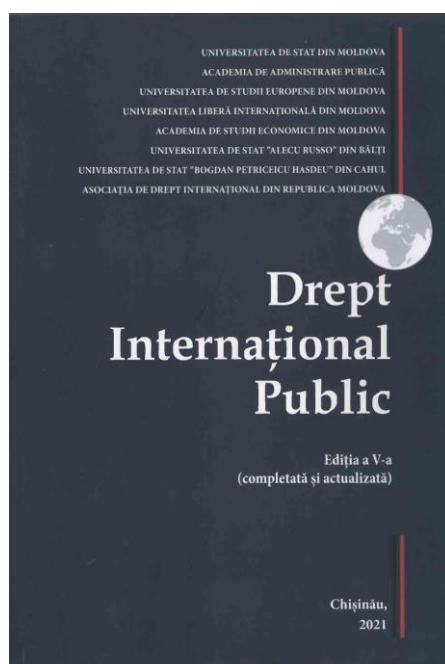
Prezenta lucrare se adresează studenților (Ciclurile I, II și III) facultăților de drept și facultăților de relații internaționale ale universităților din țară în scopul acordării unui suport științific valoros procesului de predare-învățare-evaluare. Publicația poate servi și în calitate de îndrumar în activitatea practică a specialiștilor în domeniul dreptului și al relațiilor externe din instituțiile statale și nonguvernamentale.

Drept Internațional Public: Manual / Universitatea de Stat din Moldova, Academia de Administrare Publică, Universitatea de Studii Europene din Moldova [et.al.] ; elaborat: Alexandru Burian [et.al.]. – Ed. a 5-a (compl. și actualizată). – Chișinău : s.n., 2021 (Combinatul Poligrafic). 756 p. – 1500 ex. ISBN 978-9975-129-88-6.

 REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELATII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova	Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений 2021, Issue 2, Volume 16, Pages 104-105. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 09. 2021 Accepted: 15.10. 2021 Published: 30.10. 2021
---	---

**NOI PUBLICAȚII
NEW PUBLICATIONS
НОВЫЕ ПУБЛИКАЦИИ**

5TH EDITION OF THE TEXTBOOK ON PUBLIC INTERNATIONAL LAW

The fifth edition, completed and updated of the manual of Public International Law, published in 2001¹ and 2003² (first edition), 2005³ (second edition), 2009⁴ (third edition), 2012⁵ (fourth edition) presents the reaction of doctrinaires from the Republic of Moldova to the transformations and changes in the normative framework in the respective field, which have taken place during the last years both at international and national level, in order to complete the course with new data and information regarding the legal regulation of international relations.

This edition is the product of the combined effort of the holders of the public course International Public Law from all higher education institutions in the Republic of Moldova that train specialists in the field of law.

The paper was developed by:

Alexandru BURIAN, doctor habilitat in law, university professor (chapters III, XII, XIII, XV, XVI, XVII, XXIV);

Oleg BALAN, doctor habilitat in law, university professor (chapters II, VII, XIX, XX);

Natalia SUCEVEANU, doctor of law, associate professor (chapters IV, V, VIII);

Diana SÂRCU, doctor habilitat in law, associate professor (chapters X, XIV, XXI);

¹ Balan O., Serbenco Ed., *Drept Internațional Public*, volumul I, Chișinău, Tipografia Centrală, 2001.

² Balan O., Burian Al., *Drept Internațional Public*, volumul II, Chișinău, Tipografia Centrală, 2003.

³ Burian Al., Balan O., Serbenco Ed., *Drept Internațional Public*, ediția a II-a, Chișinău, CEP USM, 2005.

⁴ Burian Al., Balan O., Osmochescu N., Arhiliuc V., Sârcu (Scobioală) D., Suceveanu N., Gamurari V., Dorul O., *Drept Internațional Public*, ediția a III-a, Chișinău, CEP USM, 2009.

⁵ Burian Al., Balan O., Osmochescu N., Arhiliuc V., Sârcu (Scobioală) D., Suceveanu N., Gamurari V., Dorul O., *Drept Internațional Public*, ediția a IV-a, Chișinău, CEP USM, 2012.

Nicolae OSMOCHESCU, doctor of law, university professor (chapters VI, XI);

Olga DORUL, doctor of law, associate professor (chapters I, XXII);

Victoria ARHILIUC, doctor habilitat in law, university professor (chapter XVIII);

Vitalie GAMURARI, doctor of law, associate professor (chapter XXIII);

Carolina CIUGUREANU-MIHALUȚĂ, doctor of law, associate professor (chapter XXV);

Victoria ȚARĂLUNGĂ, doctor of law, associate professor (chapter IX);

Olesea BLAȘCU (chapter XXII)

In the elaboration of this edition of the textbook, the curricula of the Public International Law course of all educational institutions that recommended the publication of the textbook were taken into account.

Structurally, the work underwent a formal reorganization due to the rethinking and resettlement of the normative and informational material compared to the first editions. In addition, the paper explores a branch of public international law that had not been exposed in previous editions. Thus, the manual contains a new chapter in which data and information on international nuclear law are presented.

An important completion of the manual is the chapters that refer to the correlation between international law and domestic law of the Republic of Moldova, trying to cover the gaps in the first editions, in which the material on the topic was presented schematically.

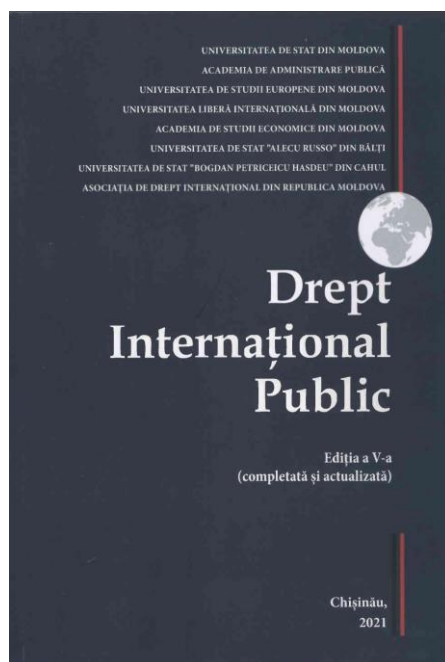
This paper is addressed to students (Cycles I, II and III) law schools and international relations faculties of universities in the country in order to provide valuable scientific support to the teaching-learning-assessment process. The publication can also serve as a guide in the practical activity of specialists in the field of law and external relations in state and non-governmental institutions.

Public International Law: Handbook / State University of Moldova, Academy of Public Administration, University of European Studies of Moldova [et.al.]; elaborated: Alexandru Burian [et.al.]. - 5th ed. (Complete and updated). - Chisinau: s.n., 2021 (Combinatul Poligrafic). 756 pp. - 1500 ex. ISBN 978-9975-129-88-6.

 REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova	Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений 2021, Issue 2, Volume 16, Pages 106-107. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 09. 2021 Accepted: 15.10. 2021 Published: 30.10. 2021
---	---

**NOI PUBLICAȚII
NEW PUBLICATIONS
НОВЫЕ ПУБЛИКАЦИИ**

5-Е ИЗДАНИЕ УЧЕБНИКА ПО МЕЖДУНАРОДНОМУ ПУБЛИЧНОМУ ПРАВУ

Пятое издание, дополненное и обновленное учебника по международному публичному праву, появившееся в 2001¹ и 2003² годах (первое издание), 2005³ (второе издание), 2009⁴ (третье издание), 2012⁵ (четвертое издание) представляет реакцию доктринаров Республики Молдова на преобразования и изменения в нормативно-правовой базе в данной области, которые произошли в течение последних лет как на международном, так и на национальном уровне с целью заполнения новыми данными и информацией о правовом курсе международных отношений.

Данное издание является продуктом совместных усилий лекторов университетского курса "Международное публичное право" из всех высших учебных заведений Республики Молдова, которые готовят специалистов в области права.

Работа была разработана:

Александр БУРИАН, доктор хабилитат права, профессор (главы III, XII, XIII, XV, XVI, XVII, XXIV);

Олег БАЛАН, доктор хабилитат права, профессор (главы II, VII, XIX, XX);

¹ Balan O., Serbenko Ed., *Drept Internațional Public*, volumul I, Chișinău, Tipografia Centrală, 2001.

² Balan O., Burian Al., *Drept Internațional Public*, volumul II, Chișinău, Tipografia Centrală, 2003.

³ Burian Al., Balan O., Serbenko Ed., *Drept Internațional Public*, ediția a II-a, Chișinău, CEP USM, 2005.

⁴ Burian Al., Balan O., Osmochescu N., Arhiliuc V., Sârcu (Scobioală) D., Suceveanu N., Gamurari V., Dorul O., *Drept Internațional Public*, ediția a III-a, Chișinău, CEP USM, 2009.

⁵ Burian Al., Balan O., Osmochescu N., Arhiliuc V., Sârcu (Scobioală) D., Suceveanu N., Gamurari V., Dorul O., *Drept Internațional Public*, ediția a IV-a, Chișinău, CEP USM, 2012.

Наталья СУЧЕВЯНУ, доктор права, доцент (главы IV, V, VIII);
Диана СЫРКУ, доктор хабилитат права, доцент (главы X, XIV, XXI);
Николае ОСМОКЕСКУ, доктор права, профессор (главы VI, XI);
Ольга ДОРУЛ, доктор права, доцент (главы I, XXII);
Виктория АРХИЛЮК, доктор хабилитат права, профессор (глава XVIII);
Виталие ГАМУРАРЬ, доктор права, доцент (глава XXIII);
Каролина ЧУТУРЯНУ-МИХАЛУЦЭ, доктор права, доцент (глава XXV);
Виктория ЦАРЭЛУНГЭ, доктор права, доцент (глава IX);
Олеся БЛАШКУ (глава XXII).

При разработке настоящего издания учебника были учтены программы курса "международное публичное право" всех учебных заведений, которые рекомендовали к публикации учебник, способствуя в ближайшем будущем сглаживанию воздействия научного материала всеми держателями курса "международное публичное право Республики Молдова".

Структурно работа пережила реорганизацию формы из-за переосмысления и реорганизации нормативного и информационного материала по сравнению с первыми изданиями. Кроме того, в работе исследуется отрасль международного публичного права, которая не была выставлена в предыдущих изданиях. Таким образом, руководство содержит новую главу, в которой представлены данные и информация о международном ядерном праве.

Важным дополнением к учебнику являются главы, относящиеся к корреляции между международным правом и внутренним законодательством Республики Молдова, пытаясь скрыть в них пробелы первых изданий, в которых материал по соответствующей теме был представлен схематически.

Настоящая работа предназначена для студентов (I, II и III циклы) юридических факультетов и факультетов международных отношений университетов страны с целью предоставления ценной научной поддержки процессу преподавания-обучения. Издание может служить и руководством в практической деятельности специалистов в области права и внешних отношений в государственных и неправительственных учреждениях.

Международное публичное право: Учебник / Государственный университет Молдовы, Академия публичного управления, Университет европейских исследований Молдовы [et.al.]; разработано: Александру Буриан [et.al.] 5-е издание (дополн. и обновлено). - Кишинев: 2021 (Полиграфический комбинат). 756 p. – 1500 экз. ISBN 978-9975-129-88-6.

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**CONSILIUL REDACȚIONAL AL REVISTEI
„REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE”**

**EDITORIAL BOARD (CONSILIUM)
OF THE „MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW
AND INTERNATIONAL RELATIONS”**

**РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ
„МОЛДАВСКОГО ЖУРНАЛА МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ”**

BURIAN Alexandru.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar (ret.), Director al Institutului de Cercetări Strategice al Universității de Studii Europene din Moldova, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Republica Moldova (Chișinău, Republica Moldova) – *Redactor-șef*.

BURIAN Alexander.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador (ret.), Director of The Institute for Strategic Studies of The European University of Moldova, President of the Moldavian Association of International Law (Chisinau, The Republic of Moldova) – *Editor-in-chief*.

БУРИАН Александр Дмитриевич.

Доктор юридических наук, профессор, Чрезвычайный и Полномочный посол (в отставке), Директор Института стратегических исследований Европейского университета Молдовы, Президент Молдавской Ассоциации международного права (Кишинев, Республика Молдова) – *Главный редактор*.

E-mail: alexandrururian@yahoo.com; alexandrururian@mail.ru

CHINDÎBALIUC Oleana.

Doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Șef Catedră Politică Mondială și Relații Internaționale a Universității de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

— *Redactor-șef adjunct, Președinte al colegiului de redacție*.

KINDIBALYK Olyana.

PhD in Political Sciences, Associate Professor, Senior Researcher, Institute of Legal, Political and Sociological Research; Head of the Department of World Politics and International Relations at the University of European Studies of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova). — *Deputy Editor-in-chief, Head of Editorship*.

КИНДЫБАЛЮК Оляна Игоревна.

Кандидат политических наук, доцент, старший научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований; Заведующая кафедрой мировой политики и международных отношений Европейского университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). — *Заместитель главного редактора, Председатель редакционной коллегии*.

E-mail: olyana.kindibalyk@gmail.com

CHIRTOACĂ Natalia.

Doctor în drept, profesor universitar, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova) — *Secretar științific*.

CHIRTOACA Natalia.

Ph.D in Law, Professor, leading researcher, Institute for Legal, Political and Sociological Research (Chisinau, The Republic of Moldova) — *Scientific secretary*.

КИРТОАКЭ Наталия Михайловна.

Кандидат юридических наук, профессор, ведущий научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова) — *Ученый секретарь*.

E-mail: natalia.chirtoaca@gmail.com

ANGEL Jose Luis IRIARTE.

Doctor în drept, profesor universitar, Vicerector al Universității Publice din Navarra (Spania) - *Membre al consiliului redacțional.*

ANGEL Jose Luis IRIARTE.

Doctor of Law, Professor, Vicerector of The Navarra Public University (Spain) – *Member of editorial board.*

АНХЕЛ Хосе Луис ИРИАРТЕ.

Доктор права, профессор, проректор Наваррского публичного университета (Испания) — *Член редакционного совета.*

E-mail: jlu.iriarte@unavarra.es

http://www.uta.edu.ec/formacioncompetencias2005/files/pictures/cv_luisiriarte.pdf

ARHILIUC Victoria.

Doctor habilitat în drept, profesor cercetător, Universitatea de Stat din Moldova (Republica Moldova) – *Membre al consiliului redacțional.*

ARHILIUC Victoria.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, The State University of Moldova (The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

АРХИЛЮК Виктория Нестеровна.

Доктор юридических наук, профессор, Молдавский государственный университет (Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: arhiliucv57@yahoo.com

ABASHIDZE Aslan.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Șef catedră Drept Internațional, Universitatea Prieteniei Popoarelor din Rusia, Vice-Președinte al Comisiei ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale (Federația Rusă) — *Membre al consiliului redacțional.*

ABASHIDZE Aslan.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Head of the Department of International Law, The Peoples' Friendship University of Russia, Deputy Chairman of the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR) — (The Russian Federation) — *Member of editorial board.*

АБАШИДЗЕ Аслан Хусейнович.

Доктор юридических наук, профессор, зав. кафедрой международного права РУДН, Заместитель председателя Комитета ООН по экономическим, социальным и культурным правам (Российская Федерация) — *Член редакционного совета.*

E-mail: aslan.abashidze@gmail.com

http://www.intlaw-rudn.com/about-en/faculty/abashidze?set_language=en-us

BALAN Oleg.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Rector al Academiei de Administrare Publică a Republicii Moldova (Republica Moldova) – *Membre al consiliului redacțional.*

BALAN Oleg.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Rector of The Academy of Public Administration of The Republic of Moldova (The Republic of Moldova) – *Member of editorial board.*

БАЛАН Олег Иванович.

Доктор юридических наук, профессор, ректор Академии публичного управления Республики Молдова (Республика Молдова) – *Член редакционного совета.*

E-mail: rector1@aap.gov.md; balanoleg9@gmail.com

http://aap.gov.md/index.php?option=com_content&view=article&id=167&Itemid=294&lang=en

BENIUC Valentin.

Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Rector al Institutului de Stat de Relații Internaționale din Moldova (Republica Moldova) – *Membru al consiliului redacțional.*

BENIUC Valentin.

Doctor of Political Sciences, Professor, Rector of The Moldavian State Institute of Foreign Relations (The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

БЕНИУК Валентин Анастасьевич.

Доктор политических наук, профессор, Рector Молдавского государственного института международных отношений (Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: lauriliana@yahoo.com, laur@mail.ru

<http://irim.md/index.php/ru/ob-irim/rektorat/13-memberscv/33-valentin-beniuc>

BOSHITSKY Iury.

Doctor în drept, profesor universitar, Rector al Universității de Drept din Kiev a Academiei Naționale de Științe a Ucrainei (Ucraina) – *Membru al consiliului redacțional.*

BOSHITSKY Iury.

Ph.D in Law, Professor, Rector of The Kyiv University of Law of The National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine) — *Member of editorial board.*

БОШИЦКИЙ Юрий Ладиславович.

Кандидат юридических наук, профессор, Рector Киевского университета права НАН Украины (Украина) — *Член редакционного совета.*

E-mail: rector@kul.kiev.ua; inter-dep@kl.kiev.ua

<http://en.kul.kiev.ua/kerivnictvo/boshickiy-juriy-ladislavovich.html>

DERGACIOV Vladimir.

Doctor habilitat în științe geografice, profesor universitar, expert în geopolitică, profesor la Universitatea Națională din Odesa (Ucraina) — *Membru al consiliului redacțional.*

DERGACHEV Vladimir A.

Dr. Sc. (Geography), Professor, Expert in geopolitics, Professor of the Odessa National University (Ukraine) — *Member of editorial board.*

ДЕРГАЧЕВ Владимир Александрович.

Доктор географических наук, профессор, эксперт в геополитике, профессор Одесского национального университета (Украина) — *Член редакционного совета.*

E-mail: admin@dergachev.ru; dergachev@farlep.net

<http://www.dergachev.farlep.net/>

<http://www.dergachev.ru/>

<http://dergachev-va.livejournal.com/>

DYULGEROVA Nina Angelova.

Doctor habilitat în economie, doctor în istorie, profesor universitar, Catedra Relații Internaționale și Științe Politice, Universitatea Liberă din Varna „Chernorizec Hrabar” (Varna, Bulgaria) – *Membru al consiliului redacțional.*

DYULGEROVA Nina Angelova.

Doctor of Economic Sciences (management and security), Ph.D. in History, Professor of International relations, Department of International Relations and Political Sciences, Faculty „Social Sciences”, Varna Free University „Chernorizec Hrabar” (Varna, Bulgaria) - *Member of editorial board.*

ДЮЛГЕРОВА Нина Ангелова.

Доктор экономических наук, кандидат исторических наук, профессор Варненского свободного университета «Черноризец Храбър» (Варна, Болгария)

— *Член редакционного совета.*

E-mail: nina_d6@hotmail.com; nina_d56@yahoo.com

<http://nina-dulgerova.org/Papers.htm>

<http://nina-dulgerova.org/CV.htm>

FUEREA Augustin.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea din București (România) – *Membru al consiliului redacțional.*

FUEREA Augustin.

Doctor of Law, Professor, The University of Bucharest (Romania) – *Member of editorial board.*

ФУЕРЕА Августин.

Доктор права, профессор, Бухарестский государственный университет (Румыния) – *Член редакционного совета.*

E-mail: augustinfueria@yahoo.com

http://www.univnt.ro/cv/uploads/cv/CV_Fueria_Augustin.pdf

http://www.drept.unibuc.ro/dyn_doc/cv/a-fueria.pdf

HABÁNIK Jozef.

Doctor în economie, Rector al Universității „Alexandr Dubcek” din Trenčin, Slovacia (Trenčin, Republica Slovacă) — *Membru al consiliului redacțional.*

HABÁNIK Jozef.

PhD in economy, Rector of the Alexander Dubček University of Trenčín (Trenčin, Slovak Republic) — *Member of editorial board.*

ХАБАНИК Джозеф.

Доктор экономических наук, Ректор университета им. Александра Дубчека в Тренчине (Тренчин, Словацкая Республика) — *Член редакционного совета.*

E-mail: rektor@tnuni.sk

<http://tnuni.sk/univerzita/organy-univerzity/rektor/>

HEINRICH Hans-Georg.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea din Viena (Austria) — *Membru al consiliului redacțional.*

HEINRICH Hans-Georg.

Doctor of Law, Professor, The University of Viena (Austria) — *Member of editorial board.*

ХЕЙНДРИЧ Ханс-Георг.

Доктор права, профессор, Венский университет (Австрия) — *Член редакционного совета.*

E-mail: hans-georg.heinrich@univie.ac.at

<http://www.enri-east.net/consortium/institute-for-advanced-studies/en/>

KAPUSTIN Anatolii.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Federația Rusă (Moscova, Federația Rusă) — *Membru al consiliului redacțional.*

KAPUSTIN Anatoly.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, President of The Russian Association of International Law (Moscow, The Russian Federation) — *Member of editorial board.*

КАПУСТИН Анатолий Яковлевич.

Доктор юридических наук, профессор, Президент Российской ассоциации международного права (Москва, Российская Федерация) — *Член редакционного совета.*

E-mail: kapustin@izak.ru, akap@mail.ru

http://jppublishing.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=96&Itemid=102

<http://izak.ru/381>

LIPKOVA Ludmila.

Doctor în Economie, Ing., profesor universitar, Decan, Facultatea de Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia) — *Membru al consiliului redacțional.*

Dr.h.c. prof. Ing. LIPKOVA Ludmila, CSc.

Doctor of Economics, Professor, Dean, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic) — *Member of editorial board.*

ЛИПКОВА Людмила.

Доктор экономических наук, профессор, Декан факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика) — *Член редакционного совета.*

E-mail: lipkova@euba.sk

<http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1347>

MAZILU Dumitru.

Doctor în drept, profesor universitar, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar (ret.), Universitatea „Spiru Haret” din București (România) — *Membru al consiliului redacțional.*

MAZILU Dumitru.

Doctor of Law, Professor, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador (ret.), The „Spiru Haret” University of Bucharest (Romania) — *Member of editorial board.*

МАЗИЛУ Думитру.

Доктор права, профессор, Чрезвычайный и Полномочный посол (в отставке), Университет им. Спиру Харета, Бухарест (Румыния) — *Член редакционного совета.*

E-mail: dumitru.mazilu@spiruharet.ro; secretariat@universitatea-cantemir.ro

http://ro.wikipedia.org/wiki/Dumitru_Mazilu

PAPAVA Vladimer.

Doctor habilitat în economie, profesor universitar, academician al Academiei Naționale de Științe a Georgiei, Profesor universitar la Facultatea de Economie a Universității de Stat din Tbilisi „Ivane Javakhishvili” (Tbilisi, Georgia) — *Membru al consiliului redacțional.*

PAPAVA Vladimer.

Doctor of Economic Sciences, Professor, Academician of the Georgian National Academy of Sciences, Professor of Economics, Faculty of Economics and Business, The Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Tbilisi, Georgia) — *Member of editorial board.*

ПАПАВА Владимир.

Доктор экономических наук, профессор, действительный член Национальной Академии наук Грузии, профессор Экономического факультета Тбилисского государственного университета имени Иванэ Джавахишвили (Тбилиси, Грузия) — *Член редакционного совета.*

E-mail: papavavladimer@gfsis.org; papavavladimer@yahoo.com

POPESCU Dumitra.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea „Titu Maiorescu” din București, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române (România) — *Membru al consiliului redacțional.*

POPESCU Dumitra.

Doctor of Law, Professor, The „Titu Maiorescu” University of Bucharest, Legal Research Institute „Academician Andrei Rădulescu” of the Romanian Academy (Romania) — *Member of editorial board.*

ПОПЕСКУ Думитра.

Доктор права, профессор, Бухарестский университет имени Титу Майореску, Научно-исследовательский юридический институт имени академика Андрея Рэдулеску Румынской Академии (Румыния) — *Член редакционного совета.*

E-mail: juridic_institut@yahoo.com

STRATIEVSCHI Dmitrii.

Doctor în istorie, Director al Centrului de studii a Europei de Est din Berlin OEZB e.v. (Berlin, Republica Federală Germania) — *Membbru al consiliului redacțional.*

STRATIEVSKI Dmitri.

Ph.D in History, Director of the Center for the Study of Eastern Europe in Berlin OEZB e.v. (Berlin, The Federal Republic of Germany) — *Member of editorial board.*

СТРАТИЕВСКИЙ Дмитрий.

Доктор исторических наук, Директор Центра изучения Восточной Европы в Берлине OEZB e.v. (Берлин, Федеративная Республика Германия) — *Член редакционного совета.*

E-mail: stratievski@gmx.de

SEDLEȚCHI Iurie.

Doctor în drept, profesor universitar, Rector al Universității de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova) — *Membbru al consiliului redacțional.*

SEDLITSCHI Yuri.

Ph.D in Law, Professor, Rector of The European University of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

СЕДЛЕЦКИЙ Юрий Николаевич.

Кандидат юридических наук, профессор, Ректор Европейского университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: iuriesedletchii@yahoo.fr

<http://www.usem.md/ro.html>

VERESHCHETIN Vladlen.

Doctor habilitat în științe juridice, profesor universitar. În 1984-1995 – membru al Curții Permanente de Arbitraj a ONU (Haga), în 1992-1994 – membru și președinte al Comisiei de Drept Internațional a ONU, în 1995-2006 – Judecător al Curții Internaționale de Justiție a ONU (Haga), din 2012 – Arbitru în Dreptul Cosmic (Spațial) la Curtea Permanentă de Arbitraj a ONU (Haga). În 1978-1995 — Vice-președinte, din 1995 – Președinte de onoare al Institutului Internațional de Drept Cosmic (Spațial) din Paris. Din 1977 — academician al Academiei Internaționale de Astronautică (SUA), din 2006 — academician al Academiei de Științe din Bulgaria. (Federația Rusă) — *Membbru al consiliului redacțional.*

Vladlen S. VERESHCHETIN.

Doctor of Juridical Sciences, Professor. In 1984-1995 - Member of the Permanent Court of Arbitration (the Hague). In 1992-1994 — Member and Chairman of the United Nations International Law Commission. In 1995-2006 — Judge of the International Court of Justice (the Hague). From 2012, the Referee for Space Law of the Permanent Court of Arbitration (the Hague). In 1978-1995-Vice President, from 1995 — Director Emeritus of the International Institute of Space Law (Paris). Since 1977 — Member of the International Astronautical Academy (USA), since 2006 — Foreign Member of Bulgarian Academy of Sciences. (The Russian Federation) — *Member of editorial board.*

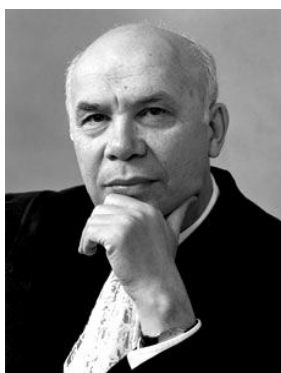
ВЕРЕЩЕТИН Владлен Степанович.

Доктор юридических наук, профессор. С 1984 по 1995 год — член Постоянной палаты третейского суда (г. Гаага). В 1992-1994 годах — член Комиссии международного права ООН. В 1994 году возглавлял Комиссию. В 1995-2006 годах — Судья Международного Суда ООН (г. Гаага). С 2012 г. — арбитр по космическому праву Постоянной Палаты третейского суда (г. Гаага). В 1978-1995 годах — вице-президент, с 1995 г. — почетный директор Международного института космического права (Франция). С 1977 г. — действительный член Международной астронавтической академии (США). С 2006 г. — иностранный член Болгарской Академии наук. (Российская Федерация) — *Член редакционного совета.*

E-mail: vsvereshchetin@ziggo.nl;

<http://legal.un.org/avl/faculty/Vereshchetin.html>; http://legal.un.org/avl/pdf/ls/Vereshchetin_bio.pdf;

<http://intlavl-rudn.com/about/history-faces/vereshchetin>

TIMCENCO Leonid.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea Națională a Serviciului Fiscal de Stat al Ucrainei (Kiev, Ucraina) — *Membru al consiliului redacțional.*

TIMCHENKO Leonid.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, The National University of The State Tax Service of Ukraine (Kiev, Ukraine) — *Member of editorial board.*

ТИМЧЕНКО Леонид Дмитриевич.

Доктор юридических наук, профессор, Национальный университет Государственной налоговой службы Украины (Киев, Украина) — *Член редакционного совета.*

E-mail: ltymch@ukr.net; timchenko@asta.edu.ua

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**COLEGIUL DE REDACȚIE (RECENZENȚII)
EDITORSHIP (REVIEWERS)
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ (РЕЦЕНЗЕНТЫ)**

CHINDÎBALIUC Oleana.

Doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Șef Catedră Politică Mondială și Relații Internaționale a Universității de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

— *Redactor-șef adjunct, Președinte al colegiului de redacție.*

KINDIBALYK Olyana.

PhD in political science, Associate Professor, Senior Scientific Fellow, Institute of Legal, Political and Sociological Research; Head of the Department of World Politics and International Relations at the University of European Studies of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova). — *Deputy Editor-in-chief, Head of Editorship.*

КИНДЫБАЛЮК Оляна Игоревна.

Кандидат политических наук, доцент, старший научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований; Заведующая кафедрой мировой политики и международных отношений Европейского университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). — *Заместитель главного редактора, Председатель редакционной коллегии.*

E-mail: olyana.kindibalyk@gmail.com

ANITEI Nadia Cerasela.

Doctor în drept, Profesor universitar, Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice, Universitatea „Dunărea de Jos” (Galați, România).

ANITEI Nadia Cerasela.

PhD in Law, Professor, Faculty of Legal, Social and Political Sciences, „Dunarea de Jos University” (Galati, Romania).

АНИЦЕЙ Надия Черасела.

Доктор права, профессор, факультет юридических, социальных и политических наук, университет «Нижний Дунай», (Галац, Румыния).

E-mail: nadia.anitei@ugal.ro; ncerasela@yahoo.com

CIUCĂ Aurora.

Doctor în drept, Profesor universitar, Profesor la Universitatea „Ștefan Cel Mare” din Suceava, Avocat la Baroul de Avocați Iași, Președinte al Asociației „Vespasian V. Pella” Iași (Iași, România).

CIUCA Aurora.

Ph.D in Law, Professor at „Ștefan cel Mare” University of Suceava, Lawyer Yassy Bar Association, President of „Vespasian V. Pella” Association (Yassy, Romania).

ЧИУКЭ Аурора.

Доктор права, профессор, Профессор Сучавского университета «Штефан чел Маре»; Адвокат в Ясской ассоциации адвокатов; Президент ассоциации „Vespasian V. Pella” (Яссы, Румыния).

E-mail: aurora_ciuca_2000@yahoo.com

DORUL Olga.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova; cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova).

DORUL Olga.

Ph.D in Law, Associate Professor, The Moldova State University; scientific fellow, Institute of Legal, Political and Sociological Research (Kishinev, The Republic of Moldova).

ДОРУЛ Ольга Павловна.

Кандидат юридических наук, доцент, Молдавский государственный университет, научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: dorulolga@yahoo.com

BURIAN Cristina.

Doctor în drept, conferențiar universitar la Catedra Drept Public, Universitatea de Studii Europene din Moldova; Secretar I, Direcția Generală Drept Internațional, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

BURIAN Cristina.

Ph.D in Law, Associate Professor, Departament of Public Law, European University of Moldova; First Secretary, The International Law Department, Ministry of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova).

БУРИАН Кристина Александровна.

Кандидат юридических наук, доцент кафедры публичного права, Европейский университет Молдовы; Первый секретарь, Генеральный Департамент международного права, Министерство иностранных дел и европейской интеграции Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: krisburian@yahoo.com

EVSEEV Vladimir.

Doctor în științe tehnice, Expert militar, Vicedirector al Institutului Statelor CSI (Moscova, Federația Rusă).

EVSEEV Vladimir.

Ph.D in Technical Science, Military expert, Deputy Director of the Institute of CIS Countries (Moscow, The Russian Federation).

ЕВСЕЕВ Владимир Валерьевич.

Кандидат технических наук, Военный эксперт, Заместитель директора Института стран СНГ (Москва, Российская Федерация).

E-mail: vlad.evseev@gmail.com

http://ru.ino-ppic.ru/yevseyev_v/

<http://ir.russiancouncil.ru/person/evseev-vladimir-valerevich/>

GLADARENCO-STOIAN Maia.

Doctor în istorie, Plymouth City College, Institutul Regal de Personal și Dezvoltare (Plymouth, Marea Britanie).

GLADARENCO-STOIAN Maia.

Ph.D in History, Plymouth City College, Chartered Institute of Personnel and Development Course (Plymouth, United Kingdom).

ГЛАДАРЕНКО-СТОЯН Майя.

Доктор исторических наук, Плимутский колледж, Королевский Институт персонала и развития (Плимут, Великобритания).

E-mail: maia_gl@yahoo.fr

GENTIMIR Alina Mirabela.

Doctor în drept, Lector, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (Iași, România).

GENTIMIR Alina Mirabela.

Lecturer Ph.D, Faculty of Law, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iassy (Iassy, Romania).

ДЖЕНТИМИР Алина.

Кандидат юридических наук, преподаватель, Юридический факультет Ясского университета им. А.И.Кузы (Яссы, Румыния).

E-mail: agentimir@yahoo.fr

GLUHAIA Diana.

Doctor în drept, Universitatea Publică din Navarra (Pamplona, Spania).

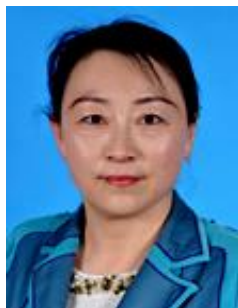
GLUHAIA Diana.

Ph.D in Law, The Navarra Public University (Pamplona, Spain).

ГЛУХАЯ Диана.

Доктор права, Наваррский публичный университет (Памплона, Испания).

E-mail: diana.gluhaya@unavara.es; diana_gluhaia@yahoo.com

GUO Ping.

Profesor universitar de drept maritim, director al Institutului de Drept Internațional Maritim (IIML) a Universității Maritime din Dalian, director a Asociației Chineze de Drept Maritim, arbitru în Comisia Chineză de Arbitraj Maritim (Dalian, Republica Populară Chineză).

GUO Ping.

Professor of Maritime Law, Director of The Institute of International Maritime Law (IIML) of the Dalian Maritime University, director of China Maritime Law Association, the arbitrator of China Maritime Arbitration Commission (Dalian, The People's Republic Of China).

ГУО Пинг.

Профессор морского права, директор Института международного морского права (IIML) Даляньского морского университета, директор китайской Ассоциации морского права, арбитр Арбитражной морской комиссии Китая (Далянь, КНР).

E-mail: guoping@dl.cn , guoping@dlmu.edu.cn

IOVIȚĂ Alexandrina.

Doctor în drept, UNAIDS, Cartierul general, Coordonator programe, drepturile omului și legislație (Chișinău, Republica Moldova – Geneva, Elveția).

IOVITA Alexandrina.

Ph.D in Law, UNAIDS Secretariat, Headquarters, Programme Officer, Human Rights and Law (Kishinev, The Republic of Moldova – Geneva, Switzerland).

ИОВИЦЭ Александрина Александровна.

Кандидат юридических наук, UNAIDS, генеральный офис, сотрудник по программам, права человека и правовые вопросы (Кишинев, Республика Молдова, Женева, Швейцария).

E-mail: alexandrina_iovita@yahoo.com

JANAS Karol.

Doctor habilitat în politologie, conferențiar universitar, Șef Catedră Politologie, Universitatea „Alexandr Dubcek” din Trenčin, Slovacia (Trenčin, Republica Slovacă).

JANAS Karol.

Doctor in Political Sciences, Associate Professor, Head of the Departament Politologie of the Trenčianska Univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne (Trenčin, The Slovak Republic).

ЯНАС Карол.

Доктор политических наук, доцент, Заведующий кафедрой политологии Тренчанского университета им. Александра Дубчека в Тренчине (Тренчин, Словацкая Республика).

E-mail: karol.janas@tuni.sk

CAZACU Doina.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Catedra Protecție, Pază și Securitate, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport (Chișinău, Republica Moldova).

CAZACU Doina.

Ph. D. in Law, Associate Professor, Department of Protection, Guard and Security, State University of Physical Education and Sports (Chisinau, Republic of Moldova).

КАЗАКУ Дойна.

Кандидат юридических наук, доцент Кафедры защиты, охраны и безопасности Государственного университета физического воспитания и спорта (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: doina.cazacu@yahoo.com

KOVALEVA Natalia.

Doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Director al Fundației de Caritate „Fii Om!” (Orenburg, Federația Rusă).

KOVALYOVA Natalia.

Ph.D., Associate Professor, Director of the Charity Foundation „Be a man!” (Orenburg, The Russian Federation).

КОВАЛЁВА Наталья Александровна.

Кандидат педагогических наук, доцент, директор Благотворительного Фонда «Будь Человеком!» (Оренбург, Российская Федерация).

E-mail: kovaleva_osu@mail.ru

LISENCO Vladlena.

Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Vicerector pentru relații internaționale, Universitatea de Stat din Transnistria „T.G.Șevcenko” (Tiraspol, Republica Moldova).

LISENCO Vladlena.

Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor, Vicerector for International relations, Taras Shevchenko State University of Transnistria (Tiraspol, The Republic of Moldova).

ЛЫСЕНКО Владлена.

Доктор юридических наук, доцент, Заместитель ректора по международным связям, Приднестровский государственный университет имени Т. Г. Шевченко (Тирасполь, Республика Молдова).

E-mail: vlada.lisenco@mail.ru

MATTOŠ Boris.

Doctor în științe politice, Vicerector pentru relații internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă).

MATTOS Boris.

PhD in political science, Vicerector for International relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic).

МАТОШ Борис.

Доктор политических наук, Заместитель ректора по международным связям, Экономический университет в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика).

E-mail: mattos@euba.sk

METREVELI Levan.

Doctor în științe politice, șef al Centrului pentru dezvoltarea integrată a Georgiei, Universitatea de Stat Tbilisi (Tbilisi, Georgia).

METREVELI Levan.

Doctor of Political Sciences, Head of the Center for integrated development of Georgia, Tiflis State University (Tbilisi, Georgia).

МЕТРЕВЕЛИ Леван.

Доктор политических наук, руководитель Центра комплексного развития Грузии Тбилисского государственного университета (Тбилиси, Грузия).

E-mail: levanmetreveli@yahoo.com

MOUSMOUTI Maria.

Doctor în drept, Director executiv al Centrului European de Drept Constituțional din Atena (Atena, Grecia).

MOUSMOUTI Maria.

Ph.D in Law, Executive director of The European Center of Constitutional Law (Athenas, Grece).

МОУСМУТИ Мария.

Доктор права, Исполнительный директор Европейского центра конституционного права (Афины, Греция).

E-mail: mousmou@yahoo.com

<http://www.cecl2.gr/index.php/en/thecentre/theboard/11-thecentre/cv/16-08-maria-mousmouti>
http://ials.sas.ac.uk/postgrad/LDclinic/LDclinic_who.htm

SÂRCU Diana.

Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Director al Institutului Național de Justiție al Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

SARCU Diana.

Doctor of Juridical Sciences, Associate professor, Director of the National Institute of Justice of the Republic of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova).

СЫРКУ Диана.

Доктор юридических наук, доцент, Директор Национального института юстиции Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: sircu@yahoo.com

SYCI Alexandru.

Doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, Universitatea Națională „Jurie Fedikovici” din Cernăuți (Cernăuți, Ucraina).

SYCH Alexander.

Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi National University „Yuri Fedkovych” (Chernivtsi, Ukraine).

СЫЧ Александр Иванович.

Доктор исторических наук, профессор, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича (Черновцы, Украина).

E-mail: asych_chnu@yahoo.com, amenitinna@gmail.com

SOLNTEV Alexandr.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Șef-adjunct al Catedrei de Drept Internațional al Universității Prieteniei Popoarelor din Rusia (Moscova, Federația Rusă).

SOLNTSEV Alexander.

Ph.D in Law, Associate Professor, Deputy Head of the Department of International Law PFUR, the Peoples' Friendship University of Russia (Moscow, The Russian Federation).

СОЛНЦЕВ Александр Михайлович.

Кандидат юридических наук, доцент, зам. заведующего кафедрой международного права Российского университета дружбы народов (Москва, Российская Федерация).

E-mail: a.solntsev@gmail.com; intlaw.rudn@gmail.com
www.intlaw-rudn.com

SMOCHINA Carolina.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Europeană din Lefke (Lefke, Nicosia, Cipru).

SMOCHINA Carolina.

Ph.D in Law, Associate Professor, European University of Lefke (Lefke, Nicosia, Cyprus).

СМОКИНЭ Каролина.

Доктор права, доцент, Европейский Университет в Лefке (Лefке, Никосия, Кипр)

E-mail: smochina@gmail.com

ISMAYL Togrul.

Doctor în istorie, Doctor în economie, conferențiar universitar, Universitatea TOBB, Economie și Tehnologie (Ankara, Turcia).

ISMAYL Togrul.

Ph.D in History, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor, TOBB University of Economics and Technology (Ankara, Turkey).

ИСМАИЛ Тогрул.

Доктор истории, Доктор экономики, доцент, TOBB университет экономики и технологии (Анкара, Турция).

E-mail: togrul65@hotmail.com, tismayil@etu.edu.tr

ȚIGĂNAȘ Ion.

Doctor în drept, Director General Adjunct, Agenția de Stat Pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

TIGANAS Ion.

Ph.D in Law, Deputy General Director of The State Agency on Intellectual Property of The Republic of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova).

ЦИГЭНАШ Ион.

Кандидат юридических наук, Генеральный вице-директор Государственного агентства по интеллектуальной собственности Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: iondrept@yahoo.com
http://www.agepi.gov.md/pdf/about/cv_tiganas.pdf

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**DATE DESPRE AUTORI
DATES OF AUTHORS
СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ**

BURIAN Alexandru.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar (ret.), Director al Institutului de Cercetări Strategice al Universității de Studii Europene din Moldova, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Republica Moldova (Chișinău, Republica Moldova); Profesor universitar la Catedra Politologie a Universității „Alexandr Dubcek” din Trencin, Republica Slovacă (Trencin, Republica Slovacă).

BURIAN Alexander.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador (ret.), Director of The Institute for Strategic Studies of The European University of Moldova, President of the Moldavian Association of International Law (Chisinau, The Republic of Moldova); University Professor at the Department of Political Science of the "Alexandr Dubcek" University of Trencin, Slovak Republic (Trencin, Slovak Republic).

БУРИАН Александр Дмитриевич.

Доктор юридических наук, профессор, Чрезвычайный и Полномочный посол (в отставке), Директор Института стратегических исследований Европейского университета Молдовы, Президент Молдавской Ассоциации международного права (Кишинев, Республика Молдова); Профессор кафедры политологии Тренчинского университета им. Александра Дубчека, Словацкая Республика (Тренчин, Словацкая Республика).

E-mail: alexandrurian@yahoo.com; alexandrurian@mail.ru

CAZACU Doina.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Catedra Protecție, Pază și Securitate, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport (Chișinău, Republica Moldova).

CAZACU Doina.

Ph. D. in Law, Associate Professor, Department of Protection, Guard and Security, State University of Physical Education and Sports (Chisinau, Republic of Moldova).

КАЗАКУ Дойна.

Кандидат юридических наук, доцент Кафедры защиты, охраны и безопасности Государственного университета физического воспитания и спорта (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: doina.cazacu@yahoo.com

ČECH Ľubomír.

Doctor în istorie, conferențiar universitar, șef al Departamentului de relații politice internaționale, Facultatea de relații internaționale, Universitatea de Economie din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă).

ČECH Ľubomír.

Doctor of History, Associate Professor, Head of the Department of International Political Relations, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, Slovak Republic).

ЧЕХ Любомир.

Доктор исторических наук, доцент, заведующий кафедрой международных политических отношений факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика).

E-mail: ľubomir.cech@euba.sk

CIGULEA Aliona.

Doctorandă, Universitatea de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

CIGULEA Aliona.

PhD student, University of European Studies of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova).

ЧИГУЛЕА Алиона.

Аспирант, Европейский университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: mozartalion14@yahoo.com

CHINDÎBALIUC Oleana.

Doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova).

KINDIBALYK Olyana.

PhD in political science, Associate Professor, Senior Scientific Fellow, Institute of Legal, Political and Sociological Research (Chisinau, The Republic of Moldova)..

КИНДЫБАЛЮК Оляна Игоревна.

Кандидат политических наук, доцент, старший научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: olyana.kindibalyk@gmail.com

DERGACIOV Vladimir.

Doctor habilitat în științe geografice, profesor universitar, expert în geopolitică, profesor la Universitatea Națională din Odesa (Odesa, Ucraina).

DERGACHEV Vladimir A.

Dr. Sc. (Geography), Professor, Expert in geopolitics, Professor of the Odessa National University (Odessa, Ukraine).

ДЕРГАЧЕВ Владимир Александрович.

Доктор географических наук, профессор, эксперт в геополитике, профессор Одесского национального университета (Одесса, Украина).

E-mail: admin@dergachev.ru; dergachev@farlep.net

GAMURARI Vitalie.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Prorector pentru Cercetare Științifică și Studii Doctorale, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Chisinau, Republic of Moldova).

GAMURARI Vitalie.

PhD in Law, Associate Professor, Vice-Rector for Scientific Research and Doctoral Studies, Free International University of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova).

ГАМУРАРЬ Виталий.

Доктор юридических наук, доцент, проректор по научным исследованиям и докторантуре, Свободный международный университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: ygamurari@ulim.md

BADIR Kordee.

Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Chisinau, Republic of Moldova; Bagdad, Irak).

BADIR Kordee.

PhD student, Free International University of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova; Baghdad, Iraq).

БАДИР Кордее.

Аспирант, Свободный международный университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова; Багдад, Ирак).

E-mail: msnft@yahoo.com

Ing. HRINKO Ján.

Universitatea Economică din Bratislava, Facultatea de Comerț, Departamentul de Comerț Internațional (Bratislava, Republica Slovacă).

Ing. HRINKO Ján.

University of Economics in Bratislava, Faculty of Commerce, Department of International Trade (Bratislava, Slovak Republic).

ХРИНКО Жан.

Экономический университет в Братиславе, Коммерческий факультет, Департамент международной торговли (Братислава, Словацкая Республика).

E-mail: jan.hrinko@euba.sk

POZNEACOVA Veronica.

Studenta anul 2, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat (Chișinău, Republica Moldova).

POZNEACOVA Veronica.

2nd year student, Faculty of Law, Moldovan State University (Chisinau, Republic of Moldova).

ПОЗНЯКОВА Вероника.

Студентка 2 курса, Факультет Права, Молдавский государственный университет (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: veronicapozneacova@gmail.com

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

CERINȚELE

**privind condițiile de prezentare a manuscriselor pentru publicare în
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”**

Revista teoretico-științifică „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” acceptă pentru publicare articole în limbile moldovenească (română), rusă, engleză, spaniolă, franceză, germană (la discreția autorului), care conțin rezultate inedite ale cercetărilor efectuate și care sunt ajustate la „Cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor articolelor”.

Consiliul Redacțional acceptă manuscrisul articolului pentru publicare în corespundere cu profilurile ediției („drept” și „științe politice”), cu un volum nu mai mult de 20 de pagini, inclusiv figuri și tabele. Manuscrisul ar trebui să conțină doar materiale originale, efectuat la un înalt nivel științific, reflectând rezultatele cercetării efectuate de către autor, obținute cu cel mult un an înainte de publicare, și care conține un element clar privitor la inovația științifică a cercetării și propria contribuție a autorului. Sunt acceptate pentru publicare materialele care anterior nu au fost publicate în alte ediții și nu au fost destinate pentru publicarea simultană în diverse ediții. Articolele sunt expuse recenzării obligatorii, în conformitate cu **Anexa 3**. Pentru doctoranzi (competitori) este obligatorie recenzarea articolelor de către conducătorul științific. Pot fi publicate doar articolele care au primit recenzii pozitive.

Cerințele menționate mai sus se aplică tuturor materialelor trimise pentru publicare în adresa revistei. Consiliul Redacțional are dreptul de a nu accepta publicarea materialelor în caz de: a) nerespectarea cerințelor privind condițiile de prezentare a manuscriselor articolelor; b) plagiat; c) conținutul articolului este neadecvat cu profilurile revistei.

În cazurile când nu sunt respectate cerințele redacția are dreptul să nu examineze manuscrisul. Consiliul Redacțional își rezervă dreptul de a reduce volumul articolului prezentat (dacă este necesar), expunându-l în versiunea redacției (introducând modificări redacționale, care nu schimbă sensul general al articolului prezentat de autor). Formulările și prezentarea materialelor în articolele publicate nu reprezintă întotdeauna poziția revistei și nu angajează în nici un fel redacția. Aceste materiale se publică în ordine de discuție, în scopul asigurării posibilității de a expune diverse opinii. Responsabilitatea asupra conținutului articolelor, selecției și preciziei faptelor și informației citate revine în exclusivitate autorilor. În același număr al revistei poate fi publicat doar un singur articol al unui autor.

Numărul de autori al unui articol nu poate fi mai mare de două persoane. Autorul (ii) trimite redacției 2 exemplare originale a articolului (semnate de autor) în imprimare pe hârtie și trimite articolul în format electronic prin e-mail la adresa: alexandruburian@yahoo.com, alexandruburian@mail.ru

Volumul articolului nu trebuie să depășească 1,5 c.a. dactilografiate pe hârtie, format A4 (60 de mii de caractere, sau 16-20 de pagini de text), inclusiv figuri, tăblițe, referințe și scheme. Atunci când se plasează referințe bibliografice în limba engleză este necesar de indicat denumirea oficială a surselor (revistelor) în limba engleză.

Pentru a plasa un articol în Revistă este necesar de prezentat următoarele documente: cerere, informațiile despre autor (ia), articolul, fotografia autorului (autorilor) în format JPG, adnotare (abstract, rezumat) în trei limbi (română, rusă și engleză) într-un volum de 100 de cuvinte, cuvinte-cheie (5-7 cuvinte). Adnotarea nu trebuie să conțină referiri la literatura citată, tabele și figuri.

Informația despre autor (i) conține următoarele date: numele, prenumele, patronimicul autorului (autorilor), locul de muncă, funcția, titlul științific, gradul științific, adresa poștală, adresa electronică și numărul de telefon. Numele autorului (autorilor) ar trebui să fie listate sub titlul articolului, în dreapta.

Cerințele tehnice pentru perfectarea manuscrisul pentru publicare:

Titlul articolului nu trebuie să depășească trei linii. Titlul ar trebui să fi dat numai cu majuscule (Times New Roman 16) și centrat. Sursele literare utilizate în articol trebuie prezentate într-o singură listă la sfârșitul textului (bibliografie), în conformitate cu **Anexa 2**. Referirile la literatura de specialitate menționate în text sunt obligatorii, trebuie să fie plasate în partea de jos a fiecărei pagini a textului și necesită să fie perfectate în conformitate cu **Anexa 1**. Referirile la sursele externe sunt prezentate într-o limbă străină și sunt urmate, în cazul traducerii în română și rusă, cu indicație privitor la traducere. Numerotarea referirilor la sursele literare este dată în ordinea menționată în text. Trimiteri la lucrări nepublicate nu sunt permise. Lista bibliografică (de la sfârșitul textului) este dată în ordine alfabetică în funcție de prima literă a prenumelui autorului (autorilor).

Acronimele și abrevierile trebuie să fie descifrate la prima mențiune în textul articolului. În textele în limba română, engleză, franceză, spaniolă și germană se utilizează ghilimele germane („ ”), în textele în limba rusă se utilizează ghilimelele franceze (« »).

Parametrii paginii:

Documentul trebuie salvat în MS Word, formatul de pagină A 4, marginile paginii: sus și jos - 2 cm, dreapta - 1,5 cm, stânga - 3 cm, Font - Times New Roman; Dimensiune font - 12, spațiere - 1,5. Aliniere pe lățime, un spațiu la stânga - 1,5. Numerotarea paginilor este consecutivă, secvențială, în partea de jos a paginii, pe centru.

Redactarea textului:

Despărțirea manuală în silabe a cuvintelor (transferul din rând în rând) este inacceptabilă. Figurile și tabelele trebuie să fie numerotate, să aibă denumire, legendă și subiect. Titlurile lor și trebuie să fie prezentate în text după alineatul care conține un link de referință la ele.

Exemplele autorului:

Fiecare autor al articolului obține doar un număr al revistei, indiferent de numărul de autori.

Consiliul Redacțional**Anexa 1****Exemple de referințe bibliografice:**

Referințele (citatele) de la sfârșitul fiecărei pagini trebuie să conțină semnele de punctuație și să urmeze aceleași reguli ca și plasarea lor în descrierea bibliografică.

Dacă textul nu este citat de o sursă originală, dar de un alt document, atunci se utilizează următoarele cuvinte la început de referință: citat de: (citând sursele împrumutate):

Exemplu:	Citat de: Dumitru Mazilu. Drept diplomatic. București: Editura Lumina Lex, 2003, p. 115. Citat de: Alexandru Burian. Drept diplomatic și consular. Chișinău: Editura ARC, 2003, p. 154.
----------	--

La amenajarea secvențială a referințelor (citatelor) primare și repetate se utilizează termenul "Ibid." sau ("Ibidem"):

Referință primară	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea unei Mari Puteri în politică. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
Referință repetată	Ibid., p. 47 sau Ibidem., p. 47.

La amenajarea nesecvențială a referințelor (citatelor) primare și repetate, când referințele urmează nu concomitent una după alta, se utilizează termenul *Op. cit.* (opus citato) și este prezentat folosind caractere cursive:

Referință primară	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea unei Mari Puteri în politică. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
Referință repetată	Jeffrey Mankoff. <i>Op. cit.</i> , p. 65.

Anexa 2**Exemple de „Listă bibliografică” (bibliografie):**

Lista bibliografică este plasată după textul articolului cu titulatura „Bibliografie”. Toate link-urile din listă sunt numerotate secvențial și sunt aranjate în ordine alfabetică.

Descrierea unei cărți cu un singur autor:

Exemplu	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea de mare putere politica. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009. XII + 359 p.
---------	---

Descrierea unei cărți cu trei sau mai mulți autori:

Exemplu	David G. Victor... [et al.]. Gaze naturale și geopolitică: din 1970 până în 2040. New York: Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
---------	--

Descrierea unui articol publicat într-o revistă:

Este necesar de a indica numele autorului articolului, denumirea articolului, denumirea revistei, anul, numărul ediției sau volumul, numărul paginii de la începutul și sfârșitul articolului.

Exemplu	Serghei Lavrov. Rusia și lumea în secolul XXI. În: Rusia în afacerile globale. Iulie-septembrie 2008, Vol. 6, nr. 3, p. 8 - 18.
---------	---

Descrierea unei teze de doctorat:

Exemplu	Vladislav Boiko. Securitatea energetică în contextul globalizării. Teză de doctor în științe politice. Moscova, 2012. 250 p.
---------	--

Descrierea unui autoreferat a tezei de doctorat:

Exemplu	Yuri Jukov. Centrismul politic în Rusia. Autoreferatul tezei... candidat în științe politice. Sankt-Petersburg, 2012. 24 p.
---------	---

Descrierea publicațiilor științifice electronice:

Pentru surse de electronice, trebuie să specificați practic aceleași informații ca pentru reviste: autorul, titlul, numele site-ului (sau secțiune a site-ului) și URL-ul. Articolul ar trebui să conțină noțiunea [Online]; informații la data de partajare pe rețeaua electronică (după fraza „Vizitat la:” indica data, luna și anul): (Vizitat la: 03.02.2012).

Exemplu	Burian Alexandru, Gurin Corina. Procesul decizional în politica externă și influența lui asupra negocierilor. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2011, nr. 4, p. 39 - 55. [Online]: http://www.rmdiri.md/pdf/RMDIRI20114.p.df/ . (Vizitat la: 07.09.2012).
---------	--

REGULAMENTUL
cu privire la recenzarea articolelor științifice în
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”

1. Articole științifice primite de redacția *Revistei Moldovenești de Drept Internațional și Relații Internaționale* trec prin Instituția de recenzare.

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” a adoptat un sistem de patru niveluri de recenzare a articolelor și materialelor prezentate spre publicare:

Primul nivel – recenzarea de către Redactorul-șef (*main editor peer review*);

Al doilea nivel - recenzie de „nivel deschis” (*open peer review* - autorul și recenzentul se cunosc reciproc) – recenzia este transmisă la redacție de către autor;

Al treilea nivel - recenzie de nivel „orb-unilateral” (*single-blind* – recenzentul știe despre autor, autorul - nu);

Al patrulea nivel - recenzie de nivel „orb-dublu” (*double-blind* - atât recenzentul, cât și autorul, nu știu unul despre altul).

2. Fiecare articol științific necesită să aibă recenzii:

- deschise: *primul nivel* – recenzia (decizia) redactorului-șef; *al doilea nivel* - recenzia unui recenzent oficial, specialist în domeniu (doctor sau doctor habilitat);

- confidențiale (oarbe): *al treilea nivel* – recenzia redactorului științific sau a unui membru al consiliului redacțional sau al colegiului de redacție; *al patrulea nivel* – la decizia consiliului redacțional și recenzentul poate fi doar din exterior.

3. Toate articolele științifice, primite de Consiliul redacțional al revistei, sunt supuse obligatoriu recenzării „orb-dublu” (*double-blind* - atât recenzentul, cât și autorul, nu știu unul despre altul). Această recenzare este efectuată de către experți externi din baza de date de experți (recenzori) ai revistei, la solicitarea Consiliului redacțional.

4. Analizând recenziile, redacția evaluează prezența în articole a elementelor de actualitate a problemei științifice pe care autorul pretinde să o soluționeze. Recenzia necesită să descrie în mod clar valoarea teoretică sau aplicativă a investigației, și să coreleze constatările autorului cu conceptele științifice existente. Un element de bază al recenziei ar trebui să fie aprecierea de către recenzent a contribuției personale a autorului articolului la soluționarea problemei. Este necesar de a menționa în recenzie corespunderea stilului, logicii și nivelului de accesibilitate a expunerii științifice a materialului de către autor, precum și un aviz privind fiabilitatea și valabilitatea concluziilor.

5. După primirea recenziilor, redacția analizează articolele prezentate și adoptă decizia finală, în baza unei evaluări complete, privitor la publicarea sau ne-publicarea articolelor. În baza deciziei adoptate autorului i se comunică, prin e-mail sau poștă, informația cu privire la evaluarea articolului și decizia adoptată. În cazul că se refuză de a publica articolul, recenziile rămân anonime.

6. Colegiul de redacție își rezervă dreptul de a trimite articolul la o recenzie suplimentară externă anonimă (*double-blind*). Redactor-șef, în asemenea caz, trimite recenzentului o scrisoare în care solicită recenzarea, atașând la scrisoare articolul și modelul conform căruia se recomandă de a efectua recenzia.

7. Prezența recenziilor pozitive nu este un motiv suficient pentru publicarea articolului. Decizia finală privitor la publicarea articolului este adoptată de consiliul redacțional.

8. În cazul în care există o critică substanțială din partea recenzentului, însă articolul, la general, este evaluat pozitiv, consiliul redacțional poate aprecia articolul ca polemic și poate decide de a-l publica în rubrica „Tribuna discuțională”.

9. Originalele recenziilor sunt păstrate la „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”.

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**REQUIREMENTS
to papers for publication in the
„Moldavian Journal of International Law and International Relations”**

„Moldavian Journal of International Law and International Relations” being a scientific-theoretical journal admits for publication articles in Moldovan (Romanian), Russian, English, Spanish, French, German (optional author) languages, containing the results of original research, designed in accordance with the „Requirements for the articles”.

An Editorial Board of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”, accept manuscript for publication corresponding to the edition profiles, no more than 20 pages, including figures and tables. The manuscript should contain only original material, performed at a high academic level, reflecting the author's research results, completed no more than one year before publication, and containing a clear element of creation of a new knowledge. The materials which earlier were not published and have been not intended to the simultaneous publication in other editions for printing are accepted. Articles are exposed to obligatory reviewing, in accordance with the **Appendix 3**. For post-graduate students (competitors) the review of the supervisor of studies is obligatory. We print only articles which have received only positive reviews.

The rules mentioned above apply to all the material sent to the journal for publication. The Editorial Board has the right not to accept materials to the publication in a case of: a) non-compliance of the paper with the requirements for its publication; b) plagiarism; c) inappropriate content of the presented paper to the journal profiles.

In cases when the requirements are not respected the editorial board has the right not to examine the manuscript. The editors reserve the right to reduce the volume of the article (if it is necessary), exposing it to editorial revision, make editorial (which do not change the general sense) changes in the author's original. Editors can publish materials without sharing author's opinion (in order of discussion). Authors are responsible for the selection and accuracy of the facts, quotes, and other information. Journal will only publish one article per author in each volume of the issue.

The number of authors should not be more than two people. Author (s) sent to the editor two copies of the article (signed by the author both in print and electronic form and send the article in electronic form by e-mail at: alexandruburian@yahoo.com , alexandruburian@mail.ru

The paper shouldn't exceed 1,5 printer's sheet of the typewritten text of format A4 (60 thousand characters, or 16-20 pages of text), including tables, list of references and drawings (schemes). At drafting of bibliographic references in English it is necessary to specify official English-speaking names of journals.

In order to place an article in the journal you should present following documents: an application, information about the author (s), an article, one author (s) photograph in JPG form, annotation provided (abstract) in three languages (Romanian, Russian and English) in a volume of 100 words, Keywords (5 - 7 words). Abstract should not contain references to the quoted literature, tables and figures.

Information about the author (s) contains: author's name, affiliation, post a scientific degree, an academic status, mailing address, e-mail address and telephone number Author's name should be listed under the article's title on the right.

Technical requirements to registration of the manuscript for the publication:

Title of the article should not exceed three lines. The title should be given only in capital letters (Times New Roman 16) and centred. Literary sources used in the paper should be submitted in one list at the end (bibliography). Bibliographical list is presented after the text item in accordance with the **Appendix 2**. Footnotes to the literature mentioned in the text are mandatory and must be prepared in the bottom of the page in accordance with the **Appendix 1**. References to the foreign sources are given in a foreign language and are followed in the case of translation into Romanian and Russian indication of the translation. The numbering of the sources is given in the order mentioned in the text. References to unpublished works are not permitted. The bibliography is given in alphabetic order according to the first letter of authors surnames. Acronyms and abbreviations should be deciphered in a place of the first mention in the text. In text presented in Romanian, English, French, German or Spanish language, German inverted commas („pads”) should be used; in text presented in Russian language the French inverted commas («fur-trees») are used.

Page Setup:

The document must be saved in MS Word, A 4 page format, page margins: top and bottom - 2 cm, right - 1.5 cm, left - 3 cm Font - Times New Roman; font size - 12, line spacing - 1,5. Alignment on width, a space at the left - 1,5. Numbering of pages is through, in the bottom of the page, on the centre.

Text drafting:

Using of manual transfer (manual hyphenation) is unacceptable. Figures and tables should have a caption and subject headings and should be presented in the text after the paragraph containing a link to them.

Author's copies:

Each author obtains only one issue of the journal, regardless of the number of authors.

The Editorial Board**Appendix 1****Example of bibliographic footnotes:**

Punctuation and prescribed punctuation in citations should follow the same rules as their placement in the bibliographic description.

If the text is not cited by the original source, but by another document, then following words are used: in the beginning of the reference: *Quoted by*, with a reference to the citing sources of borrowed text:

Example:	Quoted by: Ernst Gabriel Frankel. Oil and Security A World Beyond Petroleum. The Netherlands: Springer, 2007, p. 115.
----------	---

«Ibid.» or (Ibidem) are used in the sequential arrangement of primary and repeated references.

<i>Primary</i>	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 21.
<i>Repeated</i>	Ibid., p. 47.

Op. cit. (opus citato) is used in repeated footnotes containing item to the same document without following the primary reference and is presented using italics.

<i>Primary</i>	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
----------------	---

Repeated	Jeffrey Mankoff. <i>Op. cit.</i> , p. 65.
----------	---

Appendix 2

Examples of a bibliography:

Bibliographical list is placed after the text article and is supplied after the notion „Bibliography”. All links in the list are numbered sequentially and are arranged in alphabetical order.

Book with one author:

Example	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009. xii + 359 p.
---------	--

Book with three and more authors:

Example	David G. Victor ... [et al.]. Natural gas and geopolitics: from 1970 to 2040. Cambridge; New York: Cambridge University Press Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
---------	--

The paper from the journal:

Article from a journal should contain following description - author (s), article title, journal name, year, and page number of the beginning and of the end of the article.

Example	Sergei Lavrov. Russia and the World in the 21 st Century. In: Russia in global affairs. July-September 2008, Vol. 6, nr. 3, p. 8 – 18.
---------	--

Dissertation

Example	Vladislav Boiko. Energy security in the context of globalization. Political Science Dissertation. Moscow, 2012. 250 p.
---------	--

A dissertation synopsis:

Example	Yuri Jukov E.H. Political centrism in Russia. Dissertation synopsis ... candidate in political science. Saint Petersburg, 2012. 24 p.
---------	---

Description of the electronic scientific publications:

For electronic sources, you need to specify practically the same information as for journals: author, title, name of the site (or section of the website) and the URL. The item should contain the notion [Online]; information on the date of the electronic network share (after „Visited on:” indicate the date, month and year): (Visited on: 03.02.2012) is used in referring to the e-resource e-mail address.

Example	Chietigi Bajpae. China’s Quest for Energy Security. In: Power and Interest News Report. February 25, 2005. [Online]: http://www.pinr.com/ . (Visited on: 07.09.2011).
---------	--

PROVISION
about the reviewing of scientific articles in
„Moldavian Journal of International Law and International Relations”

1. Scientific papers received to the Editorial office of „Moldavian Journal of International Law and International Relations”, pass through peer review process.

„Moldavian Journal of International Law and International Relations” comprises a four-level system of peer review articles:

1st level – reviewing by the editor (main editor peer review);

2nd level – an open peer review (the author and the reviewer know each other) – a review is submitted to the editor by the author;

3rd level - one-sided i.e. „blind” peer review (single-blind - the reviewer knows the author, but the author - doesn't know the reviewer);

4th level – double-blind peer review (neither reviewer nor author know about each other).

2. Each scientific article must be accompanied by a review:

– Open: 1st level – a review (conclusion) of the editor; 2nd level – a review of official reviewer, specialist of appropriate scientific profile (doctorate or PhD);

– Closed (blind): 3rd level – a review done by a scientific editor or a member of the editorial board; 4th level - a review done by the decision of the editorial board and only external.

3. All scientific articles, received by the Editorial Board of our journal are subject to mandatory review by bilateral double-blind („double-blind” - the reviewer does not know who the author of the article is, the author does not know who the reviewer is). This review is carried out by external experts from the expert database of experts (reviewers), at the request of the Editorial Board.

4. An editorial board, making the evaluation of reviews, draws attention to the relevance of the scientific problem to be solved by the author. The Review should clearly describe the theoretical or applied significance of the study; correlate the author's conclusions to existing scientific concepts. An essential element of the review should be the assessment a personal contribution to the solution of the issue by the reviewer. Correspondence to the style, logics and the availability of the narration to the scientific nature of the material and obtaining of the conclusions about the reliability and validity of the findings – are key aspects that must be noted in the review.

5. The issue about the received articles is considered after the obtaining of reviews, and then the final decision, based on the evaluation of reviews about the publication or refusal to publish articles, is made. On the basis of the decision the author (s) is sent a letter by e-mail or mail, which provides a general assessment of the article and the decision. In the case of failure in the publication, the reviewers remain anonymous.

6. The Editorial Board has the right to direct the article for additional external anonymous peer review. Editor in Chief directs the reviewer a letter asking for peer review. The letter includes an article and a recommended form of review.

7. The presence of positive reviews is not sufficient grounds for the publication of the article. The final decision on advisability of publication is taken by the editorial board.

8. In cases when the article is composed by a significant proportion of criticisms that have been made by the reviewer, as well as the overall positive recommendation, the Editorial Board can attribute the material to the category of polemical material and print it in the manner of scientific debate.

9. The Review originals are stored in „Moldavian Journal of International Law and International Relations”.

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**ТРЕБОВАНИЯ
к оформлению статей для публикации в
«Молдавском журнале международного права и международных отношений»**

Научно-теоретический журнал «Молдавский журнал Международного права и международных отношений» принимает к публикации статьи на молдавском (румынском), русском, английском, испанском, французском, немецком (по выбору автора) языках, содержащие результаты оригинальных исследований, оформленные в соответствии с «Требованиями к оформлению статей».

Редакция «Молдавского журнала международного права и международных отношений» принимает к публикации рукописи, соответствующие профилям издания, не более 20 страниц, включая рисунки и таблицы. Рукопись должна содержать только оригинальный материал, выполненный на высоком научном уровне, отражая результаты исследований автора, завершающихся не более чем за год до публикации и содержать очевидный элемент создания нового знания. К печати принимаются материалы, ранее не издававшиеся и не предназначенные к одновременной публикации в других изданиях. Статьи подвергаются обязательному рецензированию, в соответствии с *Приложением 3*. Для аспирантов (соискателей) обязательна рецензия научного руководителя. Печатаются только статьи, получившие положительные рецензии. Гонорар за публикации не выплачивается.

Настоящие правила распространяются на все материалы, направляемые в редакцию журнала для публикации. Редакция вправе не принять материал к публикации в случае: а) несоблюдения автором правил оформления рукописи; б) выявления элементов плагиата; в) несоответствия материала тематике журнала.

В случае несоблюдения настоящих требований редакционная коллегия вправе не рассматривать рукопись. Редакция оставляет за собой право при необходимости сокращать статьи, подвергая их редакционной правке, вносить редакционные (не меняющие общего смысла) изменения в авторский оригинал. Редакция может опубликовать материалы, не разделяя точку зрения автора (в порядке обсуждения). Авторы несут ответственность за подбор и достоверность приведенных фактов, цитат и прочих сведений. В одном номере журнала может быть опубликована только одна статья одного автора.

Число авторов статьи не должно быть более двух человек. Автор (ы) присылают в редакцию 2 экземпляра статьи (подписанные автором) в печатном виде и направляют статью в электронном виде по электронной почте по адресу: alexandruburian@yahoo.com , alexandruburian@mail.ru

Объем статьи не должен превышать 1,5 п. л. машинописного текста формата А4 (60 тыс. знаков, или 16-20 страниц текста), включая таблицы, список литературы и рисунки (схемы). При оформлении библиографических ссылок на английском языке необходимо указывать официальные англоязычные названия журналов.

Для размещения статьи в журнале необходимо предоставить в редакцию заявку, информацию об авторе (ах), статью, фотографию автора (ов) в формате JPG, аннотацию (резюме), представленную на трех языках (румынском, русском, английском) объемом – до 100 слов, ключевые слова (5-7 слов). Аннотация не должна содержать ссылок на цитируемую литературу, рисунки, таблицы.

Информация об авторе (ах) содержит: ФИО авторов, место работы, должность, ученую степень, ученое звание, почтовый адрес, электронный адрес и контактный телефон. ФИО автора должно быть указано под названием статьи справа.

Технические требования к оформлению рукописи для публикации:

Название статьи не должно превышать трех строк. Название должно даваться только заглавными буквами (Times New Roman 16) и располагаться по центру. Литературные источники, использованные в статье, должны быть представлены общим списком в ее конце (Библиография). Библиографический список приводится после текста статьи в соответствии с **Приложением 2**. Сноски на упомянутую литературу в тексте обязательны и должны быть оформлены внизу страницы в соответствии с **Приложением 1**. Ссылки на иностранные источники даются на иностранном языке и сопровождаются в случае перевода на румынский и русский язык указанием на перевод. Нумерация источников идет в последовательности упоминания в тексте. Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Список литературы (библиография) дается в алфавитном порядке по фамилиям первых авторов. Сокращения и аббревиатуры должны расшифровываться по месту первого упоминания в тексте статьи. В тексте на румынском, английском, французском, испанском языке используется немецкие кавычки („лапки”), в тексте на русском языке используются французские кавычки («ёлочки»).

Параметры страницы:

Документ должен быть сохранён в формате MS Word. Формат страницы А 4; поля страницы: верхнее и нижнее – 2 см, правое — 1,5 см, левое — 3 см. Шрифт - Times New Roman; кегль — 12; межстрочный интервал — 1,5. Выравнивание по ширине, отступ слева — 1,5. Нумерация страниц — сквозная, внизу страницы, по центру.

Оформление текста:

Использование ручных переносов (manual hyphenation) неприемлемо. Рисунки и таблицы должны иметь нумерационный и тематический заголовки и должны быть представлены в тексте после абзацев, содержащих ссылку на них.

Авторские экземпляры:

Каждому автору полагается один авторский экземпляр номера журнала вне зависимости от количества авторов статьи.

Редакционный совет

Приложение 1

Пример оформления библиографических сносок:

В библиографических сносках расстановка знаков препинания и предписанной пунктуации должна подчиняться тем же правилам, что и расстановка их в библиографическом описании.

Если текст цитируется не по первоисточнику, а по другому документу, то в начале ссылки приводят слова: Цит. по: (цитируется по), Приводится по: , с указанием источника заимствования:

Пример оформления:	Цит. по: Крупянко М.И., Арешидзе Л.Г. США и Восточная Азия. Борьба за «новый порядок». М.: Международные отношения, 2010, с. 325.
--------------------	---

При последовательном расположении первичной и повторной ссылок используют слова «Там же» или «Ibid.» (ibidem) для документов на языках, применяющих латинскую графику:

Первичная	Гаджиев К.С. Геополитика. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2012, с. 27.
Повторная	Там же, с. 47. или Ibid., p. 47.

В повторных сносках, содержащих запись на один и тот же документ, не следующих за первичной ссылкой, приводят заголовок, а основное заглавие и следующие за ним

повторяющиеся элементы заменяют словами «Указ. соч.» (указанное сочинение), «Цит. соч.» (цитируемое сочинение), «Op. cit.» (opus citato):

<i>Первичная</i>	Жинкина Ю.В. Стратегия безопасности России: проблемы формирования понятийного аппарата. М.: Российский научный фонд, 1995, с. 87.
<i>Повторная</i>	Жинкина Ю.В. Указ. соч., с. 67. или Жинкина Ю.В. <i>Op. cit.</i> , p. 65.

Приложение 2

Примеры оформления списка библиографии:

Библиографический список приводится после текста статьи и следует после слова «Библиография». Все ссылки в списке последовательно нумеруются и располагаются в алфавитном порядке.

Описание книги одного автора:

Пример оформления	Гаджиев К.С. Геополитика. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2012. 479 с.
-------------------	--

Описание книги четырех и более авторов:

Пример оформления	David G. Victor ... [et al.]. Natural gas and geopolitics: from 1970 to 2040. Cambridge; New York: Cambridge University Press Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
-------------------	--

Описание статьи из журнала:

Для статьи из журнала нужно указать автора (ов) статьи, название статьи, название журнала, год, номер выпуска и страницы начала и окончания статьи.

Пример оформления	Конобеев В.Н. Геостратегия США в Евразии. В: Проблемы управления. 2008, №1 (26), с. 87 – 97.
-------------------	--

Описание диссертаций

Пример оформления	Ганюхина Т.Г. Модификация свойств ПВХ в процессе синтеза: дис. ... канд. хим. наук: 02.00.06. Н. Новгород, 1999. 109 с.
-------------------	---

Описание авторефератов диссертаций:

Пример оформления	Жуков Е.Н. Политический центризм в России: автореф. дис. ... канд. филос. наук. М., 2000. 24 с.
-------------------	---

Описание электронных научных изданий:

Для электронных источников нужно указать практически те же данные, что и для журналов: автор, название статьи, название сайта (или раздела сайта) и адрес URL. В записи обязательно должен присутствовать текст [Online];, при ссылке на электронный ресурс после электронного адреса в круглых скобках приводят сведения о дате обращения к электронному сетевому ресурсу (после слов «дата обращения» указывают число, месяц и год): (Дата посещения: 02.03.2012)

Пример оформления	Китай встает на «правильную сторону истории» в Персидском заливе. В: Мировая политика и ресурсы. [Online]: http://www.wpr.ru/?p=2591 . (Дата посещения: 07.01.2012).
-------------------	--

ПОЛОЖЕНИЕ

о рецензировании научных статей в журнале

«Молдавский журнал международного права и международных отношений»

1. Научные статьи, поступившие в редакцию журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений», проходят через институт рецензирования.

В журнале «Молдавский журнал международного права и международных отношений» принята четырехуровневая система рецензирования статей:

1^й уровень — рецензирование главным редактором (main editor peer review);

2^й уровень — открытое рецензирование (open peer review — автор и рецензент знают друг о друге) - рецензия, представленная в редакцию автором;

3^й уровень — одностороннее «слепое» рецензирование (single-blind — рецензент знает об авторе, автор — нет);

4^й уровень — двухстороннее «слепое» рецензирование (double-blind — оба не знают друг о друге).

2. Каждая научная статья должна иметь рецензии:

– открытые: 1^й уровень — рецензия (заключение) главного редактора; 2^й уровень официального рецензента — специалиста соответствующего научного профиля (доктора или кандидата наук);

– закрытые (слепые): 3^й уровень — научным редактором или одним из членов редколлегии; 4^й уровень — по решению редколлегии и только внешнее.

3. Все научные статьи, поступившие в редакцию нашего журнала, подлежат обязательному двустороннему слепому рецензированию (double-blind — рецензент не знает, кто автор статьи, автор статьи не знает, кто рецензент). Это рецензирование производится сторонними специалистами из базы экспертов-специалистов (рецензентов), по поручению редакции.

4. Редколлегия при оценке рецензий обращает внимание на наличие в материале актуальности решаемой автором научной проблемы. Рецензия должна однозначно характеризовать теоретическую или прикладную значимость исследования, соотносить выводы автора с существующими научными концепциями. Необходимым элементом рецензии должна служить оценка рецензентом личного вклада автора статьи в решение рассматриваемой проблемы. Целесообразно отметить в рецензии соответствие стиля, логики и доступности изложения научному характеру материала, а также получить заключение о достоверности и обоснованности выводов.

5. После получения рецензий рассматривается вопрос о поступивших статьях и принимается окончательное решение на основе оценки рецензий об опубликовании или отказе в опубликовании статей. На основе принятого решения автору (авторам) по e-mail или почте направляется письмо, в котором дается общая оценка статьи и принятое решение. При отказе в публикации рецензенты остаются анонимными.

6. Редколлегия вправе направлять статьи на дополнительное внешнее анонимное рецензирование. Главный редактор направляет рецензенту письмо с просьбой о рецензировании. К письму прилагаются статья и рекомендуемая форма рецензии.

7. Наличие положительных рецензий не является достаточным основанием для публикации статьи. Окончательное решение о целесообразности публикации принимает редакционная коллегия.

8. При наличии в статье существенной доли критических замечаний рецензента и при общей положительной рекомендации редколлегии может отнестись материал к разряду полемичных и печатать его в порядке научной дискуссии.

9. Оригиналы рецензий хранятся в редакции журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений».

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**Declarație
privind etica publicațiilor științifice și baza juridică a politicii editoriale a revistei
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”**

Colegiul de redacție al publicației periodice științifico-teoretice și informațional-practice „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” aderă la principiile de etică a publicațiilor științifice acceptate la nivel internațional, reflectate, printre altele, în recomandările Comisiei pentru etică a publicațiilor științifice (Comisia pentru publicație etică (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Ghid pentru etica publicațiilor științifice (editura etică Resource Kit) Elsevier editor (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>), Codul de etică și deontologie profesională a cercetătorilor și a personalului universitar din Republica Moldova, aprobat de către Consiliul Național de Atestare și Acreditare la 23.05. 2012 (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Termeni-cheie:

Etica publicațiilor științifice — un sistem de reguli de conduită profesională în relațiile dintre autori, recenzanți, redactori, editori și cititori în crearea, diseminarea și utilizarea publicațiilor științifice.

Redactor — un reprezentant al revistei sau editurii științifice, responsabil pentru pregătirea materialelor pentru publicare, precum și menținerea contactului cu autorii și cititorii publicațiilor științifice.

Autor — o persoană sau un grup de persoane (grup de autori), care participă la crearea și publicarea rezultatelor cercetării științifice.

Recenzent — expert care acționează în numele unei reviste științifice sau editurii și realizează expertiza materialelor științifice prezentate de către autor pentru a determina posibilitatea publicării lor.

Editor — persoană juridică sau fizică care exercită editarea publică a unei publicații științifice.

Cititor — orice persoană care a făcut cunoștință cu materialul publicat.

Plagiat — atribuire intenționată a dreptului de autor a unei alte opere de artă sau știință, idei sau invenții ale altor oameni. Plagiul poate fi o încălcare a legii drepturilor de autor și legii brevetelor și poate atrage după sine răspunderea juridică ca atare.

1. Principiile de etică profesională în activitatea redactorului și editorului

Membrii consiliului editorial au următoarele responsabilități:

1.1. Să ia în considerare toate materialele manuscrise furnizate de autor, și să ia o decizie obiectivă cu privire la posibilitatea publicării lor, pe baza relevanței și a fiabilității studiului, precum și profilul de specialitate al revistei.

1.2. Să aibă atitudine respectuoasă față de autor, indiferent de rasă, sex, orientare sexuală, religie, origine, naționalitate, statutul social, preferințele politice sau a altor calități subiective;

1.3. Să respecte dreptul autorului de proprietate intelectuală, să împiedice divulgarea rezultatelor cercetării utilizarea acestora în scopuri personale fără consimțământul autorului;

1.4. Să excludă din articol materialele care conțin falsificarea rezultatelor și a plagiatului, precum și copierea multiplă a informațiilor și atribuirea falsă a dreptului de autor;

1.5. Să asigure confidențialitatea și anonimatul recenzării materialelor manuscrise;

1.6. Să angajeze în calitate de recenzanți a articolelor doar specialiști de înaltă clasificare.

2. Principiile etice în activitățile recenzentului

Recenzentul este responsabil pentru respectarea următoarelor principii:

2.1. Să efectueze expertiza științifică confidențială a materialelor științifice manuscrite prezentate spre publicare de către autor, care are ca scop îmbunătățirea calității acestora și ajutorarea consiliului editorial să ia o decizie cu privire la posibilitatea publicării rezultatelor studiului;

2.2. Autorul/coautorul manuscrisului nu poate acționa în calitate de referent al articolului său;

2.3. Să refuze să recenzeze articolul în cazul când dispune de o insuficientă competență pentru această abilitate sau incapacitatea de a furniza recenzia manuscrisului într-un timp specificat;

2.4. Să asigure o maximă obiectivitate a recenziei pe baza relevanței, meritelor științifice, originalitatea și autenticitatea rezultatelor cercetărilor efectuate de autor. Orice critică a naturii subiective, care decurg din relațiile personale ale recenzentului cu autorul sau orice alte motive, sunt inacceptabile și nu sunt permise;

2.5. Să raporteze toate cazurile de posibile conflicte de interese;

2.6. Să nu păstreze copii ale manuscrisului și nu-l transmită la alte persoane terțe. În plus, informațiile furnizate în manuscrisele peer-revizuite, nu pot fi folosite în propriile cercetări înainte de publicarea lor fără consimțământul autorului;

2.7. Să verifice claritatea prezentării materialului în curs de revizuire pentru ca acesta să conțină link-uri către toate datele utilizate din lucrările publicate anterior;

2.8. Să argumenteze concluziile sale cu privire la manuscrisele peer-revizuite, astfel încât autorului și membrilor consiliului editorial să le fie clar obiectivitatea și legitimitatea acestora;

2.9. Să informeze membrii consiliului editorial, în cazul în care manuscrisul în curs de revizuire are o asemănare semnificativă cu articole publicate anterior, adică, cazuri de *plagiat*.

3. Principiile pe care trebuie să le ghideze autorul publicațiilor

Autorul — este persoana care a avut o contribuție personală la formarea și interpretarea rezultatelor cercetării. Prin furnizarea manuscrisului în vederea editării și difuzării comunității științifice a conținutului acestuia, autorul trebuie:

3.1. Să se bazeze exclusiv pe date precise și reale, precum și interpretarea lor obiectivă, evitând declarații inițial false și frauduloase cu privire la rezultatele obținute;

3.2. Să nu prezinte materialele manuscrite pentru examinare spre publicare în mai mult de o revistă, și să nu participe multiple și duplicate publicații, care sunt considerate ca fiind *autoplagiat*;

3.3. Să dezvăluie toate sursele de sprijin financiar sau de altă natură pentru studiu, în rezultatul cărora a fost pregătit manuscrisul, cu menționarea separată a rolului și contribuției fiecărei părți;

3.4. Informații de conversații personale sau corespondență pot fi folosite în cercetare numai cu acordul scris al persoanei căreia îi este furnizat;

3.5. Textele și informațiile grafice derivate din rezultatele publicate ale studiilor altor persoane, trebuie să fie prevăzute cu referire la activitatea relevantă. În plus, activitatea de același subiect, rezultatele care au influențat cursul studiului, ar trebui să fie anunțate în lista de referințe;

3.6. Atunci când a fost depistată o denaturare semnificativă sau constatări eronate în manuscrisul acceptat spre publicare sau articolul deja publicat este obligat să notifice consiliului editorial de a face corecții, negări sau revocarea lucrărilor;

3.7. În cazul luării deciziilor de către consiliul editorial privitor la publicarea manuscrisului, autorul este de acord cu transferul drepturilor la publicarea și difuzarea acestuia (în versiunile electronice și pe hârtie), inclusiv plasarea informațiilor bibliografice în bazele de date Science Citation, SCOPUS, Web of Science și versiunea full-text al Bibliotecii Electronice Științifice (elibrary.ru) în acces liber.

Consiliul Redacțional

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
O HAIHEM ЖУРНАЛЕ**

**Declaration
on the ethical and legal basis of the editorial policy
of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”**

The Editorial Board of the scientific-theoretical and information-practical periodical publication „Moldavian Journal of International Law and International Relations” commits to the internationally accepted principles of publication ethics expressed in the recommendations of the Committee on Publication Ethics (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Elsevier Publishing Ethics Resource Kit (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>) and the Code of ethics and professional deontology of the researchers and academic staff in the Republic of Moldova, approved by the National Certification Board and Acreditare at 23.05. 2012. (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Key terms

Publication ethics is a system of professional conduct standards in relations between authors, reviewers, editors, publishers and readers when creating, disseminating and using scientific publications.

The **Editor** is a representative of the research journal or the publisher responsible for selecting and preparing materials for publication and encouraging communication between authors and readers of scientific papers.

The **Author** is a person or a group of persons (group of authors) who produce a manuscript that contains the results of their scientific research.

The **Reviewer** is an expert acting on behalf of the research journal or the publisher and providing scientific evaluation of authors' works in order to consider their publishing.

The **Publisher** is a legal entity or a natural person responsible for publication.

The **Reader** is any person who has familiarized themselves with the published materials.

Plagiarism is a wrongful appropriation of another author's scientific or artistic work, ideas, discoveries or inventions. Plagiarism may be a violation of copyright law and patent law and, as such, can entail legal liability.

The Code of Conduct for Editors-in-Chief and Publishers

Editors have the following general responsibilities:

1.1. Editor is bound to consider all materials of the manuscript submitted by Author. The final responsibility for accepting or rejecting the manuscript (based on its relevance, integrity, and fitting into the journal profile) without any personal and ideological favoritism or malice rests with Editor;

1.2. Editor should treat Author respectfully, regardless of their race, ethnicity, gender, sexual orientation, religious beliefs, origin, citizenship, social status or political preferences of the author and other subjective qualities;

1.3. Editor is obligated to observe the intellectual property rights of Authors by keeping in confidentiality all data provided in the manuscript without using them for personal purposes or transferring to the third parties;

1.4. Editor should exclude from publishing all plagiarized or falsified materials, as well as take serious steps in case of redundancy and false attribution of authorship;

1.5. Editor ensures confidentiality and anonymity of the review process;

1.6. Editor should invite only highly professional specialists as Reviewers.

The Code of Conduct for Reviewers

Reviewing of the submitted manuscript should be based on the following major principles:

2.1. Reviewer maintains confidentiality concerning the scientific inquiry of the manuscript, which is intended to improve its quality and helps the editorial board to finalize their decision on publishing the results of research;

2.2. Author/Co-author of the manuscript cannot act as Reviewer;

2.3. If Reviewer recognizes that either the manuscript is not related to their scholarly background or the time allocated for review is not enough, it immediately sets the ground for refusal;

2.4. When reviewing the material submitted for publication, Reviewers are obligated to be objective in their evaluation of the manuscript. All suggestions and judgements should be based on the relevance, integrity, and originality of the results of research performed by Author. Any critical statements of a subjective nature arising from personal attitudes to Author or other reasons are not acceptable;

2.5. Reviewers should disclose all conflicts of interest that may arise;

2.6. Reviewer is not allowed to keep any copies of the manuscript or transfer the materials under review to any other side. The manuscript cannot be used for personal research purposes prior to its publication unless special permission is obtained from Author;

2.7. Reviewer ensures that the manuscript is coherently written and contains all references to the cited or used works;

2.8. Reviewer should support their conclusions about the manuscript, thus ensuring that Author and Editor understand the basis of all comments and judgements;

2.9. Reviewer should point out if the manuscript bears considerable similarities to the works published earlier, i.e., report on plagiarism.

The Code of Conduct for Authors

Author is a person who has made a worthy contribution to the process of research or interpretation of its results. Author submitting their manuscript for the purpose of publishing and distribution in the scientific community should strive to comply with the following rules:

3.1. Authors should rely upon exceptionally accurate and actual data, as well as their unbiased interpretation without permitting any false or fraudulent claims about the obtained results;

3.2. Authors are not allowed to submit the same manuscript to any other journal for publication, in whole or in part, when it is being considered by Journal. In addition, they should not participate in multiple and redundant publications, which is regarded as self-plagiarism;

3.3. All research funders, as well as other sources of support, should be clearly identified and listed in the manuscript, including indication of the role of each contributing party;

3.4. Data obtained in the private talk or correspondence can be used only subject to prior written approval from the person, who provided them;

3.5. Graphic or textual data from the works published by other authors should be indicated with reference to the source, from which they were taken. Besides, all works published elsewhere and covering similar issues, which influenced the research, should be given in the list of references;

3.6. If Authors discover significant errors and incorrect conclusions in their manuscripts, either accepted for publishing or already published by Journal they should immediately inform Editor about it in order to take appropriate steps, such as correction, disclamation, or retraction;

3.7. As Editor makes the final decision to publish the manuscript, Authors agree with the transfer of the right to publish and distribute their published work (in print and electronic versions), as well as with that the bibliographic data will be included in the science citation databases SCOPUS, Web of Science and the full text will be freely available in the Scientific Electronic Library (elibrary.ru).

The Editorial Board

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

Декларация

**об этических и правовых основах редакционной политики журнала
«Молдавский журнал международного права и международных отношений»**

Редакционная коллегия научно-теоретического и информационно-практического периодического журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений» придерживается принятых международным сообществом принципов публикационной этики, отраженных, в частности, в рекомендациях Комитета по этике научных публикаций (Committee on Publication Ethics (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Руководстве по этике научных публикаций (Publishing Ethics Resource Kit) издательства Elsevier (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>), Кодексе этики и профессиональной деонтологии исследователей и университетских кадров Республики Молдова от 23.05. 2012 г. (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Основные термины:

Этика научных публикаций — это система норм профессионального поведения во взаимоотношениях авторов, рецензентов, редакторов, издателей и читателей в процессе создания, распространения и использования научных публикаций.

Редактор — представитель научного журнала или издательства, осуществляющий подготовку материалов для публикации, а также поддерживающий общение с авторами и читателями научных публикаций.

Автор — это лицо или группа лиц (коллектив авторов), участвующих в создании публикации результатов научного исследования.

Рецензент — эксперт, действующий от имени научного журнала или издательства и проводящий научную экспертизу авторских материалов с целью определения возможности их публикации.

Издатель — юридическое или физическое лицо, осуществляющие выпуск в свет научной публикации.

Читатель — любое лицо, ознакомившееся с опубликованными материалами.

Плагиа́т — умышленное присвоение авторства чужого произведения науки или искусства, чужих идей или изобретений. Плагиа́т может быть нарушением авторско-правового законодательства и патентного законодательства и в качестве такового может повлечь за собой юридическую ответственность.

1. Принципы профессиональной этики в деятельности редактора и издателя

На членов редакционной коллегии возлагаются следующие обязанности:

1.1. Рассматривать все материалы рукописи, предоставляемые автором, и принимать объективное решение о возможности их публикации, исходя из актуальности и достоверности проведенного исследования, а также соответствия профилю Журнала.

1.2. Уважительно относиться к автору вне зависимости от его расы, пола, сексуальной ориентации, религиозных взглядов, происхождения, гражданства, социального положения, политических предпочтений авторов или иных субъективных качеств;

1.3. Соблюдать право автора на интеллектуальную собственность, не допуская раскрытия данных исследования или использования их в личных целях без согласования с автором;

1.4. Исключать из публикации материалы, содержащие фальсификацию результатов и плагиат, а также многократное копирование информации и ложное приписывание авторства;

1.5. Обеспечивать конфиденциальность и анонимность рецензирования материалов рукописи;

1.6. Привлекать к рецензированию статей исключительно профильных специалистов высокого класса.

2. Этические принципы в деятельности рецензента

Рецензент несет ответственность за соблюдение следующих основных принципов:

2.1. Осуществлять конфиденциальную научную экспертизу авторских материалов рукописи, которая призвана улучшить ее качество и помочь редакционной коллегии принять решение о возможности публикации результатов проведенного исследования;

2.2. Автор/соавтор рукописи не может выступать в роли ее рецензента;

2.3. Отказываться от рецензирования в случае недостаточной для этого квалификации или невозможности предоставить рецензию рукописи в указанные сроки;

2.4. Гарантировать максимальную объективность рецензии на основе актуальности, научной значимости, достоверности и новизны результатов исследования, проведенного автором. Любые критические замечания субъективного характера, проистекающие из личного отношения к автору или каких-либо иных причин, неприемлемы и не допускаются;

2.5. Сообщать о всех случаях возможного конфликта интересов;

2.6. Не хранить у себя копии рукописи и не передавать ее материалы иным лицам. Кроме того, сведения, приводимые в рецензируемой рукописи, не могут быть использованы в собственных исследованиях до опубликования без согласия автора;

2.7. Проверять ясность изложения рецензируемого материала и наличие в нем ссылок на все используемые сведения из ранее опубликованных работ;

2.8. Аргументировать свои выводы о рецензируемой рукописи так, чтобы автору и членам редакционной коллегии была понятна их объективность и правомерность;

2.9. Информировать членов редакционной коллегии, если рецензируемая рукопись имеет значительное сходство с ранее опубликованными статьями, то есть о случаях плагиата.

3. Принципы, которыми должен руководствоваться автор научных публикаций

Автор — лицо, которое внесло свой индивидуальный вклад в формирование и интерпретацию результатов исследования. Автор, предоставляющий рукопись с целью опубликования и распространения в научном сообществе содержащихся в ней сведений, должен:

3.1. Опирается исключительно на точные и реальные данные, а также их объективную интерпретацию, не допуская изначально ложных и мошеннических заявлений о достигнутых результатах;

3.2. Не подавать материалы рукописи на рассмотрение к публикации в более чем один журнал, а также не принимать участие в многократных и дублирующих публикациях, что расценивается как самоплагиат;

3.3. Раскрывать все источники финансовой или иной поддержки исследования, по результатам которого подготовлена рукопись, с отдельным указанием роли и вклада каждой стороны;

3.4. Информация из личной беседы или переписки может быть использована в исследовании только с письменного согласия лица, которое ее предоставило;

3.5. Текстовая и графическая информация, заимствованная из опубликованных результатов исследований иных лиц, должна быть приведена с указанием ссылки на соответствующую работу. Кроме того, работы в рамках схожей тематики, результаты которых повлияли на ход исследования, должны быть оглашены в списке литературы;

3.6. При обнаружении существенных неточностей или ошибочных выводов в принятой к публикации или уже опубликованной рукописи требуется уведомить об этом редакционную коллегию Журнала для внесения корректировки, опровержения или отзыва работы;

3.7. При принятии редакционной коллегией решения о публикации рукописи автор соглашается с передачей права на ее издание и распространение (в электронной и бумажной версиях), в том числе на размещение библиографической информации в базах научного цитирования SCOPUS, Web of Science и полнотекстовой версии в Научной электронной библиотеке (elibrary.ru) в свободном доступе.

Редакционный совет

**REVISTA MOLDOVENEASCĂ
DE DREPT INTERNAȚIONAL
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE**

**MOLDAVIAN JOURNAL
OF INTERNATIONAL LAW
AND INTERNATIONAL RELATIONS**

**МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

Nr. 2 (Volumul 16), 2021

**ISSN 1857-1999
E-ISSN 2345-1963**

www.rmdiri.md/

Bun de tipar 15.10.2021.

Format A4

Coli de tipar 11,56. Coli editoriale 11,60.

Tipar *Digital*. Hârtie ofset. Garnitura *Times New Roman*

Comanda 01/12B/2021 Tirajul 300 ex.

©„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, 2021.

TIPOGRAFIA CENTRALA I.S.

Firma editorial-poligrafica.
Str. Florilor 1
MD-2068, mun. Chișinău, Republica Moldova
Tel: (373-22) 440091; 442315, 4921
Fax: (+373-22) 440091

Centrul Editorial-Poligrafic al USM

MD 2009, Chișinău, Republica Moldova, str. A. Mateevici, 60.
Tel: +37379451426;
E-mail: usmcep@mail.ru

©„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, 2021.